

๒๕๔๔
๒๕๔๕

การวิเคราะห์ทรัพยากรของไพวรินทร์ ชาวงาม

ปริญญาโท

ของ

เพ็ญพักตร์ สุขุมาลัย

๒๕ เล.ศ. ๒๕๔๔

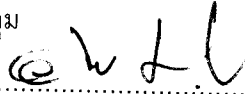
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

มีนาคม ๒๕๔๔

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

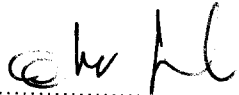
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์)

.....กรรมการ

(อาจารย์บรรพต ศิริชัย)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์)

.....กรรมการ

(อาจารย์บรรพต ศิริชัย)

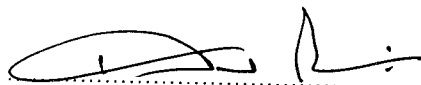
.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. อัมพร สุขเกษม)

.....กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์วินัย ภูระหงษ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศวลาภรณ์)

วันที่๑.....เดือน มีนาคม พ.ศ. 2544

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์ และ อาจารย์บรรพต ศิริชัย คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท ที่ให้คำแนะนำและข้อคิดอันเป็นประโยชน์ ต่อการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องในปริญญาโท ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วินัย ภูระหงษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่อง จนปริญญาโทนี้สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยากรต่าง ๆ ให้ข้าพเจ้าสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านของโปรแกรมวิชาภาษาไทย สถาบันราชภัฏ อุบลราชธานี ที่ให้ความห่วงใยและให้กำลังใจเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณณัฐฉิณี จิวหนองโพธิ์ ที่เอื้อเฟื้อที่พัก คุณพิศมร แสงสัตยา ที่คอยให้ ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ และน้อง ๆ วิชาเอกภาษาไทยทุกคนที่ให้กำลังใจตลอดมา

ขอบขอบคุณ คุณพงศ์สมร ยืนยาว ที่ช่วยพิมพ์ปริญญาโทอย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ อาจารย์สรศักดิ์ กมฺุทชาติ ที่คอยให้กำลังใจ ทุ่มเทความช่วยเหลือทั้งร่างกาย และทรัพย์สิน ทำให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอบขอบคุณ น้องนงลักษณ์ และคุณน้ำ ที่คอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญาโทฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ ของบิดา มารดา ผู้จุดประกายแห่งความรักด้านการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความมานะ พยายาม อดทนจน ประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

เพ็ญพัทตร์ สูงสุมาลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	3
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรอง.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์รูปแบบของร้อยกรอง.....	4
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียน.....	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอ.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ทัศนะ.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์บทร้อยกรอง.....	10
2 วิเคราะห์รูปแบบและท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม...	12
ด้านรูปแบบร้อยกรอง.....	12
รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน.....	12
กลอน.....	12
กาพย์.....	22
โคลง.....	25
ฉันท.....	29
ร่าย.....	31
รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน.....	33
เพลงพื้นบ้าน.....	33
กลอนสี่.....	37
เพลงกล่อมเด็ก.....	39
รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ.....	41
รูปแบบที่ใช้คำน้อย.....	42

รูปแบบที่ใช้คำมาก.....	42
รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์.....	44
ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน.....	44
ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน.....	45
ประยุกต์จากรูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ.....	46
ด้านท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรอง.....	48
การใช้คำ.....	48
การเลือกใช้เสียงของคำ.....	48
การเล่นเสียงสัมผัส.....	48
การเล่นเสียงวรรณยุกต์.....	59
ความหมายของคำ.....	60
การเล่นคำ.....	60
การซ้ำคำ.....	61
การสรรคำ.....	82
การใช้คำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร.....	82
การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรู้สึก.....	83
การใช้คำในลักษณะแนะนำภาพ.....	85
การใช้โวหารภาพพจน์.....	88
อุปมา.....	88
อุปลักษณ์.....	90
อติพจน์.....	91
บุคคลาธิฐาน.....	91
ปฏิบัติ.....	93
การเลียนเสียงธรรมชาติ.....	95
การเลียนเสียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ.....	95
การเลียนเสียงสัตว์.....	97
การเลียนเสียงกิริยาของคน.....	97
การเลียนเสียงสิ่งของต่าง ๆ.....	97
ปฏิพจน์.....	98

บทที่

หน้า

3	วิเคราะห์ทัศนคติและกลวิธีในการนำเสนอทัศนคติของไพวรินทร์ ขาวงาม.....	100
	ทัศนคติเกี่ยวกับสังคม.....	100
	การดำเนินชีวิตในสังคมเมือง.....	100
	การดำเนินชีวิตในชนบท.....	104
	สถาบันทางสังคม.....	107
	สถาบันครอบครัว.....	107
	สถาบันศาสนา.....	110
	สถาบันการศึกษา.....	112
	อาชีพ.....	112
	ชวานา.....	112
	กวี.....	115
	โสเภณี.....	119
	ศิลปกรรม.....	123
	ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิต.....	126
	ชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล.....	126
	ความใฝ่ฝัน.....	126
	ความเป็นตัวของตัวเอง.....	128
	การกำหนดชะตากรรมของตัวเอง.....	129
	ความสุขอยู่ที่จิตใจ.....	131
	ความหวังและความเชื่อมั่นศรัทธา.....	132
	ความรัก.....	133
	ชีวิตของมนุษย์ในฐานะพลเมืองของสังคม.....	134
	ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคม.....	134
	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน.....	135
	ทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง.....	138
	การเล่าขานถึงเหตุการณ์การเมืองที่ผ่านมา.....	138
	ประชาชนไทยกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย.....	140
	สงคราม.....	142
	ทัศนคติเกี่ยวกับเศรษฐกิจ.....	144
	ทัศนคติเกี่ยวกับโลก.....	147
	ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....	149

บทที่	หน้า
4	
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	152
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	152
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	152
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	152
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	152
อภิปรายผล.....	154
ข้อเสนอแนะ.....	156
บรรณานุกรม.....	158
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	162

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยมีปัจจัยหลายประการที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง เช่น นิสัยพื้นฐานของคนไทยที่เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน นิยมใช้ถ้อยคำสัมผัส มีจังหวะดังข้อความบางตอนในศิลาจารึกหลักที่ 1 สมัยสุโขทัยใช้คำคล้องจองแม้จะเป็นร้อยแก้ว เช่น “...เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย...เห็นข้าวท่านบ่ใครพิน เห็นสินท่านบ่ใครเดือด คนโคขี่ช้างมาหา พาเมืองมาสู่ ช่วยเหลือเพื่อกูมัน...” นอกจากนี้ภาษาไทยยังมีลักษณะเป็นเสียงดนตรี คือมีเสียงวรรณยุกต์ที่ทำให้เกิดเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ เอื้อแก่การเรียงร้อยถ้อยคำในแบบร้อยกรอง ร้อยกรองจึงเป็นรูปแบบของการสร้างวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมและปรากฏควบคู่มากับการพัฒนาการของสังคมไทยมาโดยตลอด กุหลาบ มลลิกะมาส (2529 : 193-201) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณคดีไทย สรุปได้ว่า “วรรณคดีไทยแต่เดิมนับตั้งแต่ สมัยสุโขทัย จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีลักษณะสำคัญประการหนึ่งคือ นิยมเขียนเป็นร้อยกรอง และร้อยกรองไทยในอดีตจะมีลักษณะเป็นมัทนาคติลปิ มีสำนวน เล่นคำ เล่นความ เน้นเสียงเสนาะและโวหารเป็นสำคัญกว่าข้ออื่น ๆ แต่หลังจากที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกแล้ว วรรณคดีไทยก็มีการขยายตัว และเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม วรรณคดีร้อยแก้วได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ความนิยมในร้อยกรองค่อย ๆ ลดลง” สำหรับในปัจจุบันนี้ แม้ว่าร้อยแก้วได้กลายเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่มีบทบาทอย่างกว้างขวาง แต่ร้อยกรองก็ยังมีผู้สร้างผลงานอยู่ โดยมุ่งเน้นความคิดแก่ผู้อ่านมากกว่าที่จะยึดติดรูปแบบเดิม ทั้งงานเขียนก็มีขนาดสั้นลง

ผู้ประพันธ์ที่สร้างสรรค์งานวรรณกรรมให้เข้ากับยุคสมัยและสามารถรักษารูปแบบฉันทลักษณ์เดิมไว้ นับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ และยังเป็นผู้มีส่วนช่วยสืบทอดสายธารแห่งวรรณกรรมร้อยกรองไทยให้ยืนยาวต่อไป วรรณกรรมร้อยกรองไทยร่วมสมัย ที่มีปรากฏอย่างกว้างขวางมีผลมาจากการได้รับความนิยมจากนักอ่าน และได้รับการสนับสนุนให้มีการสร้างงานขึ้นอย่างเต็มที่ ปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมร้อยกรองคือ การจัดประกวดเพื่อรับรางวัล ซึ่งปัจจุบันนี้ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้เกิดการเพิ่มพูนวรรณกรรมร้อยกรองและก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในแวดวงวรรณกรรม ทั้งในส่วนของผู้เขียน ผู้อ่านและสังคมโดยส่วนรวม โดยเฉพาะในส่วนของผู้เขียน หรือผู้สร้างงานวรรณกรรมร้อยกรองขึ้น นับว่าได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของการสร้างสรรค์งานและเป็นแนวทางให้ผู้สร้างงานร้อยกรองใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกด้วย

ไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นผู้สร้างงานวรรณกรรมร้อยกรองปัจจุบันผู้หนึ่ง ที่สร้างสรรค์งาน ได้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหา มีผลงานที่ได้รับรางวัลจากการส่งเสริม สนับสนุนการสร้างวรรณกรรม เช่น ได้รับรางวัลบุ๊คแอนด์เบียร์ ประจำปี 2532 กวีนิพนธ์ ชุด “คือแรงใจ และไฟฝัน” ได้รับรางวัลบทกวีนิพนธ์รางวัลดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2535 จากคณะกรรมการพัฒนา หนังสือแห่งชาติ กวีนิพนธ์ชุด “ม้าก้านกล้วย” ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรท์) ประจำปีพุทธศักราช 2538 ผลงานของไพวรินทร์ ขาวงาม นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นงานร้อยกรอง มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับฉันทลักษณ์ที่นำมาใช้ ดังที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2538 : ปกหลัง) กล่าวถึง การสร้างงานของไพวรินทร์ว่า “ไพวรินทร์ มีการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้คุณภาพของงานไม่เป็นที่ สงสัย โดยเฉพาะม้าก้านกล้วยของเขา ก่อนข้างมี เอกภาพสูงกว่าเล่มอื่น ๆ คือ มีแนวคิด ทิศทางและ การนำเสนอที่เป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้องกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน สามารถนำฉันทลักษณ์มาใช้ เนื้อหาดังที่ต้องการได้ ซึ่งคนที่จะทำได้ระดับนี้มีไม่มากนัก” คำกล่าวนี้ สอดคล้องกับ คำกล่าวของ นพพร สุวรรณพานิช (2538 : ปกหน้า) ที่กล่าวถึงไพวรินทร์ว่า “กวีนิพนธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นงานที่มีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์แฝงความเรียบง่าย และการสรรใช้ถ้อยคำไพเราะ ดังปรากฏใน ล่านิวาเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจและถกติกาล อันนับได้ว่า เป็นงานซึ่งสะท้อนสิ่งที่งดงาม และกลั่นกรอง ลักษณะอุดมคติ ได้อย่างกลมกลืนและประณีต”

คำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรท์) ประจำปีพุทธศักราช 2538 (2538 : ปกใน) กล่าวว่า “ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถใช้กลวิธีทาง วรรณศิลป์สร้างความกลมกลืนของรูปแบบและเนื้อหาด้วยการสรรคำกวีโวหาร และล่านิวาเนจรเสียง ถ้อยทอดอารมณ์สะเทือนใจให้ผู้อ่านได้ร่วมรับรู้ความรู้สึกนึกคิด และสารที่สื่ออย่างสมบูรณ์งดงาม”

วรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม จึงมีความโดดเด่นทั้งในด้านการเสนอเนื้อหาความคิด การใช้คำและโวหาร อย่างเหมาะสมงดงามในแง่วรรณศิลป์

จากผลงานและรางวัล วรรณกรรมอันเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักเขียนและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังกล่าวข้างต้น วรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม จึงมีคุณค่าควรแก่การศึกษา ผู้วิจัยจึงศึกษา วิเคราะห์วรรณกรรมของ ไพวรินทร์ ขาวงาม อย่างละเอียด เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจงาน ประพันธ์ และการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันต่อไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ในด้านรูปแบบ ท่วงทำนอง การเขียน กลวิธีในการนำเสนอ และทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เห็นการนำรูปแบบคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาอัน หลากหลายและทำให้ทราบท่วงทำนองในการเขียนอันเป็นลักษณะเฉพาะ (Style) ในวรรณกรรมของ ไพวรินทร์ ขาวงาม

2. ทำให้ทราบกลวิธีในการนำเสนออันจะช่วยให้เห็นและเข้าใจทัศนะของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่ปรากฏในวรรณกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและยุคสมัย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ซึ่งพิมพ์รวมเล่มแล้ว จำนวน 7 เล่ม ดังนี้

1. ลำนาวเนจร (2528)
2. คำโตจะเอ๋ยได้ตั้งใจ (2529)
3. ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม (2530)
4. ฤดีกาล (2532)
5. คือน้ำใจและไฟฝัน (2534)
6. ถนนนักฝัน (2535)
7. ม้าก้านกล้วย (2538)

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร และเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาผลงานของไพวรินทร์ ขาวงาม อย่างละเอียด
2. ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์หรือย่อยกรงจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์
3. วิเคราะห์วรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม ตามหัวข้อต่อไปนี้
 - 3.1 วิเคราะห์รูปแบบที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำมาใช้ในการประพันธ์ร้อยกรอง
 - 3.1.1 รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน
 - 3.1.2 รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน
 - 3.1.3 รูปแบบฉันทลักษณ์อิสระ
 - 3.1.4 รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์
 - 3.2 วิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียน (Style) ของไพวรินทร์ ขาวงาม โดยจะศึกษาพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้
 - 3.2.1 การใช้คำ
 - 3.2.2 การใช้โวหาร
 - 3.3 วิเคราะห์ทัศนะและกลวิธีในการนำเสนอ
4. เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม ยังมีไม่มากนัก เท่าที่ปรากฏมักจะเป็นเพียงคำนำและบทบรรณาธิการ การแสดงทัศนะ หรือการวิพากษ์วิจารณ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเท่านั้น ดังที่ผู้วิจัยนำเสนอเพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ธเนศ เวศร์ภาดา (2538 : 209-223) ได้กล่าวถึง กวีนิพนธ์เรื่อง “คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” ของไพวรินทร์ ขาวงาม ว่า เป็นผลงานร้อยกรองที่มีเสน่ห์ น่าสนใจ มีเนื้อหาที่มีลักษณะอัตถนิยมและมีการย่ำสาร (parallelism) จนเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัว

นพพร สุวรรณพานิช (2538 : ปกหน้า) กล่าวถึง “ลำนาวเนจร คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ และฤดีกาล” ว่าเป็นงานที่มีคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ แสดงถึงความเข้าใจ สภาพสังคมได้อย่างละเอียด

ประยอม ชองทอง (2538) กล่าวถึง “ม้าก้านกล้วย” ว่า เป็นบทกวีที่เขียนเป็นนิยาย เพราะมีเนื้อหาสอดคล้องเป็นเรื่องเดียวกัน

สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา (2538 : 75-86) ได้วิเคราะห์ “ม้าก้านกล้วย” ในแง่ของนิราศสรุปได้ว่า ม้าก้านกล้วย ใช้ “ขนบ” ของนิราศมาสร้างสรรค์เป็นนิราศสมัยใหม่ เป็นการบันทึกการพลัดพรากจากมาตุภูมิ พรรณนา ความอาลัยของกวีในฐานะตัวแทนของคนร่วมสมัยที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของสังคม

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ (2538 : 66) กล่าวถึง “ม้าก้านกล้วย” ว่าเป็นงานที่ไม่มีมุมมองใหม่ ๆ เพราะเสนอเรื่องราววนเวียนอยู่ เฉพาะความยากจนของสังคมชนบท

วาณิช จรุงกิจอนันต์ (2538 : 117) กล่าวถึง การสร้างงาน “ม้าก้านกล้วย” ของไพวรินทร์ ขาวงาม ไม่มีโครงเรื่องและความคิดหลักที่เด่นชัด เน้นรายละเอียดมากเกินไป

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรอง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์รูปแบบของบทร้อยกรอง

กระแสรี มาลยาภรณ์ (2522 : 32-55) กล่าวว่า “รูปแบบ” หมายถึง รูปร่าง ลักษณะภายนอก วิธีเขียนของแต่ละคน พิจารณาได้จากสิ่งต่อไปนี้

1. การขึ้นต้น
2. การลงท้าย
3. ลักษณะ'
4. ชนิดหรือประเภทของวรรณกรรม

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2523 : 41-42) กล่าวถึงรูปแบบร้อยกรอง ดังนี้

1. ประเภทยึดมั่นในฉันทลักษณ์
2. ประเภทประยุกตฉันทลักษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ประยุกตฉันทลักษณ์แบบ “เล่นคำ” บทกวีประเภทนี้จะมีบางส่วนเท่านั้นที่มีลักษณะเล่นคำ เพื่อให้ได้ความหมายหรืออารมณ์ความรู้สึกอย่างสมบูรณ์ตามที่ผู้เขียนต้องการ

2.2 ประยุกต์ฉันทลักษณ์แบบ “เล่นแบบ” ผู้เขียนจะต้องค้นหาวิธีการที่จะให้คงทั้งเค้าโครงร้อยกรองที่มีฉันทลักษณ์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีการ “เล่นแบบ” คู่กันไปด้วย

3. ประเภทไร้ฉันทลักษณ์ แบ่งออกเป็น

3.1 งาน “กลอนเปล่า” ทั่วไป

3.2 งาน “กลอนเปล่า” ที่มีลักษณะคิดค้นทางรูปแบบ

อุดม รุ่งเรืองศรี (2522 : 26) กล่าวถึง รูปแบบวรรณกรรมร้อยกรองปัจจุบันว่า “...ในปัจจุบันวรรณกรรมร้อยกรองได้เปลี่ยนรูปไปจากเดิม กล่าวคือ นิยมแต่งด้วยคำประพันธ์ เช่น กลอน โคลงสี่สุภาพ หรือกาพย์ยานี ให้แนวความคิดทางปัญญายิ่งกว่าความไพเราะ และมีขนาดสั้นลง ความยาวของร้อยกรองปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับความซับซ้อน หรือใจความของเรื่องที่ต้องการ กล่าวถึงแต่เห็นว่าร้อยกรองที่มีขนาดยาวมีน้อยลง...”

สุนีย์ มกราพันธุ์ (2525 : 156-169) กล่าวถึงร้อยกรองปัจจุบัน ทั้งในด้านลักษณะการแต่งและเนื้อหา พอสรุปได้ดังนี้

ลักษณะการแต่งร้อยกรองสมัยใหม่หรือร้อยกรองปัจจุบัน มีการตั้งชื่อบทหรือชื่อตอน เพื่อให้สั้นและจับใจผู้อ่านหรือผู้ฟัง ในบทหนึ่ง ๆ มีความยาวไม่มากนัก และจะเน้นแง่คิดเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น ฉันทลักษณ์ที่นิยมใช้จะมีทั้งการอนุรักษ์รูปแบบเดิม การเบี่ยงเบนจากแบบแผน คือ ไม่เคร่งต่อจำนวนคำตามฉันทลักษณ์ การเลียนแบบฉันทลักษณ์ของร้อยกรองตะวันตก ตลอดจนการเขียนกลอนเปล่า

เนื้อหาที่แต่งร้อยกรองสมัยใหม่หรือร้อยกรองปัจจุบัน มีความเด่นทางความหมายของเนื้อหาที่เสนอมากกว่า ด้านอรรถรสทางภาษา ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบคือ

1. การแสดงความหมายตรงไปตรงมา เช่น การระบายอารมณ์ส่วนตัว และเสนอปัญหาจากภายนอก
2. การใช้สัญลักษณ์ (symbol)
3. การเน้นความคิดสัจนิยม

วันเยาว์ ยูเต็น (2525 : 157) กล่าวถึง สุนทรียภาพในรูปแบบว่า หมายถึง การใช้คำหรือความให้กับรูปแบบของคำประพันธ์แต่ละชนิด ซึ่งมีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนกันการใช้คำในกลอน โคลง ฉันท์ หรือ กาพย์ ย่อมมีความแตกต่างกัน

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียน

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517 : 21-23) อธิบายความหมายของ ท่วงทำนองอันเป็นแบบเฉพาะตัว (style) ว่า หมายถึง ท่วงทำนองที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะตัวของกวีแต่ละคน กวีต่างก็มีแบบเป็นของตนเองปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ จนสรุปได้ว่า การเขียนแบบนี้ ส่วนวนนี้เป็นของใครพิจารณาได้จากการใช้ถ้อยคำ เรื่องที่กล่าวถึงซ้ำ ๆ และลักษณะของประโยคการใช้สำนวนโวหาร กลวิธีในการบรรยายหรือพรรณนา

พรสุข บุญสุภา และรมณี เพชรคุปต์ (2518 : 25-27) กล่าวว่า กลวิธีการแต่งของกวีจะต้องพิจารณาประเด็นต่อไปนี้เป็นพื้นฐาน

1. Diction หมายถึง การเลือกใช้คำ และวิธีการใช้ความหมายต่อคำศัพท์ เหล่านั้น มี 2 ประการคือ

1.1 Denotation หมายถึง การใช้คำศัพท์ตามความหมายโดยตรงใน พจนานุกรม

1.2 Connotation หมายถึง การใช้ความหมายพิเศษในศัพท์นั้น นอกเหนือจากความหมายในพจนานุกรม

2. Imagery หมายถึง ภาพพจน์ที่ทำให้ผู้อ่านสร้างขึ้น ขณะอ่านคำบรรยาย นักเขียนแต่ละคนมีวิธีสร้างภาพพจน์ต่างกันไป แบ่งได้ดังนี้

2.1 Literal Image คือ วิธีการที่นักเขียนบรรยายเพื่อให้ผู้อ่านสร้าง ภาพพจน์ได้ตามความหมายในคำบรรยายโดยตรง ด้วยวิธีการเลือกคำศัพท์ที่จะก่อให้เกิดความรู้สึก ด้านประสาทสัมผัสทั้งห้าคือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส

2.2 Figurative Image คือ การใช้คำบรรยายเปรียบเทียบในเชิง อุปมาอุปไมย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ ผู้อ่านจะไม่เข้าใจภาพพจน์ได้ทันที ต้องแปลความหมายตาม คำศัพท์โดยตรงไปเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ ผู้อ่านจะเกิดความเข้าใจ วิธีสร้างภาพพจน์มีหลายแบบ เช่น Simile Metaphor หรือ Symbol

วิภา กงกะนันทน์ (2523 : 42-60) ได้รวบรวมโวหารหรือภาพพจน์ (Figure of Speech) ในลักษณะต่าง ๆ ที่มีผู้ใช้ในชีวิตประจำวันและวรรณคดีไว้เป็น 13 ประเภท ดังนี้

1. Metaphor (เมตาฟอว์) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่ง ที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเป็นสิ่งเดียวกัน หรือเท่ากันทุกประการ โดยใช้คำว่า "เป็น" "เท่า" "คือ" ฯลฯ ในการเปรียบเทียบ

2. Simile (ลิมิลี) เป็นโวหารที่เปรียบเทียบของสองสิ่ง ที่ไม่จำเป็นต้องนำมาเปรียบเทียบกันว่าเหมือนกัน คำที่ผู้ใช้โวหารประเภทนี้ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ คำว่า เหมือน คล้าย ดุจ ดูราว กล ภาระหนึ่งเพียงตั้งราวกับเงา ฯลฯ

3. Synecdoche (สมพจน์ย) คือ การกล่าวถึงส่วนใดส่วนหนึ่งของส่วน ทั้งหมดเพียงบางส่วน แต่ให้มีความหมายคลุมหมดยุททุกส่วน

4. Metonymy (นามนัย) การใช้โวหารแบบนี้คือ การเอ่ยสิ่งหนึ่งแต่ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น

5. Oxymoron (ปฏิวาทะ) คือ การนำคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือ คำนึงกันมารวมกัน เพื่อให้เกิดคำซึ่งมีความหมายใหม่ หรือมีความหมายที่ให้เกิดความรู้สึกขัดแย้ง หรือ เพิ่มน้ำหนักให้แก่ความหมายของคำแรก

6. Paradox (ปฏิกาคพจน์) คือ ข้อความที่มีความหมายขัดกัน ไม่ว่าผู้ใช้จะ จงใจหรือไม่ก็ตาม เป็นข้อความที่กล่าวถึงสิ่งที่แปลกแต่จริง หรือไม่น่าเป็นไปได้แต่เป็นไปได้แล้ว

7. Synesthesia (อาวัตพากย์) คือการใช้คำแทนแผลของการสัมผัสที่ผิดไป จากธรรมดา

8. Hyperbole (อติพจน์) การพูดเกินความจริงเพื่อเน้นความรู้สึก มิใช่เพื่อหลอกลวง
9. Overstatement (อติพจน์) การใช้โวหาร แบบนี้ คือ การพูดหรือเขียนประหนึ่งโอ้อวด โดยมีเจตนาจะให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังรู้สึกขบขัน
10. Allusion (ปฏิรูปพจน์) เป็นการใช้อรรถาพิสัยที่ดัดแปลงมาจากข้อความอันเป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว เช่น วาทีของนักปราชญ์ รัชบุรุษ กวี หรือสุภาษิต คำพังเพย หรือผลงานของผู้อื่น
11. Personification (บุคลาธิษฐาน) เป็นการใช้อรรถาพิสัยในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่าสรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่คนให้เป็นคน โดยให้สรรพสิ่งเหล่านั้นแสดงออกปฏิกิริยาต่าง ๆ ราวกับเป็นคน เช่น พุดได้ ร้องไห้ได้ รู้สึกได้ หรือกำหนดบทบาทและฐานะให้สรรพสิ่งเหล่านั้นทั้งรูปธรรมและนามธรรม จนดูประหนึ่งเป็นคน
12. Analogy (อุทาหรณ์) เป็นวิธีการเปรียบเทียบเรื่องราว เหตุการณ์หรือความคิดสองอย่างที่ไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกันว่าคล้ายกัน โดยยกข้อความที่เชื่อว่าง่ายแก่การเข้าใจเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนหรือผู้พูดต้องการจะอธิบาย
13. Rhetorical Question (ปฏิปุจฉา) เป็นศิลปะของการใช้คำถาม คือเป็นคำถามที่มีได้ห้วงคำตอบ ผู้ถามมีเจตนาจะเรียกร้องความสนใจมากกว่าต้องการคำตอบ
- สนธิ ตั้งทวี (2528 : 10-13) กล่าวถึง ท่วงทำนองเป็นแบบเฉพาะตัว (style) ว่าเป็นลักษณะที่บ่งเฉพาะของนักเขียนแต่ละคน เป็นลักษณะที่ปรากฏชัดแล้วซ้ำเล่า ไม่ว่าจะเขียนชิ้นไหน ลักษณะเช่นนั้น ก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ สังเกตได้จาก การแสดงออกในลักษณะ ดังต่อไปนี้
- ก. แนวคิด
 - ข. การถ่ายทอดอารมณ์
 - ค. การใช้ถ้อยคำสำนวน
 - ง. การใช้ประโยค
- สุจิตรา คุปตารักษ์ (2526 : 17-18) ได้อธิบายท่วงทำนองในการเขียนว่า เป็นการแสดงออกในการประพันธ์อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักเขียนแต่ละคนในด้านการใช้ถ้อยคำและการใช้โวหาร โดยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้
1. ท่วงทำนองเขียนเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ
 - 1.1 การเลือกเสียงของคำ ซึ่งมีลักษณะปรากฏเด่นชัด เช่น การเล่นคำ การเล่นเสียง การใช้กลุ่มคำ
 - 1.2 การใช้คำที่เหมาะสมกับเนื้อหา
 - 1.3 การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรู้สึก
 - 1.4 การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดจินตภาพ เช่น จินตภาพทางการเห็น จินตภาพทางการได้ยิน จินตภาพทางการได้กลิ่น จินตภาพทางการสัมผัส จินตภาพทางการเคลื่อนไหว และจินตภาพทางความรู้สึก

2. ท่วงทำนองเขียนเกี่ยวกับการใช้โวหาร

- 2.1 อุปมา
- 2.2 อุปลักษณ์
- 2.3 บุคลาธิษฐาน
- 2.4 สัญลักษณ์
- 2.5 สัทพจน์
- 2.6 ปฏิพจน์
- 2.7 อติพจน์
- 2.8 การกล่าวเย้ยประชดประชัน
- 2.9 การใช้สำนวนและคำพังเพย
- 2.10 การอ้างอิงวรรณคดีแบบฉบับ
- 2.11 การเลียนสำนวนวรรณคดีแบบฉบับ

วัชร ตรีรัตนภรณ์ (2534 : 355-433) ได้ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์ท่วงทำนองเขียน ดังนี้

1. การใช้ถ้อยคำ เช่น การใช้ถ้อยคำให้เกิดมโนภาพ การใช้คำง่ายมีความหมายชัดเจน การใช้คำเรียกขาน
2. การใช้สำนวนโวหาร
3. การสร้างประโยค
4. การแฝงแนวคิด
5. การสร้างอารมณ์และบรรยากาศ
6. การตั้งชื่อเรื่อง
7. ประติษฐการของกวี

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการนำเสนอ

ไพสิน รุ่งรัตน์ (2523) กล่าวถึง วิธีการนำเสนอ ดังนี้

1. ใช้การสร้างภาพ หมายถึง การที่ผู้เขียนใช้ "ภาพ" เป็นเครื่องมือในการสื่อเนื้อหาของบทกวีถึงผู้อ่าน จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 ภาพที่เป็นจริง ผู้เขียนจะใส่ "ภาพที่เป็นจริง" นี้ไว้ตอนใดตอนหนึ่งของบท แล้วแต่จังหวะและความเหมาะสม โดยจะพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ภาพที่เป็นจริงที่ปรากฏในความคิดคำนึงของผู้อ่าน เมื่ออ่านตามตัวอักษรอย่างมีชีวิต มีวิญญาณ และเป็นภาพที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด

1.2 ภาพโดยจินตนาการและภาพนามธรรม ผู้เขียนจะสร้างภาพตามความคิดและจินตนาการของตน ผู้อ่านจะคิดและมีจินตนาการตามไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างสรรค์วิธีการของผู้เขียนเอง

2. การใช้สัญลักษณ์
3. เสนอความคิดหรือความรู้สึกจากผู้เขียนถึงผู้อ่านโดยตรง มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ
 - 3.1 ระบายความรู้สึกของตนออกมา
 - 3.2 สื่อความคิดหรือข้อร้องกับผู้อ่านโดยตรง
 - 3.3 ใช้ภาพความเป็นตัวของตัวเอง ดึงให้ผู้อ่านคล้อยตามความคิดที่เสนอ
 - 3.4 สื่อสารถึงคนอ่านโดยตรง ซึ่งอาจจะแสดงความเป็นมิตร และศัตรู
 - 3.5 เขียนอย่างไม่เจาะจงถึงผู้อ่าน แต่กล่าวเฉย ๆ อย่างเป็นกลาง ๆ ไม่ได้โน้มน้ำหนักหรือเรียกร้อง หากแต่เล่าบอกเพื่อให้พิจารณาเหตุผล
 - 3.6 ใช้วิธีตั้งคำถาม ทำให้ผู้อ่านเก็บไปคิดหาเหตุผลเอาเอง
 - 3.7 ใช้วิธี ฟ้องร้องต่อสิ่งหรือสถาบันที่ประชาชนศรัทธา เพื่อดึงความคิดของผู้อ่าน
 - 3.8 การนำเสนอความคิดโดยการขมวดท่าย หรือขมวดปมในตอนจบ บทเป็นการหักเหความคิดหรือหักอารมณ์ของผู้อ่านโดยจงใจ เพื่อให้เกิดความสะอึกใจย้อนคิด หรือเกิดอารมณ์ย้อน รู้สึกทบทวนความคิดที่กวีได้เสนอมาและเกิดอารมณ์ หรือความคิดเห็นร่วมหรือคล้อยตามในที่สุด
4. บทกวีเลียนแบบวรรณคดีหรือบทกวีเก่ามี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกด้วยความเคยชินของกวีเอง เคยประทับใจในรูปแบบเก่า ๆ ของวรรณคดีก็ติดอยู่ในความรู้สึกได้โดยไม่รู้ตัว จึงได้เสนอออกมาในการสร้างงาน หรืออีกลักษณะหนึ่งใช้อย่างตั้งใจหรือจงใจ เพื่อให้รูปแบบนั้นเป็นส่วนดึงดูดใจของคนอื่นให้หันมาสนใจเนื้อหาสาระที่กวีต้องการจะเสนอ
5. บทกวีผูกเป็นเรื่อง บทกวีในลักษณะนี้จะสืบเนื่องกันหลาย ๆ บท มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าทำนองเดียวกับเรื่องสั้นหรืออัตชีวประวัติ เพียงแต่กวีใช้สำนวนภาษาเป็นร้อยกรอง

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2534 : 107-180) ได้กล่าวถึง การศึกษากลวิธีในการประพันธ์งานร้อยกรองว่า ได้แก่ การพิจารณาเรื่องกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้แต่งนำมาใช้ในการแต่งบทร้อยกรอง เพื่อช่วยทำให้งานมีคุณค่า น่าสนใจหรือชวนให้ผู้อ่านอยากติดตาม ได้แก่

 1. วิเคราะห์ความไพเราะของบทร้อยกรอง ได้แก่ การพิจารณาว่าบทร้อยกรองนั้น ภูมิความไพเราะอย่างไร ซึ่งความไพเราะเกิดขึ้นด้วยเหตุ 2 ประการ คือ ความไพเราะอันเกิดจากรสคำ และความไพเราะอันเกิดจากรสความ พิจารณาได้จากการใช้คำที่มีความหมาย กระชับชัดเจน และการใช้กวีโวหารต่าง ๆ
 2. วิเคราะห์กลวิธีในการนำเสนอ ได้แก่ การพิจารณาวิธีการนำเสนอของผู้ประพันธ์ว่ามีความเหมาะสม น่าสนใจหรือไม่อย่างไร สำหรับวิธีการนำเสนอที่ผู้แต่งบทร้อยกรอง นิยมใช้กันอยู่ทั่วไป มีดังนี้
 - ก. เสนออย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านจับใจความได้ง่าย
 - ข. เสนอแบบให้ผู้อ่านตีความจากสัญลักษณ์ หรือความเปรียบ

- ค. เสนอด้วยวิธีซ้ำคำ หรือซ้ำความ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน เพื่อเร้าความคิดหรือเรื่องราวให้ดูโดดเด่นเป็นเอกภาพ
- ง. เสนอด้วยวิธีการใช้ภาพพจน์เหนือจริง เพื่อสร้างความแปลกใหม่ และ ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน
- จ. เสนอด้วยวิธีการแสดงให้เห็นอาการเคลื่อนไหว หรือนาฏการของ ตัวละครทั้งกายและอารมณ์

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ทัศนะ

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2529 : 105) กล่าวว่า “นักเขียนย่อมมองดูโลกและชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ กัน และต่างก็มีแนวคิดของตนที่มีอยู่ต่อโลกต่อสังคมและต่อชีวิตมนุษย์แตกต่างกัน แนวคิดหรือปรัชญาของนักเรียนจึงมีหลายแนว และต่างก็พยายามถ่ายทอดความคิดหรือปรัชญาต่าง ๆ นั้นในวรรณคดีที่ตนแต่งขึ้นเสนอ

วราภรณ์ บำรุงกุล (2537 : 364) กล่าวถึงการเสนอความคิด ว่าเป็นการเสนอแนวคิดหรือทัศนะที่แยกกายแปลกใหม่อันควรแก่การจดจำ หรือนำไปเป็นแบบอย่าง

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 109) กล่าวถึง หลักเกณฑ์การวิเคราะห์แนวคิดให้พิจารณาจากที่ผู้เขียนเป็นผู้เสนอทัศนะผ่านตัวละคร หรือผ่านเรื่องราวมาสู่ผู้อ่าน

วินัย ภูระหงษ์ (ม.ป.ป. : 154-158) กล่าวถึงทัศนะ ไว้ดังนี้

ทัศนะ คือความคิดเห็น แนวคิด หรือปรัชญา เป็นส่วนหนึ่งที่จะเสริมรสความให้เด่นด้วยศิลปะการแต่ง โดยสอดแทรกไปกับเนื้อหาในวรรณคดี หรือบางที่เนื้อหาทั้งหมดเป็นทัศนะ โดยตลอดก็มี ทัศนะต่าง ๆ ว่าเป็นเนื้อหาจัดเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ทัศนะที่มาจากความคิดเห็นของกวีโดยตรง หรือบุคคลในเรื่อง เป็นทัศนะเฉพาะตนที่อาจเหมือนหรือไม่เหมือนทัศนะของผู้อื่น
2. ทัศนะที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นความคิดเห็นที่สังคมเห็นเป็นจริงและยอมรับโดยทั่วกัน
3. ทัศนะที่เป็นความจริงแท้ในโลก เป็นคตินิยมที่ชี้ให้เข้าใจโลกและชีวิตสามารถใช้เป็นแนวในการดำเนินชีวิตได้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์บทร้อยกรอง

ประเมิน เชียงเถียร (2522) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ในด้านรูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหา ท่วงทำนองแต่ง และสุนทรียภาพในวรรณกรรม พบว่า เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เกร็งครัดฉันทลักษณ์มาก ช่วงแรกมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความเพ้อฝัน ความมั่งคั่งของธรรมชาติ ต่อมาจะพัฒนาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มากขึ้น รวมทั้งท่วงทำนองแต่งก็สามารถเลือกคำใช้ได้อย่างไพเราะ มีลีลาจังหวะคล้ายเสียงดนตรีใช้สัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดความคิดและความงามควบคู่กันไป

ไพฑูรย์ สิงห์แซม (2534) ได้วิเคราะห์บทร้อยกรองของจินตนา ปิ่นเฉลียว ในด้านรูปแบบท่วงทำนองในการเขียนและทัศนะ พบว่า จินตนา ปิ่นเฉลียว เลือกใช้กลอนแปดเป็นส่วนมาก ส่วนโวหาร

ที่ใช้จะเป็นโวหารที่สร้างความรู้สึกและจินตนาการให้แก่ผู้อ่านอย่างแจ่มชัด รวมทั้งเสนอทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความสงบสุขในสังคม

บุญสม ภูเจริญ (2534) ได้วิเคราะห์บทร้อยกรองในช่วง พ.ศ. 2522-2530 จาก นิตยสาร และวารสาร โดยศึกษารูปแบบของฉันทลักษณ์ กลวิธีในการนำเสนอของผู้ประพันธ์ และแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหาพบว่า ช่วงเวลาดังกล่าว มีการใช้รูปแบบอย่างหลากหลาย แสดงให้เห็นถึงการสร้างสรรค์ฉันทลักษณ์ใหม่ของการใช้หัวข้อเรื่องย่อยกำกับการใช้กระทู้ การใช้จดหมาย การตั้ง คำถาม และการใช้กรรมวิธีเบ็ดเตล็ด เพื่อสื่อความคิดไปยังผู้อ่านได้อย่างชัดเจน และปรากฏแนวความคิดด้านสังคมมากที่สุด

วัชร ตรีรัตนภรณ์ (2534) ได้วิเคราะห์วรรณกรรมของ “อุชเชนี” – “นิต – นรารักษ์” ด้านรูปแบบ เนื้อหา และแนวคิด ท่วงทำนองแต่งและสุนทรีย์ลักษณ์ พบว่า “อุชเชนี” – “นิต – นรารักษ์” มีลักษณะการสร้างสรรค์ผลงานที่นำเสนอรูปแบบหลากหลาย เครื่องคิดในเรื่องของการบังคับสัมผัส คณะครูลหุ เนื้อหาและแนวคิดก็เน้นหนักไปในด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความหวังมีพลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคชีวิต ท่วงทำนองในการเขียนมีการเลือกสรรคำ สำนวน มาใช้อย่างกระชับรัดกุม ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ในด้านสุนทรีย์ลักษณ์ก็พบว่า มีความสามารถในการเลือกใช้คำได้อย่างวิจิตรบรรจง ไพเราะเหมาะสม สร้างจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่าน

สุขกมล รัตนสุภา (2536) ได้วิเคราะห์บทร้อยกรองของศิวกานท์ ปทุมสติ ในด้านรูปแบบของฉันทลักษณ์ กลวิธีในการประพันธ์ กลวิธีในการนำเสนอ และแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหา พบว่า ศิวกานท์ สร้างงานร้อยกรองในแนวฉันทลักษณ์นิยม และมุ่งแสดงความสามารถในการประพันธ์ โดยการเสนอรูปแบบใหม่ทางด้านฉันทลักษณ์และกลวิธีใหม่ ๆ ในด้านการใช้ภาษา ถ้อยคำโวหาร ได้สะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางภาษาของศิวกานท์ได้อย่างเด่นชัด

ทองพูล ทองน้อย (2539) ได้วิเคราะห์บทบาทของร้อยกรองที่มีต่อสังคมไทย โดยมุ่งศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อหา ผลของการวิเคราะห์พบว่า บทร้อยกรองในช่วง พ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2536 สะท้อนและเสนอแนวคิดทางการเมืองมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น และยังได้สะท้อนภาพทางเศรษฐกิจ และทางสังคมทั่วไปด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น

บทที่ 2

วิเคราะห์รูปแบบและท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรอง ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม

การศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองของ ไพวรินทร์ ขาวงาม จำนวน 7 เล่ม ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านรูปแบบของร้อยกรอง
2. ด้านท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรอง

การวิเคราะห์บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ทั้ง 2 ด้าน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านรูปแบบของร้อยกรอง

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะหรือชนิดของคำประพันธ์ อันเป็นลักษณะเฉพาะทางฉันทลักษณ์ของวรรณกรรม

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบในการประพันธ์หลายชนิด ได้แก่ รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน รูปแบบฉันทลักษณ์อิสระ และรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์

1.1 รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน

รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน หมายถึง รูปแบบในการประพันธ์ที่ใช้แต่งคำประพันธ์ตามตำราฉันทลักษณ์มาตั้งแต่โบราณ ซึ่งกวีรุ่นหลังได้ยึดถือเป็นแบบอย่างต่อมา รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ไพวรินทร์ ขาวงาม จัดลำดับจากฉันทลักษณ์ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้มากที่สุดไปหาฉันทลักษณ์ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้น้อยที่สุด ได้ดังนี้

1.1.1 กลอน เป็นคำประพันธ์ที่บังคับ ภาวะ จำนวนคำ และสัมผัส รูปแบบกลอนที่ปรากฏในงานร้อยกรอง ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม มี 2 ชนิด คือ กลอนแปด และกลอนหก

1) กลอนแปด ในหนึ่งบทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรค ทุกวรรคมี 8 คำ การสัมผัสให้คำสุดท้ายของวรรคสลับ สัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 ของวรรครับ ให้คำสุดท้ายของวรรครับสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครอง คำสุดท้ายของวรรครองสัมผัสกับคำที่ 3 หรือ 5 ของวรรคส่ง การส่งสัมผัสระหว่างบท ให้คำสุดท้ายของวรรคส่งในบทต้น สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครับในบทถัดไปในแต่ละวรรค มีจังหวะของคำเป็น 3-2-3

กลอนแปดที่พบในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีจำนวน 120 เรื่อง ซึ่งเป็นรูปแบบที่ไพวรินทร์ นิยมใช้มากที่สุดใน การเขียน จำแนกออกเป็นกลอนแปดที่เคร่งฉันทลักษณ์ 59 เรื่อง กลอนแปดที่ไม่เคร่งฉันทลักษณ์ 58 เรื่อง กลอนแปดที่แต่งร่วมกับกลอนหก 2 เรื่อง และกลอนแปดที่แต่งร่วมกับกลอนสี่ 1 เรื่อง

ก. กลอนแปดที่เคร่งฉันทลักษณ์ หมายถึง กลอนที่มีจำนวนคำในแต่ละวรรค 8-9 คำ เป็นส่วนใหญ่ มีสัมผัสตรงตามตำแหน่งทุกประการ พบในงานร้อยกรอง "ลำน่านเจอร์" 10 เรื่อง "คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ" 20 เรื่อง "ฤดีกาล" 8 เรื่อง "ถนนนักฝัน" 1 เรื่อง "ม้าก้านกล้วย" 1 เรื่อง

ตัวอย่าง

กรูมหนวกราวเกี้ยวเรียวรวงข้าว	เรียวรวงข้าวรวดทุ่งสะเทือนไหว
คลื่นรวงทองรองแดดระยิบไกล	ไกลออกไปสุดโค้งเคี้ยวของชานา
แลหลังโค้งกัมเกี้ยวกระชับกระชั้น	แบแผ่นหลังอวดตะวันอันเจิดจ้า
โค้งค้ำับแผ่นดินของมารดา	รักแผ่นดินปรารถนาฝังใจกาย
รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรวดข้าว	ฝืนคำข้าว ขาวหอมไม่จางหาย
ให้โลกหอมคำข้าวทุกคำคาย	ให้ทุ่งหอมความหมายของเหงื่อคน

(μάก้านกล้วย. 2538 : 46)

จำนวนคำในกลอนแต่ละวรรคของไพโรรินทร์ ขาวงาม จะมี 8 หรือ 9 คำ ช่วงจังหวะกลอนในแต่ละวรรค แบบที่ไพโรรินทร์ ใช้นามากที่สุด คือ ช่วงจังหวะแบบ 3-2-3 ในวรรคที่มี 8 คำ และ 3-3-3 ในวรรคที่มี 9 คำ มีการเล่นสัมผัสในทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ เช่น ในบทแรก วรรคระดับ คำสัมผัสคือ คำว่า หนว-กราว , กราว-เกี้ยว, เกี้ยว-เรียว , เรียว-รวง วรรครับ คำว่า ข้าว-รวด, ทุ่ง- (สะ) เทือน วรรครอง คำว่า ทอง-รอง วรรคส่ง คำว่า โค้ง-เคี้ยว, เคี้ยว-ของ

กลอนแปดมีลีลากลอนที่อ่อนหวาน ใช้น้ำคำ 8-9 คำ สามารถแต่งบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว ทำให้ ไพโรรินทร์ นำกลอนแปดมาแต่งเพื่อบรรยายเรื่องราว, เหตุการณ์ต่าง ๆ ในงานวรรณกรรม

นอกจากนี้ กลอนแปดบางเรื่อง ของไพโรรินทร์ มีจำนวนคำในวรรคระดับ 2-6 คำ เพื่อแสดงหัวเรื่องของบทกลอน

ตัวอย่าง กลอนแปดที่มีวรรคระดับ 2 คำ

หญิงสาว.....	หลังน้ำตาสีขาวครวร้องไห้
คงปวดร้าวกร่อนลึกในดวงใจ	จึงหายไปปานนี้มิเห็นมา
หญิงสาว.....	บนถนนสี่ขาเธอปรารถนา
ไปสุดปลายทางฝันอันโสกา	จึงรู้ว่าถนนนี้มีสีดำ

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ. 2539 : 125)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม แต่งกลอนแปด โดยใช้วรรคระดับ 2 คำ เป็นการแสดงหัวเรื่องของบทกลอนจากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือหัวข้อเรื่องกล่าวถึงหญิงสาว จึงใช้คำว่า "หญิงสาว" ในวรรคระดับเพื่อย้ำหัวข้อเรื่องนั่นเอง

ตัวอย่าง กลอนแปดที่มีวรรคระดับ 3 คำ

พเนจร
 เธอจะนอนเนาไหนในยามดึก
 ไร้ดวงแก้วแววมณีที่จะนึก
 ราวรู้สึกทุกทิศที่เดินทาง
 พเนจร
 จะเร่ร้อนไปไกลถึงไหนบ้าง
 ใต้เพียงดาวเดือนเคลื่อนนภางค์
 คนรอบข้างใครเล่าจะเข้าใจ

(ลำนาวเนจร. 2538 : 34)

กลอนแปดของไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้คำว่า “พเนจร” ในวรรคระดับของ
 ทุกบท เพื่อเป็นการแสดงหัวเรื่องหรือหัวข้อของบทกลอนที่ไพโรรินทร์ ต้องการนำเสนอ

ตัวอย่าง กลอนแปดที่มีวรรคระดับ 4 คำ

งามเอยงามเศร้า
 รักเจ้าแสนงามยามโศกสร้อย
 ยิ่งยลยามน้ำตาเจ้าหยอดย่อย
 ยิ่งงามซึ่งคะนึ่งคอยรอน้ำตา

งามเอยงามนั้ก
 สะท้านในใจรักนี้หนักหนา
 อยากย่อโลก ย่อกมล ย่นเวลา
 ถนอมดวงมณีอราก่อนร้าวราน

(ฤดีกาล. 2532 : 89)

กลอนแปดของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่มีวรรคระดับ 4 คำ โดยมีคำที่สอง
 เป็นคำว่า “เอย” คำแรกซ้ำกับที่ 3 คล้ายกลอนดอกสร้อย ใน 1 บทมี 4 วรรค ซึ่งต่างจากกลอน
 ดอกสร้อยที่มี 8 วรรค กลอนแปดของไพโรรินทร์ ที่ขึ้นต้นในวรรคระดับรูปแบบนี้เพื่อบอกหัวเรื่องและ
 ย้ำความ

ตัวอย่าง

กลอนแปดที่มีวรรคระดับ 5 คำ

1.

ถึง... ที่รักของฉัน
 คื่นและวันพาเธอล่าโดยหน้าที่
 ความรักฉันอยู่ในความใฝ่ดี
 พักใจลงตรงนี้ก่อนที่รัก

.....

5.

ถึง เธอที่ฉันรัก
 อาณาจักรแห่งนี้มีค่าเสมอ
 เทวีแห่งชีวิตอันเลิศเลอ
 สุขบำเรอไอลิ้นแผ่นดินนอน

(ลำนำวเนจร. 2538 : 66-67)

กลอนแปดของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ที่มีวรรคระดับ 5 คำ และใช้
 เครื่องหมายจุดไข่ปลา เพื่อแสดงอารมณ์ และความรู้สึกให้คิดคำนึงเกิดจินตนาการ

ตัวอย่าง

กลอนแปดที่มีวรรคระดับ 5 คำ และ 6 คำ สลับกันในเรื่อง

ลึกลึกล้ำแล้วเธอเศร้า
 ยังเก็บงำความเหงาไว้เงียบสงบ
 แดงแก้วแห่งเวทิตาราฉันพบ
 ล้ำแสงเศร้าในเงาพลบก็สอนเธอ
 ลึกลึกล้ำเธอร้องไห้
 ช้อนรอยยิ้มพิมพ์ใบหน้าเสนอ
 หนึ่งธารน้ำซึ่งใจเธอคั่นเจอ
 คือธารน้อยนิ่งเอ่อในหัวใจ
 ลึกลึกล้ำเธอขลาด
 ด้วยฉายแววเปลอหวาตระแวงไหว
 แม้ประตูกบปิดมิดชิดไว้
 เสียงลึกลับภายในก็กังวาน
 ลึกลึกล้ำเธออ่อนแอ
 หากไม่พร้อมยอมแพ้ในทางผ่าน
 ยังหยัดเงียบเรียบง่ายในการงาน
 ยังสะสมแก่นสารเดินทางไกล

(ฤดีกาล. 2532 : 75-76)

กลอนแปดของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่มีวรรคระดับ 5 คำและ 6 คำ สลับกันในเรื่อง เป็นข้อความแสดงอาการ บอกลักษณะและย้ำความให้เห็นลักษณะอาการตามบทกลอน โดยแบ่งจังหวะเป็น 3-2 , 3-3 ให้อ่านเห็นอาการ จากการเน้นความว่าลี้กลีกลแล้ว- เธอเศร้า, ลี้กลีกลแล้ว- เธอร้องไห้, ลี้กลีกลแล้ว-เธอขลาด, ลี้กลีกลแล้ว-เธออ่อนแอ บอกให้รู้ว่า แท้จริงแล้วเธอเศร้า, เธอร้องไห้ , เธอขลาด, เธออ่อนแอ ทำให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ในการสรรคำมาใช้ในบทกลอนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับรูปแบบ

ตัวอย่าง กลอนแปดที่ไม่มีวรรคระดับ

เจ้านกน้อยหนีหนาวจากเขาใหญ่
มาชบหน้าซิ้มหนึ่งเกาะกิ่งไม้
ข้างกระท่อมท้ายไร่ของชายชรา

(ม้าก้านกล้วย. 2538 : 122)

กลอนแปดของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่ขึ้นต้นด้วยวรรครับ มีลักษณะเหมือนบทแรกของกลอนเพลงยาว กลอนนิราศและกลอนนิทาน ซึ่งขึ้นต้นด้วยวรรครับ เช่น นิทาน คำกลอนเรื่องโคบุตร ของสุนทรภู่ ซึ่งขึ้นต้นด้วยวรรครับ

๐ แต่ปางหลังครั้งว่างพระศาสนา

เป็นปฐมสมมตินิทานมา	ด้วยปัญญายังประวิงทั้งหญิงชาย
ฉันทชื่อภู่เรื่องประจักษ์แจ้ง	จึงแสดงคำคิดประดิษฐ์ถาย
ตามสติริเริ่มเรื่องนิยาย	ให้เฟริศพรายพริ้งเพราะเสนาะกลอนฯ

(พ.ณ.ประมวลมารค. 2515 : 3)

เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่งนิทานคำกลอนเรื่อง สมบัติอมรินทร์ คำกลอน ซึ่งขึ้นต้นด้วยวรรครับ ดังนี้

ปางองค์อมเรศร้อติศร

ผ่านสมบัติในสุทสนนคร	สถาวรไปด้วยทิพศวรรยา
เอาสูงพื้นหมื่นแสนพระเมรุมาศ	เป็นอาสน์ทองรองดาวตึงสา
กว้างยาวหมื่นโยชน์คณนา	ประดับปรากฏแก้วแกมกัน
สี่ทิศมีมหาทวารศ	ระหว่างเขตหมื่นโยชน์ระยะคั่น
ประตุรายหมายยอดสำคัญพัน	มีสระสวนทุกหลั่นทวารไรฯ

(พระเจ้าพระคลัง (หน).2515 :46)

จากตัวอย่างกลอนแปดที่ไม่มีวรรคระดับของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นกลอนแปดที่ไพวรินทร์ แต่งขึ้น เป็นกลอนนิทานโดยใช้ชื่อเรื่องว่า “นิทานคนกับนก” ไพวรินทร์ ขึ้นต้นบทนำเรื่องด้วยวรรครับ เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อความ ซึ่งกลอนนิทานส่วนใหญ่จะขึ้นต้นด้วยวรรครับ ดังตัวอย่างที่ยกมา จึงเห็นได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม สามารถนำรูปแบบการแต่งกลอนนิทานมาใช้กับเนื้อหาได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า การใช้คำในวรรคระดับที่มีจำนวนต่างกันั้น เป็นการเน้นคำย้ำความในเรื่องในเนื้อหาของร้อยกรองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นลักษณะกระทู้ หรือหัวเรื่องของบทร้อยกรองนั่นเอง

กลอนแปดที่ปรากฏในงานของไพวรินทร์ จะมีการเล่นสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ทำให้กลอนของไพวรินทร์ งดงามด้วยรูปแบบและไพเราะด้วยเสียงของคำ

ข. กลอนแปดที่ไม่เคร่งฉันทลักษณ์ หมายถึง กลอนที่มีจำนวนคำในแต่ละวรรคไม่คงที่ คือ มีตั้งแต่ 2-10 คำ พบในงานร้อยกรอง “ลำนำเวเนจร” 5 เรื่อง “คำใดจะเอ่ยได้ ดั่งใจ” 6 เรื่อง “ฤติกาล” 11 เรื่อง “คือแรงใจและไฟฝัน” 18 เรื่อง “ถนนนักฝัน” 8 เรื่อง และ “ม้าก้านกล้วย” 10 เรื่อง

กลอนแปดที่ไม่เคร่งฉันทลักษณ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นกลอนแปดที่มุ่งแสดงความหมายโดยไม่ยึดติดกับจังหวะและจำนวนคำ เน้นใจความที่สมบูรณ์ และความหมายที่ลงตัว

ตัวอย่าง

ความฝัน ณ วันเก่า

คือ ม่านหมอก ณ ยามเช้าของวันใหม่

นักฝันรุ่งเก่าตายไป

นักฝันรุ่นใหม่เกิดมา

โลกไม่อ้อมชีวิต

ชีวิตไม่อ้อมฝันและปรารถนา

ฟากฟ้าไม่อ้อมดาริกา

วันเวลาไม่อ้อมรัก

(ถนนนักฝัน.2535 : 14)

จากตัวอย่าง คำที่ขีดเส้นใต้แสดงการส่งสัมผัสซ้ำ เป็นลักษณะกลอนที่ไม่เคร่งฉันทลักษณ์ในการส่งสัมผัส และเน้นเนื้อความของบทกลอนมากกว่าจังหวะคำ

ลักษณะกลอนแปดที่ไม่เคร่งครัดจำนวนคำของไพวรินทร์ ขาวงาม มีเพียงจำนวนคำในแต่ละวรรคเท่านั้น ที่ไม่เท่ากัน แต่การส่งสัมผัสระหว่างวรรค และระหว่างบทยังเป็นไปตามฉันทลักษณ์กลอนแปดเช่นเดิม

ค. กลอนแปดที่แต่งร่วมกับกลอนหก มี 1 เรื่อง คือ เรื่อง คินหนึ่งของ พระราชาน้อย ในร้อยกรอง “คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” ไพวรินทร์ขึ้นต้นด้วยกลอนแปด 1 บท แล้วแต่งกลอนหกต่อไปจนจบเรื่อง

ตัวอย่าง

๐ จากวันนี้จะมีอีกกี่วัน ต้องนั่งรำงระดาษวาดภาพคน	ต้องไล่จับความฝันในสายฝน วาดลูกโป่งของตนลอยบนฟ้า
๐ เด็กน้อยหิวหนักจึงหลับฝัน เธอได้แต่งชุดพระราชา	ในดึกตื่นคินนั้นจึงฝันว่า ขี่ม้าสีขาวไปแจกทาน
เที่ยวแจกลูกโป่งหลากสี บางคนหลก้มชมชาน	อึ้งมีเสียงรับขับขาน หิวหาอาหารเผ้าคอย
.....
๐ สะดุ้งตื่นยังร้องไห้ ไหนดม้ ไหนดชุดพระราชา	ลูกโป่งไปไหน แม่จำ นำตาของใครมากจ้ง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ : 102-130)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำกลอนแปด มาแต่งเป็นบทนำเรื่อง เพื่อแสดงรายละเอียดของเรื่อง ซึ่งกล่าวถึงความเป็นไปของชีวิต เด็กคนหนึ่งที่มีชีวิตในช่วงที่เหลืออยู่เพียงในความฝัน แล้วไพวรินทร์ แต่งกลอนหก แสดงอารมณ์ฝันของเด็กให้เห็นการดำเนินเรื่องที่กระชับของเหตุการณ์ และอารมณ์ว่าวุ่นในตอนตื่น ซึ่งเป็นตอนจบเรื่อง ไพวรินทร์ นำกลอนแปดและกลอนหกมาใช้ในงานร้อยกรองเรื่อง “คินหนึ่งของพระราชาน้อย” เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ของเหตุการณ์และอารมณ์ในเรื่องได้อย่างเหมาะสม

ง. กลอนแปดที่แต่งร่วมกับกลอนหกและเพลงลูกทุ่ง มี 1 เรื่องคือ “เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง” ในหนังสือร้อยกรอง ม้าก้านกล้วย โดยไพวรินทร์ ยกเนื้อเพลง “ร้องให้ปลายนา” ซึ่งเป็นเพลงลูกทุ่ง นำ 2 บท แต่งกลอนแปดรับในลักษณะขยายความให้สอดคล้องกับเนื้อหาเพลงลูกทุ่ง แต่งกลอนหกรับในลักษณะขยายความกลอนแปด แล้วยกเนื้อเพลงลูกทุ่งคือ เพลง “รอทั้งปี” อีก 1 บท เป็นลักษณะย่อหน้าใหม่ หรือใจความใหม่ ไม่สัมผัสกับกลอนหก แล้วแต่งกลอนแปดอีก 1 บท รับสัมผัสกับเนื้อเพลง ท้ายสุดนำเอาเนื้อเพลงลูกทุ่งคือ เพลง “พรุ้งนี้พี่จะร้องให้” 1 บท มารับสัมผัสกับกลอนแปดแล้วมีกลอนแปดอีก 2 บรรทัดต่อท้าย

ตัวอย่าง

....เขานั้นบอกลาไปหางานทำ ใช้คิดใจดำ หรือทำแก้งหลงไปไหน เมืองบางกอก
คงผูกพันใจ นับแต่จากไป ไม่เห็นคินบ้านนา

ถึงปีใหม่ ใจหมายจะเห็นหน้าม น ตระจันผ่านพ้น ไม่เคยไต่ยลแก้วตา สงกรานต์ผ่านไป
อย่างไรวิญญาน์ ขวัญตาเจ้าไม่รู้ไปไหน....

เขาร้องเพลงลูกทุ่งในเมืองฟัง	เมืองจะยังฟังเพลงของเขาไหม
เพลงเศร้าของเขาเราใจ	ยากไรร้องเพลงรัก
เพลงรักของเขาเศร้าสะทก	เสียงจากทรวงอกสะอื้นกระอัก
ลูกคอล่อคำคึกคัก	ล้าเค็ญเสียนักหนอสัญญา

สัญญาปลายนากับน้อง
พี่ป้ายน้องปอง น้องว่า
มือไวใจไวโยหนา
หน้านาปีนี้น้ำดี
ปลูกข้าวหาปลาหาผัก
เรื่องรักน้องยังรักพี่
เรื่องปากเรื่องท้องตรองที่
อีกปีรอหนอยเป็นไร
อีกปี ก็ปีนี้ละหนอ
สัญญาต้องรอนานไหม
ก็ปีน้องหนีพี่ไป
ดอกข้าวตรอมใจแล้วเอย

....เคยจับเคียวเกี่ยวคู่กัน น้องลิ้มวันเคยสุขสันต์เริงรำ ถึงคราวมีงานสงกรานต์บ้านเรา
เคยขึ้นอุรา เคยตักบาตรร่วมขัน เคียงคู่กันมา สงกรานต์เดือนห้า ขวัญตาอยู่ไหน....

เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง	ดึกแล้ว เมืองยังไม่หลับไหล
ข้างถนน – เริงสะพาน ผ่านไป	ฟังซีใคร รำให้ทวงสัญญา

....ชายข้าวตั้งเก้าเกวียนกว่า สร้างหอรอท่า น้ำตาเปื้อนหมอน เรือนหอบ้านป่า
ไม่ปรารถนาแนบนอน เจ้าผินบินร่อนไปนอนเตียงทอง....

ฟังซีใคร	รำให้ทวงสัญญา...
ฟังซีใคร	รำให้เป็นเพลงนา...

(มำก้านกล้วย.2538 : 74-76)

ในการแต่งกลอนแปดร่วมกับกลอนหกและเพลงลูกทุ่ง ไพวรินทร์ ใช้รูปแบบเพลงลูกทุ่งเป็นเครื่องมือนำเสนอความคิดที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญของเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับชื่อเรื่อง “เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง” โดยไพวรินทร์ นำเสนอเนื้อหาจากความหมายของเพลง แล้วแต่งคำประพันธ์กลอนแปด และกลอนหกขยายความ ซึ่งกลอนแปดจะแสดงรายละเอียดของเรื่องกลอนหก แสดงเหตุการณ์และอารมณ์ ไพวรินทร์นำมาแต่งร่วมกันได้อย่างเหมาะสม

จ. กลอนแปดที่แต่งร่วมกับกลอนสี่ มี 1 เรื่อง คือ เรื่อง เพลงควายลาทุ่ง ในร้อยกรอง “ม้าก้านกล้วย” ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลอนแปด 1 บท เป็นข้อความบรรยายเปิดเรื่อง แล้วแต่งกลอนสี่จำนวน 6 บท เป็นเนื้อความของเพลง และปิดเรื่องด้วยกลอนแปด 1 บท

ตัวอย่าง

แควเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ จากขมิบขมิบคืบคล้อยค่อยขึ้นแด้น	จากเนิบเนิบเนือเนือแล้วหนักแน่น ละลิวแล่นอารมณ์ “เทิบ ทุ่งตะวัน”
“ควายเอ๋ย อ้อมหมีพื้มัน คราดเดือนไถปี รวงเรียวยร้อยเรือน ทุ่งเอ๋ยทุ่งข้า ข้าอยากเกิดใหม่	ควายข้า เคี้ยวหญ้ากลืนฝืน ไถวันคราดเดือน ไถทุ่งทางเดือน ร้อยเคียวร้อยคน ฝิ่งข้าไถใหม่ เป็นควายคืนทุ่ง”
จบเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ รุ่งนี้ “เทิบ ทุ่งตะวัน” ฝืนเห็นรุ่ง	ฝืนเนิบเนิบเนือเนือเรื่อยลมรุ่ง แหละควายฟุ้งชีวิตแดดอยู่เดี่ยวดาย (ม้าก้านกล้วย.2538 : 44-45)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลอนแปดเป็นส่วนบรรยายรายละเอียดในตอนเปิดเรื่องและปิดเรื่อง แล้วใช้กลอนสี่ ซึ่งมีลีลา จังหวะ กระชับ เป็นตัวดำเนินเรื่อง ทำให้อารมณ์ของเรื่องเปลี่ยนจากการบรรยายเนิบช้า มาเป็นเนื้อหาของเพลงที่รวดเร็วกระชับ แล้วจบลงด้วยลีลากลอนแปดบรรยายปิดท้าย ซึ่งไพวรินทร์ นำรูปแบบทั้งกลอนสี่และกลอนแปดมาใช้กันอย่างเหมาะสม

2) กลอนหก ในหนึ่งบทมี 2 คำกลอน หนึ่งคำกลอนมี 2 วรรค ทุกวรรคมี 6 คำ มีกฎเกณฑ์การสัมผัสดังนี้ คำสุดท้ายวรรคต้นสัมผัสกับคำที่ 2 หรือ 4 ของวรรครับคำสุดท้ายของวรรครับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครอง การสัมผัสระหว่างบท ให้ร้อยสัมผัสจากคำสุดท้ายของบทหน้าไปยังคำสุดท้ายของวรรครับของบทถัดไป ในแต่ละวรรคมีจังหวะของคำเป็นจังหวะ 2-2-2

กลอนหก ใช้ในการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว เข้มแข็ง เพราะกระชับกว่า กลอน 8 ซึ่งไพเราะรื่นรมย์ ใช้สัมผัสอักษร จะทำให้กลอนหกมีความหนักแน่นในจังหวะมากขึ้น ใช้สัมผัสสระ ทำให้กลอนมีลีลากระชับขึ้น เช่น

ตัวอย่าง

ลมพัดฤกษ์ไพรโบพลิก	ดูพฤกษ์ริกริกพลิกไหว
วิญญาณลี้กลีกลีพฤษภไพร	หัวเราะร้องไห้ไกลัญญ
สีเขี้ยวแห่งโบไฉ่วาด	ภาพเขียนธรรมชาติหยดอยู่
เข้มเขี้ยวเรียวแต่งแห่งฤดู	บางใบร่วงกู่ฤดูกาล

(ลำนำวเนจร. 2538 : 77)

จากตัวอย่าง บทแรกในวรรคระดับ มีสัมผัสอักษรคือ พฤษภ-ไพร ส่วนในจังหวะมีทั้งสัมผัสสระ คือ ไพร-โบ และสัมผัสอักษรคือ พัด-พฤษภ ในวรรครับมี การซ้ำคำ ริก-ริก แทนสัมผัสอักษร และมีสัมผัสสระในจังหวะตกของกลอน คือ พลิก-ไหว ในวรรครอง มีสัมผัสอักษรคือ พฤษภ-ไพร และใช้คำซ้ำว่า ลี้-กลีกลี สัมผัสสระในจังหวะตกของกลอนในบทนี้คือ (ร้อง) ไห้-ไกลัญญ ส่วนการส่งสัมผัสภายในบท เป็นไปตามฉันทลักษณ์ของกลอนหก กลอนหกที่ยกมานี้ ไพเราะรื่นรมย์ บรรยายภาพ ลมพัดโบไม่ไหวพลิว บางใบก็ร่วงหล่น บางใบยังอยู่กับลำต้นให้สีเขี้ยวงดงาม เป็นภาพเขียนของธรรมชาติ ซึ่งแท้จริงแล้ววิญญาณของตนไม่มีทั้งหัวเราะและร้องไห้ ไพเราะรื่นรมย์ ใช้กลอนหก บรรยายเพื่อให้ภาพการเคลื่อนไหว โบกพัดของโบไม่ การร่วงหล่นจากลำต้น สิ่งเหล่านี้เหมาะกับกลอนที่มีลีลากระชับ รวดเร็ว คือ กลอนหก

นอกจากนี้ ไพเราะรื่นรมย์ ขาวงาม มีวิธีการเน้นจังหวะในกลอนหกของตน โดยส่งสัมผัสไม่ตรงตำแหน่งตามที่มีอยู่ในต้นแบบ เช่น

พักผ่อนนอนนับหิ่งห้อย
เพียงหนึ่งถึงร้อยผล็อยหลับ
ฝันว่าดาววิบวิบบัว
นับดาวในฝันละเมอ

(ถนนนักฝัน.2535 : 41)

คืนนี้นักฝันอยู่ไหน	ปรุ้งฝันปรับไฟเกิดหนา
ส่องปลุกสำนักชีวา	ฝ่าข้ามความจริงเลวร้าย

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 96)

15/149222 2...

ส่วนใหญ่ ไพวรินทร์ ขาวงาม จะส่งสัมผัสระหว่างวรรค จากคำสุดท้าย วรรคดับไปยังคำที่ 2 หรือ 4 ในวรรครับและส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายวรรครองไปยังคำที่ 2 หรือ 4 ของ วรรคส่ง ส่วนลักษณะที่ปรากฏในตัวอย่างนี้ เป็นวิธีการเน้นจังหวะของไพวรินทร์ ในการส่งสัมผัสจากท้าย วรรครองไปยังคำแรกของวรรคส่ง เพื่อเน้นจังหวะกลอนในรูปแบบของไพวรินทร์เอง

ลักษณะกลอนที่ปรากฏในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นการบอกเล่า ความรู้สึก หรือบันทึกเหตุการณ์มากกว่าการปลุกเร้าทางความคิด มีการเลือกสรรคำมาใช้ได้เหมาะสมใน แต่ละวรรค แต่ละบท การจัดวางจังหวะเพื่อการอ่านออกเสียงทำได้ดี มีสัมผัสอักษร สัมผัสสระในจังหวะ ที่เหมาะสม เช่น

เคยมือพ้อต่อฝันให้ฝันฝ่า	เคยฝันซ้ำเติมเขมให้เติมขันธ์
เคยทะเลงควมมักล้ำประจัญ	มาถูกถักด้วยจักรกลกลางนคร
	(มัทก้านกล้วย. 2538 : 23)

หอมกลิ่นเหงื่อกลิ่นฟางไม่จางกลิ่น	หอมแผ่นดินฤดูหนาวหอมข้าวใหม่
หอมอดีตหัวหนึ่งหอมซึ่งใจ	หอมข้าวเหนียว ซึ่งเสี้ยวได้นั่งไว้รอ
	(มัทก้านกล้วย. 2538 : 47)

จากลักษณะกลอนที่ปรากฏในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงว่า ไพวรินทร์เลือกสรรแบบให้สัมพันธ์กับเนื้อหา การวางคำในแต่ละวรรค แต่ละบท มีลักษณะสัมผัสที่เหมาะสมดังที่ได้ยกตัวอย่างมา รวมทั้งสร้างความแปลกในวิธีคิด คือ การนำเอาเพลงลูกทุ่งมาประสานเข้ากับ กลอน ซึ่งปรากฏเพียงเรื่องเดียว ทำให้ไม่อาจสรุปได้ว่า ไพวรินทร์ ต้องการก้าวไปสู่ความเป็นตัวของ ตัวเอง หรือต้องการเสนอรูปแบบใหม่ทางการประพันธ์ แต่เนื้อหานั้น ยังนำเสนอเรื่องราวความคิดภายในใจตนเอง ที่มีต่อสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นจริงในสังคม

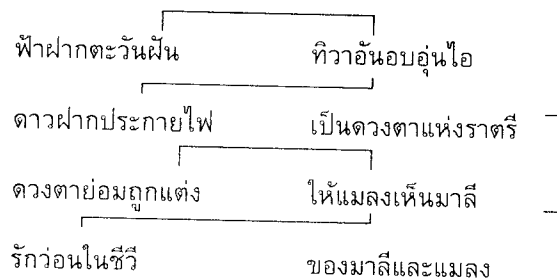
1.1.2 กาพย์ เป็นคำประพันธ์ที่บังคับ คณะ พยางค์ และสัมผัส จากการศึกษา บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ปรากฏรูปแบบของกาพย์ 3 ชนิดคือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์ขับไม้

1) กาพย์ยานี 11 ในหนึ่งบทมี 2 บาท เรียกบาทเอกและบาทโท แต่ละบาท มี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังมี 6 คำ รวมหนึ่งบาทมี 11 คำ การส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายวรรค หน้า ไปยังคำที่ 3 ของวรรคหลังในบาทแรก และคำสุดท้ายของบาทแรก ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของ วรรคหน้าในบาทที่สองต่อไป ส่วนสัมผัสระหว่างบท ส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายของบทต้นไปยังคำสุดท้าย บาทแรกในบทต่อไป

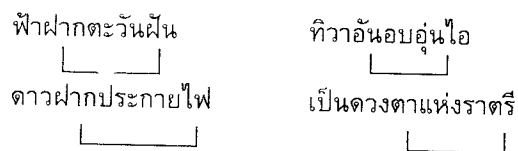
ฟ้าผ่ากตะวันผืน
 ทิวอันอบอุ้นไอ
 ดาวผ่ากประกายไฟ
 เป็นดวงตาแห่งราตรี
 ดวงตาย่อมถูกแต่ง
 ให้แมลงเห็นมาลี
 รักอ่อนในชีวี
 ของมาลีและแมลง

(ลำนำวนจร.2538 : 53)

เมื่อนำมาเขียนแสดงการสัมผัสได้ดังนี้

ภาพยยานี้ 11 ที่ไพรวรินทร์ เขียนมีจังหวะที่ลงตัวคือ วรรคหน้า มีจังหวะ 2-3 วรรคหลังมีจังหวะ 3-3 ใช้คำที่มีความหมายลงรับจังหวะได้เหมาะสม การวางรูปแบบ บรรทัดละวรรค ทำให้การอ่านในแต่ละวรรคได้จังหวะที่ชัดเจน และเล่นเสียงสัมผัสอักษรในจังหวะตก ของแต่ละวรรคได้อย่างเด่นชัด คือ เล่นเสียงสัมผัสอักษรในคำที่ 2 และ 5 ในวรรคหน้า และคำที่ 3 กับ คำที่ 6 ในวรรคหลัง เช่น

นอกจากนี้ ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้แต่งภาพยยานี้ 11 โดยละสัมผัสระหว่าง ที่หนึ่งกับวรรคที่สองในแต่ละบท ดังนี้

ทางผ่านอันเคยผ่าน
 หั่งรายตกด้วยน้ำตา
 หั่งยืมหั่งมาขา

อยู่ในนามแห่งตำนาน
 อตีตอันมีจดจำ
 เงามดีตามบันดาล
 อาจก่อเป็นเหตุการณ์
 ชำร่อยรอยเป็นเรื่องราว

(ลำนำวเนจร.2538 : 57)

ภาพยยานี 11 ที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ละสัมผัสระหว่างวรรคที่หนึ่งกับวรรคที่สองในแต่ละบทแสดงถึงลีลาภาพยที่ก้าวแกร่งขึ้น ไพโรรินทร์ ใช้ในเนื้อหาที่จริงจัง แสดงเจตนาอันแน่วแน่

2) ภาพยฉับ 16 บทหนึ่งมีบาทเดียว และบาทหนึ่ง ภูมิ 3 วรรค คือวรรคต้นมี 6 คำ วรรคกลางมี 4 คำ และวรรคท้ายมี 6 คำ รวมหนึ่งบทมี 16 คำ การส่งสัมผัส จะส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายของวรรคต้นส่งสัมผัสไปคำสุดท้ายวรรคกลาง และคำสุดท้ายของวรรคท้ายเป็นสัมผัสส่งไปยังคำสุดท้ายของวรรคต้นในบทถัดไป

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ ภาพยฉับ 16 ในงานร้อยกรองที่แสดงเรื่องราว เหตุการณ์ที่ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว ฉับไว ใช้คำเรียบง่าย แต่ได้ความชัดเจน

บังดาวคือตีกระฟ้า	บังแสงจันทร์
บังจริงบังจิตปิดใจ	
บังฝันนั้นคือหมอกใด	มิดปิดมิดใน
ห้องหับแห่งหวังชีวิต	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. 2539 : 204)

จากตัวอย่างการเล่นคำ “บัง” แสดงภาพที่เป็นจริง คือ ตีกระฟ้า สูงจนปิดบังดวงดาว และแสดงจันทร์ แสดงภาพที่เป็นปรัชญาชีวิตคือ อุปสรรค ปัญหา ความเขลา ปิดบังความคิดในจิตใจของมนุษย์

3) ภาพยฉับไม้ หนึ่งบทมี 36 คำ แบ่งเป็น 9 วรรค วรรคละ 4 คำ บังกับสัมผัสท้าย 3 แห่ง คือ คำสุดท้ายวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่ 2 คำสุดท้ายวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่ 6,7 และ 8 คำสุดท้ายวรรคที่ 4 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่ 5 สัมผัสระหว่างบทส่งจากท้ายบทแรกไปยังทายวรรคที่ 3 ในบทต่อไป ภาพยชนิดนี้ท่านใช้ร้องขับกับเพลง ซอและบัณเฑาะว์ ในพิธีบางอย่างเรียกกันทั่วไปว่า “ภาพยฉับไม้” ดำเนินกลอนอย่างสุรางคนางค์ และเพิ่มขึ้นอีก 2 วรรค วรรคละ 4 คำ รวมเป็น 36 คำ จึงเป็นสุรางคนางค์ 36 คำ (พระยาอุปกิตศิลปสาร. 2497:118)

ตัวอย่าง

ลำนำวเนจร	อิมรักอักษร	เอมใจไผ่ฝืน
ในยามทนทุกข์	ในยามเสพย์สุข	ในยามมุ่งมั่น
ในคืนในวัน	ในความคิดอัน	จรรโลงดวงใจ
ในยามเจ็บร้าว	ในความชื่นคาว	ในยุคสมัย
ในมวลมนุษย์	ในบริสุทธิ	กว้างใหญ่
เฝ้าปลูกดอกไม้	ดาษต้นชื่นไว้	ให้มิตรทั้งมวล

(ลำนำวเนจร. 2538:48)

กาพย์ขับไม้ ปรากฏในงานของไพโรรินทร์ ขาวงาม 1 เรื่องในหนังสือ “ลำนำวเนจร” ซึ่งไพโรรินทร์ แต่งเป็นบทสรุปเรื่องลำนำวเนจร แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความเข้าใจในรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน และยึดถือธรรมเนียมการแต่งแบบโบราณเป็นอย่างดี

คำประพันธ์ประเภทกาพย์ ปรากฏมากในงานของไพโรรินทร์ ขาวงาม รองลงมาจากกลอนเนื้อหาในคำประพันธ์ “กาพย์” ในช่วงแรก ไพโรรินทร์ จะกล่าวถึงเรื่องราวของตนเอง การค้นหาตัวอย่าง ส่วนในงานช่วงหลัง ๆ จะแสดงเนื้อหาความเป็นจริงในสังคม ความทุกข์ยาก ความเจ็บปวด ของผู้คน โดยไพโรรินทร์ มองสภาพเหล่านั้นแล้วถ่ายทอดออกมาในงานของตน

1.1.3 โคลง เป็นคำประพันธ์ที่บังคับเรื่อง คณะสัมผัส และคำเอก คำโท เป็นสำคัญ รูปแบบโคลงที่ปรากฏในงานร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มี 4 ชนิดคือ โคลงสี่สุภาพ โคลงสี่ต้นบาทกฤษณ์ โคลงสินธุมาลี และโคลงกระทู้

1) โคลงสี่สุภาพ บทหนึ่งมี 4 บาท บาทที่ 1,2,3 จะวรรคต้นมี 5 คำ วรรคท้ายมี 2 คำ ส่วนบาทที่ 4 วรรคต้นมี 5 คำ วรรคท้ายมี 4 คำ รวมทั้ง 4 บาท จึงมี 30 คำ โดยมี คำเอก 7 คำ คำโท 4 คำ การสัมผัสจากคำสุดท้ายบาทที่ 1 สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคต้นบาท 2 และ คำสุดท้ายวรรคต้นบาท 3 และคำโทท้ายบาท 2 สัมผัสกับคำโทท้ายวรรคต้นบาท 4 (พระยาอุปกิตศิลปสาร. 2497 : 45)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้โคลงสี่สุภาพเพื่อบรรยายความคิดความรู้สึกที่ลึกซึ้ง เพราะโคลงสี่สุภาพ มีลีลา นุ่มนวล อ่อนหวาน ดังนั้นในงานที่ต้องการสื่ออารมณ์อ่อนหวาน ความคิดที่ลึกซึ้ง ไพโรรินทร์ จึงเลือกใช้ โคลงสี่สุภาพในการประพันธ์

ตัวอย่าง

๐ กัดกันกำหนดหวัง	แห่งนที
ปลายว้ายข้อมเสรี	รอบน้ำ
ทางปลาย้อมปลามี	สิทธิมุ่ง

ขิงว่ายมีขอบค้ำ	แค่ตู้ขิงปลา
๐ ศรีทธาชีวิตกว้าง	กว่าใด
จักเชื่อจักชมใคร	คิดรู้
เหนือเหตุแห่งกฎไซ	ขานกฎ
ดูจนกุดจปลาสู	สถิตห้วงแห่งตน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. 2539 : 96)

จากตัวอย่างเป็นโคลงสี่สุภาพแสดงปรัชญาในการดำเนินชีวิตของ
ทุกสรรพสิ่ง ที่มีสิทธิในการเลือกทางเดินชีวิตของตนภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขของวัฏจักรชีวิต

ไพวรินทร์ ขาวงาม แต่งโคลงสี่สุภาพ โดยมีสัมผัสในแต่ละวรรคอย่าง
เหมาะสม ทำให้โคลงสี่สุภาพของไพวรินทร์ ขาวงาม มีความไพเราะในเสียงสัมผัส และมีความถูกต้อง
ตามฉันทลักษณ์ ซึ่งไพวรินทร์ มักจะส่งสัมผัสอักษรจากคำสุดท้าย ไปคำแรกหรือคำที่สอง ของวรรค
หลังในแต่ละบาท เช่น กัดกันกำหนดห้วงแห่งนี้,ศรีทธาชีวิตกว้าง กว่าใด ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะไพเราะ
ทางฉันทลักษณ์ของโคลง และปรากฏในโคลงสี่สุภาพที่ไพวรินทร์แต่งทุกเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นว่า
นอกจากไพวรินทร์ จะเคร่งครัดคำเอก คำโท แล้ว ยังรักษาความไพเราะของโคลงไว้อีกด้วย

1) โคลงสี่ต้นบาทกฤษร บทหนึ่งมี 4 บาท และหนึ่งบาทมี 2 วรรค วรรคต้น
มี 5 คำ วรรคท้ายมี 2 คำ จึงรวมเป็นบาทละ 7 คำ บทหนึ่งมี 28 คำ มีคำเอก 7 คำ และคำโท 4 คำ
การส่งสัมผัสในบทมี 2 แห่งคือ ส่งจากคำ สุดท้ายบาทที่ 1 ไปคำที่ 5 บาทที่ 3 และ ส่งจากคำโทวรรค
ท้ายบาทที่ 2 ไปคำโทที่ 4 ที่ 5 ก็ได้ ในบาทที่ 4 การส่งสัมผัสระหว่างบท มี 2 แห่ง คือ คำเอกท้ายบาท
3 บทต้น ส่งไปคำเอกที่ 4 หรือที่ 5 ในบาท 1 ของบทต่อมาและคำสุดท้ายบาท 4 ของบทต้น ไปรับคำที่
5 บาท 2 ของบทต่อไป (พระยาอุปทิศศิลปสาร. 2497 : 91)

โคลงสี่ต้นบาทกฤษร เป็นคำประพันธ์ที่มีจังหวะหนักแน่น กระชับ
แสดงอารมณ์เคร่งเครียด ไพวรินทร์ใช้กับเนื้อหาที่จริงจัง ในหนังสือรวมบทร้อยกรอง “คำใดจะเอ่ยได้
ตั้งใจ” และ “ฤดีกาล”

อีสานมีแต่แล้ง	ซัดเหลือง
ร่างซุบตั้งบำเรอ	โรคร้าย
ไฟรฟ้าไฟรดินเมือง	หมองหม่น
อึดคัดขัดไร่ย้าย	แย่งกิน
เสียงกู่เสียงกันก้อง	กู่ปาน
เสียงแยกแตกแผ่นดิน	ดิบกระด้าง
เสียงเพลงแห่งอีสาน	ขยายโตก
ขยายศัพท์เสียงร้องอ้าง	อ่านใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 44)

1. ชี้ออมตอมกลืนได้	ตั้งตอก-ไม้เอ๋ย
แป้งอับเหม็นกลิ่นคาว	คละคลุ้ง
ดินผ่องส่องแสงออก	อวตจักร-วาลนอ
ดาวดับแลร์วรุ้ง	ร่วงตะวันฯ
2. วานรรูรักแก้ว	กลางใจ
มนุษย์เปล่าเปลือยฉีกขวัญ	แรงรีว
โจรฉลาดอาจหาญไป	ประกาศสัจ-ธรรมเวย
ปราชญ์โง่งขึ้นหัวกริว	กราดสมัยฯ

(ฤดีกาล.2532 : 54)

โคลงสี่ด้นบาทกฤษร ที่ปรากฏใน “คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” ไพรินทร์ ขาวงาม แต่งได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ส่วนโคลงสี่ด้นบาทกฤษรที่ปรากฏใน “ฤดีกาล” จะใช้คำกึ่ง พยางค์ เกินในวรรคสุดท้าย เช่น ร่วงตะวัน, กราดสมัย เป็นเจตนาที่ผู้แต่งต้องการสร้างจังหวะน้ำหนัก ให้เหมือนกันทุกบท

โคลงสี่ด้นบาทกฤษร ที่ไพรินทร์แต่งขึ้น จะนิยมเล่นคำสัมผัสในทั้งที่เป็นสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร เช่น อัดคัดขัดไรร้าย, เสียงแยกแตกแผ่นดิน, ชี้ออมตอมกลืนได้, ดินผ่องส่องแสงออก, เสียงกู่เสียงก่นก้อง, ขยายศัพท์เสียงร้ออย่าง, ดาวดับแลร์วรุ้ง, วานรรูรักแก้ว ซึ่งสัมผัสในของโคลงไม่ใช่สัมผัสบังคับแต่ไพรินทร์ นำมาใช้เพื่อแสดงลักษณะเฉพาะของตนเอง

3) โคลงสินธุมาลี เป็นโคลงตามแบบคัมภีร์กาพย์สารวิลาสินี มีจำนวนคำ การส่งสัมผัส เช่นเดียวกับโคลงสี่สุภาพ มีบาทสี่เป็นโคลงด้น (พระยาอุปกิตศิลปสาร.2497 : 410)

โคลงสินธุมาลี ปรากฏในงานของไพรินทร์ ขาวงาม 2 เรื่อง คือ เรื่อง ตากแดดไปชมดาว ในรวมบทร้อยกรอง “ฤดีกาล” และเรื่อง เดินเมือง ในรวมบทร้อยกรอง “ม้าก้านกล้วย” ซึ่งไพรินทร์ ใช้บรรยายอารมณ์ที่โดดเดี่ยว แต่ไม่ท้อแท้สิ้นหวัง เนื้อความให้กำลังใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ตัวอย่าง

เที่ยงวันแดดแผดจ้า	จัดแรง
เปลวแดดระริกแสง	แดดเต็น
เดินทางย่ำทุ่งระแหง	สาหัส
กายรุ่มหยาดน้ำเน้น	เหงื่อนองฯ
ใจปองอิสระไต้	ตะวันฉาย
ปลอบเพื่อนจูงทำทาย	อย่าท้อ
ไต่ดวงตะวันหมาย	มิ่งมนัส
ตากแดดตากแล้งลื้อ	เล่นรวิฯ

(ฤดีกาล.2532 : 42)

รูปแบบโคลงสินธุมาลี ที่ไพวรินทร์ ขาวงาม แต่งขึ้น ต้องการเน้นอารมณ์ ความรู้สึกของเนื้อความให้ชัดเจน และวรรคสุดท้ายของโคลงสินธุมาลี ช่วยให้สรุปความได้อย่างกระชับ หนักแน่น เป็นการแสดงความสามารถในการแต่งโคลงโบราณ โดยรักษาลักษณะทางฉันทลักษณ์อย่างเคร่งครัด และการส่งสัมผัสระหว่างวรรคในแต่ละบาทที่ใช้ในโคลงชนิดอื่น ๆ ของไพวรินทร์ ขาวงาม ก็ยังปรากฏอยู่เช่นเดิม

4) โคลงกระทู้ คือโคลงสี่ที่แต่งตามกระทู้ โดยตั้งคำกระทู้หน้าไว้หน้าบาททั้ง 4 บาท แล้วแต่โคลงขยายกระทู้ให้ได้ความหมาย

๐ ทะ เยอทะยานไปหว่านฟ้า	ปลุกฝัน
ลุ่ม ลีกดวงใจนรินทร์	ร่วมแก้ว
ปุ่ม หินปุมดินพัน-	ผูกวิจิตร
ปู ลาดอุดมคติแผ้ว	ผ่องเนื้อในกวี

๐ ทู ราชติขลาดจักษ์	ชมธรรม
สุ คติฎกปีดงำ	โง่ไป
มุ ทะลุดุดันดำ	เนินเผด็จ-การเอย
ดู แต่ดวงดอกไม้	หม่นสิ้นสวนขวัญ

(ฤดีกาล.2532 : 45)

ไพวรินทร์ ขาวงาม แต่งแสดงปฏิภาณโดยใช้คำกระทู้ที่นิยมแต่งกันในอดีต เป็นการยึดถือแบบแผนของกวีโบราณ แสดงถึงความรอบรู้กวีนิพนธ์เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ยังปรากฏโคลงกระทู้ 1 บาท ที่ไพวรินทร์ แต่งเป็นบทไหว้ครูในเรื่อง "กราบปราชญ์ของแผ่นดิน" แล้วบทอื่น ๆ แต่งเป็นโคลงสี่สุภาพต่อไปจนจบเรื่อง ดังนี้

๐ กราบ ศรีรัตนสร้อย	โกสินทร์
ปราชญ์ เอกศรีแผ่นดิน	แผ่นดินกว้าง
เสฐียร ธรรมสถิตวิญ-	ญาณยุค
โกเศศ โกศลสร้าง	เสกรู้แรงใจ

๐ โคมไทยส่องประเทศไว้	สว่างวาร
สว่างที่ศิวทยาจารย์	จรัสจ้า
จรัสใจปรัชญาญาณ-	ทัศนะ สืบนอ
สืบยุคเรืองยุคระยำ-	ระยับด้วยยินดี

ฯลฯ

๐ ทุกศิลปะทุกศัพทสร้อย	ยุคสมัย
ขอหยิบเป็นแรงใจ	หนึ่งบ้าง
โลกเวียนเปลี่ยนแปลงไป	เป็นอื่น ก็ดี
ใจสับสนแรงใจสร้าง	อย่าร้างใจเทอญ
	(ฤดีกาล. 2532 : 33-34)

จากตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่า ไพบรินทร์ ขาวงาม มีความศรัทธาต่อ เสฐียรโกเศศ จนได้แต่งโคลงกระทู้น่าว่า "กราบปราชญ์เสฐียรโกเศศ" แล้วโคลงบทอื่น ๆ เป็นเนื้อความ ขยายกล่าวถึงคุณความดี ความสามารถและความศรัทธาที่ไพบรินทร์ ขาวงาม มีต่อเสฐียรโกเศศ จึงได้ ตั้งใจมั่นในการสร้างผลงานของตน เพื่อสืบสานมรดกทางวรรณคดีต่อไป ดุจดั่งท่านเสฐียรโกเศศ ได้สร้างไว้

จากรูปแบบโคลงที่ปรากฏ ในงานร้อยกรองของไพบรินทร์ ขาวงาม จะมีรูปแบบโคลงปรากฏในหนังสือ "คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ" มากที่สุด ซึ่งไพบรินทร์ ขาวงาม แต่งโคลงสี่สุภาพ และโคลงสี่ด้นบาทกฤษณสรสลับกัน ในชุดโคลงจร เช่น เรื่องศรัทธาแห่งกวี แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพ 2 บาท แล้วเรื่องต่อคือ ฤดีกาลแต่งด้วยโคลงสี่ด้นบาทกฤษณสร 3 บาท เรื่องประวัติศาสตร์ แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพ 3 บาท เป็นเช่นนี้เรื่อยไปจนจบโคลงชุดนี้ ซึ่งมีทั้งหมด 18 เรื่อง จำนวนบทของโคลงมากน้อยแล้ว แต่เนื้อหา ส่วนในหนังสือร้อยกรองเล่มอื่น ๆ ไพบรินทร์ แต่งโคลงโดยอาศัยเนื้อความเป็นหลัก คือ บรรยายเหตุการณ์ เรื่องราวหรืออารมณ์ที่รุนแรง มีจังหวะกระชับ ก็ใช้โคลงสี่ด้นบาทกฤษณสร ถ้าต้องการให้สะท้อนอารมณ์ และรื่นหูก็ใช้โคลงสี่สุภาพ ส่วนโคลงกระทู้ และโคลงสินธุมาลี ยังปรากฏจำนวนน้อย ในงานของไพบรินทร์ ขาวงาม ซึ่งน่าจะมิเจตนา ต้องการแสดงความสามารถของตนในการประพันธ์ที่หลากหลายเท่านั้น นอกจากนี้ไพบรินทร์ ยังพยายามสร้างลักษณะเฉพาะของตนในการประพันธ์โคลงคือ ให้มีสัมผัสในวรรคทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร สัมผัสระหว่างวรรคในแต่ละบาท ซึ่งแม้ว่าจะพบลักษณะ เช่นนี้ โดยทั่วไปในกวีท่านอื่น ๆ แต่ไพบรินทร์ ขาวงาม ก็พยายามคงรูปแบบให้มีลักษณะเช่นนี้แทบ ทุกเรื่อง รวมทั้งการใช้คำสร้อยในบาทแรกและบาทที่สามของโคลง ไพบรินทร์จะไม่นิยมใช้คำสร้อยใน ท้ายบาทแรก และท้ายบาทสาม เพราะมีความสามารถในการใช้คำให้กระชับ สื่อความได้ลงตัวโดยไม่ ต้องใช้คำสร้อย

1.1.4 ฉันท์ คือคำประพันธ์ที่บังคับ คณะ สัมผัส และตำแหน่งของคำ ครุ ลหุ เป็นสำคัญ รูปแบบฉันท์ที่ปรากฏในงานร้อยกรองของไพบรินทร์ ขาวงาม มีทั้งหมด 3 ชนิดคือ วรรณคดีฉันท์ 14 , อิทธิฉันท์ 20 และภุชงคประยาตฉันท์ 12

1) วรรณคดีฉันท์ 14 หนึ่งบทมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 14 คำ แบ่งเป็น 2 วรรค คือวรรคต้น 8 คำ วรรคท้าย 6 คำ ส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายวรรคต้น สัมผัสกับคำที่ 3 วรรครับ คำสุดท้ายวรรครับสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครอง การส่งสัมผัสระหว่างบท จากคำสุดท้ายวรรคส่ง สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครับของบทถัดไป

วรรณคดีฉันท์ 14 นับว่าเป็นฉันท์ที่มีความไพเราะที่สุด โบราณท่าน นิยมแต่งเกี่ยวกับความเศร้าโศก การพรรณนาชมเชย ฯลฯ ซึ่งชวนให้ผู้ฟังรู้สึกไพเราะ ช่างชื่นใจ (พระยาอุปทิศศิลปสาร. 2497 : 131) ไพบรินทร์ ขาวงาม แต่งวรรณคดีฉันท์ 2 เรื่อง ดังนี้

ตัวอย่าง

ข้ามธารสะพานศิลาฝืน	ประลูนและคีนวาร
ฝอยฝนและแดดประดิษฐ์สะพาน	ประดับรุ่งประโปรยฝืน
ชีวิตจะลับฝืนก็จะลอย	มีละรอยทุกคีนวัน
อุณหาวจะหมุนวัฏฏะนิรันตร	ดุจธารกระเพื่อมธาร

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 149)

ไพวรินทร์ ขาวงาม พรรณนาถึงความคิด ความใฝ่ฝันในจิตใจของมนุษย์
นั้นจะยังคงมีอยู่เสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นไร

ดินน้ำวัสนต์จตุสวาท	ธรรมชาติประพรมลง
ธารอ้อมก็อ้อมระริก ณ วง-	กระเพื่อมไหวมิรู้วัน
พฤษ์อ่าวบวสันต์พฤษ์ก็ช่อ่ม	ดูจ่อ่มฤดีฝืน
หย้าพลิวก็พลิวมีละนิรันตร	มีละวันมีลิมคีน

(ลำนำวเนจร.2538 : 76)

ไพวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึง ความสดชื่นของสรรพสิ่งในฤดูฝน ซึ่ง
ไพวรินทร์ พรรณนา ให้เห็นความมีชีวิตชีวา ความเคลื่อนไหวของธรรมชาติ ไพวรินทร์ ขาวงาม
แต่งวสันตติลกฉันท์ 14 โดยเน้นการนำเสนอ เนื้อหามากกว่ายึดตามรูปแบบของฉันทลักษณะวสันตติลก
ฉันท์ 14 ที่ปรากฏในงานของไพวรินทร์ มีลักษณะไม่เคร่งครุ ลหุ แต่มุ่งนำหนักคำตามเนื้อความตั้ง
ตัวอย่างที่เสนอมาข้างต้น

2) อีทิสังฉันท์ 20 บทหนึ่งมี 3 วรรค วรรคแรกมี 9 คำ วรรคที่สองมี 8 คำ
วรรคที่สามมี 3 คำ รวมหนึ่งบทมี 20 คำ การสัมผัสกำหนดให้คำสุดท้ายของวรรคแรก สัมผัสกับ
คำสุดท้ายวรรคที่สอง ส่วนสัมผัสระหว่างบท ให้อ้อยสัมผัสจากคำสุดท้ายบทหน้า ไปยังคำสุดท้ายวรรค
แรกของบทถัดไป

ตัวอย่าง

อา! อติตอสุรประหัตประหาร	
ทะลักทะเล็ดและฉีกประจาง	มนุษย์ธรรม
ชีพมนุษย์มลายสลายประจำ	
สลดสลายเพราะคนระยำ	กระทำทรม
.....
ใจมีลิมเพราะเป็นบทเรียนที่จาร	
สลัก ณ หลักศิลาแห่งมาน	นิรันตร

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 90)

อิทิสัจฉันท์ 20 ไพวรินทร์ ใช้ในเนื้อหาที่แสดงอารมณ์ดุดัน เกรี้ยวกราดจากตัวอย่าง แสดงถึงการจดจำถึงผลแห่งการกระทำในการทำลายคุณธรรม มนุษยธรรมในชีวิตมนุษย์ในอดีต เพื่อจดจำไว้ในใจเป็นบทเรียนสำหรับการต่อสู้เพื่อความยุติธรรม เพื่อมนุษยธรรมต่อไป

อิทิสัจฉันท์ 20 ปรากฏเพียง 1 เรื่อง ในหนังสือรวมบทร้อยกรอง คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจคือเรื่อง จงดาโถมตั้งตุลาเคยจารึก ตอนที่ 2 ชื่อว่า "สลัก ฅ หลักศิลาแห่งมานนิรันดร" แต่งด้วยอิทิสัจฉันท์ 20 จำนวน 6 บท ซึ่งไพวรินทร์ ไม่เคร่งครุ ลหุ มากนัก มุ่งสื่อความหมายและอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าความถูกต้องตามครุ ลหุ

3) กุซงคปรายาตฉันท์ 12 หนึ่งในบทมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคละ 6 คำ การสัมผัสกำหนดให้ คำสุดท้ายของวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนสัมผัสระหว่างบท ให้อพยสัมผัสจากคำสุดท้ายของบทหน้าไปยังคำสุดท้ายของบทแรกในบทถัดไป

กุซงคปรายาตฉันท์ 12 ปรากฏในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ชาวงาม 1 เรื่อง ในหนังสือฤดีกาล ซึ่งไพวรินทร์ แต่งไว้ 2 บท โดยเขียนแยกเป็น "ยะคณะ (- -)" ในแต่ละบท ดังตัวอย่าง

ฤดีเจ็บบ	ฤทัยจำ
ระลึกนำ	ทะนงนาน
เสลารัก	สลักวาร
ประดิษฐ์งาน	ประดับงาม
ฤดีกาล	สิสานรุ่ง
อรุณพุง	รพือร่วม
ระย่อไย	ฤทัยยาม
ระทออยู่	ผิรุรักรย

(ฤดีกาล.2532 : 149)

จากตัวอย่างไพวรินทร์ ชาวงาม วางรูปแบบตามจังหวะของกุซงคปรายาตฉันท์ 12 คือ 3-3 เพื่อแสดงจังหวะของฉันท์ ย้ำความหมาย ความรู้สึกและนำหนักคำ เว้นเพื่อทิ้งช่วงจังหวะให้ชัดเจน แสดงแนวคิดปลูกเร้าให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต

1.1.5 ร่าย เป็นคำกานท์เก่าแก่ที่ไม่มีข้อบังคับมากมายนัก หนึ่งบทจะมีกี่วรรคก็ได้ แต่มีตั้งแต่ 5 วรรคขึ้นไปเป็นพื้น คำในวรรคหนึ่ง ๆ โดยมากกำหนด 5 คำ ซึ่งอาจน้อยกว่าหรือมากกว่าก็ได้ แล้วแต่ละชนิดของร่าย มีสัมผัสรับเชื่อมต้นวรรคหน้าต่อไปเช่นนี้จนจบ สัมผัสส่งและสัมผัสรับต้องเป็นคำชนิดเดียวกัน คือ ส่งคำเอกกับรับคำเอก และส่งคำโทเป็นดังนี้เสนอไป (พระยาอุปกิต ศิลปสาร. 2497 : 85-86) รูปแบบร่ายที่ปรากฏในวรรณกรรมของไพวรินทร์ ชาวงาม มีดังนี้

1) ร่ายยาว ลักษณะของร่ายยาว จะมีคำในวรรคหนึ่งๆ ไม่จำกัดจำนวนแน่นอน นิยมสัมผัสส่งท้ายวรรคและรับต้นวรรค คำใดๆ ก็ได้เป็นสัมผัสเชื่อมกันไปเช่นนี้จนจบ (พระยาอุปกิตศิลปสาร. 2497 : 91)

รูปแบบร่ายยาวที่ปรากฏในงานร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ปรากฏเพียง 1 เรื่อง คือ บทร้อยกรองที่ชื่อว่า "รอยร่ำรำของข้าวค้ำและผักแว่น" ในรวมบทร้อยกรองม้าก้านกล้วย ซึ่งไพโรรินทร์ แต่งคำประพันธ์ชนิดนี้ตามรูปแบบของร่ายยาวได้เหมาะสมกับเนื้อหา

ตัวอย่าง

"ขอข้าวกินแลงแน" แม่จ๋า ค้ำแล้วแว่วเสียงใครยังร้องเรียกอยู่หน้าบ้าน
 อ้อ ลูก นั้นเพื่อนบ้านต่างหมู่บ้านของเรา เจ้าอย่ากลัวมัวระแวงหัวน้ไขว
 ลาวบ้านไกล ผ่านมาขายสาตขายเสื่อ เมื่อค้ำเมื่อแลงต้องแหวะพักศาลาวิตของ
 หลวงพ่อ หลวงพ่อ บมีข้าวค้ำ พวกเขาจึงย่างผ่านทางหลวงมาขอข้าว
 พวกเรา คราวเรามีอันใดเหลือ เมื่อบังใหม่ลูกเอ๋ย... ขอให้ฝันหวานมันกรอบ
 อร่อยปานรสของผักแว่นริมหนอง เต็บใหญ่เจ้าจะต้องเป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่า
 แม่พ่อผู้ทำนา แผลอันว่าบ้านเราบ้านไกล บ้านไกล ไปพูนกินปลา มาพีกินข้าว
 ยังพอทำเนา อยู่ละหนอ

"ขอข้าวกินแลงแน ขอข้าวกินแลงแน" แม่จ๋า เสียงคุณน้าลาวแว่วห่างไปไกลๆ
 นั้นแล้ว แฉ่วปลาร้า ปลาป่น บ้านหน้าน้ำจะยังมีเหลือนะแม่...แม่จะนำเจ้า
 ไปดูพ่อกับเพื่อนบ้านทอดแห หาปลาที่ค้ำน้ำบ้านเหนือ เผื่อจะได้ปลา เผื่อเหลือ
 เผื่อแบ่งเผื่อปัน นั้นเจ้าว่าดีบ่ ลูกเอ๋ย..

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 36-37)

จากตัวอย่างไพโรรินทร์ ขาวงาม ส่งสัมผัสบางวรรคใช้คำซ้ำสัมผัส ซึ่งลักษณะนี้พบได้ในร่ายยาวพื้นบ้านทั่วไป ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้คำภาษาถิ่นอีสานในงานเขียนร่ายยาวเรื่องนี้ เพื่อสร้างบรรยากาศของเรื่องและได้ภาพชีวิตชนบทอีสานอย่างชัดเจน เห็นความช่วยเหลือกันของคนชนบท และสามารถนำภาษาถิ่นอีสานมาใช้เป็นบทสนทนาในร่ายยาวได้อย่างกลมกลืน ไพโรรินทร์ ขาวงาม ต้องการเสนออารมณ์พื้นบ้านให้สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งร่ายยาวสามารถให้รายละเอียดได้มาก ทำให้เห็นภาพบรรยากาศ ตัวละคร และแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ลึกซึ้ง

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานมากที่สุดในการประพันธ์บทร้อยกรองในการศึกษาครั้งนี้ แสดงถึงความรอบรู้กวีนิพนธ์ตามแบบโบราณและความศรัทธาต่อกวีรุ่นเก่า ดังที่ไพโรรินทร์ ได้กล่าวถึงในงานประพันธ์ เพื่อสืบทอดรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานต่อไป

1.2 รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน

รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน หมายถึง รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้ในเพลงพื้นบ้านที่ร้องเล่นกันตามท้องถิ่นทั่วไป ไพวรินทร์ ขาวงาม นำฉันทลักษณ์พื้นบ้านมาใช้งานประพันธ์ ดังนี้

1.2.1 เพลงพื้นบ้าน รูปแบบของกลอนเพลงพื้นบ้านโดยทั่วไป มีลักษณะร่วมกันคือ แต่ละบทกลอนจะจัดความเป็น 2 ตอน คือวรรคหน้าและวรรคหลัง โดยใช้สัมผัสต่อเนื่องกันระหว่างคำสุดท้ายของวรรคหลังทุกวรรค คำที่ใช้ในแต่ละวรรคไม่มีกำหนดแน่นอนว่าต้องใช้กี่คำ ขึ้นอยู่กับใจความที่ผู้กวีขึ้น และความสะดวกที่จะร้องให้เข้ากับจังหวะและทำนอง (นภลัย สุวรรณธาดา. 2536 : 74) ลักษณะของการส่งเสียงสัมผัสท้ายบาทเป็นเสียงเดียวกันทุกบาทมีชื่อเรียกว่า “กลอนหัวเดียว” ซึ่งรูปแบบเพลงพื้นบ้านในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีลักษณะดังนี้

ตัวอย่าง

มาสิดวงใจ	เดินในทางเข็ญ
มาสิมาเห็น	ในสิ่งจริงใจ
มาสิเพื่อนรัก	มาเรียนสิ่งรัก
มาเรียนรู้จัก	รักที่จะให้
มาสิผีเสื้อ	เรือเรือปีกเรีย
มาโฉบคลอเคลีย	มवलหมอกดอกไม้
มาสิคนเหงา	มาเหงาสร้างงาน
มาโหมแรงสาน	แสงทองวันใหม่
.....

(ลำนาวเนจร.2538 : 44)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ วางรูปแบบคล้ายกลอนสี่ แต่จังหวะและการส่งสัมผัสเป็นกลอนหัวเดียว เมื่อนำมาเขียนในรูปแบบกลอนหัวเดียว จะได้ดังนี้

มาสิดวงใจจะเดินในทางเข็ญ	มาสิมาเห็นในสิ่งจริงใจ
มาสิเพื่อนรักมาเรียนสิ่งรัก	มาเรียนรู้จักรักที่จะให้
มาสิผีเสื้อเรือเรือปีกเรีย	มาโฉบคลอเคลียมवलหมอกดอกไม้
มาสิคนเหงามาเหงาสร้างงาน	มาโหมแรงสานแสงทองวันใหม่

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นว่า คำตันวรรคของทุกวรรค เป็นคำเดียวกัน เพื่อแสดงถึงการย้ำความ อีกทั้งยังปรากฏลักษณะเช่นนี้ในเรื่อง “มิ่งขวัญคนยาก” ในหนังสือร้อยกรอง “ฤดีกาล” ดังนี้

ขวัญเอยขวัญดี	ขวัญศรีสุขขวัญ
จำคืนชื่นวัน	ขวัญยุคขวัญสมัย
ขวัญเอยขวัญงาม	ขวัญยามทุกข์ยาก
อวยขวัญอันฝาก	ฝันจากดวงใจ
ขวัญเอยขวัญแก้ว	โตแล้วขวัญเจ้า
อย่าซ้ำอับเฉา	จงก้าวเดินไกล
ไปพลีชีวิต	ไปผลิตชีวา
ต่างเขตมรรคา	โลกกว้างใหญ่

(ฤดีกาล.2532 :62)

จากตัวอย่างนี้ นำมาเขียนแสดงการส่งสัมผัสตามรูปแบบกลอนหัวเดียว ได้ดังนี้

<u>ขวัญเอยขวัญดี</u> ขวัญศรีสุขขวัญ	จำคืนชื่นวันขวัญยุคขวัญสมัย
<u>ขวัญเอยขวัญงาม</u> ขวัญยามทุกข์ยาก	อวยขวัญอันฝากฝันจากดวงใจ
<u>ขวัญเอยขวัญแก้ว</u> โตแล้วขวัญเจ้า	อย่าซ้ำอับเฉาจงก้าวเดินไกล
<u>ไปพลีชีวิต</u> ไปผลิตชีวา	ต่างเขตมรรคาโลกกว้างใหญ่

จะเห็นได้ว่า ต้นวรรคของทุกวรรค เป็นข้อความชุดเดียวกัน ซึ่งแสดง
ความหมายของการสู่ขวัญ

ในร้อยกรองเรื่อง มีใครต่อใครในหนังสือฤดีกาล ไพโรรินทร์ แต่งกลอน
หัวเดียว 8 บท โดยวางรูปแบบ บทละ 2 บาท บาทละ 2 วรรค บาทแรก วรรคละ 5-7 คำ บาทหลัง
วรรคหน้า 5-6 คำ วรรคหลัง 5-9 คำ ในแต่ละบาทส่งสัมผัสภายในบาท โดยบาทแรก ส่งสัมผัสจากคำสุด
ท้ายวรรคหน้าไปยังคำที่ 3 ของวรรคหลัง ในบาทที่ 2 ส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายของวรรคหน้าไปยังคำที่ 4
ของวรรคหลัง คำสุดท้ายของทุกบาทสัมผัสกัน และส่งสัมผัสระหว่างบทด้วยเสียงสระเดียวกัน

ตัวอย่าง

ใครใคร่เดิน มีดิน	ใครใคร่บิน มีฟ้า
ใครใคร่อาบน้ำใส	ลัดเลาะพฤษไพโรหาสายธาราฯ
ใครใคร่เฟื่องฟู มีนาคร	ใครใคร่พักผ่อน มีพฤษา
ใครใคร่ฝันถึงดวงไฟ	แหงนดูฟ้าได้รายดวงดาราฯ

(ฤดีกาล.2532 : 82-83)

ในร้อยกรอง “คำไต่จะเอ่ยได้ตั้งใจ” มีรูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์ เพลงพื้นบ้านโดยแต่งเป็นเรื่องราว สนทนาโต้ตอบกัน วางรูปแบบเหมือนกลอนสุภาพ คือ สามวรรคแรก มีวรรคละ 4-5 คำ ส่วนวรรคส่งมี 3 คำ ดังนี้

พี่เป็นชายหนุ่ม	คนหนุ่มอย่างพี่
รูปก็ดูหล่อดี	เล่นหนังได้
พี่เป็นชายหนุ่ม	คนหนุ่มอย่างพี่
เกิดมาได้สบายดี	ไม่ทุกข์ใจ
พี่มาชวนไปเที่ยว	อยากจะบอกน้องว่า
อันปัจจัยที่หา	พี่สร้างได้
เรื่องเงินเงินทองทอง	ไม่ต้องหวาดต้องกลัว
เชื่อพี่เถิดทูนหัว	จะตามใจ

(คำไต่จะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 193)

เมื่อนำกลอนข้างต้นนี้มาจัดวรรคใหม่ จะได้รูปแบบฉันทลักษณ์เพลงพื้นบ้าน ซึ่งสัมผัสทำบาททุกบาทเป็นเสียงเดียวกัน ดังนี้

พี่เป็นชายหนุ่มคนหนุ่มอย่างพี่	รูปก็ดูหล่อดีเล่นหนังได้
พี่เป็นชายหนุ่มคนหนุ่มอย่างพี่	เกิดมาได้สบายดีไม่ทุกข์ใจ
พี่มาชวนไปเที่ยวอยากจะบอกน้องว่า	อันปัจจัยที่หาพี่สร้างได้
เรื่องเงินเงินทองทองไม่ต้องหวาดต้องกลัว	เชื่อพี่เถิดทูนหัวจะตามใจ

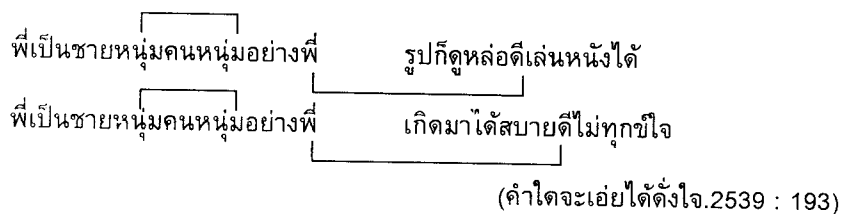
จากตัวอย่างกลอนของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีจำนวนคำในแต่ละวรรค 8 คำ และสัมผัสสระระหว่างวรรคจากคำสุดท้ายของวรรคหน้า ไปยังคำที่ 4 หรือ 5 ของวรรคหลัง

มาสิดวงใจเดินในทางเข็ญ	มาสิมาเห็นใจสิ่งจริงใจ
มาสิเพื่อนรักมาเรียนสิ่งรัก	มาเรียนรู้จักรักที่จะให้

(ลำนาวเนจร.2538 : 44)

ขวัญเอ๋ยขวัญดีขวัญศรีสุขขวัญ	จำคืนขึ้นวันขวัญยุคขวัญสมัย
ขวัญเอ๋ยขวัญงามขวัญยามทุกข์ยาก	อวยชัยอันฝากฝันจากดวงใจ

(ฤดีกาล.2532 : 62)

ผู้วิจัยพบว่า ไพโรรินทร์ ขาวงาม วางรูปแบบของวรรค เพื่อแบ่งจังหวะในการอ่าน แต่ลีลากลอนยังเป็นลักษณะของเพลงพื้นบ้าน ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาแล้ว

นอกจากนี้ บทร้อยกรอง เรื่องแม่ศรีศศิกา ในหนังสือร้อยกรอง “ม้าก้านกล้วย” เป็นกลอนหัวเดียวที่ไพโรรินทร์ เลียนเนื้อความเพลงแม่ศรี แต่รูปแบบฉันทลักษณ์ต่างกับเพลงแม่ศรี เพลงแม่ศรีหนึ่งบทมี 8 วรรค วรรคละ 4 คำ มีการส่งสัมผัสเหมือนกลอนสี่ เพลงแม่ศรีใช้ประกอบการเล่นเชิฐแม่ศรี โดยผู้เล่นจะนั่งล้อมเป็นวงกลมให้ผู้ที่เป็แม่ศรีนั่งพนมมือหลับตาอยู่กลางวง แล้วร้องเพลงเชิฐแม่ศรี พร้อม ๆ กัน หลาย ๆ เที้ยว เมื่อแม่ศรีเข้าทรงก็จะลุกขึ้นรำไปตามจังหวะเพลง ตัวอย่างเพลงเชิฐแม่ศรีของเก่า มีดังนี้

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีสาวสะ
ยกมือไหว้พระ	ก็จะมีคนชม
ชนคิ้วเจ้าต่อ	ชนคอกเจ้ากลม
ชักผ้าปิดนม	ชมแม่ศรีเอ๋ย

(สุภาพร มากแจ้ง. 2536 : 188)

บทร้อยกรองเรื่องแม่ศรีศศิกา มีจำนวน 6 บท ในแต่ละบทมี 2 คำกลอน คำกลอนละ 2 วรรค คำสุดท้ายของวรรคที่ 4 ของทุกบท สัมผัสด้วยเสียงสระเดียวกัน

ตัวอย่าง บทร้อยกรอง แม่ศรีศศิกา

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีสนามหลวง
ฝันของแม่โรยร่วง
สนามหลวงเคยเศร้าไหม

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีโคนมะขาม
รักของแม่แสนงาม
โคนมะขามรู้หรือไม่

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีไบทะแบก
ใจของแม่พร้อมแจก
ไบทะแบกหรือสนใจ

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีโคนขนุน
โลกของแม่ทารุณ
โคนขนุนช่วยไฉน

(มำก้านกล้วย.2538 : 72)

จากตัวอย่าง เมื่อนำมาเขียนในรูปแบบของกลอนซึ่งมีลักษณะสัมผัสเป็น
กลอนหัวเดียว ได้ดังนี้

<u>แม่ศรีเอ๋ยแม่ศรี</u> สนามหลวง	ฝันของแม่โรยร่วงสนามหลวงเคยเศร้าไหม
<u>แม่ศรีเอ๋ยแม่ศรี</u> โคนมะขาม	รักของแม่แสนงาม โคนมะขามรู้หรือไม่
<u>แม่ศรีเอ๋ยแม่ศรี</u> ไบทะแบก	ใจของแม่พร้อมแจกไบทะแบกหรือสนใจ
<u>แม่ศรีเอ๋ยแม่ศรี</u> โคนขนุน	โลกของแม่ทารุณโคนขนุนช่วยไฉน

จะเห็นได้ว่าไพโรจน์ท์ ขาวงาม นำเอารูปแบบของเพลงพื้นบ้านมาใช้
กับบทร้อยกรองที่แต่งขึ้นได้อย่างเหมาะสม โดยใช้ในงานที่ต้องการสื่อภาพชีวิตของตัวละครแสดงความ
คิดและอารมณ์ผ่านตัวละครด้วยจังหวะลีลาของกลอนเพลงพื้นบ้าน ซึ่งตัวละครเหล่านั้นคือ ผู้ที่มาจาก
ชนบท แล้วประสบชะตากรรมในลักษณะต่างๆ กัน เช่น กรรมกร โสเภณี ไพโรจน์ท์ ขาวงาม จึงนำเอา
รูปแบบเพลงพื้นบ้านมาบรรยายเรื่องราวของผู้คนเหล่านี้ แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นในเนื้อหาของตนเอง

1.2.2 กลอนสี่ เป็นฉันทลักษณ์ที่ใช้ทั้งในการเล่นมโนห์ราและหนังตะลุง นิยมใช้
เป็นบทชมโถง พรรณนาและบทสังวาส กลอนสี่บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 4 คำ แบ่งจังหวะคำในแต่ละ
วรรค เป็น 2/2 (อัครา บุญทิพย์. 2536 : 213)

รูปแบบกลอนสี่ที่ปรากฏในงานของไพโรจน์ท์ ขาวงาม มี 2 ลักษณะดังนี้

แบบที่ 1 ใน 1 บท มี 2 บาท เขียนบาทละ 2 วรรค วรรคละ 4 คำ สัมผัส
จากคำสุดท้ายของวรรคสลับไปยังคำที่ 2 ของวรรครับในบาทแรก และจากคำสุดท้ายของวรรครับ สัมผัส
กับคำสุดท้ายของวรรครอง สัมผัสระหว่างบาทจากคำสุดท้ายของวรรคส่งในบทต้นสัมผัสกับ คำสุดท้าย
ในวรรครับในบทถัดไป มีจังหวะในแต่ละวรรคเป็นจังหวะ 2-2

หลงไพรได้พฤษ	ฝันดีก็ได้ดาว
ชีพมีดซัดยาว	ยังรออรุณ
สาดแสงแดดสาย	โอบอวยแสงอุ่น
ไถ้ธารละมุน	เคลื่อนเพชรพร่างริน
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ : 158)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำกลอนสี่มาใช้ในวรรณกรรม เพื่อแสดงถึงความรู้สึกของการดำเนินเรื่องในบทร้อยกรอง ได้จังหวะในการอ่านที่รวดเร็ว ใจความกระชับ ไพโรรินทร์ จะใช้กลอนสี่ในการบรรยายความคิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของตนเอง ซึ่งผูกพันกับธรรมชาติและเห็นว่าความไฝ่ฝันทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้

แบบที่ 2 ใน 1 บท มี 2 บาท เขียนบาทละ 2 วรรค วรรคละ 8 คำ แบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงละ 4 คำ ส่งสัมผัสจากคำสุดท้ายของวรรคกลับไปยังคำที่ 4 หรือ 5 หรือ 6 ของวรรครับ ในบาทแรกคำสุดท้ายของวรรครับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรครอง และคำที่ 4 หรือ 5 หรือ 6 ของวรรคส่งในบาทที่ 2 สัมผัสระหว่างบทจากคำสุดท้ายของบทต้น สัมผัสกับคำสุดท้ายของบาทแรกในบทถัดไป มีจังหวะในแต่ละวรรค เป็นจังหวะ 4-4

กลอนสี่ที่ไพโรรินทร์ เขียนตามแบบที่ 2 นี้ มี 1 เรื่อง คือ เรื่อง ท่องไทยไม่เคยเห็นบหนาว ในหนังสือร้อยกรอง “ม้าก้านกล้วย” ซึ่งไพโรรินทร์ แต่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แต่งด้วยกลอนสี่ จำนวน 10 บท ตอนที่ 2 แต่งด้วยกาพย์ฉับ 16 จำนวน 2 บท ร้อยสัมผัสระหว่างบทจากตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2

ตัวอย่าง

1

หนาวลมตุลาพัดมาอีกหนาว
หวนถึงความหลังครั้งหนึ่งท่องไทย
.....
หญ้าฝั้นข้าวไผ่แต่มีใจท่องทุ่ง
อุดมชีวิตอุทิศแล้วเที่ยว
กระซิบลมหนาวพัดมาอีกหนาว
ท่องทุ่งวันใหม่หวนไหววิญญูณณ์

ทุ่งหญ้าราวดรวทุ่งข้าวหวนไหว
ถูกยับยับไปทั่วทั้งทุ่งทอง
.....
หล่อเลี้ยงบำรุงกลมทุ่งควายเปลี่ยว
กลับต้องห่อเหี่ยวเปลี่ยวหนาวตุลา
สะกิดใจคราวเห็นหนาวหนักหนา
ตีนพาลอาจบ้าย่ามอีกครึ่ง

2

เราหวังมาแล้วก็หวัง
วันนี้คงยัง
หวังพบฟ้าผ่องครองดาว

.....
(μάก้านกล้วย.2538 : 110)

จากตัวอย่าง ช่วงที่ 1 เป็นคำประพันธ์กลอนสี่ ซึ่งไพโรรินทร์ นำมาเขียน 2 วรรคติดกัน วางรูปแบบคล้ายกลอนแปด แต่จังหวะในการอ่านเป็นกลอนสี่ คือ “หนาวลมตุลา – พัดมาอีกหนาว, ทุงหม้อรวดราว – ทุงข้าวห้วนไหว” ไพโรรินทร์ นำกลอนสี่ ซึ่งมีจังหวะดำเนินเรื่องที่กระชับ รวดเร็ว มาใช้ในบทร้อยกรอง เพื่อเน้นอารมณ์ให้เหมาะกับเหตุการณ์ แต่การเขียนวางรูปแบบคล้ายกลอนแปด เพื่อบรรยายความทำให้ได้จังหวะ อารมณ์และเหตุการณ์ แล้วสรุปด้วยภาพยั้ง 16 เป็นการทิ้งท้ายที่ให้อารมณ์เนิบเนื่อยเหมือนท้อแท้

1.2.3 เพลงกล่อมเด็ก เพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงที่ผู้ใหญ่ร้องเพื่อกล่อมให้เด็กนอนหลับได้ไวขึ้น เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กโดยทั่วไปมีความคล้ายคลึงกัน คือ กล่าวถึงภาวะการนอนหลับ (สุโขทัยธรรมธิราช. 2537 : 239) เพลงกล่อมเด็กใช้ขับร้องกล่อมเด็กให้ได้รับความเพลิดเพลินในเวลานอน และต้องการให้เด็กหยุดอ้อน มีชื่อเรียกต่างกันไป เช่น เพลงเห่กล่อม พระบรรทม (หมายถึงเพลงที่ใช้เห่กล่อมพระเจ้าลูกเธอและพระเจ้าลูกยาเธอ) เพลงร้องเรือ หรือเพลงชาน้อง หรือเพลงน่องนอน (ของภาคใต้) และเพลงอ้อหรือเพลงอ้อลูก (ของภาคเหนือ) เนื้อเพลงที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กนั้นส่วนมากจะคล้ายคลึงกัน เพราะผู้ร้องจดจำเพลงที่ตนเคยได้ยินได้ฟังมา นำมาร้อง แต่ก็อาจจะมีความเปลี่ยนแปลงไปบ้างในด้านถ้อยคำและความยาว (ทัศนีย์ ทานตวนิช 2523 : 126)

เพลงกล่อมเด็ก ไม่มีลักษณะเฉพาะทางรูปแบบการประพันธ์ มีฉันทลักษณ์ต่าง ๆ แบบ มักจะเป็นร้อยหรือกลอนรูปแบบเพลงกล่อมเด็กของไทยในแต่ละภาคมีรูปแบบแตกต่างกัน

ในร้อยกรอง “คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ” สำนวนที่ชื่อลูกสาว ซึ่งแต่งด้วยภาพยั้งนี้ 11 ไพโรรินทร์ ได้นำเพลงกล่อมเด็กของภาคกลาง ฉบับของเก่า แทรกลงในเนื้อเรื่องดังตัวอย่าง

รีบกลับนะแม่นะ	ลูกรักแม่ทุกใจจำ
ดึกคืนยิ่งคืนค่า	ลูกรักกลัวอันตราย
.....
อยู่บ้านลูกจะเตรียม	ปูที่นอนรอแม่เอง
กลับมาจะร้องเพลง	นกดมื่นเพื่อปลอบใจ

<u>“นกดมึนเหลื่องอ่อนเออย</u>	<u>คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน</u>
<u>จะนอนไหนก็นอนได้</u>	<u>สมทมพุ่มไม้ก็เคยนอน</u>
<u>ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน</u>	<u>เจ้าเคยมานอนรังเออย”</u>
กลับมาแม่เนะ	มาจบลูกเพื่อชดเชย
จูบไหนใครจะเคย	มีความรักอันงดงาม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 190-191)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ไพวรินทร์ ได้นำเอาเพลงกล่อมเด็ก “นกดมึน” มาแต่งร้อยเข้ากับกาพย์ยานี 11 ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ยังได้นำเอาเพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน มาขึ้นต้นบท แล้วแต่งกลอนแปดบรรยายเหตุการณ์ต่อไป ดังตัวอย่างจากเรื่อง “เพลงกล่อมเด็กก่อนแม่จะมา”

“นอนสาเด้อหล่า	หลับตาเอื้อยลึกล่อม
เจ้าบ่นอนบ่ให้กินกล้วย	แม่เฮาไปห้วยไปสอนปลาชิว
เก็บผักตี๋มาใส่แกงเห็ด	ไปใส่เบ็ด เอาปลาค้อใหญ่
มาแกงให้น้องหล่าข้อยกิน	เจ้าบ่นอนแม่วโพงลึกล่อม
เจ้านอนซ้าแม่วโพงลึกล่อม	เจ้านอนคว่าแม่วโพงลึกล่อม
เจ้าให้วันเอื้อยตี๋กินเอาหละ”	

๑ เสียงเพลงกล่อมแว่วไปในลมแล้ง
เสียงโหยแห่งแหบให้เพราะเห็นหิว
เศษหญ้าแห้งลมพัดสะบัดปลิว
คว้างคว้างลิวแล้วลิวไปกับตา

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 121)

การนำเพลงกล่อมเด็กภาคอีสานมาขึ้นต้นบทร้อยกรอง เพื่อเป็นบทเกริ่นนำ แสดงเนื้อหาความเป็นอยู่ สภาพชีวิตของคนภาคอีสาน แล้วบรรยายด้วยกลอนแปดต่อไป โดยมีเนื้อความสอดคล้องกับเพลงที่ยกมา บอกความแห้งแล้ง ให้อารมณ์หดหู่ เพราะ “เสียงเพลงกล่อมแว่วไปในลมแล้ง เสียงโหยแห่งแหบให้เพราะเห็นหิว” บอกภาพความอดอยาก ความทุกข์ได้อย่างสะท้อนใจ

ส่วนบทร้อยกรองที่ไพวรินทร์แต่งโดยใช้ฉันทลักษณ์เพลงกล่อมเด็ก มี 1 เรื่อง คือ เรื่องเพลงกล่อมเด็ก ในร้อยกรอง ม้าก้านกล้วย ไพวรินทร์ แต่งจำนวน 9 บท ในหนึ่งบทมี 7 วรรค วรรคละ 4 คำ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสไปคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่งสัมผัสไปคำสุดท้ายของวรรคที่ 5 และ 6 คำขึ้นต้นและคำลงท้ายจะเป็นข้อความคล้ายกัน

ตัวอย่าง

ผีเอยผีป่า
 อยู่ไหนรีบมา
 รีบมาไวไว
 มีเด็กชั๊ต้อ
 ข้าจะยกให้
 มัวช้าอยู่ไย
 เจ้าผีป่าเอย
 (มัทก้านกล้วย.2538 : 49)

น้ำเอยน้ำตา
 แต่งแก้มชรา
 ว่าเหววาววิบ
 ลูกข้าหายหนี
 บ้านมีไม่กลับ
 คอยแล้วคอยลับ
 ไม่กลับบ้านเอยฯ
 (มัทก้านกล้วย.2538 : 50)

รูปแบบเพลงกล่อมเด็ก ที่ไพรวรินทร์ ชาวงาม นำมาใช้มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตและสังคม เนื้อหาตั้งแต่บทที่ 1-9 มีใจความสอดคล้องกัน กล่าวถึง แม่กล่อมลูก จนกระทั่งลูกโตขึ้นแล้วไปใช้ชีวิตในสังคมต่างถิ่น แล้วไม่ได้กลับบ้านมาหาแม่อีกเลย ไพรวรินทร์ แสดงเนื้อหาผ่านตัวละครโดยอาศัยเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็ก

เรื่องราวของเพลงกล่อมเด็กในงานของไพรวรินทร์ ชาวงาม เป็นบทปลอบบทรูปร่างและแสดงความห่วงหาจากพ่อแม่ที่รอคอยการกลับบ้านของลูก ๆ ซึ่งไปทำงานในเมือง การนำเพลงกล่อมเด็กซึ่งเป็นตัวแทนความรัก ความห่วงใยของพ่อแม่ มาใช้ในงานร้อยกรอง จึงเป็นการประสานเรื่องราวของความรักของพ่อแม่ และการรอคอยอย่างไม่มีวันได้พบกัน ทำให้เนื้อความมีความลึกซึ้งมากขึ้น

ไพรวรินทร์ ชาวงาม ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้านในการบรรยายเรื่องราว เหตุการณ์เกี่ยวกับชาวบ้านหรือคนต่างถิ่น ต่างจังหวัดที่เข้ามาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง เพื่อสะท้อนอารมณ์ความคิดของผู้คนเหล่านั้นให้สอดคล้องกับรูปแบบที่นำมาใช้

1.3 รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ

รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ หมายถึง การประพันธ์ที่ไม่บังคับสัมผัส และการเรียบเรียงข้อความเป็นประโยคที่สื่อความหมายชัดเจนอย่างร้อยแก้ว แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาลักษณะบาง

ประการของร้อยกรอง เช่น จังหวะ แต่เป็นการใช้อย่างไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวเหมือนอย่าง ร้อยกรองทั่วไป เรียกว่า กวีนิพนธ์อิสระ หรือที่มีผู้เรียกว่า กลอนเปล่า (ชัมยกร แสงกระจ่าง. 2542 : 42)

รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ เป็นการเขียนที่ไม่ต้องใช้กฎเกณฑ์ใดบังคับ จะเขียนสั้น ยาว อย่่างไรก็ได้และใช้ได้กับเนื้อหาทุกประเภท คำที่นำมาใช้ก็เป็นคำร้อยแก้ว ที่สื่อความหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ผู้อ่านได้คิดหรือเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ

รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระที่ปรากฏในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มี 2 ลักษณะ คือ

1.3.1 รูปแบบที่ใช้คำน้อย ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้จำนวนคำน้อย และแต่งเป็น บทสั้น ๆ โดยเขียนเป็นวรรค บรรทัดละวรรค แต่ละวรรคไม่สัมผัสกัน ลักษณะกวีนิพนธ์อิสระหรือกลอนเปล่า รูปแบบที่ใช้คำน้อยมีปรากฏอยู่ 27 เรื่อง ในหนังสือ “ไม่ใช้กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม”

ตัวอย่าง

ความจริง

ความงาม

ความรัก

“ยินดีต้อนรับ”

.....

เพื่อนของฉัน

อาจไม่ต้องกล่าวคำใด

เมื่อประตูคุกเปิดออก

แม้แต่คำว่าอิสรภาพ

อาจไม่ต้องกล่าวคำใด

เมื่อดวงใจบริสุทธิ์

แม้แต่คำว่า ยินดีต้อนรับ

(ไม่ใช้กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.2538 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำน้อยในการเขียนกวีนิพนธ์อิสระในรูปแบบนี้ เพื่อเน้นน้ำหนักคำ ให้เนื้อความมีความกระชับและชัดเจน ส่วนใหญ่ไพวรินทร์ ใช้ในเนื้อความที่ทำให้กำลังใจแก่ผู้อ่าน และระบายความรู้สึกเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตน เพื่อเรียกร้องโอกาส, ความรักให้กับชีวิต

1.3.2 รูปแบบที่ใช้คำมาก ไพวรินทร์ ขาวงาม วางรูปแบบเป็นวรรค โดยเขียนเรียงบรรทัดละวรรค ไม่มีสัมผัส ไม่มีกำหนดจำนวนวรรคใน 1 เรื่อง ขึ้นอยู่กับเนื้อความที่ต้องการสื่อสาร แต่ละวรรคใช้คำมากบ้าง น้อยบ้างไม่สม่ำเสมอ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏเพียง 1 เรื่อง คือ จรจัด ในหนังสือ ร้อยกรอง “ลำน่านเจอร์”

ตัวอย่าง

เท่าที่เปลือยเปล่า กระชิบตามพื้นถนนไปทุกจังหวัดทั่ว
 เบื่อฉันท้างไหม เบื่อฉันท้างไหม
 ก้าวแล้วก้าวเล่า บนถนนที่นิ่งสนิท
 ราตรีที่มีทั้งดาวน้อยใหญ่
 ดาวกระพริบ ดาวหมุน ดาวกระจาย ดาวหลากสี
 อยู่ใกล้ ๆ แค่นี้เอง แค่มือสอย
 จุ่มพิตถนนด้วยเท้าเปลือยเปล่า
 อบอุ่นในความทรमान
 รถคันงามของรัฐมนตรีแล่นผ่านไป
 รถรุ่นทันสมัยของลูกเศรษฐีก็ผ่านไปเหมือนกัน
 เจ้าสี่แดงบาดตาของดาราดำเจ้าบาทบาทแห่งประเทศ
 อีกคันฟิล์มกรองแสงของฆาตกรและโจรปล้นแผ่นดิน
 คันของนักธุรกิจขับอย่างรวดเร็ว
 ขวักไขว่ บ้านเคลื่อนที่เหล่านี้ เขาจะจรจัดไปทางไหน
 ดวงตาของมัจฉายประกายน่ากลัว
 เสียงดัง – ดังดนตรี ดังเสียงสาปแช่ง
 ดังเสียงร้องไห้
 หรือว่าเป็นเสียงหัวเราะ
 เท่าที่เปลือยเปล่า กระชิบตามพื้นถนนไปทุกจังหวัดทั่ว
 เบื่อฉันท้างไหม เบื่อฉันท้างไหม
 ฉันทคนยากไร้จรจัดไป
 ก้าวแล้วก้าวเล่า
 วันคืนแล้ววันคืนเล่า

(ลำนำวเนจร.2538 : 92-93)

กวีนิพนธ์อิสระ ที่ใช้คำมากใน 1 เรื่อง แสดงถึงรายละเอียดที่ชัดเจน
 ไพวรินทร์ ใช้คำมากเพื่อขยายความและให้ความชัดเจนในเนื้อหาของวรรณกรรม ไพวรินทร์ สร้างสถาน
 การณ์คนเดินเท้าเปล่าบนท้องถนน ควบคู่กับภาพรถยนต์ การใช้ความเปรียบรถยนต์กับบ้านเคลื่อนที่
 แสดงเนื้อหาถึงคนในสังคมที่มีความต่างกันอย่างมาก คนที่เป็นคนรวยมั่งมี อาจไม่ใช่คนดี การใช้คำ
 ชั่ว เพื่อแสดงคำถาม ทำให้กวีนิพนธ์อิสระเรื่องนี้ แสดงเนื้อหาที่ให้รายละเอียดอย่างมาก ซึ่งคงเป็นไป
 ตามความต้องการของไพวรินทร์เอง

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ เสนอความคิด ข้อคิดที่ให้อ่าน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นออกมาในผลงานได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดจำนวนคำหรือจำนวนวรรค ทำให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อความ

1.4 รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์

รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์ หมายถึง การประพันธ์ที่มีรูปแบบหรือลีลา การแต่งอย่างใหม่ เป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ทางฉันทลักษณ์ของการประพันธ์แบบแผนที่มีมาแต่เดิม ซึ่งในการศึกษาบทร้อยกรองของ ไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่า มีรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์ ปรากฏอยู่ 3 ลักษณะคือ

1.4.1 ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน หมายถึง ร้อยกรอง ที่พัฒนารูปแบบโดยอาศัยแนวเทียบของฉันทลักษณ์มาตรฐาน รูปแบบประยุกต์จากฉันทลักษณ์ มาตรฐาน ปรากฏในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

1) กาพย์ยานีประยุกต์ บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคละ 5 คำ แบ่งจังหวะคำในแต่ละวรรคเป็น 3-2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 ส่งสัมผัสไปยังคำที่ 1-3 ในวรรคที่ 2 และคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 ส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนสัมผัสระหว่างวรรคที่ 3 และวรรคที่ 4 ไม่มีการส่งสัมผัส

รูปแบบกาพย์ยานีประยุกต์ มี 3 เรื่อง เรื่อง โกลโพนเสรีภาพ, เรื่อง ปล่อยนก ในหนังสือรวมบทร้อยกรอง “ฤดีกาล” และเรื่อง นักฝันไม่ทราบชื่อ ในหนังสือรวมบทร้อยกรอง “ถนนนักฝัน” ซึ่งไพวรินทร์ ต้องการเน้นจังหวะของเนื้อความ

ตัวอย่าง

ฉันทพบนก ตัวหนึ่ง	ซึ่งถูกเลี้ยง ในกรง
หลุบสองปีก ปล่อยลง	วิญญานแห่ง แล้งหาย
ราวเจ้ามี ชีกรง	เป็นป่าดง เดียวดาย
มีอาหาร เลี้ยงกาย	ให้เจ้าอ้อม อ้วนพี

(ฤดีกาล.2532 : 114)

วันข้านั่งพับเจ้า	ด้วยความเหงาเปล่าเปลี่ยว
ฝันจะให้เจ้าเที่ยว	ไปเป็นนกพเนจร
พเนจรไปเยี่ยงนก	แม้หัวอกเหนื่อยอ่อน
ก็เลือกรักพักนอน	ในอ้อมกอดไพรวัน

(ฤดีกาล.2532 : 51)

ช่างรีนรมย์เพียงนั้น
 หนอนักฝันคนเศร้า
 นั่งหัวเราะกับเงา
 ฟังเงาเล่านิทาน
 บาทวิถีสคนเมือง
 เท้าเขื่องเขื่องเดินผ่าน
 ขมิ้มมันการงาน
 ลืมนิทานริมทาง

(ถนนวนักฝัน.2535 : 79)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ไพวรินทร์ จงใจที่จะวางรูปแบบของจำนวนคำในแต่ละวรรค และให้จังหวะของกาพย์ยานีจาก 3-2 , 3-3 เป็น 3-2 , 3-2 ซึ่งเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการแสวงหารูปแบบใหม่ของคำประพันธ์

1.4.2 ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน หมายถึง ร้อยกรองที่ใช้ลักษณะการสัมผัสแบบ “กลอนหัวเดียว” ของเพลงพื้นบ้านมาใช้ในบทร้อยกรอง

จากการศึกษา บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่าร้อยกรองที่ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน มีเพียงรูปแบบเดียวคือ กลอนสี่ประยุกต์

1) กลอนสี่ประยุกต์ หนึ่งบทมี 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 1 คำ คำสุดท้ายของวรรคหลัง มักรับด้วยคำเดียวกัน มีลักษณะคล้ายกลอนหัวเดียว คำสุดท้ายของวรรคหน้าส่งสัมผัสไปคำที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ของวรรคหลังในบางบาทจะละสัมผัสระหว่างวรรคหน้าและวรรคหลัง

ตัวอย่าง

ลืมตาค้นหา	หาสิ่งที่หาย
หาแล้วได้มา	มาเพื่อจะหาย
ชีวิตที่เหลือ	รอเพื่อจะหาย
รอการหายวับ	ไปกับความตาย
มีใจหนึ่งดวง	เป็นห่วงกลัวหาย
ตักดวงความรัก	ก่อนจกใจหาย
รีบดูน้ำค้าง	ก่อนแดดจะสาย
กินความไฝ่ฝัน	แทนข้าวกันตาย

(ฤดีกาล.2532 : 122-123)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้ประยุกต์เอาฉันทลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านคือ กลอนสี่และลงท้ายบาทแบบกลอนหัวเดียว ทำให้บทร้อยกรอง มีความเด่นทั้งในด้านศิลปะการแต่งด้วยการเล่นคำ และเนื้อหา

1.4.3 ประยุกต์จากรูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ หมายถึง รูปแบบในการประพันธ์ ที่อาศัยแนวเทียบจากรูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ หรือกลอนเปล่า

จากการศึกษาบทร้อยกรอง ของไพรวรินทร์ ขาวงาม พบว่า ร้อยกรอง ที่ประยุกต์จากรูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1) บทละครพูดผสมกวีนิพนธ์อิสระ หมายถึง การนำรูปแบบของบทละครพูดมาใช้ แต่มีจังหวะลีลาในแต่ละวรรคคล้ายร้อยกรอง

บทละครพูดประยุกต์จากกวีนิพนธ์อิสระ ปรากฏในงานร้อยกรองของไพรวรินทร์ ขาวงาม 1 เรื่อง คือ มหรสพแห่งผู้อพยพ ในหนังสือรวมบทร้อยกรอง “ม้าก้านกล้วย” ซึ่งมีจำนวนกลอนเปล่า 9 บท ใน 1 บทมี 8 วรรค โดยแบ่งเป็นบทของโฆษก และบทของผู้แสดง มีฉากบอกสถานที่ตั้งตัวอย่าง

โฆษก : ท่านผู้เจริญ
ขอเชิญท่านชมมหรสพ
ณ มุมหนึ่งของเมืองแห่งพื้นพิภพ
ท่านผู้เจริญ
เชิญหาความสำราญกันจนจบ
นี่คือมหรสพแห่งมหรสพฉลองยุค

ฉากที่ 1 (สถานีขนส่งหมอชิต)

ผู้แสดง 1 : เราตื้นตันมาจากดินแดนอุดมทุกข์
ผู้แสดง 2 : เราอพยพมาจากประเทศไร้สุข
ผู้แสดง 3 : เราหนีมาจากพื้นที่ที่เราคิดว่าเป็นคุก

.....
ผู้แสดง 7 : เราเสียงโซด ทุกข์ไม่ทุกข์ สุขไม่สุข ทุกข์ไม่ทุกข์
ผู้แสดง 8 : ความร่ำเย็นเป็นสุขของเราอยู่หนแห่งใด

ฉากที่ 2 (ท้องสนามหลวง)

ผู้แสดง 1 : ณ มุมหนึ่งของเมืองนี้มีความร่ำเย็นเป็นสุขบ้างไหม
ผู้แสดง 2 : ที่นี้แน่ขนัดไปด้วยผู้อพยพหมองไหม้

.....
ผู้แสดง 7 : บทเพลงของผู้อพยพจะก้องกลบบทเพลงใด ๆ
ผู้แสดง 8 : พันจากที่นี้มีไหมที่จะหนีไปจากความทุกข์ทรมาน

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 84-85)

จากตัวอย่าง ไพรินทร์ ได้นำเอารูปแบบบทละครพูด แต่ให้คำในแต่ละวรรคสัมผัสกันคล้ายร้อยกรอง เป็นการนำเอารูปแบบของกวีนิพนธ์อิสระมาประยุกต์เป็นบทละครพูดได้อย่างน่าสนใจ ทำให้ภาพและเหตุการณ์ของเรื่อง เห็นนาฏกรรมการแสดงความคิดของกลุ่มคนในที่ต่าง ๆ

2) กลอนหัวเดียวผสมกวีนิพนธ์อิสระ หมายถึง การนำรูปแบบกลอนหัวเดียวมาผสมผสานกับกวีนิพนธ์อิสระ ไพรินทร์ ขาวงาม วางรูปแบบเป็นบาทละ 2 วรรค วรรคละ 4 คำ สัมผัสท้ายบาทของทุกบาทเป็นเสียงสระเดียวกัน แต่ไม่มีการสัมผัสระหว่างวรรคในบาทเดียวกัน

ตัวอย่าง

คนตาย คนตาย	ใคร ใคร ใคร ใคร
คนตาย คนตาย	อยู่ไหน อยู่ไหน
คนตาย คนตาย	เป็นอะไร เป็นอะไร
แม่ลูกสองคน	บ้านนั้นใช่ไหม
บ้านของกระหรี	อ้อ ช่างมันปะไร
มันยิ่งลูกสาว	โถ ช่างทำได้
มันยิ่งตัวเอง	เอ๊ะ มันคิดยังไง
ลูกสาวก็สวย	เสียตาย เสียใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 207)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เป็นบทสนทนา ถาม-ตอบ เกี่ยวกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยผู้แต่งวางรูปแบบคล้ายกลอนสี่ แต่สัมผัสคล้ายกลอนหัวเดียว ไม่มีสัมผัสระหว่างวรรคหน้าและวรรคหลัง แต่ที่เขียนเป็นวรรคเป็นความตั้งใจในการเน้นจังหวะของผู้แต่งมากกว่า

รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์ยังไม่ปรากฏมากนักในงานของไพรินทร์ ขาวงาม เป็นการสร้าง ดัดแปลงรูปแบบฉันทลักษณ์ที่มีอยู่เดิม ให้มีลักษณะแตกต่างออกไปจากของเดิม เช่น การตัดจำนวนคำในบางวรรคของแต่ละบาท การผสมผสานฉันทลักษณ์เดิมเข้าด้วยกัน เพื่อแสดงถึงความสามารถของตัวกวีเอง และเป็นการหารูปแบบใหม่ในงานของตน ซึ่งยังไม่มีมากนัก

จากการศึกษารูปแบบร้อยกรองของไพรินทร์ ขาวงาม พบว่าส่วนใหญ่ไพรินทร์ ยังคงรักษารูปแบบของฉันทลักษณ์เดิม แต่ก็พยายามหาความเป็นตัวของตัวเองโดยการปรับหรือพัฒนาลีลาร้อยกรองให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งยังไม่ปรากฏรูปแบบใหม่มากนัก แม้ ไพรินทร์ ขาวงาม จะมีรูปแบบของร้อยกรองทั้ง ร่าย ,โคลง,ฉันท , กาพย์ และกลอน แต่รูปแบบร้อยกรองที่ไพรินทร์ นิยมแต่งก็คือ "กลอน" โดยเฉพาะกลอนแปด ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ มีรูปแบบกลอนแปดมากที่สุด แต่ไพรินทร์ ยังให้ความสนใจกับคำประพันธ์รูปแบบอื่น แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความรักและเห็นคุณค่าร้อยกรองไทย ทั้งที่เป็นฉันทลักษณ์มาตรฐาน และฉันทลักษณ์พื้นบ้าน

รูปแบบร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีลักษณะลีลาอ่อนหวาน แต่เสนอเรื่องราวความทุกข์ยาก ความจริงอันโหดร้ายของสังคม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในงานของไพวรินทร์ ที่ผสมผสานร้อยกรองพาฝันและร้อยกรองเพื่อชีวิตเข้าด้วยกัน

2. ด้านท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรอง

ท่วงทำนองการแต่งหรือลีลาในการเขียนเป็นกระบวนวิธี ในการแสดงออกของนักเขียนส่วนมากถือว่านักเขียนแต่ละคนจะมีท่วงทำนองเป็นของตนเอง เป็นลักษณะเฉพาะตัวของกวี รวมทั้งความคิด และจุดประสงค์ในการเขียน ซึ่งปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ กันในกวีนิพนธ์

บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีลักษณะท่วงทำนองการเขียนที่น่าสนใจ ซึ่งพิจารณาจากลักษณะเด่นคือ ท่วงทำนองเกี่ยวกับการใช้คำ ท่วงทำนองเกี่ยวกับการใช้โวหาร ดังนี้

2.1 การใช้คำ

ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เลือกสรรถ้อยคำมาใช้ในบทร้อยกรองอย่างดียิ่ง คำที่ใช้นอกจากจะไพเราะด้วยเสียงแล้ว ยังให้ความหมายเด่นชัด ชาบซึ่งใจแก่ผู้อ่าน การสรรคำและการใช้คำที่ปรากฏในบทร้อยกรอง ที่มีลักษณะเด่นชัดได้แก่

2.1.1 การเลือกใช้เสียงของคำ เสียงของคำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้บทประพันธ์มีความไพเราะ โน้มน้าวจิตใจผู้อ่าน ไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกเสียงของคำมาใช้ในบทกลอนอย่างเหมาะสมไพเราะ อ่านแล้วมีความซาบซึ่ง

1) การเล่นเสียงสัมผัส เสียงสัมผัสในร้อยกรองจะมีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสในสัมผัสอักษร สัมผัสสระ ในที่นี้ จะกล่าวโดยละเอียดเฉพาะสัมผัสอักษรและสัมผัสสระเท่านั้น เพราะเป็นลักษณะที่โดดเด่นในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

ก. สัมผัสอักษร ได้แก่ การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาเข้าสัมผัสกันโดยไม่ต้องคำนึงถึงเสียงสระ เสียงวรรณยุกต์ และเสียงตัวสะกด สัมผัสอักษรที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีดังนี้

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียว มาเรียงชิดกัน 2 คำ เรียกว่า คู่ เช่น

ใน <u>โลกอัน</u> ลึกลับ	อยู่ <u>ท่า</u> มกลางความ <u>น่า</u> กลัว
<u>ม่าน</u> หมอก <u>อัน</u> หม่น <u>มัว</u>	<u>ได้</u> โอบ <u>กอด</u> ทั้ง <u>ใจ</u> กาย
<u>อบ</u> อุ่น <u>ด้วย</u> อวล <u>ไอ</u>	ลม <u>หายใจ</u> <u>กรุ่น</u> กำ <u>จาย</u>
<u>พร้อม</u> ซึ้ง <u>เคียด</u> ระคาย	<u>ด้วย</u> ลม <u>ร้าย</u> มา <u>แต่</u> มรอย

(ลำนำวเนจร.2538 : 60)

สมอง <u>ผู้</u> ร่อน <u>ฉีก</u> ขาด	กระ <u>ดาศ</u> <u>ตำแหน่ง</u> <u>แข่ง</u> ขัน
<u>ชิง</u> ชิง <u>หวัง</u> วาด <u>ฟาด</u> ฟัน	หมาย <u>มั่น</u> ขึ้น <u>ขม</u> ลัม <u>ตาย</u>

(คำไตจะเอยได้ตั้งใจ.2539 : 79)

การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาเรียงชิดกัน 2 คำ ทำให้บทร้อยกรองมีความไพเราะของเสียงสัมผัส และปรากฏลักษณะเช่นนี้มากในร้อยกรองไพเราะรินทร์ ชาวงาม

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดี่ยวเรียงชิดกัน 3 คำ หรือเทียบคู่ เช่น

ตั้งนกลพลัดหลงจากดงไม้
มาเกาะกิ่งก้านใจของนักฝัน
มาเพรียกเพลงลีลลับซั่วกับกัลป์
มาปลุกเร้าใจฉันให้ฝันตาม

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 :44)

กลอนของเธอเพื่อฝันอยู่นั้นแล้ว
ยุคทองของคำฝันเนิ่นนานนิจ

เพียงลมแผ่วพัดผ่านวิญญาณวิฤกต
เพื่อลิขิตวรรคทองท่องฝันพราย
(ม้าก้านกล้วย.2538 : 111)

การเล่นเสียงสัมผัสอักษรจากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นความสามารถเลือกใช้คำให้เกิดความไพเราะทางเสียงของบทร้อยกรอง

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดี่ยวเรียงชิดกัน 4 คำ หรือเทียบมรด เช่น

แผดเผาหัวใจเกิดไฟรัก
หวังหนักเนิ่นนานข้ามกาลหนาว
หนทางสร้างสรรค์ยังนานยาว
รอคอยช่วงก้าวที่ฝ่าไฟ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 29)

สวัสดิ์ชีวิตพินิจเฟ่ง
อย่างรุ่งริบเร่แล้วมองข้าม
อัญมณีรักจริงประจำยาม
ประจำทุกเขตคาม...ประจำใจ
ไปไม่บางบางจะต่างพิศ
อบอ้าวอดีตก็คลายได้
เพียงรู้รักแท้ถ่องหทัย
แม้แต่ไปไม่ก็ให้พร

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 31)

เสียงเพลงกล่อมแ่วไปในลมแล้ง
 เสียงโหยแห่งแหบให้เพราะเห็นหิว
 เศษหญ้าแห้งลมพัดสะบัดปลิว
 ค้างคาวว่างลิ่วแล้วลี้ไปกับตา
 (คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 :121)

การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาเรียงชิดกัน 4 คำ ดังตัวอย่าง
 ที่ยกมาทำให้บทร้อยกรอง มีความไพเราะด้วยเสียงสัมผัสในวรรค

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกัน 5 คำ หรือเทียบรถ เช่น

รักฟ้าโล่ง ไค้รุ่ง รักทุ่งข้าว
รักเรื่องราวเรียงร้อยเป็นสร้อยกวีล
 หรือล้วนน้ำไปบัพหยาบหมิมพ
 จนมีรัฐรจจินตนาการ
 (คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 15)

ฉันยังมีชีวิตอยู่กับยุคสมัย
 นกยังร้องเพลงไพเราะอยู่นอก
 ยามรุ่งร้อนรวดราวราวนรก
 เพลงยังยกประคองใจให้รู้คิด
 (คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 45)

ยังเข้มแข็งในกระแสที่แปรปรวน
ลี้กลิ้งลงแล้วลั่นแต่ลี้กลับ
 ก้มกอบทรายชายหาดแล้วสาดซัด
 คลื่นทิวาททรายนิ่งเหมือนตึงดับ
 (ลำนำวเนจร.2538 :33)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า การนำพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกัน 5 คำ
 ทำให้บทร้อยกรอง มีความโดดเด่นด้วยเสียงสัมผัสอักษร

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวเรียงกันตลอดทั้งวรรค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขลุ่ยไผ่ครวญเพลงนอกกอไผ่	หวั่นไหววังเวงวิเวกแว่ว
รัฐจวนหวนทิศทุกแถวแนว	ลมไผ่ระยิบแผ้วผจงลม
	(ถนนวนักฝัน.2535 : 38)

ยามข้าว่าแห้วเร่ร้อน	สัญจรไปทุกแห่งหน
หวังวาวเนตรมิตรเบื่องบน	แลลลอดเมฆหม่นลงมา
<u>รดร้าวเรียนรู้อันรมย์</u>	หกหล่มหาญลุกลุกกล้า
ร่องรอยชีวิตวิญญูญาณ	กรีตวิยเวลาสร้างงาน
	(มำก้านกล้วย.2538 : 102)

นขมึนบินมาลำนัก
อึกอ๊กอืดออดอ่อย
 ยังคงหลงคว้างอย่างเคย
 ชื่นเซยชีพ ชึ่งหนึ่งเดียว

 นกหนึ่งนกโตไซ่ปีก
 บินหลีกบินผ่านหาญหัก
เรื้อยเรื้อยเรียงเรียงไรรัก
เจ็บจิกจับใจจดจำ

(ลำนำวเนจร.2538 : 35)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ที่สามารถใช้คำให้เกิดความไพเราะทางเสียงได้อย่างเหมาะสม

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาสัมผัสกันเป็นคู่ กล่าวคือ การนำคำที่เป็นพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน เรียงชิดกัน 2 คำ แล้วนำคำคู่อีกเสียงหนึ่งมาซ้อนกัน เรียกว่า ทบคู่ ดังตัวอย่าง

ไอ้มวลดอกไม้ในโลก	อาบโศกอุ้มเศร้าวราน
<u>ปลิตปลิวปลิวล่องทรมาน</u>	เป็นฝุ่นฟุ้งผ่านชั้นฟ้า
	(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 68)

วิญญานตำนานถิ่นฐานบ้านช่อง
เงาทอดแสงทองลมส่องผ่านผา
อบอุ่นเห็นหนาวรอยยิ้มน้ำตา
คืนเคยแลกหน้าว่าเหว่เดียวดาย

(ถนนนักฝัน.2535 : 48)

ยามข้าว่าเหว่เร่ร้อน
หวังวาวเนตรมิตรเบื่องบน

สัญญาไปทุกแห่งหน
แอลอดเมฆหม่นลงมา

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 102)

การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาสัมผัสกันเป็นคู่ ทำให้บทร้อย
กรองในแต่ละวรรคมีความโดดเด่นและไพเราะด้วยเสียงของคำ

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาสัมผัสกันโดยมีคำอื่นมาคั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า
แทรกคู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อัญชยมข้ามแดนมาเดี่ยวโดด

จากกองเพลิงเริงโรจน์ กระเจิงขวัญ

อดีตหนุ่มรักรบเคยโรมรัน

ณ ดินแดน ดุดัน อันเตือดแดง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 105)

เพื่อนว่า "ถ้าราวเท่านี้

ไซไรใจที่จักฝัน

ไซไรใจรักจักปัน

ไซไรปีกมันจักบิน

ด้วยแรงแห่งรักจักเร้า

รู้พฤกษภูเขาสายสินธุ์

ข้าดาวราวเดือนเพื่อนดิน

ไซใจใริสินคิตการ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 169)

จากตัวอย่างเป็นการใช้คำสัมผัสให้เกิดความหนักแน่นในจังหวะของ
กลอน ซึ่งเป็นลักษณะที่พบมากในกลอนแปดและกลอนหก ของไพโรจน์ ฆางวาม

- การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาสัมผัสกันโดยมีคำอื่นมาคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า
แทรกกรณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โนนฟ้าจุดตะเกียงฟ้าสว่างไสว
นี่ใจจุดตะเกียงใจใสสว่าง
ในคืนทุกข์ตะเกียงทองยังส่องทาง
ดูเรือ รามราไรในแผ่นดิน

(ฤดีกาล.2532 : 72)

พิสูจน์ว่าเธอยังร่วมทุกข์
รักจะปลอบชอบจะปลุกเธอทุกที
ยังขับเพลงเร่พลังและยังพลี
โดยวิญญาณอันมีซึ่งที่มา

(คำใจจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 81)

การนำคำที่มีพยัญชนะต้นเสียงเดียวกันมาสัมผัสกัน โดยมีคำอื่นมา
คั่นกลาง 2 คำ ทำให้บทร้อยกรองมีเสียงหนักแน่นในจังหวะ

- เล่นสัมผัสพยัญชนะโดยเล่นเสียงเป็นคู่ หรือเป็นชุด การเล่นเสียงพยัญชนะเป็นคู่หรือ
เป็นชุดที่ปรากฏในงานของไพโรรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่างเช่น

เล่นเสียง /ร/ /ท/

เพงระอย่างน้อยโลกนี้ก็มีมิตร
อยู่รายทางรอบทิศสนิทสมัย
โน่นแพรเขี้ยวท่งข้าวระบัดใบ
โน่นน้ำใจหยาดฟ้าลงทั่วแดน

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 15)

นอกจากนี้ในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม ยังปรากฏการเล่นสัมผัสพยัญชนะเป็นชุดหรือสัมผัสพยัญชนะเป็นคู่ โดยใช้คำที่ 1 สัมผัสคำที่ 3 คำที่ 2 สัมผัสกับคำที่ 4 และให้คำที่ 1 กับคำที่ 3 ซ้ำกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เล่นเสียง /จ/ /ว/

จังหวัดจัตวาอย่างนั้น ถ้าเกอร้อยพัน
ตำบลหมู่บ้านย่านบาง

(มัทก้านกล้วย : 56)

เล่นเสียง /ช/ /น/

เจ้านอกน้อยหนีหนาวจากเขาใหญ่
มาชบหน้าซิ้มหนึ่งเกาะกิ่งไม้
ข้างกระท่อมท้ายไร่ของชายชรา

(มัทก้านกล้วย.2538 :122)

เล่นเสียง /ด/ /ต/

/ต/ /น/

เดือนต่ำ ดาวตกนกเป็นไข

หลังเดือนต่ำ ดาวตกนกขาดใจ

รอแต่หนอนตัวไหนจะไต่นก

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. 2539 : 110)

จากตัวอย่างการเล่นเสียงพยัญชนะสองเสียง เป็นลักษณะของกลบทอักษรสลับ ซึ่งเป็นกลบทที่เล่นเสียงพยัญชนะสองเสียงสลับกัน ไพวรินทร์ ได้นำเอากลวิธีนี้มาใช้ในการแต่งร้อยกรอง ทำให้เกิดความไพเราะด้านเสียงของบทร้อยกรอง

- เล่นเสียงพยัญชนะระหว่างจังหวะตกของคำประพันธ์ในแต่ละวรรค ท่วงทำนอง การเล่นสัมผัสพยัญชนะในลักษณะดังกล่าว ปรากฏในกาพย์ยานี 11 เป็นส่วนมาก กล่าวคือ ไพวรินทร์ ให้คำลงท้ายของแต่ละช่วงจังหวะตกภายในวรรคมีเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงเดียวกัน ช่วงจังหวะตกของกาพย์ยานี 11 คือ คำที่ 2 กับคำที่ 5 (00/000/) ในวรรคหน้า และคำที่ 3 กับคำที่ 6 (000/000/) ในวรรคหลัง ดังจะเห็นได้จากคำประพันธ์ต่อไปนี้

ทางผ่านอันเคยผ่าน	ทั้งรายตกด้วยน้ำตา
ทั้งยิ้มทั้งมาয়া	อยู่ในนามแห่งตำนาน
อดีตอันมีจดจำ	เงาอดีตมาบนตาล
อาจก่อเป็นเหตุการณ์	ซำร้งรอยเป็นเรื่องราว
คิดถึงเคยเดินทาง	ผ่านคืนหนึ่งอันเหน็บหนาว
ซบด้วยน้ำตาดาว	ที่หยาดหยดลงเย็บเย็น
ไฟฝันก็ไร้ฝัน	หาผ้าห่มก็ไม่เห็น
แค้นแค้นและลำเค็ญ	คิดขุ่นเคืองตลอดคืน
.....
กงล้อกาลเวลา	ยังทับรอยอยู่ในรินทร์
ถึงเบื้องปัจจุบัน	คำคืนหนาวยังยาวนาน

(ลำนำวเนจร.2538 : 57)

เดินทางมากกลางทุกข์	มาล้มลุกอยู่กลางทาง
หยุดพำน้ำตาพราง	ต้องหลับล้มในหลมลึก
ตื่นขึ้นในคืนหนาว	ก็เห็นดาวอยู่กลางดึก
ส่องนำในสำนึก	ประดับดินประดับดาว

การเล่นเสียงพยัญชนะเดียวกัน ระหว่างจังหวะตกของคำประพันธ์ในแต่ละวรรค ทำให้เกิดความไพเราะและความชัดเจนในจังหวะของบทหรือยกรอง ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏมากในกาพย์ยานี 11 ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม และเป็นเจตนาที่จะสร้างลักษณะเฉพาะตัว

- เล่นเสียงพยัญชนะระหว่างวรรคในบาทเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ปรากฏใช้ในคำประพันธ์ประเภทโคลง ไพวรินทร์ ขาวงามได้แต่งโคลงให้มีการเล่นสัมผัสอักษรระหว่างคำสุดท้าย ของวรรคหน้า กับคำแรก หรือคำที่สองของวรรคหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยุคอารยธรรมป่วยไข้	ชื่นชม
ดวงจิตก็ต่างตรม	โตรตเตร้า
ชีพมีวิถีระทม	เที่ยวท่อง
ท่องเที่ยวทุกคำเข้า	ชุ่มน้ำตาสมัย

(มังก้านกล้วย.2538 : 114)

แต่มนุษย์ซึ่งเลือดเนื้อ	แน่นหนัก
แต่เพื่อนซึ่งเจือจน	แจกให้
ร่วมคิดร่วมทำผลึก	ผลิตเกิด
ชีวิตทาสพันได้	ตั้งปอง

ประตูปิดเปิดเชื้อ	ชาติใด
ลัทธิเฝ้าพันธุ์ผอง	ผิดเนื้อ
ผิดผิวไซผิดใจ	จับผิด
ฐานะมนุษย์ล้วนอ้าง	ออกกัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 58)

จากตัวอย่างเป็นลักษณะของสัมผัสที่ปรากฏมากในโคลงที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ประพันธ์ขึ้น เป็นลักษณะการส่งสัมผัสที่ไพวรินทร์ ได้ประพันธ์ในโคลงโดยเจตนาใช้ลักษณะสัมผัสอักษรเช่นนี้ เป็นลักษณะเฉพาะในงานของตน แสดงถึงความประณีตในการสรรคำให้เกิดความไพเราะ ซึ่งพบได้ในโคลงทุกเรื่องของไพวรินทร์ ขาวงาม

จากตัวอย่างที่กล่าวมา จะเห็นว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ไม่นิยมให้มีสัมผัสอักษรหลายคำ ติดต่อกันตลอดทั้งวรรค แต่จะเล่นสัมผัสอักษรควบคู่กับการเล่นสัมผัสสระซึ่งจะกล่าวต่อไป

ข. สัมผัสสระ คือ คำที่ร่วมสระเดียวกัน และร่วมมาตราตัวสะกดเดียวกัน เช่น ใจ-ใส , นัยน์-ไป สัมผัสสระที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีตัวอย่าง ดังนี้

- สระเดี่ยวเรียงกันสองคำ เรียกว่าเคียง ดังตัวอย่างคำประพันธ์ต่อไปนี้

ฤดูกาลหว่านไถได้มาถึง
วันหนึ่งหนึ่งคือวันอันมีค่า
คือวาทฝันวันวาดหวังอันโสภาค
จะทำนาปลูกข้าวเอาไว้กิน
หนุ่มชวานาหน้าดำทำแต่นา
รอการมาของหญิงสาวก็เงียบสิ้น
หญิงคนรักจากไปเหมือนโบยบิน
นี้ไต่ย็นเพียงข้าวเขาล่าลือ
ข่าวว่าเธอไปทำงานในเมืองหลวง
วันคืนล่วงทนรอไปด้วยใจซื่อ
ยามลมฝนสาด ซัดพัดกระพือ
หลงวาคือความรักจากคนไกล

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 126-127)

ความทรงจำสีชาวพรวดอกหญ้า
อบอุ่นซบแสงทิวา รุ่งฟ้าใส
ลมแม่น้ำพรมราเพยเผยกลิ่นไพร
แกมกลิ่นฝันแห่งวันวัยที่เบิกบาน

วันวิ่งเล่นเป็นเด็กเล็กกระฉอย
 รำเรีงรักถักร้อยถ้อยขับขาน
 เพลงผีเสื้อ แมลงปอ หยอกล้อกาล
 แดดกระพริบ ระเบียบวาท หวานรวิ
 พลันเราร้องทั้งเพื่อนเหมือนมนต์สะกด
 ตามผีเสื้อซึ่งสวยสดด้วยลายสี
 พลาดล้มลง-ตั้งหลับไปตั้งหลายปี
 รู้สึกตัวอีกที...ก็โตแล้ว!

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 63)

การใช้สัมผัสสระเรียงกันสองคำ ทำให้บทร้อยกรองมีเสียงไพเราะ
 สละสลวยขึ้น

- สระเดี่ยวเรียงกันสามคำ เรียกว่าเทียบเคียง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ประตูเปิด เตี่ยวนกป่าเข้าอาศัย
 นกบ้านจะบินไปขังไม่อยู่
 นั้นแน่- คนเพเนจร ซ่อนแอบดู
 ใครจะรู้ใจใครไปกว่ากัน

(ฤดีกาล.2532 : 65)

ยุคเงินตราต้อนคนให้จนตรอก
 ยากจะหาทางออก - อเวกแสน
 มีไหมใจใครที่ยังไม่คลั่งแค้น
 พอจะซัดสนิทแน่นรักแผ่นดิน

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 15)

การเล่นเสียงสัมผัสสระเรียงกันสามคำ ทำให้เสียงของคำในแต่ละวรรค
 ในบทร้อยกรองมีความไพเราะสละสลวย

- สระเดี่ยวเรียงกัน 2 สระ สระละ 2 คำ เรียกว่า ทบเคียง ที่ปรากฏในงานของ
 ไพวรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปลูกชีวิตจิตใจในวันนี้
 เพื่อวันพรุ่งเราจะมีที่เกาะเกี่ยว
 ผลดอกใบให้สะพรั่งทั้งป่าเทียว
 ไหวกึ่งก้านปลูกป่าเปลี่ยวเป็นปางาม

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 27)

แผ่นดินถิ่นนี้มีเพลง
 บรรเลงบรรโลมโลกกว้าง
 แผ่นฟ้าแผ่นนี้อ่างกว้าง
 เพลงซึ่งหนึ่งค่างกลางฟ้า

.....

ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ
 หนึ่งใจนั้นหวังหนัก
 หนึ่งใจนั้นถนอมหนัก
 คือรักชีวิตนิดน้อย

(ลำนำวเนจร.2538 : 25)

- สระเดียวกันสองคำมีสระอื่นมาคั่นกลาง 1 คำ ถ้าอยู่ปลายวรรคเรียกว่าเทียบhook ถ้าอยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรคเรียกว่า แทรกเตียง ปรากฏในงานของไพโรรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

รัก <u>เธอ</u> ใช้ <u>ผล</u> รัก	แต่ <u>มุ่ง</u> หัก <u>ด้วย</u> ศรัทธา
พิศ <u>เพียง</u> แต่ <u>ดวง</u> ตา	ก็ <u>เห็น</u> ดาว <u>อัน</u> พราวดวง
<u>เธอ</u> ให้ <u>จึง</u> ได้ <u>เห็น</u>	สิ่ง <u>อัน</u> เป็น <u>ประโยชน์</u> ปวง
ขาด <u>เต็ม</u> ก็ <u>ตัด</u> ดวง	เพื่อ <u>แบ่ง</u> เต็ม <u>ให้</u> เต็มตาม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 180)

ขอเถิดฟ้า ขอเข้าได้ว่าเหว
 จะลาแล้วหวังทะเลแห่งเวหา
 เข้าขอเร่ ณ ทะเลแห่งกาลเวลา
 ณ ทะเลปรารถนาอรุณาระริน
 ณ วิมานทองธารอันเย็บลึก
 ณ กรวดทรายประกายผลึกประเลงถวิล
 ลึกสะทก กับทรวงอกของแผ่นดิน
 ...ดับเยดับสิ้นแสงใด...

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 106)

การเล่นเสียงสัมผัสสระเสียงเดียวกัน โดยมีสระอื่นมาคั่นกลาง 1 คำ ทำให้จังหวะของบทร้อยกรองชัดเจน และบทร้อยกรองมีความไพเราะยิ่งขึ้น

- สระเดียวกันสองคำโดยมีสระอื่นมาคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า แทรกแยก ในคำประพันธ์ของไพโรธินทร์ ขาวงาม ปรากฏน้อยกว่าลักษณะการสัมผัสสระโดยมีสระอื่นมาคั่นกลาง 1 คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โตจนเกินจะหยอกเอนกับดอกหญ้า

ยุ่งจนเกินจะเสาะหาผีเสื้อได้

ตัวที่เคยไล่จับก็กลับไกล

เพียงซากหนึ่งเหลือในความทรงจำ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 65)

เออหนอความฝันเปราะบาง

ระทมตรึงทางร้างโหย

ลมเอื่อยย่ำล่องเลยโดย

ไม่ไช่ขยับขึ้นทักสักครั้ง

(ถนนนักฝัน.2535 : 19)

การเล่นเสียงสัมผัสสระเดียวกันสองคำ โดยมีคำอื่นมาคั่นกลาง 2 คำ ทำให้บทร้อยกรองมีการทอดรับเสียงและกลมกลื่นเสียงเป็นอย่างดี

การเล่นเสียงสัมผัสสระในงานร้อยกรองของไพโรธินทร์ ขาวงาม ทำให้เสียงของบทร้อยกรองมีความชัดเจนในจังหวะ และข้อความเชื่อมสัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม

2) การเล่นเสียงวรรณยุกต์ เป็นการเล่นเสียงของคำที่ประกอบด้วย พยางค์สระ และตัวสะกดอย่างเดียวกัน มีรูปวรรณยุกต์ในลำดับที่เรียงต่อกันมาวางเรียงไว้ใกล้กัน ซึ่งเป็นกลวิธีที่ทำให้เกิดเสียงเสนาะ หรือ สร้างเสียงดนตรีให้เกิดขึ้นในบทร้อยกรองอันเป็นการเพิ่มความไพเราะให้เสียงวิธีหนึ่ง การเล่นเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏในงานของไพโรธินทร์ ขาวงาม มีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- การเล่นเสียงวรรณยุกต์ในตำแหน่งซัดกัน ตัวอย่างคือ

แม่แผ่นดินแผ่นดินเดียวจะเปลี่ยวเศร้า

ฟ้าก็โอบกอดเราไม่เปลี่ยวเศร้า

แม้จะท่องท่องนอนอยู่คนเดียว
ก็ไม่ถึงกับโดดเดี่ยวจนเกินไป

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 14)

ในใจใครใคร่สร้าง	สรรพา
โดยถนัดโดยศรัทธา	ถูกแท้
ความรักจะถักมา-	ลับใหม่
ชีวิตอยู่แม้	มอดร้างร้างสูญ

(คำใจจะเอ๋ยได้ตั้งใจ.2539 : 31)

- การเล่นเสียงวรรณยุกต์ในตำแหน่งห่างกัน กล่าวคือ เป็นการเล่นเสียงของคำทำประกอบด้วย พยัญชนะ สระและตัวสะกดอย่างเดียวกัน มีรูปวรรณยุกต์ในลำดับที่เรียงต่อกันมาสัมผัสกันโดยมีคำอื่นมาคั่น 1 คำ ดังอย่างคือ

เขาสะสมจินตนาการ
กักตุนถ้อยคำหวานไว้หวานไหว
แต่ก็ยัง มีอาจมีถ้อยใด
จะกล่าวได้ เช่นใจจะกล่าวนั้น

(ฤดีกาล.2532 : 112)

เราคร่ำครวญพร้อมกันสักวันใหม่	รินน้ำตาดวงใจให้พรายพร่าง
แม้แต่หยาด <u>รุ่ง</u> รวงให้ <u>รุ่ง</u> ร้าง	ระเหยค้างขอบตามมหาชน

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 127)

จากตัวอย่างข้างต้นย่อมเห็นได้ว่า การเล่นเสียงวรรณยุกต์เป็นกลวิธีการประพันธ์บทร้อยกรองอย่างหนึ่งที่ไพโรจน์ทร์ ชาวงาม จงใจนำมาใช้เพื่อให้เกิดแง่มุมทั้งรูปและเสียงในบทร้อยกรอง

2.1.2 ความหมายของคำ ความหมายเป็นองค์ประกอบสำคัญของคำ บทร้อยกรองที่ดีนอกจากจะก่อปรด้วยเสียงอันไพเราะแล้ว จะต้องให้ความหมายที่ลึกซึ้งกินใจด้วย กวีหรือผู้ประพันธ์จึงจะต้องสรรหากลวิธีต่าง ๆ มาช่วยในการสื่อความหมายในบทประพันธ์ชัดเจนจับใจมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาบทร้อยกรองของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ได้ใช้กลวิธีในการเล่นคำให้เกิดความหมายเด่นชัด ให้อารมณ์จากภาษา ด้วยวิธีการดังนี้

1) การเล่นคำ การเล่นคำเป็นกลวิธีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งคุณภาพทางเสียงและทางความหมายในขณะเดียวกัน กล่าวคือ การเล่นคำนอกจากจะมีความไพเราะแล้วยังเป็นศิลปะในการเสริมความและเน้นความอีกด้วย

การเล่นคำที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ส่วนใหญ่ จะเล่นคำโดยเชื่อมโยงความคิดจากความหมายของคำหนึ่งไปยังอีกคำหนึ่งที่ติดอยู่ในความคิดของผู้เขียน คล้ายบทนิราศที่กวีนำเอาชื่อสถานที่ ตลอดจนถึงที่ได้พบเห็นมาสัมพันธ์กับความรู้สึกในใจของกวี ดังตัวอย่าง

<u>หมอชิตชีวิตต้อง</u>	ตาม <u>หมอ</u>
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ชีพนี้
เดินทางนั่งนอนรอ	ความรัก
<u>หมอกี่คนจะชี้</u>	ช่องให้ทุกข์หาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 :38)

ไพวรินทร์ ใช้ “หมอ” ในคำว่า “หมอชิต” ในความหมายที่เป็นชื่อสถานที่ขนส่งสายเหนือและสายอีสาน โดยเชื่อมโยงความคิดไปถึงหมอ ซึ่งเป็นผู้รักษาโรค

ตะวันออกดอก <u>แดด</u> แต่้ม	แต่ง <u>สวน</u>
สวน <u>แดด</u> ระดะลดาवल	อุ้น <u>หอม</u>
หอม <u>แดด</u> ยั้งหอมนวล	เนียน <u>แดด</u>
<u>แดด</u> แต่งตะวันออกอ้อม	อกพร้อมผกาขยาย

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 120)

การเล่นคำในบทร้อยกรองนี้ เป็นการย้ำความถึงความร้อนและความงดงามของแสงแดด เปรียบเทียบกับชีวิตโดยเชื่อมโยงความหมายเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นท่วงทำนองที่ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้สำหรับถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกและจินตนาการให้เกิดแก่ผู้อ่าน

2) การซ้ำคำ คือ การนำเอาคำคำเดียวกันมาใช้ซ้ำกันเพื่อเป็นการย้ำความ ปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึก สร้างความประทับใจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่างรวมกัน การซ้ำคำนั้นถือเป็นลักษณะพิเศษของภาษาไทยประการหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้เพื่อช่วยให้เกิดความไพเราะสละสลวย และสร้างคุณค่าให้แก่บทร้อยกรองได้เป็นอย่างดี การซ้ำคำในงานของไพวรินทร์ขาวงาม สามารถจำแนกได้ดังนี้

ก. การซ้ำคำต้นวรรคในบทเดียวกัน จะซ้ำคำตำแหน่งต้นวรรคเหมือนคำกระทุ้ การซ้ำคำต้นวรรคในบทเดียวกันที่ปรากฏในบทประพันธ์ของไพวรินทร์ ขาวงาม มีทั้งการซ้ำคำต้นวรรคคำเดียว การซ้ำคำต้นวรรคสองคำ การซ้ำคำต้นวรรคสามคำ การซ้ำคำต้นวรรคสี่คำ และการซ้ำคำต้นวรรคแบบชุดคำ ปรากฏในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

- การซ้ำคำต้นวรรคคำเดียว เช่น

เพื่อขับขานเพลงของอรุณรุ่ง
เพื่ออรุณอวยรักฝากแห่งหน
เพื่อความฝันบรรเจิดจรัสสกล
เพื่อความจริงแจ้งตลบันดาลใจ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 19)

ไพวรินทร์ ซ้ำคำ “เพื่อ” ให้ได้ความไพเราะ สละสลวยในด้านของเสียง
 ความหมายและจินตนาการของผู้อ่าน แสดงถึงความมุ่งหวังแรงกล้าของกวี

ณ ทางร้างรก
ณ อุกหวาดไหว
ณ จุดหมายไกล
ณ ใจดวงนี้

(ลำนำวเนจร.2538 : 24)

จะเห็นว่า การซ้ำคำ “ณ” จะให้ภาพทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกทางด้าน
 เสียง ความหมาย และแสดงให้เห็นภาพ ตำแหน่ง ชัดเจนขึ้น

เคยมือพ้อต่อฝันให้ฝันผ่า
เคยทะนงควบมากล้ำประจัญ

เคยฝันข้าเติมเข้มให้เต็มขัน
 มาถูกกักด้วยจักรกลกลางนคร
 (ม้าก้านกล้วย.2538 : 23)

การซ้ำคำ “เคย” ให้ความรู้สึกถึงการกระทำที่คุ้นเคย แสดงความรู้สึก
 ของกระทำที่ซ้ำ ๆ ของกวี ให้ความรู้สึกทางอารมณ์ได้อย่างดี

ความจริง
ความงาม
ความรัก
 “ยินดีต้อนรับ”

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.2538
 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การซ้ำคำ “ความ” เป็นการแสดงหัวเรื่องของบทกวี ทำให้เกิดความชัดเจนในเนื้อความ

ชีวิตนี้อุทิศแล้ว	วิญญาน
ก็โกฏจินตนาการ	แต่งเกี้ยว
ก็ฝันนั้นบันดาล	ความรัก
ก็รักจักจุดเชื้อ	จ่อเชื้อโชนไฟ

(ฤดีกาล.2532 : 37)

การซ้ำคำ “ก็” แสดงการย้ำความและเป็นคำถาม เพื่อย้ำถึงความรู้สึกอันลึกซึ้งทางอารมณ์

- การซ้ำคำต้นวรรคสองคำ เช่น

ในสายฝน ฝนสาดกระหน่ำซัด
ในสายลมลมพัดกระพือกล้า
ในสายแดดแดดร้อนมีรูรา
ในสายใจใจบ้าและบอดบัง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 136)

การซ้ำคำ “ในสาย” แสดงให้เห็นภาพฝน , ลม , แดด และความลึกซึ้งในจิตใจ ซึ่งทั้ง 4 อย่างนี้ มีลักษณะรุนแรงตามธรรมชาติของตน

บางคนดวงใจไฝหา
บางคนดวงตาละห้อย
บางคนไร้บ้านเลื่อนลอย
บางคนเหงาหงอยน้อยใจ
บางคนถูกทารุณกรรม
บางคนถูกย่ำร่ำให้
บางคนต้อยต่ำรำไป
บางคนป่วยไข้ไร้รัก
บางคนล้มตายไร้ญาติ
บางคนเขลาขลาดขาดหลัก
บางคนเห็นบहनาร้านัก
บางคนถูกกักถูกกัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 102)

การซ้ำคำ “บางคน” แสดงจำนวนผู้คนที่ประสบเหตุการณ์ในชีวิตแตกต่างกันไป เช่น ไม่มีบ้าน ไม่มีเพื่อน ซึ่งแต่ละคนล้วนมีความทุกข์ทั้งสิ้น

“ข้าเป็นหนึ่งในเม็ดทรายแห่งชายหาด”

“ข้าเป็นฝนหนึ่งหยาดแห่งฟ้าฝน”

“ข้าเป็นลมหนึ่งวูบที่พัดวน”

“ข้าเป็นไม้หนึ่งต้นแห่งพงไพร”

(ฤติกาล.2532 : 80)

การซ้ำคำ “ข้าเป็น” เป็นกระตุกหรือหัวข้อของบทกวี แสดงความมีพลังในตัวของกวี

ใครใครเดิน มีดิน

ใครใครบิน มีฟ้า

ใครใครอาบน้ำใส

ลัดเลาะพฤษไพโรหาสายสาธาราษ

ใครใครเฟื่องฟุ้ง มีนาคร

ใครใครพักผ่อน มีพฤษษา

ใครใครฝันถึงดวงไฟ

แห่งนดูฟ้าได้รายดวงดาริกาย

ใครใครรัก มีชีวิต

ใครใครครุ่นคิด มีปรัชญา

ใครใครซังเซญเกิด

จะปิดหรือเปิด ณ เมืองทวาราย

(ฤติกาล.2532 : 82)

การซ้ำคำ “ใครใคร” เป็นการเน้นและย้ำความ ถึงความปรารถนาของผู้คนว่า ในธรรมชาตินี้มีทุกสิ่งที่คุณต้องการ

- การซ้ำคำต้นวรรคสามคำ มีตัวอย่าง ดังนี้

บทกวีบทนี้ที่เขียนให้

เหมือนกับใต้ก้องและร้องรำ

เหมือนกับได้ระบายใจซ้ำซ้ำ

เพื่อจะย้ำขอคุณค่าแห่งสตรี

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 117)

การซ้ำคำ “เหมือนกับใต้” เพื่อเน้นความและชี้ให้เห็นความสำคัญของบทกวีที่กวีได้เขียนขึ้นมา

ใช้จะเพียงเพ็ญจันทร์จึงแจ่มฟ้า

ใช้จะเพียงลมพาจึงไหวรี

ใช้จะเพียงน้ำค้างสร้างนที

ใช้จะมีความมืดจึงมืดมอญ

ยังคงมีดวงดาวเป็นสร้อยร้อย

ยังคงมีหิ่งห้อยที่คอยส่อง

ยังคงมีสัตว์พราเปรียกทำนอง

ต่างรำร้องร่วมมีราตรีกาล

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 139)

การซ้ำคำ “ใช้จะเพียง” เป็นการย้ำความคิดไม่ให้อึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไป หรือไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งของสิ่งเดียว แล้วไพโรรินทร์ ซ้ำคำ “ยังคงมี” เพื่อเสนอความคิดว่าสิ่งอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน

รักที่จะหยัดซีพอยุ่

รักที่จะสูสีศึทหนัก

รักที่จะเรียกหารัก

รักที่จะหักทลายทุกซ์

(ถนนนักฝัน.2535 : 33)

การซ้ำคำ “รักที่จะ” เป็นการแสดงความตั้งใจของกวี ว่ามีความรักที่จะมีชีวิตต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ

ดอกดวงดาวบาน ฟ้า-ย้งดูไกล

ฟ้าที่เอื้อฟ้าให้วิหคเหิน

ฟ้าที่เอื้อหยาดน้ำแก่ดินเนิน

ไม่ไกลเกิน – แม้ว่าฟ้าจะไกล

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 144)

การซ้ำคำ “ฟ้าที่เอื้อ” แสดงถึงความมีน้ำใจ ความกว้างใหญ่ของท้องฟ้าที่โอบอุ้มสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลก คำว่า “เอื้อ” หมายถึง มีน้ำใจ เอาใจใส่ ทำให้เห็นภาพความสำคัญของธรรมชาติ

- การซ้ำคำต้นวรรคสี่คำ ปรากฏน้อยมากในบทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขลุ่ยขลาดหวาดคว้างกลางขวัญ
หนึ่งโน้ใจนั้นหน่วงหนัก
หนึ่งโน้ใจนั้นถนอมหนัก
 คือรักชีวิตนิดน้อย

(ลำนำวเนจร.2828 : 25)

การซ้ำคำ “หนึ่งโน้ใจนั้น” เพื่อย้ำความชัดเจนของเนื้อความแสดง
 อารมณ์ อันลึกซึ้ง

- การซ้ำคำต้นวรรคแบบชุดคำ การซ้ำคำแบบชุดคำนี้เป็นการซ้ำคำหรือวลี 2 ชุด ภายใน
 บทเดียวกัน กล่าวคือ วรรคสลับกับวรรครอง จะใช้คำต้นวรรคคำหรือวลีเดียวกัน และวรรครับกับวรรคส่ง
 จะใช้คำต้นวรรคคำหรือวลีเดียวกัน การซ้ำคำในลักษณะนี้ มีปรากฏมากในบทร้อยกรองของไพโรจน์
 ขาวงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยังใช้ชีพกระพริบฝันถึงวันพรุ่ง
หรือแหลกแล้วแววรุ่งรวีฉาย
ยังเติบโตโตชะตาอย่างทำทนาย
หรือตกอับพิบพ่ายไร้แรงรณ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 69)

การซ้ำคำ “ยัง” และ “หรือ” เพื่อถามย้ำถึงเจตนาในการกระทำ

<u>สังคมายัง</u> โหดร้าย	<u>หาก</u> เด็กตายเพราะอดข้าว
<u>สังคมายัง</u> ขึ้นคาว	<u>หาก</u> เด็กเราต้องขอทาน
<u>สังคมายัง</u> ว่าเหว่	<u>หาก</u> เด็กเราร้างไร้บ้าน
<u>สังคมายัง</u> ทรมาณ	<u>หาก</u> เด็กถูกทารุณกรรม

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 70)

การซ้ำคำ “สังคมายัง” ในวรรคต้นและซ้ำคำ “หากเด็ก” ในวรรคหลังของ
 ทุกบาท เป็นการแสดงเหตุผลของพฤติกรรมว่า หากเด็กอดข้าว ,ขอทาน ,เร่ร่อน และถูกทารุณ สังคม
 ก็ไม่เป็นสังคมที่ดี เป็นการย้ำให้เห็นเหตุและผลที่สัมพันธ์กัน

<u>ใน</u> นามความรักและปวดร้าว	<u>ขอ</u> เชอสืบก้าวอย่างห้าวหาญ
<u>ใน</u> นามโรจนรุ่งและร่วงราน	<u>ขอ</u> เชอขับขานอย่างเข้มคม

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 94)

การซ้ำคำ “ในนาม” ในวรรคต้น และซ้ำคำ “ขอเธอ” ในวรรคหลังของ บทบาทเป็นการแสดงเจตนาอันมุ่งมั่นและให้กำลังใจ

ปิดตาทั้งสองตา
ปิดหูทั้งสองหู

อย่าให้ตาไปเฝ้าดู
อย่าให้หูไปเฝ้าฟัง

(ฤดีกาล.2532 : 56)

การซ้ำคำ “ปิด” ในวรรคต้น และซ้ำคำ “อย่าให้” ในวรรคหลังของ บทบาทเป็นคำสั่งให้พฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลบางอย่าง เช่น ให้ปิดตาเพื่อไม่ให้ดู ปิดหูเพื่อไม่ให้ฟัง ให้ความหมายในเชิงเผด็จการ

มีเธอเป็นเพื่อนทุกข์
มีเธอเป็นเพื่อนไท

คือความสุขอันยิ่งใหญ่
คือวิถีที่เป็นธรรม

(ฤดีกาล.2532 : 85)

การซ้ำคำ “มีเธอเป็นเพื่อน” ในวรรคต้นและซ้ำคำ “คือ” ในวรรคหลังของ บทบาท เป็นการย้ำคำเพื่อแสดงความหมาย

ข. การซ้ำคำต้นวรรคระหว่างบทต่อบท การซ้ำคำต้นวรรคแรกในแต่ละบท เป็นการซ้ำคำหรือซ้ำวลีเติมในตำแหน่งต้นวรรคเหมือนกับบทต่อบท มีปรากฏในบทประพันธ์ของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นักฝันเอย

พรุ่งนี้ โลกจะเผยสิ่งเคยฝัน

ฝันแล้วนานนับกับกัลปี

ยังจะสืบสายฝันอีกนานไกล

นักฝันทั้งหลายเหล่านั้น – ฝัน

ภาระแห่งฝันแสนหนัก

บนถนนทอดหนวยาวนัก

หวังพบที่พักแสนดี

นักฝันขอทางหนึ่งทาง

พร้อมทั้งที่ว่างหนึ่งที่

กับอีกอิสระเสรี

ไม่มีเหลือแล้วหรือไร

(ถนนนักฝัน.2535 : 12)

การซ้ำคำ “นักฝัน” ในต้นวรรคของทุกบท เป็นการแสดงหัวข้อหรือกระทู้
ของเรื่อง และยังพบการซ้ำคำในลักษณะนี้เป็นบทร้อยกรองอื่น ๆ ของ ไพวรินทร์ ดังนี้

หญิงสาว.....

หลังน้ำตาสีขาวครวร้องไห้
คงปวดร้าวกร่อนลึกในดวงใจ
จึงหายไปปานน้ำมีเห็นมา

หญิงสาว.....

บนถนนสีขาวเธอปรารถนา
ไปสู่ปลายทางฝันอันใสมาก
จึงรู้ว่าถนนนี้มีสีดำ

หญิงสาว.....

วัยสีขาวเธอขมขื่นและกลืนกล้ำ
บาปของใครใจของเธอจึงชอกช้ำ
ใครเล่าทำให้เธอต้องร้าวราน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 125)

การซ้ำคำ “หญิงสาว” ในต้นวรรคของทุกบท เป็นหัวข้อของบทร้อยกรองที่เกี่ยว
ถ่ายทอดเรื่องราวความขมขื่นในชีวิตของผู้หญิง

เขาพบรัตติกาล

หว่านดาวดาราตาชดวง

เขารับเอาดาวร่วง

แต่งดาวรุ่งเรื่องหทัย

เขาพบอรุณรุ่ง

จรุงกลิ่นของแดดไต้

เขาหวังตรุณวัย

จักโรจน์ไต้ตั้งตะวัน

(ฤดีกาล.2532 : 49)

การซ้ำคำ “เขาพบ” ในต้นวรรคของทุกบท เป็นการย้ำความ ถึงความหวัง
และความดั่งงามในชีวิต

ผู้ลึกซึ้งถึงความหมาย
 ความเจ็บปวด ทุกกรวดทราย ไม้ทุกต้น
 ทุกจิตใจในสัตว์ที่ดิ้นรน
 ทุกเหตุผลศาสนาค่าต่างกัน
 ผู้เป็นกวีแห่งชีวิต
 เนื้อปรงแต่งแห่งจิต เนื้อติดมัน
 มหาวิทยาลัยแห่งโลกนั้น
 กล้าค้นคว้า กล้ายืนยัน บรรลุธรรม
 (ฤดีกาล.2532 : 22)

การซ้ำคำ “ผู้” ในต้นวรรคของทุกบท เป็นหัวข้อแสดงความหมายของเรื่อง

วันนี้แผ่นดินมีอำนาจเถื่อน
 ที่บิดเบือนอำนาจธรรมยำยีสมาย
 คนถือธรรมอาจถูกจับหรือขับไกล
 คนถือโทษอาจถูกฆ่าลวงตาคน
 วันนี้ ณ ขอบฟ้าของประเทศ
 ตั้งอาคารพุนทิวชดูล้ำหม่น
 ยิงแห่งหน้ามองฟ้าประชาชน
 เหมือนเมฆฝนครีมีฟ้ามีตนัก
 (ฤดีกาล.2532 : 61)

การซ้ำคำ “วันนี้” ในต้นวรรคของทุกบท เป็นการย้ำถึงเหตุการณ์ในบท ร้อยกรองว่า แผ่นดินมีอำนาจเถื่อนมีความไม่เป็นธรรมในประเทศ ย้ำว่า วันนี้ทั่วประเทศมีความทุกข์จากความไม่เป็นธรรม

ค. การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน การซ้ำคำในวรรคเดียวกันเป็นการใช้คำคำเดียวซ้ำหลายที่ภายในวรรคเดียวกัน มี 2 ลักษณะคือ การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งชิดกัน และการซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งห่างกัน

- การซ้ำคำในวรรคเดียวกันตำแหน่งชิดกัน¹ การซ้ำคำลักษณะนี้เป็นการซ้ำคำเพื่อเพิ่มความหมายหรือน้ำหนักของคำ โดยจะซ้ำคำคำเดียวกันอยู่ติดกัน ไม่มีคำอื่นมาคั่นที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีตัวอย่างดังนี้

รอนรอนอ่อนแสงสุริย
เรื่อเรื่อเรื่อตล
สีสันบันดาลจินตนา

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 60)

การซ้ำคำ “รอนรอน” เป็นการซ้ำคำเพื่อให้เกิดภาพและสัมพันธ์กับ “เรื่อเรื่อ” เพื่อให้เห็นความมดงามของแสงพระอาทิตย์ตอนแสงเริ่มอ่อน หรือพระอาทิตย์ใกล้จะตกดิน ทำให้เกิดความมดงามในจินตนาการ

<u>คนตาย</u>	<u>คนตาย</u>	<u>ใคร</u>	<u>ใคร</u>	<u>ใคร</u>	<u>ใคร</u>
<u>คนตาย</u>	<u>คนตาย</u>	<u>อยู่ไหน</u>	<u>อยู่ไหน</u>		
<u>คนตาย</u>	<u>คนตาย</u>	<u>เป็นอะไร</u>	<u>เป็นอะไร</u>		
<u>แม่ลูกสองคน</u>		<u>บ้านนั้น</u>	<u>ใช่ไหม</u>		

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 207)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การซ้ำคำในตัวอย่างนี้ ทำให้เห็นภาพการพูดคุยซักถามของกลุ่มคนถึง

บาหวีถึคนเมือง
เท้าเขื่องเขื่องดินผ่าน
ขมิ้นมันการงาน
ลีมินทานริมทาง

(ถนนนักฝัน.2535 : 79)

การทำงาน เดินบนถนนในเมือง การซ้ำคำ “เขื่อง เขื่อง” ให้เห็นภาพเท้าที่โตและแข็งแรง ขยับขึ้นแข็งใน

แ้วเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ
จากเนิบเนิบเนือเนือแล้วหนักแน่น
จากขริมขริมคืบคล้อยค่อยขึ้นเค้น
ละลิ่วแล่นอารมณ์ “เทิบ ทุ่งตะวัน”

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 44)

คำ “เนิบเนิบ” และ “เนือยเนือย” แสดงอาการเซื่องช้าอ่อนหวาน
นุ่มนวลของบทเพลง แล้วเปลี่ยนอารมณ์เป็น “ขรีมขรีม” ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ตามบทเพลง
ของผู้ร้อง

นิ่งนิ่ง นึกนึก

ลึกลึก ชึ้งชึ้ง

ตราตราตริงตริง

ช้าช้าย้าย้า

ฝอยฝอยฝนฝน

พรพुरुปราปรา

หยดน้ำหยดน้ำ

หยดหยดเย็นเย็น

หยดหนึ่งหยดหนึ่ง

ห่างห่างเห็นเห็น

ใสใสตั้งเป็น

หยดหนึ่ง น้ำใจ

หยดนี้หยดนี้

จากไหนจากไหน

ไหลไหลไหลไหล

รินรินรินริน

(ลำนำวเนจร.2538 : 39)

การซ้ำคำในตัวอย่างนี้ แสดงถึงความลึกลึกชึ้งชึ้งในน้ำใจที่คนหยิบยื่นให้แก่
กัน โดยกวีโย่งให้เห็นภาพ “หยดน้ำ หยดน้ำ” ที่ “ไหลไหลไหลไหล” “รินรินรินริน” ทำให้เกิดอารมณ์
สะเทือนใจ

- การซ้ำคำในวรรคเดียวกัน ตำแหน่งห่างกัน เป็นการซ้ำคำภายในวรรคเดียวกัน โดยมีคำ
อื่นมาคั่นระหว่างคำที่ซ้ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เหนือยกก็เหนือยก หนาวก็หนาว ทุกคราวหวัง

ผลอกก็ผลอก ปลั่งก็ปลั่ง ทุกครั้งฝัน

แต่หัวใจยังหมายว่าจะฝ่าฝัน

ท่องทะเลหมันต์ฝันพิไล

กว้างก็กว้าง ผึ้งทะเลวงเล่ห์ลึก
คลื่นก็คลื่น ตะครืนครึกนึกหน้าไหว
งามก็งาม ดูขอบฟ้านั่นกระไร
ช่างเข้ายั่วหัวใจให้เจตจินต์

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 16-17)

จากตัวอย่าง เป็นการซ้ำคำเพื่อแสดงอารมณ์ของกวี สัมพันธ์กับคลื่นในทะเล

ข่าวป็น – ข่าวปด ข่าวสด – ข่าวช้อน
ข่าวลือ – ข่าวร้อน ข่าวปฏิวัติ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 158)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงรายละเอียดของเนื้อหาว่ามีข่าวเกี่ยวกับอะไรบ้าง

เริ่มต้นลง ท้ายเวียนว่ายวงวน
ชัดสายลับ สนคำตอบคำถาม
แสนดีแสนร้าย แสนง่ายแสนงาม
ข้ามแล้วยังข้าม ข้ามแล้วยังคอย

(ถนนนักฝัน.2535 : 48)

จากตัวอย่างแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้คนว่า ยังวนเวียนอยู่ในกระแสชีวิต ไม่ว่าจะเป็นอย่างใ้ก็ตาม

ข้ามน้ำข้ามทะเล
ข้ามภูสูงที่สุดสอย
ข้ามเมฆที่ล่องลอย
ไกลแสนไกล ไกลแสนไกล
ไกลตาแต่ไกลตื่น

(ลำนำเนจร.2538 : 26)

การซ้ำคำ “ข้าม” แสดงพฤติกรรมการฝ่าข้ามอุปสรรคนานาประการ โดยใช้คำ “ไกล”, “ไกล” เป็นส่วนขยายให้ทราบถึงระยะทางของการเดินทางของชีวิต

งามนึ่ง งามนึ่ง ในความ
รู้สึกลึก ยาม
รู้รัก รู้รัก รู้ใจ

(ลำนำเนจร.2538 : 42)

การซ้ำคำ “งาม” และ “รู้” เพื่อย้ำความให้ชัดเจน

ยิ่งคิด ยิ่งเขลาขลาด	ยิ่งฉลาด ยิ่งซาชิน
กอบโกยกัดโก่งกิน	สะดวกได้ธรรมดา
ยิ่งสร้าง ยิ่งบัดซบ	เลอหล้าลบแต่มายา
ยิ่งหา ยิ่งค้นหา	อันกระเหี้ยนกระหือรือ
ยิ่งใหญ่ ยิ่งคับแคบ	คับอำนาจประกาศถือ
เกราะแข็งกำแพงคือ	อารยธรรมแห่งความทุกข์
โง่ง โง่ง มโนมนุษย์	นี่หรือสุดแห่งความสุข
ยิ่งนำโลกทำนุก	ยิ่งชีวิตจริตวิกล
ยุคสมัยอันไพโรจน์	เต็มแต่คูกที่ขังคน
ยิ่งสูง ยิ่งต่ำตน	จะต่ำกว่าหมาแมว!

(ฤดีกาล.2532 : 59)

การซ้ำคำ “ยิ่ง” เป็นการย้ำความโดยเปรียบเทียบพฤติกรรมที่ไม่ดีกับ
สุนัข โดยกวีใช้คำว่า “ยิ่ง” ย้ำความในเชิงประชดประชัน

เธอมาในคืนหม่น	มาเวียนวนเป็นแสงวาว
ในยุคนอนยึดยาว	มาอยู่เป็นสักสิ่งเป็น
สู่สิ่งสักหนึ่งสิ่ง	เพื่อจะเห็นสักสิ่งเห็น
เพื่อเน้นสักสิ่งเน้น	สร้างความสุขในโศกชม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 178)

จากตัวอย่างเป็นการซ้ำคำและย้ำคำ เพื่อให้เห็นเจตนาอันมุ่งมั่น

ง. การซ้ำคำและซ้ำเสียงพยัญชนะต้น คือ การนำคำที่มีเสียงซ้ำกันมาไว้ในคำ
ที่ 1 และ 3 แล้วคำที่ 2 และ 4 เป็นเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ก็เพราะพร้อยแผลนี้แหละที่รัก
โลกจึงได้รู้จัก...ฉัน – นักสู้
ลูบรอยเจ็บรอยจำย่ำรอยดู
กระตุนชีพ เชิดชีพอยู่ สู้ต่อไป

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 :56)

ซ้ำคำ "รอย" และ เสียง /จ/ ทำให้จังหวะของบทร้อยกรองไพเราะและได้ความชัดเจน

ความเอ๋ยความซ้ำ
 เคี้ยวหญ้ากลิ่นฝัน
 อ้อมหมีพื้มัน
 ไถวันคราดเดือน
 คราดเดือนไถปี
 ไถทุ่งทางเดือน
 รวงเรียวย้อยเรือน
 ร้อยเคียวร้อยคน
 ร้อยควายร้อยข้า
 ร้อยหญ้าร้อยฝน
 ร้อยทุกข์ร้อยทน
 ร้อยทุ่งร้อยทาง

(มัทก้านกล้วย.2538 :44)

ซ้ำคำ "ร้อย" และซ้ำเสียง /ค/ , /ท/ ทำให้บทร้อยกรองมีจังหวะเร้าใจ มีความกระชับ และหนักแน่น

มีแต่มีงขวัญ	จะจรรโลงจิต
<u>น้ำมือ น้ำมิตร</u>	พิชิตเปลวไฟ
ร่วมทุกข์ ร่วมยาก	<u>ร่วมถาก ร่วมถาง</u>
<u>ร่วมทิศ ร่วมทาง</u>	ร่วมแท้แท้ไท

(ฤดีกาล.2532 : 63)

จากตัวอย่าง การซ้ำคำ "น้ำ" ในวรรค "น้ำมือ น้ำมิตร" และซ้ำคำ "ร่วม" ในวรรค "ร่วมถาก ร่วมถาง , ร่วมทิศ ร่วมทาง" ให้ความรู้สึกกระชับ และหนักแน่น ได้อารมณ์แห่งมิตรภาพ

จ. การซ้ำคำหรือซ้ำข้อความ เป็นการซ้ำข้อความสำนวนเดิมในวรรคตรงตำแหน่งเดียวกัน พบในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

- ซ้ำข้อความส่วนเดิมบางส่วน เป็นการซ้ำข้อความในแต่ละวรรคเพียงบางส่วน เช่น

ด้วยวิญญานแห่งมหาประชาชนี
 มีอจตายแม้มีปีศาจจุก
 ยังเกิดกล้าท้ากลางร่างที่ทรุด

เป็นบัวผุดธารเลือกมาเบิกบาน
 ด้วยหยดเลือดแห่งมหาประชาชนี
 ได้หลังรดปฐมพีที่หยาบกร้าน
 แปรเป็นหนึ่งหยดน้ำที่ทำงาน
 เลี้ยงหย้าการต่อสู้ให้เติบโต
 ด้วยอำนาจแห่งมหาประชาชนี
 ย่อมต่อรองเสริมมาจากโซ่
 ย่อมกดหวังทมิฬไว้มิให้โง่
 ย่อมเป็นโล่เป็นกำแพงอันแกร่งไกร
 แม้สิ้นแรงแห่งมหาประชาชนี
 จะหาสิทธิ์เสรีจากที่ไหน
 คงถูกกดขยี้ทุกที่ไป
 เป็นทาสให้ผู้ที่มือถือแต่ปืน
 ด้วยทุกมือแห่งมหาประชาชนี
 มือทุกมือต่างมีเสรียื่น
 ทุกอุ้งมือคือดอกไม้ให้หยัดยืน
 ประดับแดนตาขีต้งดอกเดียว

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 83-84)

การซ้ำข้อความ “แห่งมหาประชาชนี” แสดงถึงพลังของกลุ่มคน ซึ่งหมายถึงประชาชนที่สามารถกระทำการต่าง ๆ เพื่อต่อสู้แลกับสิ่งที่ถูกต้องและดีงาม โดยกวีย้ำให้เห็นว่า ไม่มีพลังใดจะสู้พลังแห่งประชาชนที่ยิ่งใหญ่ได้

เรา رأ้ให้ร่วมกันสักวันใหม่	เชื่อว่าเสียงร่ำไห้จะโหยหวน
ระงมก้องอนันตกาละระัญจวน	ขับลำน้าแห่งคร่ำครวญให้ครื้นคราง
เราคร่ำครวญพร้อมกันสักวันใหม่	รินน้ำตาดวงใจให้พรายพร่าง
แม้แต่หยาดรุ้งรวงให้ร่วงร้าง	ระเหยคว้างขอบตามหาชน

(ม้านกกล้วย.2538 : 127)

การซ้ำข้อความ “สักวันใหม่” เป็นการถามย้ำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเป็น การเชิญชวนให้ร่วมกระทำต่าง ๆ ด้วยกัน

- ซ้ำข้อความส่วนเดิมทั้งวรรค คือ การนำข้อความเดิมในวรรคแรกของบทต้นไปกล่าวซ้ำ ในวรรคแรกของบทต่อไป เช่น

บทกวีที่ยังไม่ได้เขียน
 วนเวียนอยู่ในเลือดเนื้อหนาว
 ผ่านปมปิติและปวดร้าว
 ผะผ่าว รอฝันจะกลับคำ

บทกวีที่ยังไม่ได้เขียน
 เข่นเขียนความเหงาอยู่เช่าคำ
 ผ่านห้วงความมีอันซัดซ้ำ
 รอรับอรุณรำไร

บทกวีที่ยังไม่ได้เขียน
 ปรับเปลี่ยนจังหวะเคลื่อนไหว
 เนิบเนือยปรารถนาเข้าไป
 ค่อยกระชั้นขึ้นในท่วงทำนอง

(ถนนวนักฝัน.2535 : 93)

จากตัวอย่างการซ้ำข้อความส่วนเดิมทั้งวรรค เป็นการบอกกระทู้หรือ หัวข้อของบทหรือกรอง บอกให้รู้ว่าบทกวีที่ยังไม่ได้เขียนนั้น ยังวนเวียนอยู่ในเลือดเนื้อ ในความคิดใน อารมณ์ และในชีวิตของกวี

สิบล้ำสถานที่นั้น
 ทุกปลายทางฝันบรรจบ
 นักฝันพบรักนักรบ
 เพียงพบเพื่อที่จะพัก

สิบล้ำสถานที่นั้น
 นักฝันกับฝันแตกหัก
 นักรบกับศพความรัก
 เพียงทักเพื่อถามสุขทุกข์

สิบล้ำสถานที่นั้น
 ทอรักถักฝันปั่นสุข
 แบ่งเศร้าได้เงาโศกชุก
 นักฝันปลอบปลุกนักรบ

(ถนนวนักฝัน.2535 : 43)

จากตัวอย่าง “สิบหล้าสถานที่นั้น” เป็นการซ้ำหัวข้อของบทร้อยกรอง เพื่อให้ทราบว่ามีใครทำอะไรอยู่ ณ “สิบหล้าสถานที่นั้น” ซึ่งเป็นหัวข้อในเชิงเปรียบเทียบสัญลักษณ์ว่า สถานที่ที่อยู่ไกลแสนไกล เป็นที่รวมคนที่มีความหวัง มีความฝัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงาม

ก็เพราะพร้อยแผลนี้แหละที่รัก

โลกจึงได้รู้จัก...ฉัน - นักสู้

ลูบรอยเจ็บรอยจำย่ำรอยดู

กระตุนชีพ เชิดชีพอยู่ สู้ต่อไป

ก็เพราะพร้อยแผลนี้แหละที่รัก

จึงทอถักชีพสว่างทางไสว

เด่นเดือนพราวดาวพรางอยู่กลางใจ

ก่อกองฝันสุ่มไฟให้ชีวิต

ก็เพราะพร้อยแผลนี้แหละที่รัก

เป็นน้ำหนักเนื้อถ้อยร้อยลิขิต

เป็นจังหวะจะโคนของความคิด

เป็นสีสันเนรมิตจิตวิญญาณ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 56-57)

จากตัวอย่าง เป็นการย้ำความถึงเหตุที่ทำให้วีไต้มีแรงมีกำลังใจในการต่อสู้ อุปสรรคในชีวิต และมีพลังที่จะหยัดยืนอยู่ต่อไป โดยอาศัยบาดแผลเป็นบทเรียน ซึ่งกวีใช้คำว่า “พร้อยแผล” เป็นการใช้คำให้เกิดภาพเห็นรอยแผลที่มีอยู่ทั่ว ซึ่งในที่นี้พร้อยแผล อาจหมายถึง ความผิดหวัง ความล้มเหลวในชีวิต ที่เป็นบทเรียนให้กวีใช้เป็นพลังที่ทำให้เกิดความสมหวัง

- ซ้ำข้อความส่วนเดิมบางบท คือ การนำความที่กล่าวไว้ในตอนต้น มากล่าวซ้ำอีกใน บทท้ายหรือบทก่อนสุดท้าย เป็นการสรุปและย้ำความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกให้มีน้ำหนัก ความสำคัญ ยิ่งขึ้น เช่น

ยอดอนสุวารีย์ยังชี้ฟ้า

ฐานยังทวนศรัทธามาทุกหน

ราวเทพสถิตเบื้องต้นตำแหน่งบน

ประชาชนเรียงรายต่างไขว่คว้า

.....

ฯลฯ

.....
 ยอดอนุสาวรีย์ยังชี้ฟ้า
 ฐานยังทานศรัทธาอยู่ใหญ่
 เพียงรอการแสวงหาจะฝ่าไป
 เพื่อความหมายร่วมสมัยแห่งชีวิต

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 73-76)

การซ้ำข้อความจากตัวอย่างทำให้เกิดความสำคัญของบทหรือกรอง
 ซึ่งชี้ชัดย้ำถึงอนุสาวรีย์ว่ายอดและฐานของอนุสาวรีย์ยังคงอยู่เพื่อรอการไขว่คว้า สร้างคุณค่าและความ
 หมายถึงชีวิต

.....
 หนาวลมล่องท่องทุ่งฟุ้งฝุ่นแล้ง
 เหลือตอซังยังสดปรากฏคราว

.....
 ดอกจานแดงแข่งตะวันยังสีนหนาว
 ฤดูกาลเกี่ยวข้าวเพิ่งผ่านไป

.....
 ฯลฯ

.....
 ลมหนาวล่องท่องทุ่งฟุ้งฝุ่นแล้ง
 เสี้ยวหนึ่งนั่น ฟุ้งเสี้ยวหนึ่ง แล้วอึ้งไป

.....
 ดอกจานแดงแข่งตะวันยังสีนหนาว
 สะท้านในอรุณราวี นหนาวดอกจาน
 (ม้านกกล้วย.2538 : 45-46)

จากตัวอย่าง กวีได้สร้างบรรยากาศของเรื่อง โดยนำเอาสภาพท้องทุ่งที่
 เต็มไปด้วยดอกทองกวาวที่ออกดอกสีแดงในฤดูหนาว ซึ่งสภาพภูมิประเทศในฤดูหนาวจะแห้งแล้ง
 กวีได้นำเอาข้อความตอนต้นมากล่าวซ้ำในตอนท้าย เพื่อย้ำเรื่องราวให้ต่อเนื่องและชัดเจน

.....
 ดับเกิดดับ ดาริกาถ้าแสงดับ
 ลับเกิดลับ ดาริกาถ้าล้าอ่อน
 ลาเกิดลา ดาริกานภาจร
 จจรจติ ฌ อุทรของสายธาร

..... ฯลฯ

.....
 ดับเกิดดับ ดาริกาถ้าแสงดับ
 ลับเกิดลับ ดาริกาถ้าแสงสูญ
 ผืนเกิดผืน ผืนนั้นจะบริบูรณ์
เกิดขุนผืนเกิดเจ้าดาริกา.....

(ม้านกกล้วย.2538 : 105-106)

จากตัวอย่างก็เข้าใจความเพื่อย้ำเจตนา และให้ข้อคิดแก่ผู้ที่อ่อนแอ
 ท้อแท้ ให้มีความหวังและความฝัน

- เข้าข้อความส่วนเดิมทั้งบท คือ การใช้ข้อความในบทต้น เข้าในบทสุดท้าย หรือ
 บทก่อนสุดท้าย เช่น

ความหิวบ่ทันหาย

ศพที่ตายบ่ทันฝัง

ความเจ็บที่เริ่มดั่ง

ก็ดั่งได้อยู่ไม่นาน

เหลือน้ำอึกก็นิ้ว

ไว้เกี่ยวข้องกับอุตมการณ์

เหลือเหงื่ออึกก็งาน

ไว้รินหลังชโลมกาย

..... ฯลฯ

.....

“ความหิวบ่ทันหาย

ศพที่ตายบ่ทันฝัง

ความเจ็บที่เริ่มดั่ง

ก็ดั่งได้อยู่ไม่นาน

เหลือน้ำอึกก็นิ้ว

จักเกี่ยวข้องกับอุตมการณ์

เหลือเหงื่ออึกก็งาน

จักรินหลังชโลมกาย”

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 86-87)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ความตอนต้นเรื่อง “ไพวรินทร์” ได้ให้สาร
 เกี่ยวกับการศรัทธาถึงการต่อสู้ กล่าวถึงการต่อสู้ของคนรุ่นก่อน แล้วตามถึงคนรุ่นใหม่ว่าจะมีพลังสืบสาน
 อุตมการณ์ต่อไปหรือไม่ ซึ่งในตอนท้าย “ไพวรินทร์” เข้าข้อความตอนต้นอีก โดยใช้โครงสร้างประโยค
 เดียวกัน เพียงแต่เปลี่ยนคำให้ขัดแย้งกับข้างต้น เพื่อย้ำสารในบทหรือยกทรงว่า อุตมการณ์ของคนรุ่นเก่า
 จะได้รับการสืบทอดต่อไปจากคนรุ่นใหม่อย่างแน่นอน

- เข้าข้อความใกล้เคียงสำนวนเดิม คือ การใช้ข้อความที่ใกล้เคียงกับข้อความ
 ซึ่งกล่าวไว้แล้ว เข้าอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ล้อรับความหมายกัน เช่น

เจ้าจันทร์ประแป้งแต่งตัวแล้ว	ชวนดาวแก้วทาแก้มแยมนวลฉาย
เมฆทอปุยเพียงนุ่นกระจกระจ	ฟ้าทอฟากฝันพรายพริบสายตา

.....
 ฯลฯ

แนะจันทร์ประแป้งแต่งตัวแล้ว	เจ้าดาวแก้วยิ้มแยมแก้มนวลเปล่ง
ลูกชายแม่...บินขึ้นไปจะไม่เคือง	เพื่อนบนฟ้าต่างร้องเพลง...เลียงต้อนรับ!

(มำก้านกล้วย.2538 : 109)

จากตัวอย่าง จะเห็นว่า กวีได้เสนอภาพของความสุข สนุกสนาน บนท้องฟ้าโดยมีดวงจันทร์ ดวงดาว เมฆ เป็นตัวแทนผู้คนบนสวรรค์ แล้วนำข้อความที่มีความหมายใกล้เคียงมาเสนอไว้ตอนท้าย เพื่อให้เรื่องสัมพันธ์กัน โดยผู้อ่านจะได้ทราบในตอนท้ายว่า เกิดอะไรขึ้น ซึ่งเป็นการเสนอเรื่องราวของแม่ที่สูญเสียลูกชาย คิดว่าลูกชายที่ตายจากไปจะได้ขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ มีเพื่อนพ้องมากมาย ทุกคนล้วนต้อนรับและมีมิตรภาพอันงดงาม

แ้วเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ
 จากเนิบเนียบเนือยเนือยแล้วหนักแน่น
 จากขริมขริมคืบคล้อยค่อยขึ้นค้ำ
 ละลิ่วแล่นอารมณ์ "เทิบ ทุ่งตะวัน"

.....

 จบเพลงควายลาทุ่งของลุงเทิบ
 ฝันเนิบเนียบเนือยเนือยเรื่อยลมรุ่ง
 รุ่งนี้ "เทิบ ทุ่งตะวัน" ฝันเห็นรุ่ง
 แผลควายฟุ้งขวิดแดดอยู่เดี่ยวดาย

(มำก้านกล้วย.2538 : 44-45)

จากตัวอย่าง กวีนำข้อความที่ใกล้เคียงสำนวนเดิมมากแล้วซ้ำในตอนท้าย เพื่อสรุปเรื่องให้ผู้อ่านได้เห็นการดำเนินเรื่องจากเริ่มต้นบทเพลงที่ลุงเทิบร้องซ้ำๆ เนิบ ๆ เนือย ๆ แล้วอารมณ์เปลี่ยนไปเป็นหนักแน่นและขึ้นค้ำ จนกระทั่งตอนท้ายบทหรือยกทรงกล่าวถึงความหวังของลุงเทิบและความฝันที่จะทิ้งท้องทุ่งไปสู่เมืองหลวง ปล่อยควายอยู่กับความแห้งแล้งอย่างเดี่ยวดาย

ปีกเขียนด้วยสีแห่งชีวิต
 พิมพ์ประดิษฐ์ปีกสร้างเป็นร่างร้าย
 ปีกโบกบิน บิน บินกรีดกราย

แห่งผีเสื้อผันผายในสายลม

.....
.....
ปีกเขียนด้วยสีแห่งชีวิต

พิมพ์ประดิษฐ์ธรรมชาติเป็นศิลปะสวย

หนึ่งปีก ชบ ชบ ชบรอย

ดั่งชบชบคอย ท่วงดอกไม้

(ลำนำวนจร.2538 : 90-91)

จากตัวอย่าง เป็นการซ้ำข้อความใกล้เคียงสำนวนเดิม โดยบทต้นกล่าวถึงผีเสื้อที่มีปีกสวยเหมือนพิมพ์ประดิษฐ์เป็นรูปร่างสวยงามโบยบินในสายลม แล้วในตอนท้ายข้อความวรรคแรกเหมือนกันส่วนวรรคอื่น ๆ จะเป็นบทสรุปว่า ผีเสื้อที่มีปีกสวยงามด้วยธรรมชาติสร้างก็บาดเจ็บเปรียบเหมือนชีวิตคนที่ไม่ได้มีความสุขตลอดไป เมื่อบาดเจ็บล้มลงก็ยิ่งรอคอยวันที่จะพบความสุขเหมือนผีเสื้อรอคอยท่วงดอกไม้

ปิดตาทั้งสองตา

อย่าให้ตาไปไผ่ดู

ปิดหูทั้งสองหู

อย่าให้หูไปไผ่ฟัง

นับนิ้วยี่สิบนิ้ว

กระดิกนิ้วอยู่ลำพัง

ทรุดขาทั้งสองนั่ง

อยู่นิ่งโดยคุณนี่

.....

.....

ฯลฯ

.....
ปิดปากอยู่เพียงปาก

.....
อย่าให้ปากจ้ำจรรจา

ปิดตาอยู่เพียงตา

อย่าให้ตาไปจ้องดู

ปิดใจอย่าได้คิด

ปิดชีวิตอย่าได้รู้

ปิดจมูกทั้งสองรู

นิ่งและนิ่งอยู่เช่นนั้น ฯ

(ฤติกาล.2532 : 56-57)

จากตัวอย่าง ข้อความในตอนต้นและตอนท้าย มีเนื้อความใกล้เคียงกัน ซึ่งตอนต้นกล่าวถึงการออกคำสั่งตอนท้าย เป็นบทสรุปว่าเป็นการฆาตกรรม โดยข้อความจะรับกันระหว่างตอนต้นและตอนท้ายเพื่อโยงไปสู่บทสรุป

ใครใครเดิน มีดิน

ใครใครบิน มีฟ้า

ใครใครอาบน้ำใส

ลัดเลาะพฤษีไพรหาสายธารฯ

.....

.....

ฯลฯ

.....
 ใครใคร่เดิน มีดิน

ใครใคร่ดื่มน้ำใส

.....
 ใครใคร่บิน มีฟ้า

ลึกลงในใจมีสายธาราฯ

(ฤดีกาล.2532 : 82-83)

จากตัวอย่างเป็นการนำข้อความที่สำนวนใกล้เคียงกัน นำมากล่าวซ้ำในตอนท้าย ซึ่งในตอนแรก ไพวรินทร์ เสนอความคิดเห็นเห็นถึงสิทธิเสรีภาพแต่ละคนว่า สามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ได้ ส่วนในตอนท้าย สรุปให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดในสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์ค้นหาและต้องการ คือ ความน้ำใจ ความจริงใจ ซึ่งไพวรินทร์ นำข้อความที่มีสำนวนใกล้เคียงกันมาลือรับความหมายได้เป็นอย่างดี

การซ้ำข้อความในตอนเปิดเรื่องและปิดเรื่องนี้ ปรากฏมากในงานของไพวรินทร์ ขาวงาม น่าจะเป็นเจตนาของผู้เขียนที่จะให้เป็นเช่นนั้น เพื่อสร้างแบบฉบับการเขียนงานร้อยกรองของตนขึ้น เป็นการเขียนที่มีบทสรุปย่อใจความสำคัญของบทร้อยกรองให้เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง

2.1.3 การสรรคำ การสรรคำหมายถึง การเลือกสรรคำมาใช้ซึ่งเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการแต่งคำประพันธ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบทางเสียงและความหมาย ร้อยกรองที่ไพเราะจำต้องใช้คำที่เหมาะสมดีเด่นทั้งด้านเสียงและความหมาย ในการวิเคราะห์บทร้อยกรองของ ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้พบว่ามีการใช้สรรคำที่น่าสนใจ 3 ลักษณะคือ การใช้คำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร การใช้คำที่ทำให้เกิดความรู้สึก และการใช้คำในลักษณะเฉพาะภาพ ดังต่อไปนี้

1) การใช้คำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร ไพวรินทร์ ขาวงาม มีท่วงทำนองการเขียนในด้านการใช้คำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ และตัวละคร โดยใช้ถ้อยคำเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ใช้ถ้อยคำเรียบง่าย มีความหมายลึกซึ้งกินใจ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถรับสารแห่งความคิดและอารมณ์ได้อย่างใกล้เคียงที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลูกจำดูลูก	ดูตุ๊กแกมันไล่กัน
บ้านเช่าของเรานั้น	เริ่มจะเก่าลงทุกที
ได้ข่าวว่าเจ้าของ	เขาจะรื้อเร็วเร็วนี้
สร้างตึกที่ดีดี	เพื่อแบ่งเช่าราคาแพง
นี้เรายังลำบาก	เพิ่มภาระมาอีกแรง
งานแม่ก็ถูกแย่ง	เอาแขกไปเป็นประจำ
อยู่บ้านนะลูกนะ	อย่าไปไหนในคืนค่า
เจ็บไหนที่ใครทำ	ก็จงจำให้ขึ้นใจ

(คำไตจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 188)

ไพวรินทร์ สรรค้ำ โดยเอาธรรมชาติมาบรรยายในบทร้อยกรอง ให้เห็นภาพชัดเจน จากตัวอย่างจะเห็นว่า บ้านเช่า หลังเก่า ๆ มีตุ๊กแกวิ่งไล่กัน แม่และลูกสาวพูดคุยกันถึงเจ้าของบ้านว่าจะรื้อบ้านเช่า เพื่อสร้างตึกให้คนได้เช่าในราคาแพง จากคำพูดของแม่ทำให้ทราบว่า แม่มีอาชีพขายบริการ แต่ไพวรินทร์ กล่าวโดยเอาคำว่า “แขก” มาเป็นบริบทว่าแม่ถูกแย่งแขกไปเป็นประจำ ทำให้รายได้แม่ขาดมือ และจะต้องหาบ้านเช่าหลังใหม่ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระขึ้นมามากอย่างหนักสำหรับแม่ไพวรินทร์ สรรค้ำมาบรรยายให้เห็นภาพปรากฏอย่างชัดเจน

บ้านของกะหรี	อ้อ ช่างมันปะไร
มันยิงลูกสาว	โถ ช่างทำได้
มันยิงตัวเอง	เอ๊ะมันคิดยังไง
ลูกสาวก็สวย	เสียดาย เสียใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 207)

จากตัวอย่างเป็นการพูดคุยกันของชาวบ้านที่อยู่ในละแวกบ้านเช่าของแม่กับลูกสาว การใช้คำสรรพนาม เมื่อกล่าวถึง แม่-ลูก ว่า “มัน” เป็นการใช้คำที่ชาวบ้านทั่ว ๆ ไป เรียก หญิงโสเภณี ซึ่งไพวรินทร์ แสดงให้เห็นการไม่ยอมรับ ไม่ให้เกียรติในความเป็นเพื่อนมนุษย์

“เอ็งไปอยู่เมืองโกโตะเมืองกอก	นี่กว่าลืมนอกเสียแล้วหนา
ไปเรียนสูงรุ่งเรืองอยู่เมืองฟ้า	นี่กว่าลืมลาร้าประสาจน
โชคยังดีที่เอ็งไม่เบ่งอ้าง	เดินอวดทำอวดทางไปตามถนน
เสียวยังแท้แม่นานก็ทานทน	เหมือนปลาร้ามีมันต์ดลใจรัก

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 47)

ไพวรินทร์ ใช้คำในบทสนทนาระหว่างชายหนุ่มที่จากบ้านไปอยู่กรุงเทพฯ กับเพื่อนชาวบ้านหลังจากชายหนุ่มที่อยู่กรุงเทพฯ กลับมาบ้าน โดยใช้ถ้อยคำสำนวนแบบชาวบ้านพูดคุยกันเป็นธรรมชาติเหมาะสมกับตัวละคร เช่น คำว่า เมืองกอก บ้านนอก เสียว ปลาร้า ทำให้บทร้อยกรองมีความชัดเจนในเนื้อหา

การใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร ทำให้บทร้อยกรองมีความสมจริงและได้สภาพที่ปรากฏชัดเจน สามารถสื่อความแก่ผู้อ่านได้อย่างเหมาะสม

2) การใช้ถ้อยคำที่ทำให้เกิดความรู้สึก ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้ถ้อยคำที่มีพลังในการสร้างความรู้สึกให้แก่ผู้อ่าน ทำให้อ่านเกิดความรู้สึกสะท้อนอารมณ์และกินใจ ตัวอย่างคือ

หนาราวคมแห่งมีดมารีดเนื้อ
 เนื้อยังเหลือรอลมกรีดคมให้
 และทุกครั้งตั้งมีดมารีดใจ
 จะทนไว้ให้กรีดสักกี่คม

เรณูฤดูหนาวปวดร้าวนัก
 ปลิวไปในความรักที่ชื่นชม
 ผิวจักขาดบาดผิวด้วยริ้วลม
 เกินจักห่มบาดแผลด้วยแพรพรรณ

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 86)

ไพวรินทร์ สรรค้ำให้ใช้คำเรณู แทนอณูของความหนาวเย็นที่แทรกไปตามร่างกาย เปรียบเทียบความหนาวเหมือนของมีคมที่กรีดลงบนเนื้อของคน ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวดทุกข์ระทม ความหนาวที่ไพวรินทร์นำเสนอเป็นความทุกข์ ความเดือดร้อน เจียนจะตาย

ไอ้ดวงดาวสักดวงจะร่วงได้
 พร้อมใบไม้สักใบ-ใครรู้จัก
 คนอ่อนไหว – ไยหนาวปวดร้าวนัก
 เพียงชนนียังหนัก-ยังหวังเนื้อ
 ไหวจนรู้ทุกข์ร้อนของดาวรุ่ง
 เศร้าจนหวังเพียงศพของผีเสื้อ
 ลึกจนแว่วเสียงร้องของซากเรือ
 ไ้อย่างเหลือใจอยู่สู่วัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 144-145)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรค้ำใช้ให้เกิดความรู้สึกสะท้อนอารมณ์ โดยนำเอาความรู้สึกของตนผูกพันกับธรรมชาติทำให้รู้สึกอ่อนไหว โศกเศร้ากับสิ่งต่าง ๆ

การหยุดเดินคือ การคอยวันถอยหลัง
 การเดินต่อคือการหวังทุกอย่างก้าว
หากถึงวันดอกไม้ร่วงลือดวงดาว
 ฉะนั้นจะเอาความปวดร้าวน้อยเฝ้ารับ

(ลำนำเนจร.2538 : 65)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรค้ำ “ดอกไม้ร่วงลือดวงดาว” สื่ออารมณ์เศร้าของการพลัดพราก แล้วให้ความรู้สึกปวดร้าวนั้นเป็นตัวแทนกวีที่เฝ้ารอรับดอกไม้ร่วง

ถึงยากไร้....ไซ้ไร้อะไรจะรัก
 ถึงต่ำนัก...ไซ้ไร้อะไรจะสร้าง

อยู่ไปชั่วชีพหนึ่งถึงอ้างว้าง
ก็มีขออยู่อย่างร้างหัวใจ

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 59)

ไพวรินทร์ ขาวงาม แบ่งช่วงจังหวะคำ เพื่อย้ำเจตนาว่าถึงยากจนแต่ไม่ไร้
หัวใจสำหรับรัก และสร้างสรรค์ชีวิต ใช้คำให้เกิดความอบอุ่นว่าแม้ชีวิตจะอ้างว้างแต่จะไม่ขาดพลังใจ
ให้ความรู้สึกเข้มแข็งต่อการดำรงชีวิต

ฟังชื่อเสียงเจรีียงใจยิ่งใหญ่แท้
ปลุกมิให้อ่อนแอแพกฝัน
เพลงของเธอ มีทำนองของชีวิต
เพลงของฉัน มีทำนองของชีวิต

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 42)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคาคำโดยใช้คำว่า “เจรีียง” ทำให้เกิดความรู้สึก
เหมือนได้ยินเสียงเพลง จากบทเพลงขับกล่อมของหัวใจ

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคาคำใช้ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น นุ่มนวล ทำให้บท
ร้อยกรองมีคุณค่าทางด้านอารมณ์

3) การใช้คำในลักษณะเฉพาะภาพ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำภาษาแสดงภาพรวมตาม
ความรู้สึกและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเป็นภาพที่ผู้อ่านสามารถเห็นได้ ดังตัวอย่างเช่น

เขี้ยวขจีระริกไปไหวเอนอ่อน
น้ำค้างซอณฝากไว้จูบใบเขี้ยว
อ้อมหยาดน้ำราวมณีที่ริ้วเรียว
เติบโตต่อรอยเคียวมาเกี่ยวคม
จากข้าวเปลือกพันธุ์ดีที่เพาะกล้า
ด้วยมือของคนนาค่าเหมาะสม
ด้วยทิพย์แห่งธรรมชาติที่หยาดพรหม
ดิน, น้ำ, ลมและไฟในชีวิต

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 141)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำบรรยายแสดงภาพใบไม้เขี้ยวขจี ภาพน้ำค้างบน
ใบไม้ และภาพการเจริญเติบโตของต้นข้าวให้ทั้งความรู้สึกสดชื่นในบรรยากาศของทุ่งข้าว และได้ภาพ
ท้องทุ่งอันงดงาม ซึ่งเกิดจากเรียวแรงของชวานาและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติที่ช่วยส่งเสริมให้
เป็นทุ่งข้าวงดงาม

ความตายของชีวิตสักชีวิต
 เหมือนใบไม้ร่วงสักใบในป่ากว้าง
 เจียบ อ่างว่าง แล้วสูญไป
 มีชีวิตอยู่เหมือนใบไม้ในป่ากว้าง
 ผลิสีเขียวชุกอยู่ในมวลใบไม้อื่น เพื่อรอใบแก่และปลิวร่วง
 เสียงอันตรายจากกระแสลม
 จากป่าและจากลำต้น
 ระวังอันตราย

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.2538 :
 ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคำใช้โดยเปรียบเทียบชีวิตกับใบไม้ ความตาย
 เปรียบเหมือนใบไม้ร่วง การมีชีวิตอยู่เหมือนใบไม้ที่แรกผลิแล้วรอวันแก่และร่วงหล่นจากกิ่ง ไพวรินทร์
 ขาวงาม ใช้คำให้เกิดภาพและความคิดให้เห็นจริงถึง การดำรงตนอยู่ในสังคมว่าต้องระวังปัญหา
 อุปสรรค อันตรายในชีวิตตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนกว่าจะตาย

แม้พรุ่งนี้ชีวิตจะผิดพลาด
 เป็นสิ่งซึ่งเธออาจเผลอพลาดได้
 โปนขอบฟ้าเส้นทางกว้างและไกล
 จงแน่วแน่แก้ไขในสิ่งนั้น
 ไปเกิดไปให้กล้ำมากกว่านี้
 พร้อมภาระหน้าที่ที่เชื่อมั่น
 ไปแผ้วถาง-ไปตั้งหลัก-ไปปลักดิน
 ผลักชีวิต-ผลิตชีวิต-ผันชีวา

(ลำนำวเนจร.2538 : 27)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคำให้เกิดภาพโดยให้ความหวังแก่ชีวิตที่ผิดพลาด
 ให้เห็นภาพชีวิตที่ดำเนินไปด้วยความกล้าหาญและความเชื่อมั่นสู่สมหวังที่ตั้งใจไว้

ดินฉ่ำวสันต์ จุตีสวาท	ธรรมชาติประพรมลง
ธารอ้อมก็อ้อมระริก ณ วัง	กระเพื่อมไหวมีรูวัน
พฤษภอ่าวบสันต์พฤษภอ้อม	ดูจุ่มฤดีฝัน
หญ้าปลั้วก็ปลั้วมิละนิรันดร์	มิละวันมิลิมคืน

มาลีจะบานและก็จะร่วง
ในวันสันต์จะชะโลมพื้น

ละลิว่่วงถูกกัตกสิ้น
พสุธาให้คายหอม

(ลำนำวเนจร.2538 : 77)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคำให้เกิดภาพธรรมชาติในฤดูฝนได้อย่างงดงามให้ความ
รู้สึกสดชื่น และลึกซึ้งกับบทร้อยกรอง

กรูลมหนาวกราวเกรียวเรียวยรวงข้าว
คลื่นรวงทองรองแดดระยิบไกล
แลหลังโค้งก้มเกี่ยวกระซิบกระชั้น
โค้งค่านับแผ่นดินของมารดา
รักด้วยเหงื่อเรื่อรดด้วยรดร้าว
ให้โลกหอมคำข้าวทุกคำคาย
ลมยังพัดรวงข้าวหนาวยังหนาว
แว่วปี่ซังเด็กน้อยลอยลมวน
ไกลออกไปคือโค้งหลังของชานา
มองออกไปสุดทุ่งที่แปลกเป็น

เรียงรวงข้าวรดทุ่งสะท้อนไหว
ไกลออกไปสุดโค้งเคียวของชานา
แบแผ่นหลังอวดตะวันอันเจิดจ้า
รักแผ่นดินปรารถนาฝักไฝกาย
ฝืนคำข้าวขาวหอมไม่จางหาย
ให้ทุ่งหอมความหมายของเหงื่อคน
ฝืนยังล่องหน้าไปไม่รู้หน
เวียโคนต้นหัวใหญ่ ยะเยือกเย็น
ไกลเข้ามาคือดวงตาอันขึ้นเข็ญ
ทุ่งสุดท้ายที่เห็นจะเปลี่ยนไป

(มำก้านกล้วย.2538 : 46)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคำให้เกิดภาพท้องทุ่งนา เห็นความเคลื่อนไหวของ
รวงข้าวสีทอง สะท้อนแสงแดดเกิดประกายงดงาม เมื่อต้องลมหนาวพัดแรง ยอดข้าวโค้งไปตามแรงลม
แล้วภาพแห่งความสุข จะเป็นเพียงความทรงจำ เมื่อไพวรินทร์ เสนอความทุกข์ในดวงตาของชานาเป็น
ดวงตาอันขึ้นเข็ญ

หนาวลมล่องท้องทุ่งฟุ้งฝุ่นแล้ง
เหลือตอซังยังสดปรากฏคราว
หอมกลิ่นเหงื่อกลิ่นฟางไม่จางกลิ่น
หอมอดีตหวังหนึ่งหอมซึ่งใจ
ล้วงปลาร้าสับใส่ตะไคร้หนั
ย้วนน้ำลายอยากลิ้มให้อิ่มพอ

ดอกจานแดงแข่งตะวันยังสิ้นหนาว
ฤดูกาลเกี่ยวข้าวเพิ่งผ่านไป
หอมแผ่นดินฤดูหนาวหอมข้าวใหญ่
หอมข้าวเหนียวซึ่งเสี้ยวได้หนึ่งไว้อ
พร้อมเด็ดสรร พริกสตรสเผ็ดหนอ
หวานถักทอดต้วยาวเสี้ยวชานา

(มำก้านกล้วย.2538 : 47)

ไพวรินทร์ ขาวงาม สรรคำให้เห็นภาพ “ท้องทุ่งฟุ้งฝุ่นแล้ง”, “ดอกจาน
แดง” และ “เหลือตอซัง” ซึ่งทำให้เห็นว่ากรเก็บเกี่ยวข้าวเพิ่งแล้วเสร็จ อีกทั้งการบรรยายให้เห็นภาพ
“ปลาร้าสับใส่ตะไคร้หนั” ให้เห็นภาพอาหารของชาวบ้านภาคอีสานอย่างชัดเจน เป็นการใช้คำที่เนะภาพ
ได้เป็นอย่างดี

เปลวแดดแผดเปลวเต็น

เปล่งทอละองทอง

ระริกเล่นเน้นทำนอง

ท่องตะวันอันอำไพ

(กวีกาล.2532 : 41)

จะเห็นได้ว่า ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ใช้คำให้เกิดภาพของเปลวแดดที่เปล่งประกายเหมือนมีชีวิตโลดเต้นได้เป็นสีทองส่องไปทั่ว

เที่ยงวันแดดแผดจ้า

จัดแรง

เปลวแดดระริกแสง

แดดเต็น

เดินทางย่ำทุ่งระแหง

สาหัส

กายชุ่มหยาดน้ำเน้น

เหงื่อนองฯ

(กวีกาล.2532 : 42)

ไพรวิรินทร์ ขาวงาม สรรคำให้เกิดภาพความร้อนของเวลาเที่ยงวัน และ การเดินทางของคนที่ต้องฝ่าความร้อนของเปลวแดด ร่างกายชุ่มด้วยหยาดเหงื่อ

การใช้คำในลักษณะและภาพ ไพรวิรินทร์ ขาวงาม สามารถนำประสบการณ์ และความรูสึกถ่ายทอดมาเป็นบทร้อยกรองให้เกิดภาพที่ชัดเจนต่อผู้อ่านได้อย่างดี

2.2 การใช้โวหารภาพพจน์

การใช้โวหารภาพพจน์เป็นชั้นเชิงการประพันธ์บทร้อยกรองในการใช้สำนวนโวหารที่ลึกซึ้ง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกให้ผู้อ่านประทับใจ นึกเห็นภาพในใจได้ โดยมุ่งเน้นความรู้สึกทางอารมณ์ เป็นสำคัญ การใช้โวหารภาพพจน์นอกจากจะช่วยให้อ่านร้อยกรองเกิดความหมายที่แจ่มแจ้งและ สละสลวยน่าฟังแล้ว ยังช่วยให้ผู้อ่าน ผู้ฟัง สามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนได้ดียิ่งขึ้น อีกด้วย โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพรวิรินทร์ ขาวงาม ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ การเลียนเสียงธรรมชาติและปฏิพจน์

2.2.1 อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบความเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันของสิ่งสอง สิ่งซึ่งต่างชนิดกัน

ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ใช้อุปมาเพื่อให้เกิดความไพเราะทางด้านเสียงและความหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เธอเปรียบเหมือนดอกไม้บานในโลก

ร่วงกลีบไศกเศร้าเศร้าอยู่เสมอ

มือของใครเด็ดมาทำเพียงบำเรอ

แล้วแกลังเผลอทิ้งขว้างอย่างเปล่าตาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 118)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เปรียบผู้หญิงเหมือนดอกไม้ เพราะมีความงดงาม และ อ่อนแอ บอบบาง ไพวรินทร์ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงถูกทำร้ายได้ง่าย เหมือนกับดอกไม้ที่มีคนพบเด็ดไป แล้วทิ้งให้ชอกช้ำ

หนอวัยเยาว์ที่เรารักนักษณานัน
ช่างเหมือนเพลงบทสั้นรำพันแผ่ว
วันเอย...เคยวาก็ร้างแว
ฝันเอย...เคยแพรวก็พราวไป

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 64)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เปรียบชีวิตในวัยเด็ก เหมือนเพลงบทสั้น เพราะชีวิตในวัยเด็กมีแต่ความสุข สนุกสนาน ไม่มีภาระรับผิดชอบใด ๆ เป็นช่วงชีวิตที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว เหมือนกับบทเพลงที่มีความไพเราะ สนุกสนานแต่ต้องจบลงอย่างรวดเร็ว

เธอเปรียบดังดอกไม้กลางสายหมอก
ผลิดอกออกช่อลลอมหนาว
ใบช่อมู่พุ่มพวงลือดวงดาว
ทะนงอย่างแกร่งกล้าลือราวฟ้า

(ลำนำวเนจร.2538 : 64)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เปรียบชีวิตเด็กสาวเหมือนดอกไม้กลางสายหมอก คือมีความงดงามและอ่อนแออยู่ท่ามกลางอุปสรรคและปัญหาของชีวิต แต่มีความเข้มแข็ง ที่จะหยัดยืนอยู่อย่างมั่นคง

หนาวราวคมแห่งมีดมารัดเนื้อ
เนื้อยังเหลือรอลมกรัดคมให้
และทุกครั้งตั้งมีดมารัดใจ
จะทนไว้ให้กรัดสักกี่คม

(ลำนำวเนจร.2538 : 86)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เปรียบเทียบ ความหนาวกับของมีคมที่มารัดลงบนผิวหนัง ให้ความรู้สึกเจ็บปวดและเป็นทุกข์

เจ้ากนน้อยเห็นหนาวจึงเล่าขาน	ย้อนตำนานปีกนกผกปีกฝัน
นานมาแล้ว เน้นราวราวกับกล้วย	เราพราวจากฟากสวรรค์ของหมูนก
	(มัจฉากันกล้วย.2538 : 123)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เปรียบเวลายาวนานว่า ราว กับกลับ ซึ่งคำ “กับกลับ” หมายถึงเวลาอันนานเหลือเกิน โบราณถือว่าโลกประลัยครั้งหนึ่งเป็นสิ้นกับหนึ่ง ในไตรภูมิ พระร่วง กล่าวถึง เวลา “กลับ” หนึ่งว่า “แลกลับหนึ่งข้าหึ่งนานประมาณเท่าใดเล่า และจะนับด้วยปีแล เดือนใส่มิอาจนับได้ เท่าวันไว้แต่จะอุปมาให้รู้ว่ามีภูเขอันหนึ่งโดยสูงใสได้โยชน์หนึ่งโดยรอบเขานั้นใสได้ 3 โยชน์ แลถึงร้อยปีมีเทพยดาตนหนึ่งเอาผ้าทิพย์อันอันตั้งควนไฟมากกว่าดูเขาแต่แลคาบเมื่อใดภูเขานั้นราบเพียงแผ่นดิน จึงเรียกว่าสิ้นกลับหนึ่งแล” (กรมศิลปากร. 2539 : 36)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม ให้นกน้อยเป็นผู้เล่าเรื่องราวของชีวิตของตนว่าได้พลัดพรากจากเพื่อนจากสังคมนานมาราวกับกลับ ให้ความรู้สึกที่ยาวนาน

2.2.2 อุปลักษณ์ คือ โวหารภาพพจน์ที่นำเอาลักษณะหรือคุณสมบัติเด่นของสิ่งหนึ่งมากล่าวแทน เพื่อแสดงภาพลักษณ์ของอีกสิ่งหนึ่งที่มุ่งจะสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ ลักษณะเด่นของอุปลักษณ์คือการนำเอาภาพลักษณ์ของสิ่งที่จะใช้เปรียบมากล่าวแทนลักษณะของสิ่งของที่ต้องการสื่อทันที ไม่ต้องมีคำเชื่อมหรืออาจใช้คำว่า เท่า คือ เป็นคำเชื่อมก็ได้ ลักษณะของการใช้อุปลักษณ์ที่แสดงความสามารถของกวีคือ ความสามารถในการนำภาพลักษณ์ ของสิ่งหนึ่งมาใช้แทนคุณสมบัติหรือลักษณะของอีกสิ่งหนึ่งได้อย่างเหมาะสมสอดคล้อง ให้ภาพที่ทำให้ผู้อ่านซาบซึ้ง ประทับใจ และเข้าใจได้อย่างเด่นชัด ตัวอย่างของอุปลักษณ์ที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีดังนี้

ฉันคือทุกสายน้ำ
ที่เรอเต็มดั่งกระหาย
คือแดดอันแผดราย
ที่เรออบได้อุ่นอวล

(ลำนำวนจร.2538 : 40)

จากตัวอย่างเป็นการนำเอา ลักษณะความชุ่มเย็นของน้ำ ความอบอุ่น ร้อนแรงของแสงแดดมาใช้แสดงแทนตัวบุคคล บอกย้ำความเป็นตัวตนที่แท้จริง บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นที่พึง ให้ความอบอุ่น และความร่มเย็น

ความฝัน ณ วันเก่า
คือม่านหมอก ณ ยามเช้าของวันใหม่
นักฝันรุ่นเก่าตายไป
นักฝันรุ่นใหม่เกิดมา

(ถนนนักฝัน.2535 : 14)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเอาม่านหมอก แทนความฝันจากวันที่ผ่านไป คือ เหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตที่เกิดขึ้นแล้ว จะเป็นสิ่งที่ค่อยเตือนถึงการกระทำในครั้งต่อไป

2.2.3 อติพจน์ หมายถึง คำที่กล่าวเกินจริง เพื่อเน้นความรู้สึก และอธิบายความที่เด่นชัด เป็นการกล่าวเทียบเคียงเพื่อให้ถ้อยคำสะดุดใจ มีความหมายลึกซึ้ง และสะท้อนอารมณ์ ตัวอย่างในบทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีดังนี้

ผ่านใจหาแก่นแท้	เที่ยวเหวย
จึงอาจเอื้อมณีเซย	ชื่นได้
พลีอกผ่าอกเผย	มณีอก นั้นแล
จึงอาจควรค่าใช้	มอบให้โลกา

(ฤดีกาล.2532 : 109)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้โวหารอติพจน์ แสดงถึงการค้นหาคุณค่าในจิตใจของผู้คนว่าต้อง ผ่านใจ , ผ่าอกออกเพื่อค้นหาสิ่งที่มีคุณค่า

ข้ามมหรณพห้วง	แสวงหา มหรณพ
ข้ามยอดคีรีอา-	กาศนั้น
เสาะแสวงดินดาริกา	เก็บประดับ ใจเอย
ข้ามอิตตาทนตัน	ดิ่งพันโพ้นทะเล

(ฤดีกาล.2532 : 128)

โวหารอติพจน์ จากตัวอย่าง เป็นการกล่าวเกินจริงของไพโรรินทร์ ขาวงาม ที่ต้องข้ามห้วงน้ำเพื่อค้นหาข้ามยอดเขาสูงเพื่อหาดวงดาวแห่งความฝัน ข้ามตัวตนเพื่อพ้นอุปสรรคตนให้ได้

2.2.4 บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต คือ การสมมุติให้สรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่คนมีกิริยาอาการ อารมณ์ ความรู้สึกเช่นเดียวกับคน เช่น รู้สึกได้ พุดได้ เคลื่อนไหวได้ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อแสดงอารมณ์ ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ซึ่งกวีต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับทราบ ตัวอย่างบุคลาธิษฐานที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีดังนี้

ไม่มีใบไม้ใดไม่โศกเศร้า
 เมื่อร่วงคว้างคว้างเหงาระริกไหว
 ลมก็แรงพัดตามอำเภอใจ
 แดดก็แผดเผาไหม้ตามอารมณ์

จึงโบหนึ่งวเนจรมาผ่อนนั้ก
 ฟุ้งตำหนักทรายขาวสะอาดสม

สู่เมืงทรายล้านแสนแดนอุดม
 ในนามผู้ชานชมมาชบทราย

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 38-39)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม สมมติให้ไปไม่มีอาการ อารมณ์ โศกเศร้า แสดง
 พฤติกรรมเพนจรจากต้นไม้ไปฝั่งหาดทรายเป็นที่พักแห่งใหม่ เหมือนคนที่ชมชานจากบ้านเกิดไปสู่
 ดินแดนใหม่ด้วยความโศกเศร้า

ใจกรุงเทพหงุดหงิดผิตปกติ

ต้องขบคิดปริศนาอยู่เนืองเนือง
 ยามสังคมอารมณ์ร้ายไฟก็ลุก
 เคยหยาดน้ำใสเย็นเป็นมิตรแท้
 หมายดับไฟอารมณ์ก็ขมขื่น
 พิรุณชาติหยาดฟ้าลงมาซ้ำ
 อารมณ์ร้ายก็ยิ่งร้ายไม่ผ่อนเย็น
 นอนระวังนั่งระแวงคลื่นแรงพาล
 สังคมโกรธโทษมนุษย์ก็สุดแท้
 ศูนย์รวมแห่งความสุขต้องทุกขใจ
เมืองขยายไล่ทุ่งต้องถอยทัพ
วันกรุงเทพอารมณ์ไม่สู้ดี

ไม่มีสัมมาธิมีแต่เรื่อง

สมัยเมืองอารมณ์ร้อนและอ่อนแอ
 เจ้าพระยาก็คตกทุกข์ทั้งกระแส
 โธ่เอ๋ย แม่เจ้าพระยามาชุนดำ
 เพราะน้ำเอ๋ยเคยขึ้นกลับไม่จำ
 มีอาจพราพรหมมนุษย์พิสุทธ์กาล
 อารมณ์ร้อนยิ่งร้อนเป็นพระเพลิงผลาญ
 อัจฉริมานแปรปรวนจนป่วยไป
 หากมนุษย์มีอาจแก้ปัญหาก็
 จะดันดินไหนไหนหนอพรงนี้
รัฐชาติยอมยบอยู่กับที่
ก็จ้องล่ารวีทุกที่ทาง

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 66)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้สมมติให้กรุงเทพมหานคร มีจิตใจและอารมณ์
 หงุดหงิด ทำให้ผู้คนและสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ประสบกับความเดือดร้อน ดังข้อความตอนท้ายว่า “เมืองขยายไล่
 ทุ่งต้องถอยทัพ รัฐชาติยอมยบอยู่กับที่” เป็นการนำเอาเมืองมาขับไล่ท้องทุ่ง เห็นภาพความเคลื่อนไหว
 พืชพันธุ์เสียหาย เป็นการสมมติสิ่งเหล่านี้ แทนสภาพชีวิตผู้คนว่า คนในเมืองสร้างตึก สร้างบ้านขยาย
 ออกไป คนที่อยู่กับธรรมชาติต้องถอยออกไปเรื่อย ๆ

“นี่แน่ะนักฝันคนเขลา”

“เลิกฝัน...เลิกฝัน...ตักदान

เสียงดาวเร่งเร้าเรียกขาน

เลิกไร้แก่นสารเสียที

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 102)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม สมมติให้ดวงดาวพูดคุยกับกวี ให้เลิกความฝัน
 เลิกคิดในสิ่งที่ไร้แก่นสาร

เคยนิ่งถามธรรมชาติปราชญ์แห่งโลก
ถามความสุข ถามทุกข์ โลก สับสน
มีความเป็น เห็นความตาย ไหวตัวตน
ไหนตำแหน่งแห่งหนที่เป็นจริง

ปราชญ์แห่งโลกสงบไปไร้สรรพเสียง
งำความเงียบแทนสำเนียงแห่งสรรพสิ่ง
ให้เวลานาทีที่สูญหึ่ง
ตอบคำถามด้วยความนิ่งยิ่งเร้าใจ

(ฤดีกาล.2532 : 121)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ถามธรรมชาติถึง ความสุข ความทุกข์ ในโลก
ซึ่งปกติธรรมชาติ พุดไม่ได้ ตอบคำถามไม่ได้ แต่ไพวรินทร์ ขาวงาม ก็เข้าใจคำตอบของธรรมชาติ
โดยความนิ่งของธรรมชาติเอง ไพวรินทร์ อาศัยความสงบนิ่งในการค้นหาคำตอบด้วยตนเอง การนิ่งทำ
ให้เกิดสมาธิ สมาธิทำให้เกิดปัญญา แล้วไพวรินทร์ ขาวงาม ก็สามารถเข้าใจคำตอบของธรรมชาติได้

2.2.5 ปฏิปฐณา เป็นการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบเพื่อเรียกร้องความสนใจและ
ชวนให้คิด ปฏิปฐณาที่พบในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีตัวอย่างดังนี้

นั่นแววตาของใครช่างไหวหวั่น
อุ่มลูกน้อยคอยวันจะสุดสิ้น
เลือด น้ำตาของใครหนอไหลริน
ข้าวของกินของใครกระจายพื้น

ใครหนอ ร้องไห้ไร้ถิ่นฐาน
ใครหนอ ชมซาน ใครชมชื่น
ใครหนอ หนีสงครามคำรามปืน
ใครหนอ สะอึกสะอื้นกับศพใคร

มนุษย์ธรรมอยู่ไหน หรือในนรก
อยู่ที่แววตาสะทกอกสันไหว
อยู่ที่เด็กไร้เตียงสา หรือที่ใด
หรืออยู่ในกระบอกปืนที่ยื่นมา

(คำใจจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 100-101)

ไพวรินทร์ ขาวงาม ไม่ได้ต้องการให้ใครตอบคำถาม แต่เสนอความคิดว่า จะค้นหามนุษยธรรมได้จากสิ่งใดได้บ้าง

ใดคือปรากฏแท้	แห่งธรรม
ใดเล่าควรแนะนำ	มุ่งหน้า
ใดคือค่าควรบำ-	เพ็ญบอก แจ้งเอย
ใดเล่าควรทวนท้ำ	ถอดทิ้งเปลี่ยนทาง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 97)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอความคิดให้เห็นว่าสิ่งใดคือความถูกต้องให้เลือกทำในสิ่งนั้น

ที่ดินที่ตัวเคยดอม	ที่ตรมที่ตรอม
เกิดดับก็บปีก็กลับ	
ที่แรงเคยโหมโรมรัน	คั่นโลกก็คั่น
คมเคียวก็คมเคยคน	
ที่วิวก็ควายว่ายวน	ที่ทาสก็ทน
ที่ทุกข์กระทั่งเกิดไทย	
ที่เห็นบก็เห็นาวนอกใน	ที่ฝนก็ไฟ
ที่ซ้ำ ที่ชัย-ชวานา	

(ม้านก้านกล้วย.2538 : 33)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้คำว่า "ที่" เพื่อย้ำถึงความสำคัญของชวานา โดยไม่ต้องการคำตอบใด ๆ จากคำถามที่ตั้งขึ้น

เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง	เมืองจะยังฟังเพลงของเขาไหม
เพลงเศร้าของเขาเราใจ	ยากไรร้องเพลงรัก

.....

เขาร้องเพลงลูกทุ่งให้เมืองฟัง	ดึกแล้ว เมืองยังไม่หลับไหล
ข้างถนน – เชนงสะพาน ผ่านไป	ฟังซิใคร ร้าให้ทวงสัญญา

.....

ฟังซิใคร ร้าให้ทวงสัญญา...
ฟังซิใคร ร้าให้เป็นเพลงนา...

(ม้านก้านกล้วย.2538 : 74-76)

จากตัวอย่าง เป็นการบรรยายถึงชายหนุ่ม ร้องเพลงกล่อมเมือง โดยไม่ได้ต้องการคำตอบจากเมืองว่า จะฟังเพลงของเขาหรือไม่ การตั้งคำถาม “ฟังซิใคร ร้าให้ทวงสัญญา...ฟังซิใคร ร้าให้เป็นเพลงนา...” เป็นการเสนอเนื้อหาโดยใช้คำถามมากกว่าต้องการคำตอบ

ถามจักรวาลว่า	คาริกาเคยว่าแห้ว
เดือนตะวันเคยหันเห	ไหมหนอห้วงจักรวาล
ถามดาริกาแก้ว	ก็ดวงแล้วที่ร่วงลาญ
ใครจินตนาการ	ไปเก็บดาริกาใจ
ถามดูเดือนตะวัน	เจ้าเจิดฉับด้วยมือใคร
มุ่งประติษฐวีจิตรใจ	ประจวงวาวไว้อย่างงาม
.....
.....
อยู่ใยให้ความรัก	จักเป็นน้ำอันฉ่ำเย็น
อยู่ใยให้ชีพเห็น	วิถีสันติสุขใจ

(ฤดีกาล.2532 : 118-119)

จากตัวอย่าง เป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุข

สิ่งนี้ใช่ใจแท้แน่แล้วหรือ
 สิ่งนี้คือรักแท้แน่ใช่ไหม
 สิ่งนี้ที่ถูกต้องเป็นของใคร
 เพราะบางทีก็ไม่ได้เป็นของเรา

(ลำนาวเนจร.2538 : 45)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม ย้ำคำ “สิ่งนี้” เป็นกระตุกหลัก ตามด้วยคำถาม ซึ่งไม่ต้องการคำตอบแต่สรุปได้ว่า “สิ่งนี้” ไม่ใช่ของ ของใคร

2.2.6 การเลียนเสียงธรรมชาติ เป็นการใช้คำเพื่อเลียนเสียงต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ จินตนาการ จากเสียงนั้น การเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) การเลียนเสียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เป็นการใช้คำเพื่อเลียนเสียงที่เกิดขึ้นเอง ถือเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น เสียงน้ำตก ฟ้าผ่า ฝนตก เป็นต้น ตัวอย่างการเลียนเสียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม คือ

ตะวันออก-ออกสู่ฟ้า	ฝั่งทะเล
เสียงคลื่นครืนครางขรม	ครื้นครื้น
พืथाค่าหันเห	หายนะ
เงินง่ายกามใช้ชื่น	เชือดเฉือน

(คำโตจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 45)

คำเลียนเสียงธรรมชาติ จากตัวอย่างเป็นคำที่เลียนเสียงคลื่นทะเลพืथा เป็นเสียงที่ไม่สดชื่น แต่เป็นเสียงคลื่นที่ “ครางขรม” เนื่องจาก ทะเลพืथाกำลังประสบปัญหา

กว้างก็กว้าง ฝั่งทะเลลวงเล่ห์ลึก
 คลื่นก็คลื่น คะครืนครึกนึกห้วนไหว
 งามก็งาม ดูขอบฟ้านั่นกระไร
 ช่างยั่วเย้าหัวใจให้เจิดจันต์

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 17)

จากตัวอย่าง เป็นการเลียนคลื่นทะเล แล้วทำให้จิตใจห้วนไหว เพราะ เสียงคลื่นและฝั่งทะเลดงาม ยั่วเย้า หัวใจและจินตนาการ การวางคำใน 3 วรรคแรก เป็นเจตนาที่จะให้ เว้นจังหวะของกลอนและย้าความ

ฟ้าโปรยโรยฝนหล่นไหล
 แลอาจฟาดไฟ
 ฟาดเปรี้ยงเสียงร้องก้องขาน

(ลำนำวเนจร.2538 : 31)

คำเลียนเสียงฟ้าฟาด “เปรี้ยง” ทำให้เห็นภาพฝนตกได้ยินเสียงฟ้าร้อง

เสียงครืนครื้นคลื่นฟองตั้งร้องให้
 น้ำตาเตียวเป็ลยวไต้ไ่ว้ตีมต่ำ
 กรองบทเพลงฤดูกาลผ่านลำนำ
 นาฏกรรมฤดูกาลผ่านบทกวี

(ลำนำวเนจร.2538 : 89)

คำเลียนเสียงคลื่น “ครื้นครื้น” ทำให้เห็นภาพคลื่นซัดฝั่ง ที่ทำให้หัวใจกวี ตีมต่ำในบทกวีและเสียงคลื่น ทำให้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาได้อีก

ขอสาขลมลฤททหนวพตประสณ

ท้วงทำนองคตการผ่านไฟลี

เป็นขอเสียดเอียดอดสอดตดนตรี

คลอกขลู่ที่อ้อยอิ่งท่งทำนอง

(ฤตีกาล.2532 : 145)

จากตัวอย่างเป็นการเลียนเสียงของกอไม้ที่เสียดกัน ทำให้เกิดเสียง
เหมือนดนตรี

การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติเช่นนี้ น่าจะเป็นเจตนาในการสร้าง
บรรยากาศให้บทร้อยกรองมีความไพเราะกว่าการบรรยายธรรมดา

2) การเลียนเสียงสัตว์ ไพรินทร์ ขาวงาม ได้ใช้คำเลียนเสียงร้องของสัตว์
ที่ปรากฏในบทร้อยกรอง ได้แก่ เสียงสุนัขเห่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เหินเงาก็เห่าโฮ้ง	อีกโขยง โฮ้งเห่าเสียง
เมื่อหมาส่งสำเนียง	หนอมมนุษย์ควรหยุดฟัง
.....
.....
โฮ้ง โฮ้ง มโนมนุษย์	นี่หรือสุดแห่งความสุข
ยึ่งนำโลกทำนุก	ยึ่งชีวิตจริตวิกล

(ฤตีกาล.2532 : 58-59)

3) การเลียนเสียงกริยาของคน ปรากฏในบทร้อยกรองของไพรินทร์
ขาวงาม ดังนี้

กลองน้ำของเจ้าสาวน้อย	ตุ้มเต็นแตกฝอย
กระเซ็นเข้าหูอึ่งอึ่ง	
หยอดน้ำตามไปหยดหนึ่ง	กระทืบเท้าตึงตึง
เวียงหูให้น้ำออกมา	

(ม้านกกล้วย.2538 : 58)

จากตัวอย่าง เป็นการเลียนกริยาอาการของคนให้เห็นภาพชัดเจน

4) การเลียนเสียงสิ่งของต่าง ๆ ปรากฏในบทร้อยกรองของไพรินทร์ ขาวงาม
ดังนี้

สงครามชงบอกทำ	ยวนถึง
แห่แผ่นดินชายแดนไคร	ไครสู
อัมปิลแวเสียงปิง-	ปิงปราบ
สังขะไครสู	เรื่องยวน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 44)

จากตัวอย่าง “ปิง ปิง” เป็นการเลียนเสียงปิ่น ซึ่ง ไพวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงสงครามชายแดน

โศกสังคีตมาตุคามเพรียกยามเช้า
ระฆังวัดวงแหงะหง่างเหง่ง
ปล่องเมรุในหมอกมัวกลัวตัวเอง
รำพึงเพลงความตายไปตามลม

(ฤดีกาล.2532 : 66)

จากตัวอย่าง เป็นการเลียนเสียงระฆังจากวัด ซึ่งตั้งขึ้นในยามเช้า และเลียนเสียงระฆังในยามเย็น ตามตัวอย่างต่อไปนี้

เด็กเลี้ยงควายต้อนควายหมายมุงบ้าน	เหนื่อยยั้งนานดูจะนานไกลนักษนา
ผ่านดงไม้ท่ายบ้านผ่านป่าช้า	ระฆังวัดแว่วเหมือนว่า เพลงชีวิต
เพลงชีวิตอนิจจัง ะหง่างเหง่ง	เวียนจังหวะวังเวงบรรเลงลิขิต
จากคำมิต สู่เข้ามิต แล้วมิตมิต	กาลค่อยคืบทีละนิดจนขีดเข้า

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 38)

จากตัวอย่าง เป็นการเลียนเสียงระฆังวัดที่ดังแว่วมา เหมือนบทเพลงแห่งชีวิต

การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติที่ปรากฏในบทร้อยกรอง เป็นคำที่มีความหมายในตัวเอง ทำให้เสียงของบทร้อยกรอง มีความไพเราะ มีความหมายตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อ และมองเห็นภาพในเรื่องเด่นชัดขึ้น เป็นการสร้างบรรยากาศในบทร้อยกรอง

2.2.7 ปฏิพจน์ ปฏิพจน์เป็นการนำคำที่มีความหมายไม่สอดคล้องกันและดูเหมือนจะขัดแย้งกับมารวมไว้ด้วยกันเพื่อให้ความหมายเข้มข้นหรือลึกซึ้งขึ้น ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้นำคำที่มีลักษณะทางอรรถศาสตร์ขัดแย้งกันมาใช้ในบทร้อยกรองทำให้เกิดความที่คู่ขนานกันไป การเปรียบเทียบความขัดแย้งกันนี้เป็นการเร้าใจผู้อ่าน และความหมายของบทร้อยกรองเข้มข้นยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างบทร้อยกรองต่อไปนี้

จะอึมในความอด
จะใสศดในความโซ
ต่ำต้อยจะเตบโต
จะเจือเจิมจะเติมใจ

(ลำน่าวเนจร.2538 : 49)

จากตัวอย่าง เป็นการนำเสนอปฏิพจน์เพื่อสร้างกำลังใจ

ท้อหดแต่อดทน
ใจยับย่นแต่หยัดย่น
ล้มฟูบแต่ทนฝืน
ลุกหาพินจุดไฟฝืน

(ลำน่าวเนจร.2538 : 57)

จากตัวอย่าง เป็นการนำเสนอปฏิพจน์เพื่อสร้างพลังในการดำเนินชีวิตมิให้ท้อถอย

เสียงหัวเราะในพิศศพ
เสียงร้องไห้ในพิธีวิวาร์
เจียบ
น้ำตานักแสดงตลก
การฆ่าตัวตายของนักแสดงยอดนิยม
เจียบ
ชายหนุ่มร้องไห้

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.2538 :
ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การใช้คำเปรียบเทียบต่างในบทร้อยกรอง แสดงถึงความขัดกันในเรื่องหา คือ แทนที่จะมีความสุขในพิธีวิวาร์ กลับร้องไห้ แทนที่จะมีความสุขในพิศศพ กลับมีเสียงหัวเราะ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการไม่สามารถควบคุมจิตใจของตนได้

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้โวหารปฏิพจน์ เพื่อความชัดเจนและเข้มข้นของเนื้อความในบทร้อยกรอง

จากการวิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม มีลักษณะเด่นในด้านการใช้คำและการใช้โวหาร ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม มีท่วงทำนองการเขียนเฉพาะตัว โดยรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำ สรรคำที่ให้ความหมายเด่นชัด ใช้โวหารในการบรรยายและพรรณนาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งลักษณะเฉพาะอันเป็นท่วงทำนองของไพวรินทร์ ขาวงาม คือ การซ้ำข้อความในบทต้นและบทสุดท้ายของบทร้อยกรอง เป็นการแสดงแบบฉบับการเขียนร้อยกรองของตนให้มีเอกลักษณ์

บทที่ 3

วิเคราะห์ทัศนะและกลวิธีในการนำเสนอทัศนะของไพวรินทร์ ขาวงาม

วรรณกรรมเปรียบเทียบเสมือนกระจกเงาสท้อนสังคม เนื่องจากว่าวรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ การแสดงออกทางวรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ทัศนะต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์ ย่อมเป็นผลมาจากอิทธิพลหล่อหลอมของสังคม ซึ่งผู้ประพันธ์จะนำเอาสภาพแวดล้อมในยุคสมัยของตนมาบรรจุไว้ในวรรณกรรมเสมอ

ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนหรือกวีที่มีต่อโลก สังคม และชีวิตที่แตกต่างกันไป ตามปรัชญาและสภาพแวดล้อมของเขา โดยสอดแทรกไปกับเนื้อหาในวรรณคดี

กลวิธีในการนำเสนอ หมายถึง ลักษณะวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวความคิดของกวีมายังผู้อ่าน จากการศึกษาศัณนะของไพวรินทร์ ขาวงาม ในวรรณกรรมร้อยกรอง พบว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงทัศนะเด่น ๆ ไว้ 6 ประการคือ

1. ทัศนะที่เกี่ยวกับสังคม ✓
2. ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต ✓
3. ทัศนะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง
4. ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
5. ทัศนะเกี่ยวกับโลก
6. ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1. ทัศนะเกี่ยวกับสังคม

ทัศนะเกี่ยวกับสังคม หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้เขียนต่อสภาพสังคมที่ผู้เขียนอาศัยอยู่เป็นความคิดที่มีความหมายค่อนข้างกว้างเกี่ยวพันกับความเป็นไปของสังคมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสังคมไทยว่า สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นระบบอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตตามไปด้วย ผู้คนในสังคมต้องปรับปรุงตนเองให้เข้ากับยุคสมัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า แต่ประชาชนในประเทศ ยังยากจนอยู่ ฉะนั้นการจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงย่อมทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย จากการศึกษาร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่า มีทัศนะเกี่ยวกับสังคม ดังนี้

1.1 การดำเนินชีวิตในสังคมเมือง ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะว่า สังคมเมือง หมายถึง กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีหน่วยงานราชการที่สำคัญ โรงงานอุตสาหกรรม และสถานบันเทิงที่ทันสมัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ทำให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่ที่มีคนอาศัยเป็นจำนวนมาก ประชาชนจากต่างจังหวัดต้องการเดินทางเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างฐานะให้ดีกว่าเดิม แต่สิ่งที่ผู้คนต่างจังหวัดได้พบเห็นคือ ปัญหาความสับสนวุ่นวายในสังคม สภาพความแออัดของผู้คนที่มีมากจนเกินไป

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสภาพชีวิตในสังคมเมืองว่ามีปัญหามากมาย กวีเองในฐานะของคนต่างจังหวัดที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ จึงได้พรรณนาชีวิตในกรุงเทพฯ แทนกลุ่มคนต่างจังหวัดที่ร่วมชะตาเดียวกันอีกจำนวนมากว่า ต้องจำใจมาเผชิญชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง เพราะสภาพชนบทแร้นแค้นไม่เอื้ออำนวยในการประกอบอาชีพ และการอยู่ในเมืองหลวงก็ไม่ประสบความสำเร็จตามที่ชีวิตต้องการได้เช่นกัน ทั้งไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมในชนบทได้ ดังปรากฏในบทร้อยกรองชื่อ “นครใต้แสงดาว” ว่า

ยังมีเมืองหนึ่งในหมอกม่าน	เมืองหนึ่งวิมานในหมอกหมอง
จะหมองหม่นคนเมืองก็ย่ำมอง	กระทั่งผู้คนผองต่างผ่านมา
.....
เขาจรจากฟากอดีตอย่างโดดเดี่ยว	มาขับเคี่ยวปัจจุบันอันวิฤต
จากโคนรุ่งทอฝันอันโสภิต	มามีดมืดกับหีบเมืองอันโสมม
จากวิถีสุวิณี วิถีเปลี่ยน	หนึ่งชีวิตกริดเขียนตำนานขม
เหลือบันทึกลับาดลึกในอารมณ์	สะท้อนภาพสังคมที่เปลี่ยนไป
หนึ่งคนทุกซัสะท้อนแทนคนแสนล้าน	ผู้พลัดบ้านพรากเรือนสะท้อนสมัย
แค้นเพียงหนึ่ง ประหนึ่งแค้นอีกแสนใจ	โลกจะลุกเป็นไฟเพราะใจแค้น
เขาคับข้องร้องถามถึงพรุ่งนี้	ใต้แสงดาว เหนือวิถี ที่เปลี่ยนแสน
กลับไม่ได้ไปไม่ถึงเพียงครึ่งแดน	ข้ามถนนจะเหมือนแม่น้ำเป็นเรือนตาย
ดวงเนตรดวงรัวราวสะท้อนเรื่อง	ถนนเมืองมากมนุษย์ไร้จุดหมาย
ร้อนเรือนใจไหวสะท้อนทุกเรือนกาย	ไหวดาวฉายแสงซออยู่ชั่วกาล
บันทึกเมืองบทใหม่ไม่รู้จบ	ทิ้งว่างไว้ให้สงบ สดับสาร
นครใต้แสงดาวยังรัวราน	สืบตำนานนครหนาวอีกยาวนาน!

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 62)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอภาพของกรุงเทพมหานคร หรือนครใต้แสงดาวว่า เป็นเมืองที่อยู่หมอก ม่าน ซึ่งหมายถึง อุปสรรค ปัญหา การปิดกั้นโอกาส แต่ก็มีผู้คนต้องการมาใช้ชีวิต ไพวรินทร์ แสดงทัศนะว่า กรุงเทพฯ เป็นที่รวมแห่งความทุกข์หลากหลาย อันมีอาจหลบหลีกหนีไปได้ หากต้องเผชิญอยู่ทุกเช้าค่ำอย่างอดทน และอย่างเจ็บปวดสิ้นหวัง “หนึ่งคนทุกซัสะท้อนแทนคนแสนล้าน ผู้พลัดบ้านพรากเรือนสะท้อนสมัย” เป็นข้อความที่ไพวรินทร์ ถ่ายทอดความทุกข์แทนคนต่างจังหวัดที่เข้ามาอยู่ในเมือง

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะผ่านตัวละครในบทร้อยกรอง ให้ถ่ายทอดเรื่องราวของคนต่างจังหวัด ที่มาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นจุดหมายแห่งความสำเร็จและความอยู่รอด แต่ภาพของกรุงเทพฯ ที่ไพวรินทร์ ถ่ายทอดมาผ่านความรู้สึกและอารมณ์ของตัวละครนั้น เป็นภาพที่หมองหม่น ทั้งต้องเผชิญกับอุปสรรค ปัญหา ทำให้ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหวังของชีวิตได้ จะกลับไปอยู่ในวิถีชีวิตแบบเดิมก็ไม่ได้ จะอยู่เพื่อความสำเร็จก็ไม่ได้ ดังเช่นข้อความว่า “กลับไม่ได้ไปไม่ถึงเพียง

ครึ่งแดน ข้ามถนนจะเหมือนมันเป็นเรือลอยน้ำ” แต่การอยู่ในสังคมเมือง คือการอยู่ด้วยใจจำยอมด้วยความอดทนต่ออุปสรรคนานาประการ

ไพวรินทร์ เห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองของผู้อพยพจากภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งสถานีขนส่งสายเหนือ (หมอชิต) สถานีรถไฟ (หัวลำโพง) เต็มไปด้วยผู้คน ซึ่งเดินทางเข้ามาสู่ชีวิตที่คิดว่าดีกว่าเดิม แต่กลับไม่ได้เป็นดังหวัง เช่น

หมอชิตชีวิตต้อง	ตามหมอ
เจ็บป่วยเหน็ดเหนื่อยหนอ	ชีพนี้
เดินทางนั่งนอนรอ	ความรัก
หมอกี่คนจะชี้	ช่วยให้ทุกข์หาย
เรียงรายตามไถ่ต้น	เดินทาง
นั่งกตงงานพลาจ	พลาดพลั้ง
เห็นเหยื่อที่พรานวาง	วิ่งแย่ง
ถูกกบั้งบงายทั้ง	ที่รู้ดูเห็น
หัวลำโพงเด่นเฝ้า	รถไฟ
แออัดยัดเยียดไป	แปลกหน้า
เหงื่อตกอกสั่นไหว	ตาหวาด
กรุงเทพฯ นี่เมืองฟ้า	เบิ่งฟ้าเห็นควัน
	(คำไตจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 38)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะโดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง แสดงความคิดของกรือออกมาโดยตรง ซึ่งใช้ชื่อสถานที่ช่วยให้ภาพชัดเจนขึ้น ทั้ง “หมอชิต” “หัวลำโพง” จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในกรุงเทพมหานครว่า มีความสับสนวุ่นวาย ผู้คนต่างถิ่นและแปลกหน้า แออัดยัดเยียด หลั่งไหลเข้ามาอยู่หนาแน่นด้วยกลุ่มคนจากทั่วทุกภาค ตามสถานีรถไฟ สถานีขนส่ง บางคนพลาดพลั้งถูกหลอกให้เสียหายทั้งร่างกายและทรัพย์สิน ไพวรินทร์ แสดงภาพให้เห็นว่ากรุงเทพฯ เต็มไปด้วยอันตราย ทั้งผู้คนที่ไม่มีความจริงใจในบาทสุดท้ายของโคลงที่กล่าวว่า “กรุงเทพฯ นี่เมืองฟ้า เบิ่งฟ้าเห็นควัน” ในบาทนี้ แสดงถึงความสิ้นหวังของชีวิต คำว่า “ควัน” เป็นสิ่งที่บดบัง ปิดบัง ความสว่าง ความสดใส ซึ่งคนที่มากรุงเทพฯ ต่างมีความหวังว่าชีวิตจะมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ทุกอย่างไม่เป็นไปดังที่คิดและหวังไว้

ในบทร้อยกรองชื่อ “มหรสพแห่งผู้อพยพ” ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะผ่านตัวละคร ที่เป็นผู้แสดงในบทละครพูดผสมกวีนิพนธ์อิสระ เพื่อเสนอภาพชีวิตของผู้คนตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานีขนส่งหมอชิต ท้องสนามหลวง ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้มีความทุกข์ ดังตัวอย่าง

ฉากที่ 1 (สถานีหมอชิต)

ผู้แสดง 1: เราตื่นตื่นมาจากดินแดนอุดมทุกข์

ผู้แสดง 2: เราอพยพมาจากประเทศไร้สุข

ผู้แสดง 3: เราหนีมาจากพื้นที่ที่เราคิดว่าเป็นคุก

.....

ผู้แสดง 7: เราเสี่ยงโชค ทุกข์ไม่ทุกข์ สุขไม่สุข ทุกข์ไม่ทุกข์

ผู้แสดง 8: ความร่มเย็นเป็นสุขของเราอยู่เหนือใด

ฉากที่ 2 (ท้องสนามหลวง)

ผู้แสดง 1: ณ มุมหนึ่งของเมืองนี้มีความร่มเย็นเป็นสุขบ้างไหม

ผู้แสดง 2: ที่นี่แน่นอนได้ไปด้วยผู้อพยพมองใหม่

ผู้แสดง 3: ค่ายอพยพแห่งนี้จะทำให้เราพบชีวิตใหม่

.....

ผู้แสดง 7: บทเพลงของผู้อพยพจะก้องกลบบทเพลงใด ๆ

ผู้แสดง 8: พันจากที่นี่มีไหมที่จะหนีไปจากความทุกข์ทรมาน

(มำก้านกล้วย.2538 : 84-85)

ผู้คนจากต่างจังหวัดเมื่อได้รับความยากจนแร้นแค้น จำต้องเดินทางเข้าสู่เมืองหลวง เพื่อหาความสุข ความร่ำรวย แต่แล้วกลับกลายเป็นผู้อพยพในสังคมเมือง พวกเขาต่างปรารถนาจะไปสู่อื่นที่ที่มีความสุข เมื่อพบว่า ที่ที่เขาไปไม่ใช่ดินแดนแห่งความสุข และแสดงให้เห็นสัจธรรมว่า ยิ่งค้นหา ยิ่งไม่พบ เขาจึงร่ำร้องเพื่อจะพ้นทุกข์ทรมาน

การเดินทางเข้ากรุงเทพมหานครของคนต่างจังหวัด เป็นความหวังที่จะได้พบสิ่งดี ๆ ในชีวิต ไพโรรินทร์ เสนอทัศนะนี้ผ่านชีวิตของตัวละคร โดยให้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่อง ในบทร้อยกรองมำก้านกล้วย ดังนี้

ยังแต่มำเพื่อนยากในยามเบลี๋ยว

จนลูเมืองแห่งอารยธรรม

ข้าควมมำมานานก็เหนื่อยนัก

หยุดเจ้ามำก้านกล้วยอยู่ด้วยกัน

มีโคมไฟต่างดาวดารดาษ

มีหรีดหรีงเรไรใจกระเจิง

นานแสนนานกับการแสวงหา

ยิ่งอ่อนแอแพ้ยักษ์ทุรยุค

เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถล่า

หนึ่งวิมานในม่านดำแห่งหมอกควัน

จึงแหวะพักหาเพื่อนผู้ร่วมฝัน

ตึกเมืองต่างพนาวันพนมเชิง

มีเกววัลย์พันพาดดูยุ่งเหยิง

ด้วยเสียงเมืองบันเทิงบรรเทาทุกข์

เห็นแต่มำเพื่อนใจยิ่งไร้สุข

ยิ่งไฟริก็รบรุกอยู่รอบกาย

ม้าและปิ่นของพ่อที่ต่อสู้
เซ็ดน้ำตาที่ขอบตา-ลูกผู้ชาย

คงจะเจาก่อนจะรู้ถึงความหมาย
หรือจะถึงคราวพายุต้องอายคน

เคยมือพ่อต่อฝืนให้ฝืนฝ่า
เคยทะเลาะงควมมากล้ำประจัญ
เจ็บอนาถบาดแผลก็เคลื่อนออก
อยากควมม้าคืนทุ่งทะยานจร

เคยฝืนซ้ำเติมเข้มให้เติมขัน
มาถูกกักด้วยจักรกลกลางนคร
ฝืนจะหนีตกรกของเมืองหลอน
ไปกราบพ่อของพรออีกสักครั้ง

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 23)

จากบทร้อยกรองนี้ แสดงให้เห็นถึงโอกาสของแต่ละคนที่จะสมหวังในการเดินทางมา กรุงเทพมหานคร “ม้าก้านกล้วย” เป็นสัญลักษณ์ของกำลังใจที่นำไปสู่การต่อสู้ แสวงหาสิ่งที่ดีกว่าในชีวิต จากทุ่งนาสู่เมือง ได้พบเห็นอุปสรรคต่าง ๆ จนเกิดความท้อแท้ และอยากกลับไปหาพ่อที่บ้านเกิดอีกสักครั้ง เพื่อจะได้กำลังใจในการสร้างความหวังของตนให้เป็นจริงอีกสักครั้ง

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง หรือ กรุงเทพมหานคร ในฐานะลูกชาวนาที่ต้องมาอยู่เพื่อสร้างฐานะ และเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ต้องทนต่อปัญหาและอุปสรรคมากมายของสังคมเมือง ซึ่งไม่ใช่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

1.2 การดำเนินชีวิตในชนบท

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในชนบทว่า มีความทุกข์ยากแห่งแล้ง แต่ผู้คนมีน้ำใจอันดีต่อกัน เช่น บทร้อยกรองชื่อ “รอยร่ำร่ำของข้าวค้ำและฝักแวง” แสดงให้เห็นความมีน้ำใจต่อกันในการแบ่งปันอาหารสำหรับคนพลัดบ้านพลัดถิ่น แม้ผู้ให้จะยากจนแต่ก็ยังมีน้ำใจแบ่งปันให้ ดังนี้

“ขอข้าวกินแลงแเน” แม่จ๋า ค่ำแล้วแว่วเสียงใครยังร้องเรียกอยู่หน้าบ้าน อ้อ ลูกนั้นเพื่อนบ้านต่างหมู่บ้านของเรา เจ้าอย่ากลัวมัวระแวงหัวนี้ไหว ลาวบ้านไกล ผ่านมาขายสาตขายเสื้อเมื่อค่ำเมื่อแลงต้องแวะพักศาลาวัดของหลวงพ่อ หลวงพ่อบมี ข้าวกำ พวกเขาจึงย่ำย่างผ่านทางหลวงมาขอข้าวพวกเรา คราวเรามีอันใดเหลือเฟือบ้างไหม ลูกเอ๋ย โอ้แม่เอ๋ยลูกกินปลาป่นฝีมือแม่ร่อยไปหน่อยเลยเกลี้ยงถ้วยบมีเหลือ เหลือแต่ข้าวกันหม้อ แล้วก็ฝักแวงน้อยหนึ่งกำ พอจะเป็นกับข้าวยามค่ำให้ลาวได้ไหมเล่า ลูกเอ๋ย เหนานั้นก็เท่านั้นบ่เป็นไรดอก บอกคุณน้าเขาว่าเหลือแต่ข้าวกับฝักหนอง ป่นปลาคงต้องไปขอครัวบ้านอื่นแล้วหว่า เอ้อ คุณน้านะคุณน้าอย่าว่ากันบ้านฉันเหลือแต่ข้าวกันหม้อ แล้วก็ฝักแวงเก็บมาจากริมหนองท้ายบ้าน ผ่านไปบ้านใหม่ขอให้ได้ปลาป่นเถิดหนอ คงพอกินดีมีแรงนะคุณน้า โอ๊ยบักหล้าเอ๋ยบักหล้าอย่าคิดหลายไปเลยเจ้า เคยมีฝักบมีข้าว คุณน้าของเจ้ายังรอดตายมาหลายมือแล้ว

แจ่วปลาร้าปลาป่นถ้าพอมีกีพอกิน ปม้กินก็กินน้ำจืดน้ำใจตามมีตามเกิด ตามเกิดตามมีนี่ละหนา บักหล้าเอ๊ยหล้าบตีมีแรงเกิดลูกหลาน ขอให้ฝันหวานมันกรอบอร่อยปานรสของผักแว่นริมหนอง เต็บใหญ่เจ้าจะต้องเป็นใหญ่เป็นโตไ้กว่าแม่พ่อผู้ทำนาแหละ อันว่าบ้านเราบ้านไกลบ้านไกล ไปพูนกินปลา มาพีกินข้าว ยังพอทำเนาอยู่ละนอ “ขอข้าวกินแลงแน ขอข้าวกินแลงแน” แม่จำ เสียงคุณน้าลาวแว่วห่างไปไกล ๆ นั้นแล้ว แจ่วปลาร้าปลาป่นบ้านหน้านาจะยังพอมีเหลือนะแม่.... แม่จะนำเจ้าไปดูพอกับเพื่อนบ้านทอดแหหาปลาที่คั้งน้ำบ้านเหนือ เผื่อจะได้ปลาเผื่อเหลือ เผื่อแบ่งปันนั้นเจ้าว่าตีบ ลูกเอ๊ย.

(มำก้านกล้วย.2538 : 36-37)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะโดยผ่านบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งแสดงให้เห็นการดำเนินชีวิตในชนบทอีสานว่า ผู้คนมีน้ำใจช่วยเหลือกันแม้จะยากจน ก็ยังแบ่งปันอาหารแก่ผู้อื่น แสดงให้เห็นความอดทนต่อความอดอยาก หิวโหย ดังตอนที่กล่าวว่า “...โอโยบักหล้าเอ๊ยบักหล้า อย่าคิดหลายไปเลยเจ้า เคยมีผักบีมี่ข้าว คุณน้าของเจ้ายังรอดตายมาหลายมือแล้ว...” ซึ่งวิธีการเสนอความคิดเป็นการนำเอาสภาพที่เป็นจริงของสังคม ถ่ายทอดออกมาผ่านบทสนทนาให้เห็นภาพชีวิตผู้คนชนบทในภาคอีสาน เป็นภาพของความยากจน แต่ก็มีความใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

บทร้อยกรองชื่อ “บทรำพึงของดอกไม้ป่า” ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสภาพชีวิตของคนอีสาน โดยผ่านคำบรรยายของตัวละคร ดังนี้

บ้านของหนูอยู่ที่ภาคอีสาน
ถิ่นกันดารเกินใครอยากไปเห็น
ฐานะต้อยต้อยต่ำทุกข์ล้ำเค็ญ
ชีวิตเป็นชีวิตที่อดโรย

ตัวของหนูอยู่กับยายหลายปีแล้ว
พ่อแม่แก้วต้องตายท่ามความหิวโหย
ผู้ต่อสู้แต่พ่ายแพ้แล้วทุกขโบาย
ถูกซ้ำโดยธรรมชาติอันขาดแคลน

ยายของหนูรู้ว่าแ่เพราะแก่มาก
ก็ยังอยากฝ่อาอุปสรรคอันหนักแสน
ต้องการสิ่งดีชอบมาตอบแทน
ความยากแค้นกลับถามหาทุกนาที่

หาได้เข้าเอาไว้ใช้ตอนค่ำ
 หนูสู้ทำกับยายได้ทุกที่
 สมัยพ่อผีนนามากกว่านี้
 ทุกวันมีก็ทำได้ไม่พอกิน

เพื่อนบ้านหนูก็ไม่ต่างไปนัก
 เด็กเด็กมักร้องให้สุขหายสิ้น
 ทั้งโรคขาดอาหารผลาญชีวิต
 ทั้งขาดครุร่วมอยู่ถิ่นแผ่นดินไพร

เขาเปรียบหนูเหมือนดอกไม้กลางสายหมอก
 ความสดชื่นของดอกหมอกแต่มีให้
 หมอกเหมือนครุแต่หนูแสนคับแค้นใจ
 หนูอยากเรียนแต่ก็ไม่เคยได้เรียน!

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 123-124)

ตัวละครได้บรรยายสภาพชีวิตของตนเองต่อผู้อ่านบอกสภาพชีวิตของคนชนบทอีสาน
 พ่อแม่ต้องจากไปเพราะความหิวโหย ชนบทที่มีแต่เด็กและคนแก่เฝ้าบ้าน ท่ามกลางความยากจน
 ความแห้งแล้ง ส่งผลให้เกิดโรคขาดอาหาร เป็นชีวิตที่ไม่มีคุณภาพ ผืนนาที่เป็นแหล่งทำมาหากิน ก็ถูก
 ขายเพื่อความอยู่รอด จากคำบรรยายของ "หนู" เด็กหญิงจากบทร้อยกรอง บอกถึงความล้มเหลวของ
 ชาวชนบทภาคอีสาน ที่ขาดแคลนทุกอย่างแม้แต่การศึกษา เด็ก ๆ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา เพราะอยู่
 ใน "ถิ่นกันดารเกินใคร อยากไปเห็น" ทำให้ชนบทขาดครุที่จะไปสอนให้การศึกษาแก่พวกเขา

สภาพการดำเนินชีวิตในชนบท ที่ปรากฏในวรรณกรรมของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม เป็น
 ทศนะที่ไพโรจน์ทร์ เสนอเกี่ยวกับชนบทภาคอีสานเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากไพโรจน์ทร์ เป็นคนภาคอีสาน
 จึงมีเรื่องราว มุมมองของผู้คนในภูมิภาคนี้ เสนอออกมาในงานของตน

ทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในชนบทนั้น ไพโรจน์ทร์ ได้นำเสนอความเปลี่ยนแปลงของ
 สังคมชนบท ด้วยความรู้สึกของคนชนบท เขามองเห็นว่า ชนบทถูกวัฒนธรรมเมืองเข้าไปทำให้
 วัฒนธรรมชนบทที่ดั้งเดิมด้วยธรรมชาติเปลี่ยนไปสภาพชนบทที่แท้จริงกำลังจะไม่มีเหลืออยู่อีก ดังเช่น
 บทร้อยกรอง "เจ้าสาวใบตอง"

เธอเจ้าสาวใบตองในร่องสวน
จะออกทุ่งออกทางทุกครั้งคราว
จึงยามหิวแคะห่อก็ข้าวหอม
ละคำเคยอ้มหอมถึงหัวใจ

เคยขอนวลมาพ้อห่อข้าวขาว
ต้องห่อข้าวห่อของแล้วท่องไป
ถึงกลางแดดแดดต้อมก็หอมได้
หอมแต่น้อยคุ้มใหญ่หอมไม่จาง

รักเจ้าสาวใบตองในร่องสวน
กระแสดมโหมยุคทั้งรุกบาง
อยู่ร้างโรยโดยทางของยุคใหม่
อยู่รวดราวกับรักกระอักโอย
พบเจ้าสาวพลาสติกกระริกระรี่
มากแต่ยืมยั่วใจให้ลตเลี้ยว

เคยหวงนวลนักหนามาจำห่าง
จนเร็ดทิศแรมทางอยู่ร้างโรย
อยู่เหน็บหนาวกับสมัยซึ่งให้โหย
ดั้นและดั้นจ้านนโดยสถานเดียว
หว่างวิถีทางแยกปลอมแปลงเปลี่ยว
หลอกให้ลืมนวลเขียวเคยเคียงครอง

ไอ้เจ้าสาวใบตองในร่องสวน
ยินแต่เพลงพลาสติกกระริกร้อง

ยุคฉะนี้เขี้ยว นวลคงถ้วนหมอง
หรือสิ้นเพลงใบตองเสียแล้วเอย

(ม้านกกล้วย.2538 : 43)

เจ้าสาวใบตอง เป็นสัญลักษณ์ของวิถีชีวิตแบบเก่าของสังคมชนบท ส่วนเจ้าสาวพลาสติก เป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ เป็นความสะดวกสบาย เข้ามาแทนที่ใบตอง ไพวรินทร์ ตั้งคำถามในตอนจบว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิมหายไปแล้วใช่หรือไม่ ซึ่งเป็นน้ำเสียงของการหวนหาอาลัยกับสิ่งเก่า ๆ ที่สูญไป

1.3 สถาบันทางสังคม

1.3.1 สถาบันครอบครัว เป็นสังคมพื้นฐานของมนุษย์เพราะมนุษย์ต้องผูกพันและใกล้ชิดกับบุคคลที่อยู่ในครอบครัวมากที่สุด ไพวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับครอบครัวว่า เป็นแหล่งที่พักพิงและให้กำลังใจในยามที่ชีวิตผิดพลาด พ่อแม่เป็นผู้รอคอยให้ความรักและให้กำลังใจแก่ลูก ดังปรากฏในรอยกรองชื่อ “ม้านกกล้วย 2” ว่า

กราบพ้อขอโทษที่ลูกแพ้
กราบแม่ขอพรรำพึงแผ้ว
พ่อยิ้มแม่แยมอยู่นั้นแล้ว
ปลอบว่า-ลูกแก้วอย่ากังวล
กินข้าวกินปลาเสียก่อนเถิด
แนบกายบ้านเกิดอีกสักหน
หายเหนื่อยพຽงนี้ไม่จ้านน
อีกครั้งเริ่มต้นจะเป็นไร

(ม้านกกล้วย.2538 : 25)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะผ่านบทสนทนาของตัวละคร แสดงให้เห็นความผูกพันต่อกันของพ่อ แม่ ลูก การให้กำลังใจ ให้อภัยต่อความผิดพลาดและความไม่สมหวังของชีวิต ครอบครัวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของทุกสิ่งทุกอย่าง

ไพวรินทร์ เสนอทัศนะว่า พ่อแม่เป็นแรงใจในการดำเนินชีวิตการสร้างความดีของลูก แต่การเลือกวิถีชีวิตนั้นลูกมีอิสระที่เลือกทางเดินของตนเอง เช่น ร้อยกรองชื่อ “พ่อเกิดกาย”

ใจอันสูงส่งโน้ม	สำนึก
ภาระอันรู้สึก	ซาบซึ้ง
รับผิดชอบลึก	แบกโลก
แม่เคียดแม่แค้นขี้	หยัดเข้าประดับประคอง
ผองลูกทั้งโลกนี้	เจ็บนัก
ผองพ่อจรัญจัก	เจ็บด้วย
ลูกใดใฝ่หารัก	พรา่เรียก หาเอย
พ่อทุกพ่อควรช่วย	รักขึ้นชื่นใจ
ลูกควรอิสระได้	โดยลูก
พ่อแม่มีอาจผูก	มัดไว้
พ่อแม่รักร่วมปลูก	ชีวิต
ชีวิตเบ่งบานได้	ร่วมได้ความดี

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. 2539 :57)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะผ่านตัวละคร โดยให้ตัวละครเป็นผู้กล่าว เพื่อแสดง จิตสำนึกของความเป็นพ่อ การให้โอกาสให้กำลังใจแก่ลูกในการดำเนินชีวิตโดยอิสระ

นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังได้นำเสนอทัศนะของการอบรมเลี้ยงดูลูกโดยผ่านคำบรรยายของตัวละครที่เป็นแม่” ในบทร้อยกรองชื่อ “ไหมแท้ที่แม่ทอ” ว่า

มือน้อยน้อยของแม่ดูแลนี้	เคยเขียนดีลูกบ้างในบางหน
แต่มือเดียวกันนี้แหละสู้ทน	ประคองลูกให้พ้นภัยอันตราย
แหละมือนี้ที่ปั้นดาลงานชีวิต	มิเคยคิดค่าแรงแข่งซื้อขาย
ยังถักทอ ทรมานยังทำทาย	ยังมั่นหมายผ้าไหมผืนใหม่มา
พร้อมทั้งสอนลูกสาวเจ้าศรีเรือน	อยู่เป็นเพื่อนแม่ทอปรารภนา
เพื่อสืบทอดแรงงานกาลเวลา	ก่อนมือแม่จะอ่อนล้าต้องลาพัก
และสอนเจ้าลูกชายให้ตระหนง	รักแม่ก็ขอจงทำงานหนัก
ด้วยละเอียดอ่อนโยนเยอโยรัก	พลีชีพเพื่อถักและทอไท

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 55)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม ให้แม่ถ่ายทอดความคิดของไพวรินทร์
สู่ลูก ๆ เพื่อให้เห็นความรักที่แม่มีต่อลูก การปลูกฝัง “ถักทอ” ชีวิตให้แก่ลูก ลูกสาวควรอยู่กับแม่สืบทอด
วัฒนธรรมประเพณีแทนแม่ต่อไป ในขณะที่เดียวกันลูกชายต้องมีความทะนงในศักดิ์ศรี ขยันในการทำงาน
นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสภาพครอบครัว ที่ไม่มี
ความสมบูรณ์พร้อมด้วยพ่อ แม่ ลูก แต่มีเพียงแม่และลูก ในบทร้อยกรองชื่อ “แม่” ว่า

ที่นี่ที่เราอยู่	แม่ก็รู้แม่ก็ยิน
มันผิดมันแปลกถิ่น	เราก็จำจะต้องทน
แม่เที่ยวมาหางาน	ตั้งแต่วัยยังซุกซน
มีลูกมาหนึ่งคน	จึงรู้จักที่รักจริง
พ่อลูกเขาคงเผลอ	อารมณ์เด้บจนเกินดึง
เหลือแม่อยู่คนหนึ่ง	ก็รักลูกได้เต็มใจ
งานแม่ในแง่หนึ่ง	มันอาจต่ำและเลวไป
รังเกียจของใครใคร	แม่ก็รู้แต่ยังทำ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 189)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะผ่านคำกล่าวของตัวละคร ซึ่งเป็นแม่ว่า
ได้ลูกเพราะความอ่อนเยาว์ของชีวิต ความด้อยประสบการณ์ เนื่องจากมาหางานทำตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น
ไพวรินทร์ ใช้คำว่า “วัยยังซุกซน” บอกถึงความเขลาของเด็กบ้านนอกในวัยรุ่น ไม่รู้จักคำว่า “รัก”
จนกระทั่งตั้งครรรภ์แล้วคลอดลูก ซึ่งชายผู้เป็นพ่อนั้น ไม่ได้มีเจตนาจะให้ลูกเกิดเลย เพราะแม่บอกลูกว่า
“พ่อ ลูกเขาคงเผลอ อารมณ์เด้บจนเกินดึง” แต่แม่ได้รู้จักความหมายของคำว่า “รัก” ก็มีความรักให้ลูก
ได้อย่างเต็มหัวใจ และเลี้ยงลูกให้เติบโตใหญ่ด้วยความรักและวิญญาณของความเป็นแม่

นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับครอบครัวว่า ลูกหลาน
ได้ออกจากบ้านไปต่างถิ่นแล้วไม่กลับมาทิ้งให้พ่อแม่ที่แก่ชราอยู่อย่างว่าเหว เช่น ร้อยกรองเรื่อง
“เพลงกล่อมเด็ก”

แม่เอ๋ยแม่ป้า
เด็กต่อลูกป้า
หายหน้าไปไหน
เคยเห็นวิ่งเล่น
พอเป็นผู้ใหญ่
ไปเที่ยวทางไกล
ไม่เห็นหน้าเออฯ

น้ำเอยน้ำตา
 แต่งแก้มชรา
 ว่าเหว่วววิบ
 ลูกข้าหายหนี
 บ้านมีไม่กลับ
 คอยแล้วคอยลับ
 ไม่กลับบ้านเออยๆ

(มำก้านกล้วย.2538 : 50)

เพลงกล่อมเด็กบทแรก เป็นการนำเสนอโดยกวีเป็นผู้กล่าว เสนอความคิดเกี่ยวกับสภาพครอบครัวชนบททั่ว ๆ ไป ที่ให้ลูกๆ ไปทำงานต่างถิ่น แล้วไม่กลับบ้าน ปล่อยให้พ่อแม่รอคอยอย่างสิ้นหวัง ในบทที่สองเป็นการนำเสนอทัศนะผ่านตัวละคร โดยตัวละครเป็นผู้กล่าวว่ามีแม่แก่ชรา รอคอยลูกซึ่งจากบ้านไปนานแล้วไม่มาสักที เป็นการเสนอทัศนะเกี่ยวกับครอบครัวที่คนหนุ่มสาวทิ้งให้พ่อแม่ผู้แก่เฒ่าอยู่กับชนบทตามลำพัง อาจเป็นเพราะลูกหลานต้องเดินทางเข้าเมืองไปหารายได้ เป็นสภาพครอบครัวที่มีมากในสังคมชนบทไทย ซึ่ง ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอไว้

ดังนั้น สถาบันครอบครัวที่ดีที่คนในครอบครัวจะดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขนั้น สมาชิกในครอบครัวต้องอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตา มีความรัก มีความรับผิดชอบ มีความตระหนง และศักดิ์ศรี เพื่อสร้างชีวิตที่ดี สร้างชีวิตของตน

1.3.2 สถาบันศาสนา ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ผู้ที่ยึดติดมั่นในคำสั่งของศาสนาและรู้จักหลักคำสอนของศาสนาไปปฏิบัติจะทำให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข เช่น ร้อยกรองชื่อ “ธารน้ำไหล”

น้ำจะชุ่มรอยแล้ง ณ แหล่งโลก
 ธรรมร้างดับดับโศกแก่โลกได้
 ธรรมชาติธรรมดาอยู่เช่นไร
 โลกย่อมให้ธรรมดาเธอเช่นนั้น
 อย่าฟังเพียงเสียงพระพูด
 จงใช้ธรรมยาพิสูจนถึงธรรมนั้น
 จงใช้ใจ ปฏิบัติใจในปัจจุบัน
 อย่างรู้ตัวทั่วทันการเปลี่ยนแปลง

 นั้นแหละเธอพึงจำธรรมชาติแสดง
 ข้อธรรมแห่งธรรมชาติอยู่เป็นนิจ

นิจศีลคือดงามตามปกติ
 สมาริคือตั้งมั่นแห่งดวงจิต
 คบปัญญาส่องสว่างทางมืดมิด
 เกลากิเลส วิเศษชีวิต วิจิตรดวงใจ

(ฤดีกาล.2532 : 23-24)

ไพวรินทร์ ชาวงาม เสนอทัศนะว่า สถาบันศาสนาเป็นแหล่งพึ่งพิงทางใจของผู้คนที่เป็นทุกข์ ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา จะทำให้คนที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำมีศีลสมาธิและปัญญา ทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ในใจได้ ไพวรินทร์นำเสนอทัศนะนี้ผ่านบทสนทนาระหว่างตัวไพวรินทร์เองกับธรรมชาติคือ น้ำ เพื่อเสนอหลักปฏิบัติในการหลุดพ้นจากความทุกข์โศกของชีวิต ซึ่งสิ่งที่จะพาให้ชีวิตหลุดพ้นความทุกข์โศกของชีวิตได้ ไม่ใช่เสียงพระพูดแต่เป็น ศีล สมาธิ ปัญญา

ในบทร้อยกรองชื่อ “วัดวาอาราม” ไพวรินทร์ ชาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับพระสงฆ์บางรูป บางกลุ่ม ที่อาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์นี้ให้กับตัวเอง ดังนี้

ครองชาติเป็นชาติได้	โดยใด
วัดฤฎาครองใจ	จับต้อง
ยอดโบสถ์รุ่งเรืองใน	นครศ
ภิกษุทุศีลร้อง	เรื่องเศร้าศาสนา
มาดีหวังอยู่ได้	โดยดี
ธรรมแห่งพระชินสีห์	แอบเศร้า
ฟ้ากอดยอดเจดีย์	โดดเดี่ยว
เสียงเทศน์พระคุณเจ้า	จบแล้วเรียไร
“ใดใดในโลกล้วน	อนิจจัง”
แม้แต่ศาสนายัง	หย่อนไต่
ทำนุถนอมบั้ง	เบือนบิต
หลอกศรัทธากราบไหว้	วัดร้างว่างธรรม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 35)

จากตัวอย่างเป็นทัศนะที่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นในวงการศาสนาพุทธในเมืองไทยว่า หลอกให้ผู้คนเชื่อถือ โดยบิดเบือนพุทธธรรม สร้างศรัทธาเพื่อการเรียไร ไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะนี้โดยการกล่าวออกมาโดยตรง ซึ่งเป็นมุมมองของคนที่มีเรื่องในวงการพระสงฆ์ เพราะไพวรินทร์เคยบวชเรียนมาก่อน

1.3.3 สถาบันการศึกษา ไพรินทร์ ชาวงาม เสนอทัศนะว่า การเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา เปรียบเสมือน การวิ่งวนอยู่ในกรอบที่จำกัด หลงอยู่กับการแก่งแย่งแข่งขันกัน ดังปรากฏในบทร้อยกรองชื่อ “โลกฤาเพียงสถาบันการศึกษา”

วิ่งวนในวงหลงวิ่ง	หลงวนความจริงที่ผ่าน
หลงคืนตื่นตึกนีกนาน	อยู่ในสถานที่เดียว
เขียนโลกเรียนลึกลับโลก	ถูกโศกถูกหนามตำเกี่ยว
โรงเรียนรูกไล้ไม่เรียว	ซัดเขี้ยวสู่มหาวิทยาลัย
เส้นทางกว้างยาวเท่านี้	ซีพมิกกว้างยาวเท่าไหน
หนึ่งร่างกายที่มีใจ	มีค่าเท่าใดให้ชีวิต
เข้าออก ออกเข้า เข้าออก	ในชอกไม่รู้ถูกผิด
กระรอกในกรงหลงคิด	มิดมิดบอดไปในกรง
ที่นี้มีไว้ให้ศึกษา	ฤาว่ามีไว้ให้หลง
ที่นี้มีค่าดำรง	ฤามีไว้ส่งฐานะ
กว้างขวางพอแล้วไซ้ไหม	อืมในเสรีอิสระ
อืมในปัญญาอารยะ	(เออสิวะ...สถาบัน)
ส่องมองผู้ร่อนนีกขาด	กระดาศ ตำแหน่ง แข่งขัน
ชิงชิงหวังวาดฟาดฟัน	หมายมันขึ้นขมล้มตาย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 78-79)

ไพรินทร์ ชาวงาม เสนอทัศนะว่า การเรียนในระบบโรงเรียนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลกและชีวิตได้ดีเท่ากับการได้เรียนโดยการใช้ประสบการณ์จริง ๆ ไพรินทร์ นำเสนอทัศนะนี้โดยการใช้สัญลักษณ์ เปรียบเทียบ กระรอกกับตัวผู้เรียน ไพรินทร์ แสดงทัศนะว่า ผู้เรียนหรือนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ต่างกับกระรอกที่ถูกนำไปขังไว้ในกรง ลองถูกลองผิด โดยไม่รู้ว่แท้จริงความรู้คืออะไร ทั้งยังมีน้ำเสียงประชดประชันว่า “ที่นี้มีไว้ให้ศึกษา ฤาว่ามีไว้ให้หลง ที่นี้มีค่าดำรง ฤามีไว้ส่งฐานะ” บางคนเรียนเพื่อรู้ บางคนเรียนเพื่อได้เข้าไปอยู่ในสถาบันบางแห่งที่ถือว่ามีชื่อเสียง แล้วหลงตนเองว่าสูงส่งเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดในสถาบันการศึกษาดำเนินการตามทัศนะของไพรินทร์ ชาวงาม คือ สถานที่แข่งขันกันของผู้เรียน เพื่อแย่งชิงกระดาศ หรือเกียรติบัตร , วุฒิปบัตร,ปริญญาบัตร ซึ่งไม่ใช่การศึกษาที่แท้จริง ที่ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปพัฒนากายและใจของตนได้

1.4 อาชีพ ในวรรณกรรมของไพรินทร์ ชาวงาม กล่าวถึง อาชีพต่าง ๆ ที่ปรากฏมีดังนี้

1.4.1 ชาวนา ไพรินทร์ ชาวงาม ยกย่องอาชีพชาวนา ถือว่าเป็นผู้เลี้ยงชีวิตผู้คน ดังเช่น บทร้อยกรองชื่อ “ข้าวงาม”

ชีวิตที่กระทำด้วยความรัก
 ชีวิตที่เหนื่อยหนักในหลักฝัน
 ชีวิตที่สงบง่ายไปวันวัน
 สร้างหุงอันว่างเปล่าเป็นข้าวงาม

ข้าวที่รายเมล็ดเรียงเรียงชีวิต
 มือที่ผลิตไถปลูกและแบกหาม
 ข้าวที่กิน ข้าวที่ขายทุกเขตคาม
 มือที่ตามต่อสู่ฤดูกาล

มืออาจจะหยาบกระด้างแห้งร้างร้าง
 แต่คำข้าวกินกลืนน้ำชื่นหวาน
 คนอาจตำทำนามาช้านาน
 แต่เหงื่องานสร้างเมล็ดข้าวสีทอง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539:142)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะนี้โดยการบรรยายให้เห็นภาพ การทำงาน
 ของชาวนาว่า ทำงานหนัก แต่งานนั้นทำด้วยใจรัก ชีวิตชาวนาสงบ เรียบง่าย หยาดเหงื่อของชาวนาคือ
 เหงื่อจากงานสร้างข้าวเลี้ยงชีวิตผู้คน

นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม ยังได้นำเสนอทัศนะว่า ชาวนานั้นต้องการให้
 ลูกหลานประกอบอาชีพอื่น ที่ไม่ใช้การทำนา เพื่อจะได้ดีดั่งเช่น บรุษยกรองชื่อ "ลูกชายของชาวนา"

พ่อแม่แห่งท้องทุ่ง	ยังเห็นบหนาวเล่าตำนาน
ส่งลูกออกจากบ้าน	ไปเล่าเรียนเพื่อรุ่งเรือง
ลูกชายของชาวนา	ทนตากหน้าอยู่ในเมือง
หวนคิดอดีตเคือง	มีอากลับไปทำนา
ซื้อข้าวเขาใส่ถุง	ชาวหุงในหม้อไฟฟ้า
คำข้าวตั้งจะคา	ค้างลำคอเมื่อคิดไป

(ฤดีกาล.2529 : 99)

บางวันที่ว่าเหว	บางเวลาที่ว่าวุ่น
เหมือนโลกจะหารุณ	ยิ่งหมุนเร็วไม่รีรอ
เคี้ยวข้าวแต่ละคำ	แต่ละคำช่างฝืดคอ
คิดแล้วน้ำตาคลอ	ลงรดข้าวของชาวนา

สี่ขาวเมล็ดข้าว	เป็อนสี่ขาวหยาดน้ำตา
เรียงรายเมล็ดมา	จากท้องทุ่งที่กว้างไกล
สู่เมืองฝูงมนุษย์	หยุดในถุงพลาตึกใหม่
ตีตราราคาไป	โฆษณาว่าข้าวงาม
ข้าวงามด้วยน้ำเหงื่อ	หรือน้ำเงินที่งอกตาม
(อย่าถามเลย อย่าถาม	แม่โพสพจะโศกตรม)

(ฤติกาล.2529 : 98)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ข้าวงาม เสนอทัศนะผ่านตัวละคร ให้ตัวละครเป็นผู้บรรยายเรื่อง ทำให้เห็นสภาพชีวิต ของชาวนาว่าไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาสินค้าเอง ชีวิตชาวนายังต้องต่ำ หยาดเหงื่อ แรงกายต้องเหน็ดเหนื่อย ทำนาส่งลูกเรียนหนังสือ เงินจากหยาดเหงื่อของตนที่ส่งลูกก็กลับมาซื้อข้าวที่ตนเองปลูก ซึ่งไม่ได้ทำให้ชีวิตชาวนาดีขึ้นแม้แต่น้อย

ในบทกวีชื่อ “ลมพัดรวงข้าว” ไพวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับชีวิตอันลำเค็ญของชาวนา

กรูลมหนาวกราวกรียวเรียวรวงข้าว	เรียวรวงข้าวรวดทุ่งสะเทือนไหว
คลื่นรวงทองรองแดดระยิบไกล	ไกลออกไปสุดโค้งเคี้ยวของชาวนา
.....
ไกลออกไปคือโค้งหลังของชาวนา	ไกลเข้ามาคือดวงตาอันขึ้นเข็ญ
มองออกไปสุดทุ่งที่แปลกเป็น	ทุ่งสุดท้ายที่เห็นจะเปลี่ยนไป
ลมเอยพัดรวงข้าวอยู่ริ้วรวด	ฝันแปลบปวดทุ่งจะหมองข้าวร้องไห้
ทุ่งรวงทองที่รักจะยากไร้	เหลือสุสานกว้างใหญ่ให้ชาวนา!

(ม้านกกล้วย.2538 : 46)

ไพวรินทร์ ข้าวงาม นำเสนอทัศนะโดยการบรรยายด้วยตัวเอง ซึ่งให้เห็นภาพทุ่งนาที่แม้งดงามด้วยธรรมชาติ แต่ก็มีทุกข์ “เรียวรวงข้าวรวดทุ่งสะเทือนไหว” ชาวนาเองก็ดวงตาขึ้นเข็ญ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความทุกข์ระทมของชาวนา การเปรียบทุ่งนาเป็นสุสาน เป็นการบอกให้ทราบถึง หายนะที่กำลังจะเกิดขึ้นกับชีวิตชาวนา ซึ่งเกิดจากการเอาหน้าไปจํานองกับนายหน้า หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร ดังเช่นในเรื่อง “หนาวดอกจาน”

“เอ็งไปอยู่เมืองโกโตเมืองกอก	นึกว่าลืมนบ้านนอกเสียแล้วหนา
ไปเรียนสูงรุ่งเรืองอยู่เมืองฟ้า	นึกว่าลืมลปลาร้าประสาจน
โซคยังดีที่เอ็งไม่เบ่งอ้าง	เดินอวดทำอวดทางไปตามถนน

.....
 เสี่ยวยังแท้แม่นานก็ทานทน
 ขำมีนาแต่มีหนี้ นี้น้ำหนัก
 ที่เหลือกินเหลืออ้อมพอยิ้มออก
 เจ้าความเศร้าซุ่มอยู่เพื่อดูใจ

.....
 เหมือนปลาร้ามีมนต์ดลใจรัก
 นวดข้าวเสร็จก็ถูกตักหักหนึ่ไป
 ก็ไม่นานนักดอกที่ยิ้มได้
 ก็โถมใส่ ข้าซีหนึ่ไม่ทัน"

(มำก้านกล้วย.2538 : 47)

ไพรวรินทร์ นำเสนอทัศนะผ่านบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งกล่าวถึงชีวิต ที่ยังประกอบอาชีพทำนา แล้วไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะทำนาได้ข้าว ต้องขายข้าวให้หนี้ ใช้ดอกเบี้ยเป็นความเศร้าความทุกข์ในชีวิตของชาวนา

1.4.2 กวี

ไพรวรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานภาพและภารกิจของกวีว่า กวีคือ ผู้รักษามรดกในทางวรรณศิลป์อันยิ่งใหญ่ กวีเป็นผู้สร้างงานเพื่อมอบให้กับมหาชน แต่กวีก็รับรู้สึกโดดเดี่ยวเพราะสื่อเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อผู้คนและแย่งเนื้อที่ความสำคัญของบทกวีไป เช่น บทร้อยกรองชื่อ "เสียงอุทาน" กล่าวถึง กวีนิพนธ์ที่มีค่าแต่ไม่มีใครสนใจถูกทอดทิ้ง เช่น

ดึกนี้กวีนิพนธ์ใครหล่นหาย
 กระจัดกระจายเกลื่อนพื้นสะอื้นหนาว
 ข้าเก็บอ่านสะท้านใจได้ดวงดาว
 กวีต่างกล่าว โอ้โลกา! อ้าชีวิต!
 โอ้อันิจจัง!

(ฤดีกาล.2532 : 20)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า เขาจะเป็นผู้สืบสานงานกวีต่อจากปราชญ์ของแผ่นดินดังเช่น เสฐียรโกเศศ และสุนทรภู่ ดังปรากฏในบทร้อยกรองชื่อ "กราบปราชญ์ของแผ่นดิน" , "กราบโคลงถึงครูกลอน" และ "คีนสูที่ราบสูง"

กราบ ศรีรัตนสร้อย	โกสินทร์
ปราชญ์ เอกศรีแผ่นดิน	แผ่นกว้าง
เสฐียร ธรรมสถิตวิญ-	ญาณยุค
โกเศศ โกศลสร้าง	เสกรู้แรงใจ
โคมไทยส่องประเทศไว้	สว่างวาร
สว่างที่ศวิทยาจารย์	จรัสจ้า
จรัสใจปรัชญาญาณ-	ทัศนะ สืบนอ

สืบยุคเรื่องยุคระยำ	ระยับด้วยยินดี
หวังจุดประทีปประเทศให้ ดูปราชญ์ฝากรอยงาน สืบอดีตปัจจุบันสาน เวียนสัจธรรมค่าเข้า	ชวาล เกิดเอย รากเหง้า อนาคต หลังร้อยกระแสดิลปี
แผ่นดินต่างกระตาะไซ้ ชีวิตต่างหมึกเวียน จารึกเจตนาเรียน บทแบบปราชญ์ท่านอ้าง	ขีดเขียน หยาดสร้าง รอยโลก กล่าวให้แสวงหา
เกิดมาเรียนไต่ร่ม สำนักคุณนรชาติ ยามทุกข้อเนจอนาถ ยังอาจพบโคมแก้ว	เงาปราชญ์ หนึ่งเอย ยิ่งแล้ว ชีพมิต มิตแล พรางแพรวแผ่นดิน
ทุกศิลป์ทุกศัพท์สร้อย ขอหยิบเป็นแรงใจ โลกเวียนเปลี่ยนแปลงไป ใจสืบแรงใจสร้าง	ยุคสมัย หนึ่งบ้าง เป็นอื่น ก็ดี อย่าร้างใจเทอญ

(ฤดีกาล.2532 : 33-34)

ไพวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึง เสฐียรโกเศศ ว่าเป็นปราชญ์ของแผ่นดิน และ
เพื่อให้ประเทศชาติได้สืบสานวรรณศิลป์จากอดีตถึงปัจจุบัน ไพวรินทร์ จะเป็นผู้หนึ่งที่จะปฏิบัติภารกิจนี้
ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะของตนเกี่ยวกับอาชีพกวี ว่า

ข้ามันภารกิจสร้าง คืนแต่ฝันแผ่นดินดิบ จารึกทุกเสี้ยววิญ- กับกระตาะแห่งโลกกว้าง	สมัยศิลป์ กระต้าง ญาณขบถ ไปร้างฤดีกาล
---	--

(ฤดีกาล.2532 : 93)

ไพวรินทร์ มีเจตนา มีความฝันต่ออาชีพกวีว่าเขาจะสร้างยุคสมัยให้มีความ
งดงามด้วยภาษาวรรณศิลป์ จดจารึกทุกสิ่งในโลกนี้ ให้คงอยู่ในจิตใจของผู้คนตลอดไป และถือว่า "กาพย์

กลอน” ซึ่งหมายถึง คำประพันธ์ร้อยกรอง เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจ กวีใช้เป็นกำลังใจแก่ผู้ที่มีความทุกข์ ท้อแท้ สิ้นหวัง ดังเช่นเรื่อง “รักแท้ในยามยาก” ซึ่งเป็นการนำเสนอทัศนะโดยกวีกล่าวออกมาแก่ผู้อ่านโดยตรง ดังนี้

วันจะขึ้นคืนจะชมระทมใจ
 มิเคยร้างรมณีย์ฝันพิไล
 แต่งกาพย์กลอนสะท้อนสมัยให้แผ่นดิน
 กาพย์กลอนสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก
 สะท้อนความคิดนึกจารึกถวิล
 สะเทือนทุกข์ สะท้อนทุกข์ปลุกชีวิน
 ให้ต่อสู้ย่ำสู้สู้ศักดิ์ศรีคน

กาพย์กลอนสะท้อนฝันบันดาลรัก
 จุดประทีปชีพประจักษ์ทุกแห่งหน
 ร้อยดวงดาวแต่ชาวดินผู้ตื่นรน
 แต่งชีพฝันตื่นตื่นทุกหนทาง

.....
 กาพย์กลอนคือรักแท้ในยามยาก
 จะแต่งดอกหญ้าฝากรักยิ่งใหญ่
 ยากจนจะจดจำค่าใส่ใจ
 ดีกว่ารวยแต่ไร้ใจจะรัก!

(ฤดีกาล.2532 : 38-40)

จากตัวอย่าง บทร้อยกรองที่ ไพวรินทร์ แต่งนั้น เขาบอกว่าสะท้อนทุกความคิด ทุกเรื่องราว เพื่อปลุกความคิดในใจของผู้คนให้ต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ไม่ให้ท้อแท้ ซึ่งกวีมีความรักและกำลังใจให้ผู้อื่นเสมอ

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณค่าต่อการสร้างงานของกวี คือ ธรรมชาติ ดังบทร้อยกรอง “กระท่อมทุ่งเสี้ยว”

เจียบกระท่อมทุ่งเสี้ยว	อิสระ
ปลดปล่อยลอยพันระ	ที่นั่น
ดื่มด่ำร่ำอมตะ	ฝันตลอด
จารึกบทกวีตื่น	ลึกได้ปรารถนา
.....

ชีวิตชนบทไว้	แหวหวาน
กระท่อมใบตองธาร	ทุ่งข้าว
ภูสูงพฤษีไพรบาน	บุปผชาติ
ทองฝุ่นกรวดเม็ดร้าว	รทหญ้าสะอาดใจ

ชีพไกลใครไปรู้	ระบายฝน
ชีพซิดจิงซิดสวรรค	ทุ่งเสี้ยว
ถึงสันป่าตองวัน	ว่าเหว
ถึงหนึ่งใจไปเสี้ยว	ดื่มแล้วแก้วใจ

(ลำน่าวเนจร.2538 : 74-75)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะโดยการเล่าเรื่องเสนอความคิดของกวีออกมาโดยตรง โดยแสดงให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติ ว่า ชีวิตในชนบทอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติและธรรมชาตินั้นสร้างความสุขทางกาย ทางจิตใจและสติปัญญา แสดงให้เห็นว่า เมื่อจิตใจมีความสุขก็เกิดปัญญาในความคิด ทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นล้วนเป็นสิ่งมีคุณค่า แม้แต่ฝุ่นกิ่งงามตั้งทอง หญ้าแม้จะรก แต่จิตใจคนใสสะอาดสว่างด้วยปัญญา ดังนั้น ธรรมชาติและชีวิตในชนบท จึงสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้แก่กวีได้เป็นอย่างดี

ไพวรินทร์ เสนอทัศนะว่า กวีที่แท้จริงต้องเข้าใจสัจธรรม ดังเช่นใน "ลำน่าวเนจร" ซึ่งใช้กลวิธีการนำเสนอโดยใช้บทสนทนา ดังนี้

ฉันตอบ ฉันคือภราดา
 ใฝ่เกิดศรัทธาสัจธรรม
 เธอบอกว่า เป็นตั่งกวี
 เอ้อมหวังทั้งที่ต้อยต่ำ
 ฉันยิ้มบอกว่า ฉันย้า
 รักเขียนถ้อยคำสุนทร
 เธอบอกว่า กวีที่แท้
 ไซ้แค่หลงเขียนอักษร
 สัจธรรมลึกซึ่งซับซ้อน
 บางทีบทกลอนไม่จำเป็น

(ลำน่าวเนจร.2538 : 43)

กวีคือผู้ถ่ายทอดเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้เพื่อจะได้ปรับปรุงในสิ่งที่ยังบกพร่องและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่อไป

1.4.3 โสเภณี

ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะเกี่ยวกับโสเภณี ดังนี้

เจ้าภูรานผลาญพราฆ่าไซ้ใหม่
จึงมาเป็นดอกคำไต่บานในช่อง
มีกลีบงามสำหรับคอยรับรอง
เป็นกลีบเงินกลีบทองของชีวี

เจ้าบานในม่านหมอกของชอกช้อง
แผ่วแผ่วของลมหายใจเต้นไหวถี่
ที่นี่ไม่ใช่บ้านอันเคยมี
เพราะที่นี่เรียกว่า “มหานคร”

โอ้เจ้าดอกคำไต่ในป่าเหนือ
เหมือนร่วงเพื่อบานใหม่ไม่หลบซ่อน
เจ้าภูรานถูกเร้าให้เร้าร้อน
เจ้าถูกต้อนถูกเปิดเตลิดไป

บริสุทธ์เจ้าถูกปล้นเปื้อนมลทิน
คงรื้อรอยรยรินควากลิ่นใคร่
โอ้ดอกเอ๋ยซ้ำชอกเจ้าดอกไม้
ฤดูดอกคำไต่ในป่าเมือง

(คำใดจะเอ๋ยได้ตั้งใจ.2539 : 114)

ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงทัศนะโดยการเล่าเรื่องจากสภาพเหตุการณ์จริง สะท้อนถึงความรู้สึกเห็นใจหญิงสาวที่ถูกนำมาขายบริการ ไพวรินทร์ ใช้ “ดอกคำไต่” เป็นสัญลักษณ์ของหญิงสาวชาวภาคเหนือที่ถูกซื้อตัวนำมาค้าประเวณีในเมืองหลวง และในบทร้อยกรองชื่อ “ปรากฏการณ์” ไพวรินทร์ ขาวงาม กล่าวถึงการซื้อ-ขายตัวของหญิงสาวจากภาคเหนือ ดังนี้

หญิงเวียงป่าเป้า	ปรารถนา
ไม้ดอกเชียงรายเรียง	ร่างร้อย
อำนาจแห่งเงินมา	ผูกมัด
พาร่างอันน้อยน้อย	แนบสนาน

ดอกคำใต้ตัดต้น	ตัดใจ
เด็กเล็กเด็กหญิงขาน	ถูกคำ
พลัดพรากพ่อแม่ไป	เจ็บปวด
เจ็บหนักจگرูหน้า	ชองไหน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 147)

จากตัวอย่าง ไพรินทร์ นำเสนอทัศนะโดยการเล่าเรื่อง กวีเป็นผู้บรรยายเรื่องราว แสดงให้เห็นอำนาจของเงินที่สามารถซื้อคุณค่าความเป็นคนได้ พ่อแม่และลูกต้องพลัดพรากกันด้วยความเจ็บปวด ไพรินทร์ เสนอความคิดว่า โสเภณีที่ถูกซื้อตัวมานั้น "ได้รับความขมขื่น ยามเจ็บไข้ก็ไม่อาจได้เห็นหน้ากัน ซึ่งยากนักที่จะได้กลับไปหาพ่อแม่อีก

ในบทร้อยกรอง "หญิงสาว" ไพรินทร์ให้ตัวละครหญิงสาวมาเป็นตัวแทนผู้หญิงอีกมากมายที่ต้องตกอยู่ในชะตากรรมโหดร้าย ต้องทิ้งนา ไปทนทุกข์ทรมานในเมืองหลวง ด้วยการประกอบอาชีพโสเภณี ไพรินทร์เสนอทัศนะนี้ด้วยการผ่านความรู้สึกของตัวละคร คือ หนุ่มคนรักที่รอคอยการกลับมาของหญิงสาว ดังนี้

หนุ่มชวานาหน้าดำทำแต่นา
รอการมาของหญิงสาวก็เจ็บสั่น
หญิงคนรักจากไปเหมือนโบบยบิน
นี้ไต่ย็นเพียงข้าวเขาเล่าลือ

ข่าวว่าเธอไปทำงานในเมืองหลวง
วันคืนล่วงทนรอไปด้วยใจซื่อ
ยามลมฝนสาดซัดพัดกระพือ
หลงว่าคือความรักจากคนไกล

ตอนสงกรานต์บอกรจะมาก็ไม่มา
ถึงยามฝนจะเห็นหน้าก็หาไม่
พ่อแม่หวังเธอนั้นกันสุดใจ
สะอื้นให้ – กลับมาเถิดกลับมา

หญิงสาว...
ไม่นานนี้มีข่าวคนเล่าว่า
งานเธอตีได้กลายเป็นสินค้า
ส่งไปหาเงินทองถึงต่างแดน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 127)

จะเห็นได้ว่า เป็นการเสนอความคิดเกี่ยวกับอาชีพโสเภณีของไทย ซึ่งเป็นสินค้าไปต่างแดน เป็นการกล่าวถึงการค้าประเวณีข้ามชาติ ซึ่งโสเภณีในทัศนะนี้ไม่ใช่คนแต่เป็นสินค้า เป็นผลพวงมาจากความยากจน ความมั่งคั่งมากทางภวาระของผู้เสพ จึงทำให้อาชีพนี้ยังคงอยู่ ท่ามกลางความเจ็บปวดของผู้หญิงเอง รวมทั้งหนุ่มคนรักและพ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง

ไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับโสเภณีว่ามีอยู่มากมาย โดยเฉพาะในเมืองหลวงหรือกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีแหล่งบริการหลายที่ โสเภณีบางกลุ่มเป็นนักเรียนพาณิชย์ที่ขายบริการเพื่อค่าเทอมและเที่ยว ดังในบทร้อยกรองชื่อ “กามกรุง”

บางขุนพรหมร่อยร้าง	เพลงพรหม
เพลงซิ่นกลับซิ่นขม	ขับเร้า
โรงแรมและชอกชม	ช่องวัด
กะหรี่ระริกเข้า	คำเข้าควาหวาน
สุทธิสารโคกสั่น	บริสุทธิ์
โทรศัพท์รับร่างนุช	แนบข้าง
ตำรวจตรวจตราจุด	จับจับ
จับจับปล่อยปล่อยอ้าง	ออกคำประเวณี
เพชรบุรีตัดใหม่แมน	เมืองสรวง
ไฟสว่างเขี้ยวแดงดวง	ตึกดิน
สาวเหนือเบือถูกลวง	เลยสมัคร
รับสมัครพนักงานสั่น	รับสิ้นสาวสวย
พัฒนพงษ์ราวยช่วยสร้าง	ชื่อเสียง
จีนฝรั่งมานั่งเรียง	รินยิ้ม
กะเทยรสแปลกเพียง	สัมผัส
เด็กเล็กเด็กใหญ่ลุ่ม	แลบลิ้นฉ่ำฉลอง
คลองหลอดจับคู่เกล้า	ริมคลอง
เรือนร่างทรุดโทรมหมอง	หม่นไหม้
ตามุ่งเมืองมิตมอง	หมายเหยื่อ
หนาวเหน็บลงเจ็บไข้	ขัดข้องระคายหนาว
บางสาวพาณิชย์น้อย	เหนียวหนอ
คำสวาทหาเงินพอ	เพื่อนพ้อง

คำเทอม, คำยา, ฟลอร์,
อาเสี่ยอาสัวจ้อง

แพชั่น
แจกเจ้าเอาใจ

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 42-43)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะโดยการเล่าเรื่อง กล่าวถึง สถานที่ต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ เช่น บางขุนพรหม, สุทธิสาร, เพชรบุรี, พัฒนพงษ์, คลองหลอด ซึ่งเป็นแหล่งที่มีสถานบริการทางเพศ ซึ่งก็กล่าวถึงลักษณะของสถานที่เหล่านั้น มีทั้งการขายบริการทางโทรศัพท์ แต่การตรวจตราตรวจจับของ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ก็ไม่ปฏิบัติอย่างจริงจัง

ไพวรินทร์ แสดงทัศนะว่า อาชีพโสเภณี เป็นผลกระทบมาจากความยากจน ซึ่งเป็นความน่าเศร้าของประเทศไทย ดังปรากฏในบทร้อยกรองชื่อ "แม่ศรีคณิกา"

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีสนามหลวง
ฝันของแม่โรยร่วง
สนามหลวงเคยเช่าบ้านใหม่

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีโคนมะขาม
รักของแม่แสนงาม
โคนมะขามรู้หรือไม่

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีใบตะแบก
ใจของแม่พร้อมแจก
ใบตะแบกหรือสนใจ

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีโคนขนุน
โลกของแม่ทารุณ
โคนขนุนช่วยไฉน

แม่ศรีเอ๋ย
แม่ศรีคลองหลอด
อกของแม่แห้งขอด
น้ำคลองหลอดหรือเต็มได้
แม่ศรีเอ๋ย

แม่ศรีคณิกา
ผลของแม่ออกมา
เป็นเวทนาของเมืองไทย

(มำก้านกล้วย.2538 : 72-73)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะนี้โดยใช้ “แม่ศรีสนามหลวง , แม่ศรีโคนมะขาม, แม่ศรีโคนขนุน, แม่ศรีคลองหลอด” เป็นสัญลักษณ์แทนหญิงโสเภณีที่หากินอยู่แถวสนามหลวง , โคนมะขาม , โคนขนุน , ข้างคลองหลอด ซึ่งเป็นภาพสะท้อนสังคมยุคสมัยของงานเขียน

1.5 ศิลปกรรม

ศิลปกรรม เป็นมรดกทางศิลปะซึ่งแสดงออกถึงความงามทางวัตถุ สะท้อนความเจริญทางจิตใจของสังคม ซึ่งบรรพชนสร้างไว้ให้คนรุ่นหลังช่วยกันอนุรักษ์และสืบทอดไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าศิลปกรรมจะสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการรักษาและสืบสานกันของคนรุ่นหลัง อีกทั้งรู้จักปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ไม่ดีให้เป็นสิ่งที่ดีและถูกต้อง เพื่อให้ศิลปกรรม คงอยู่ตลอดไป เช่น ร้อยกรองชื่อ “ศิลปะและโลก” ไพรวรินทร์ นำเสนอด้วยการบรรยายแก่ผู้อ่านโดยตรง ดังนี้

ความรักใจผลึกสร้าง	แต่งศิลป์
ควรค่าและควรกาล	เกิดได้
ความหมายร่วมใจริน	รองรับ
คนส่วนมากล้วนใช้	ชื่นชม
ประติษฐ์ประดับได้	โดยเพียร
ประติมากรรมสม-	มดีสร้าง
ลายไทยลวดลายเขียน	อักขระ
ผันมนุษย์นี้กว้าง	กว่ามือ
อันศิลป์อมตะด้วย	ชีวิต
สานต่อสืบต่อถือ	ถูกต้อง
คงถูกเปลี่ยนแปลงผิด	ฝึกเพิ่ม
จารึกโลกให้คล้อง	ผ่อนคลาย

(คำใจจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 52)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะว่า ปราสาทหินที่มนุษย์ใช้แรงงานก่อสร้างเพื่อเป็นมรดกให้แก่ชนรุ่นหลังนั้น ปัจจุบันกลับถูกขโมยไปขายเพราะอำนาจของเงิน และความโลภของมนุษย์ที่ไม่รู้คุณค่าของงานศิลปะ เช่น ร้อยกรองเรื่อง “นิราศหิน” ไพวรินทร์ นำเสนอด้วยการกล่าวรำพึงกับธรรมชาติ ดังนี้

ดลมนุษย์หาญอาจสู้	เสกสรรค์
ปราสาทศิลาบรร-	เจ็ดหล้า
เรื่องจรสัฒนานันต์พนมรุ่ง-	รุ่งเอย
เขาต่ำยิ่งใหญ่ท่า	ยั่วฟ้าเกรงดิน
จากหินเคยต่ำได้	ดินเขา
กลับรุ่งพุ่งเสียดเงา	เมฆเงื่อม
ตั้งมณีลีลาเนา-	รัตนะ แต่งนอ
แรงมนุษย์สุดแรงเอื้อม	อวดรู้แรงศิลป์
สลักหินเป็นเทพเจ้า	แห่งหิน
แผกค่าศิลาดิน	ดาษพื้น
เยี่ยงยิ่งยโสรินนฤมิต-	กรรมเออย
ผาสาทผจาดพื้น	ยั่วฟ้าดินผืน
บันเทิงแกจิดผู้	พิริยะ
บันทีกผืนมนุษย์ขณะ	หนึ่งไว้
บรรจงวิจิตรศิลปะ	ประดับโลก
บรรเจิดแก่ใจได้	ตั้งรู้แรงคน
.....
ศิลปะลัยไปร้างโบราณ-	คดีเอย
วัดตุสมมติสถาน	สถิตไว้
มรดกแห่งแรงงาน	ชีวิต
ฝากแก่ยุคสมัยใช้	ชื่อผู้สร้างงาน
กาลเวลาผืนผ่านเข้า	ถือครอง
ดุสิตากหินกอง	เคลื่อนพื้น
กลบผืนกระดุกของ	ขอมเปื้อย สิ้นแล
ที่หลับก็ตื่นพื้น	ก็ฟ้าดินหวล
.....

ศิลป์เอ่ยท่านเกิดขึ้น	เพื่อใคร
เกิดเพื่อจิตมนุษย์ใน	โลกกว้าง
ศิลป์เอ่ยท่านเอาใจ	ใครเล่า
สูงต่ำดำขาวบ้าง	อาจอ้างเอาใจ

โอศิลป์อมตะด้วย	ความหลง ใฉนฤ
ความโลกอมตะคง	คู่หล้า
คนรักร่วมธารง	อนุรักษ์ ท่านฤ
ความโลกกำหนดค่า	งัดข้าออกขาย

เสียดายหยาดเหงื่อผู้	พิริยะ
ท่านดับปลั่งลงขณะ	อดีตนั้น
ไปรู้อารยะ	เงินรุ่ง เรื่องเอย
ศิลปะอายุสั้น	โลกนั้นยืนยาว

(ฤดีกาล.2532 : 104-107)

ไพวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับศิลปกรรม อันทรงคุณค่าของชาติ ด้วยน้ำเสียงที่เสียดาย หดหู่เพราะความโลภของคนที่ไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน, โบราณวัตถุของชาติ

ไพวรินทร์ มีทัศนะเกี่ยวกับศิลปะว่า ธรรมชาติเป็นผู้สร้างศิลปะที่ยิ่งใหญ่ มนุษย์ไม่อาจสร้างศิลปะได้เหมือนธรรมชาติ และธรรมชาติคือครูผู้เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างศิลปะ เช่น ร้อยกรองชื่อ "ฝีมือแห่งครู"

นั่งพินิจจิตรกรรมของธรรมชาติ
ช่างพิสุทธิ์ งามสะอาด ในเชิงศิลป์
เกินมนุษย์ใดใดในปถวิ
จะอาจรินใจรักถักทอแทน

ระบัดใบบังใบเป็นม่านใบ
หยาดน้ำใสเกาะใสช่างใสแสน
ดูชัดเจนบรรเลงวิจิตรแมน
ช่างฝีมือจากแดนสวรรค์ดล

ช่างฝีมือธรรมชาติเก่งกาจนัก
วาดความงามความรักไว้ทุกหน

แฝงความดีความจริงเป็นมิ่งมนต์
มนุษย์ยลแล้วสยบนบดวงใจ

ศิลปะของมนุษย์สุดความรู้
มีอาจลวงเกินครูผู้ยิ่งใหญ่
แรงที่ทุกมนุษย์สรรค้งานศิลป์ได้
ล้วนบันดาลขึ้นได้จากครูเดียว

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 41)

ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศิลปกรรม ด้วยการกล่าว
รำพึงกับธรรมชาติ ยกย่องเชิดชูว่าธรรมชาติคือ ครูของงานศิลปะทั้งหมด

2. ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต

ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ต่อชีวิตมนุษย์ โดย
แสดงความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะพลเมืองของสังคม ซึ่งจาก
การศึกษบทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม ปรากฏทัศนะเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ดังนี้

2.1 ชีวิตมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล

ชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล หมายถึง องค์ประกอบของมนุษย์ทั้งทางร่างกาย
และจิตใจ รวมไปถึงจนถึงการดำรงชีวิต ความสามารถ อิสราภาพ ความรัก การทำงาน ความรู้สึกนึกคิด
ความเชื่อมั่นศรัทธา ความหวัง ฯลฯ ซึ่งประกอบกันเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ดีดำรงชีวิตในสังคม และ
องค์ประกอบเหล่านี้หมายรวมถึงการที่มนุษย์ปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ต่อตนเองและต่อผู้อื่นด้วย

2.1.1 ความใฝ่ฝัน ไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ในตัวมนุษย์ทุกคนมีความฝัน
และความใฝ่ฝันนี้เองที่สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นความเป็นจริงได้

ไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเรื่องความใฝ่ฝันว่า มนุษย์ทุกคนจะมีความ
ใฝ่ฝันเพื่อชีวิตไม่หยุดนิ่งกับที่ ทำให้มนุษย์อยากทำสิ่งใหม่ ๆต่อไป เพื่อการ
สร้างสรรค์ที่ดีจะได้เกิด
ขึ้นต่อไป และความใฝ่ฝันของเรานั้นหากสูญหายหรือถูกหลงลืม เราอาจทำให้ชีวิตผิดพลาด และไม่ได้
เป็นในสิ่งที่ตนเองอยากเป็นก็ได้ แต่ขอเพียงไม่ท้อแท้และมีความเชื่อมั่นในความใฝ่ฝัน เราก็จะสามารถ
สร้างมันขึ้นมาได้ใหม่เสมอและด้วยความแน่วแน่ ความใฝ่ฝันจะเป็นความจริง เช่น บทร้อยกรองชื่อ
“สุดปีผีเสื้อ”

นกฝันในฟากฟ้า
ปลาฝันว่ายชเลวง
กว้าง ไกล ล้ำลึก ลง-
จักรวาลแห่งชีวิต
หวังค่าอนาคต

จะสูงค่าดังลิขิต
 พรุ้งนี้อาจน้อยนิด
 และพรุ้งนี้อาจเนิ่นนาน
 ผืนใดก็ผืนใด
 ด้วยศรัทธาที่ทนทาน
 ผืนใดจะบันดาล
 ก็ด้วยแนวเจตนา

(ลำนาวเนจร.2538 : 59)

ไพวรินทร์ นำเสนอโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบความฝันของนก และปลา ซึ่งหมายถึงชีวิตทุกชีวิต ต้องมีความฝัน มีศรัทธาและแรงบันดาลใจ เพื่อชีวิตที่ดีกว่าเดิม ในร้อยกรองชื่อ “ดวงดาวของคนช่างฝัน” ไพวรินทร์ ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับความใฝ่ฝันว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าแม้มนุษย์จะไม่มีชีวิตอยู่ แต่ความใฝ่ฝันยังเกิดประโยชน์ต่อสังคมและโลก

คราหนึ่งเพื่อนข้าอริษฐาน	ยามจิตวิญญานอันเหงา
ดึกลมพรมพัดแผ่วเบา	หอมกลิ่นดาวเจ้าโชยไกล
แม้ว่าใจเขาต้องสลาย	ขอกลายเป็นดาวสากวสาง
ฝันร่วมฟ้าฟากผากไฟ	เปล่งดาวหัวใจฉายดวง
เป็นมิตรของคนช่างฝัน	ด้วยแรงจิตอันใหญ่หลวง
เป็นดาวแจกวาดทั้งปวง	รุ่งโรจน์โชติช่วงราชวง
เป็นคมเนตรจ้องเจิดจ้า	แต่คำจันฟ้ารุ่งสาง
เป็นขวัญของนักเดินทาง	ผู้ยังก้าวอย่างหัดยั้ง
เป็นแหล่งดาวกล่อมธรรมชาติ	ยามโลกเกรี้ยวกราดผาดฝัน
เป็นนวลแสงทองส่องพื้น	แผ่นดินได้ชื่นแสงดาว

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 101)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับความฝัน ด้วยการเล่าเรื่อง เพื่อแสดงถึงจุดหมายของความฝันว่าต้องการจะสร้าง จะทำอะไรให้แก่สังคมและโลก

ในเรื่อง “เปลวไฟและนักฝัน” ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอภาพนักฝันผู้รักศักดิ์ศรีมนุษย์ ด้วยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง และย้ำเจตนาในตอนจบ ด้วยเครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) ดังนี้

คืนนี้นักฝันอยู่ไหน	ปรุ่งฝันปรับไฟเถิดหนา
ส่องปลุกสำนึกชีวา	ฝ่าข้ามความจริงเลวร้าย

เพื่อมนุษย์คินมีศรีศักดิ์
นักฝันแมนจักต้องตาย

ศักดิ์ศรีซึ่งไม่อาจขาย
ขอตายจุดไฟชีวิต!

(มำก้านกล้วย. 2538 : 96)

ไพวรินทร์ ต้องการนำเสนอทัศนะว่าความฝันของมนุษย์ไม่เคยสูญสิ้นไป
แม้ว่ามนุษย์อาจจะไม่พบสิ่งดีงาม แต่ความฝันไม่เคยหมดไป

ไพวรินทร์ ใช้ความฝันเป็นเครื่องปลอบใจแก่มนุษย์ โดยนำเสนอทัศนะผ่าน
บทสนทนาของกวีกับดวงดาวในเรื่อง “เจ้าดาริกา” ดังนี้

ดับเกิดดับ	ดาริกาถ้าแสงดับ
ลับเกิดลับ	ดาริกาถ้าแสงสูญ
ฝันเกิดฝัน	ฝันนั้นจะบริบูรณ์
.....เทิดทูนฝันเกิดเจ้าดาริกา.....	
.....ฯลฯ.....	

ดับแสงดับ	ดาริกายาฝันดับ
ลับแสงลับ	ดาริกายาลับฝัน
รุ่งและร่วง	เพียงห้วงขณะเท่านั้น
...ฝันเกิดเจ้าดาริกา....	
...ขณะหนึ่งคือนิรันดร์	
ฝันเกิดฝันเจ้าดาริกา...	

(มำก้านกล้วย. 2538 : 106-107)

ไพวรินทร์ ให้เทิดทูนความฝัน ยึดมั่นในความฝันเพื่อจะได้สร้างสรรค์ชีวิตให้
ดีงาม ซึ่งความฝันของไพวรินทร์นั้น หมายถึง อุดมการณ์ ที่จะสร้างชาติให้แก่ ชีวิต สังคม และโลก

2.1.2 ความเป็นตัวของตัวเอง ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับความเป็นตัว
ของตัวเองในบทร้อยกรอง และเสนอให้ผู้อ่านหาแนวทางเดินของตนให้พบ ความเป็นตัวของตัวเองจะทำ
ให้มนุษย์ที่มีคุณค่า ซึ่งปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

ฉันเป็นอย่างที่เป็น
 ในความจริงอันประจำ
 สิ่งไหนเธอน้อมนำ
 เป็นสิ่งนั้นมันคงหนัก

(ลำนำวเนจร.2538 : 40)

ข้ามีวิถีข้า
 จึงมุ่งหน้ากล้าตระหนัก
 ข้ารักในสิ่งรัก
 และชิงชังในสิ่งชัง
 ข้ามีวิถีข้า
 วิถีข้าไม่ถูกชัง
 หวังอยู่เมื่อชีพยัง
 ให้ชีพยังด้วยเสรี

(ลำนำวเนจร.2538 : 41)

ไพโรรินทร์ ให้ความหวังแก่ผู้อ่านว่า การค้นหาความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์นั้นไม่ยาก ทุกคนอย่าท้อแท้ เพราะที่สุดแล้วมนุษย์ทุกคนจะพบว่าตัวเองต้องการเป็นอะไร ขอเพียงมีความเชื่อมั่นและมีความกล้า ก็จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีความสุข ไพโรรินทร์ นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเอง ด้วยการกล้าออกมาโดยตรง เพื่อจะช่วยให้ผู้อ่านได้รู้จักตัวตนของเขา และได้สร้างความเป็นตัวของตัวเองให้กับผู้อ่านด้วย

2.1.3 การกำหนดชะตากรรมของตนเอง ไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าคนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ ถ้าเราคิดว่าเราเป็นอย่างไร สิ่งนั้นก็กำหนดวิถีชีวิตของเรา ถ้าเราไม่ทำตัวเองให้เสียใจ ใครที่ไหนจะเป็นผู้มาทำได้ ดังปรากฏในบทหรือยกทรงต่อไปนี้

ชีวิตย่อมเคลื่อนไหว
 ดั่งไม้ใบผลิดอกบาน
 โดยกฎจะเกิดการ-
 ปฏิวัติในชีวิต
 หน้ายับไม้ทับหญ้า
 หญ้าจะเปิดไม้ที่ปิด
 งอกเขิดแหวกปลายขีด
 สะบัดร่างอย่างเสรี
 วาดหวังในชีวิต

ให้ต้องแท้ในวิถี
มีไทเป็นวิถี
และมีธรรมไว้ทาบทา

(ลำนำนวเนจร.2538 : 56)

ไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ด้วยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ทั้งให้แนวคิดที่ว่า ชีวิตที่จะดำรงอยู่อย่างมีความสุข ต้องรู้จักตั้งความหวังและปฏิบัติตามสิ่งที่มุ่งหวังอย่างจริงจัง

ในร้อยกรองชื่อ "หนุ่มคนนั้น (2)" ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับการกำหนดชะตากรรมของตนเองให้รู้จักและเข้าใจกับชีวิตของตน

ชีวิตคือการได้ใช้ชีวิต
พึงรักค่าความคิดชีวิตได้
เมื่อสอดคล้องต่อชีวิตชนิดใด
จงเลือกใช้ชีวิตชนิดนั้น

(ฤดีกาล.2532 : 121)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะนี้ด้วยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ซึ่งให้รู้จักเลือกชีวิตและใช้ชีวิตให้เหมาะสม

ในร้อยกรองชื่อ "ใจเจ้าเอ๋ย" ไพวรินทร์ ได้เสนอทัศนะว่า ชีวิตของตนเองนั้นเมื่อเราเป็นผู้กำหนดเราก็จะพบและเข้าใจตนเอง

ใจเจ้าเอ๋ย.....
แน่ละสิ, คงเคยลิ้มรสเศร้า
แปลกป่าเขียวเปลี่ยวคว้างร้างสำเนา
เหน็บหมอกขาวหนาวเข้าย่ำวิญญาน

แต่ปีกฝันบรรเจิดใจแห่งนี้
ยังเป็นปีกเสรีที่เห็นหาญ
ปีกหวัง....ยังวาดทุกช่วงวาว
ปีกรัก....ยังผ่านทุกช่วงวัย

เจ้าอาจพบข้อผกกลางป่าเปลี่ยว
เจ้าอาจเฝ้าพบมณีที่เนินไศล

เจ้าอาจพบตัวเจ้าและเข้าใจ

จงมุ่งไปค้นเอาพระเจ้าเอ๋ย

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 37)

ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะด้วยการกล่าวรำพึงกับตนเอง เพื่อสร้างกำลังใจ จุดประกายความคิดให้กับชีวิตผู้อื่น การบอกรักหรือสิ่งใจได้เท่ากับเป็นการกำหนดชีวิตของตนเองได้ และจะทำให้ค้นพบตัวตนของตนเอง เข้าใจตนเองดียิ่งขึ้น

2.1.4 ความสุขอยู่ในจิตใจ ไพวรินทร์ ขาวงาม ให้ความสำคัญและให้คุณค่ากับจิตใจมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์ทุกคนสามารถมีความสุขได้เสมอหน้ากัน เพียงแต่มนุษย์แต่ละคนมีกรอบและขอบเขตของตัวเอง รู้จักทำจิตใจของตนเองให้มีความสุขได้ เช่นในร้อยกรองชื่อ "ใต้กะลามีฟ้ากว้าง"

ข้ารักกะลาข้านี้

สมบัติชีวิตติดตรึง

กะลาของใครใคร่รัก

ลี้ใจจากเรื่องน่ากลัว

ข้าสร้างกะลาข้าแล้ว

ก่อนวันกะลาข้าพัง

.....

มีภูพันภูพุงฟ้า

มีสรวงแสนสรวงช่วงชั้น

มีขุนแสนขุมนรกนีก

ใครว่ากะลาข้าแคบ

ภาควุมมีกะลาข้ามี

เพราะมีกะลาใบหนึ่ง

เก็บไว้ลึกซึ่งส่วนตัว

เป็นแหล่งหลบพักคุ้มหัว

ลี้ตัวจากเรื่องน่าซึ้ง

ย่อมาดวบแหวาวหวัง

คงวับวาวทั้งกะลา

.....

มีมหาสมุทรสุดลึก

มีผืนแสนผืนเฟ้นฝีก

มีสันติสุขศึกเสรี

ข้าแอบยักไหล่ลู่ซี

เพียงกบน้อยที่ผืนเป็น

(ม้าก้านกล้วย.2538 : 97)

สิ่งต่าง ๆ เป็นของทุกคนในสังคม ขอเพียงมนุษย์ใช้หัวใจตนเองค้นหารายละเอียดในหลายๆ สิ่งแล้วความสุขก็จะมีได้ในทุก ๆ คน ไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะนี้ด้วยการบอกกล่าวแก่ผู้อ่านโดยตรง เพื่อยอมรับการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปในโลกความเป็นจริง โดยใช้โลกแห่งความสันโดษ นอกจากนี้ไพวรินทร์ ได้นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ในภาวะที่เป็น ด้วยการกล่าวกับผู้อ่านด้วยน้ำเสียงประชดว่า

นรกเราสบายดีนะที่รัก

ยังอยู่นานยิ่งตระหนักทั้งร้อนหนาว

ดูโน่นซี ฟานี้ยังมีดาว

ส่องประโลมรวดร้าวจนเรื่องไร

นรกเราสงบดีนะที่รัก
 ขุมพำนัก เย็นชืดทั้งมีดใหม่
 เรายังรักที่นี้กว่าที่ใด
 สุขเพลิงกาลกลางใจอยู่อาจิญ

(มัก้านกล้วย.2538 : 103)

ไพวรินทร์ แก่ลั้งชื่นชม พอใจในความทุกข์ความเจ็บปวดของตนเอง เพราะ
 แท้จริงแล้วไม่มีสิ่งใดดีไปกว่าการทำใจหรือปลงใจ ยอมรับความจริง

2.1.5 ความหวังและความเชื่อมั่นศรัทธา ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่ามนุษย์
 ไม่ควรย่อท้อต่ออุปสรรคที่กำลังเผชิญ เพราะชีวิตมนุษย์มีความสุขและความเศร้า ในคราวที่พบกับความ
 ทุกข์หรือความเศร้า ไพวรินทร์ จะเสนอเนื้อหาร้อยกรองที่ให้ความหวัง ให้ความอดทน เพื่อที่จะผ่าน
 ความทุกข์นั้นไปได้ ดังปรากฏในร้อยกรองชื่อ “แผลพาย” และ “หากถึงวันที่ดอกไม้ร่วง”

ไปเกิดไปให้กล้ำมากกว่านี้
 พร้อมภาระหน้าที่ที่เชื่อมั่น
 ไปแคว่ทาง-ไปตั้งหลัก-ไปปลักตัน
 ผลักชีวิต-ผลิตชีวิต-ผันชีวา
 ศรัทธาเธอเทียบเท่าภูเขาใหญ่
 แกร่งอยู่ในสำนักปรารถนา
 เพียงทอดเท้าทายหักกับมรรคา
 ก็เหมือนว่าโลกพร้อมยอมรับเธอ

(ลำนำวเนจร.2538 : 27)

ไพวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับการมีความศรัทธาในการดำเนินชีวิตด้วยการ
 กล่าวกับผู้อ่านโดยตรง เพื่อให้เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต

ลัมพับไชจะแพ
 ไชจะทิ้งซึ่งศรัทธา
 มือแต่้มเซ็ดน้ำตา
 และเซ็ดหน้าพระนง
 ลัมไต้ย้อมลูกไต้
 แม้เตียวตายในแดนตง
 สำคัญที่มั่นคง
 และสำคัญที่รู้คิด

(ลำนำวเนจร.2538 : 55)

จากตัวอย่างไพรวรินทร์ ขาวงาม ให้ทัศนะเกี่ยวกับความศรัทธาเชื่อมั่นต่อชีวิต โดยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ซึ่งให้กำลังใจในความผิดพลาด แต่ถ้าไม่ละทิ้งความเชื่อมั่นศรัทธาแล้ว ชีวิตจะสามารถดำเนินต่อไปได้

และเธอในวันนี้คือชีวิต
ซึ่งเธอมีสิทธิ์จะคิดกล้า
จงเชื่อมั่นความพิสุทธ์แห่งศรัทธา
อย่าเพียงเอนำตาปลอมอารมณ์
ซึ่งเธอมีหนทางจะสร้างหวัง
แม้จะยังต้องฝืนความขื่นขม
แม้ทางนั้นมีพันธะความระทม
ไม่มีพรมดอกกุหลาบฉาบรอยยิ้ม

(ลำนำวเนจร.2538 : 64)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับความหวัง ความศรัทธาโดยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ซึ่งเป็นเจตนาของไพรวรินทร์ ที่เขียนบทร้อยกรองเพื่อให้กำลังใจ ให้ความหวัง และความศรัทธาต่อตนเอง ให้กับผู้อ่าน เพื่อให้มีพลังกาย พลังใจ ในการต่อสู้ ปัญหาและอุปสรรคของชีวิต

2.1.6 ความรัก ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ความรักเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การรักตนเอง เพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเองเป็นจุดเริ่มต้นก่อน เพื่อจะได้แผ่แผ่ความรักไปยังเพื่อนมนุษย์คนอื่น ๆ ต่อไป

ไพรวรินทร์ เสนอทัศนะเกี่ยวกับความรักว่า เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทุกสรรพสิ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังปรากฏในบทร้อยกรองชื่อ "กึ่งก้าน"

ใจเราแตกกึ่งก้าน วิมานรัก
กึ่งรู้จัก ก้านรู้ใจ ต้นไผ่ฝืน
เสียดเมฆา ยั่วดาว เย้าตะวัน
กึ่งใจฉัน ก้านใจเธอ เสมอต้นเตี้ย
ปลุกชีวิตจิตใจในวันนี้
เพื่อวันพรุ่งเราจะมิที่เกะเกี้ยว
ผลดอกใบให้สะพรั่งทั้งป่าเทียว
ไหวกึ่งก้านปลุกป่าเปลี่ยวเป็นป่างาม
แตกกึ่งก้านวิมานไม้มิ่งใจมนุษย์
ผลพิสุทธ์รักษาอย่าถูกหยาม

ดินหรือฟ้า ป่าหรือเขา เราฝากนาม
ฉันและเธอ เสมอนิยาม ฝากความรัก

(คือแรงใจและไฟฝัน.2540 : 27)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับอาณาภาพของความรักว่า สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้ โดยใช้กลวิธีการนำเสนอด้วยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับกวี นอกจากนี้ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพในโลกด้วยความรัก ในบทร้อยกรองชื่อ “คำร้องทำนองของความรัก”

ไต่ยีนเพลง รักบรรเลงเพลงนี้ใหม่
จากฝั่งฝาก อีกฝากจากปางบรรพ์
เกิดเพื่อนรัก เราจะพักบทเพลงรบ
เสียก่อนแล้ว จึงเจื้อยแจ้วลำนางจร
ด้วยคำร้อง ทำนองของความรัก
ด้วยคำร้อง ทำนองของความรัก

เพลงที่ล่องมาไกลจากความฝัน
มาจุมพิตขณะอันนิรันดร
จบเสียเกิดสวดศพจบเสียก่อน
ลำนางจากพราศสมรภูมิใจ
ด้วยลำนางคำสลับรักครั้งใหม่
ขับร้องโดยใครก็ได้ที่ใครฟัง
(มำก้านกล้วย.2539 : 100)

การเชื่อมั่นในความรักเป็นสิ่งที่มนุษย์พึงจะมี เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของมนุษย์จะได้มีคุณค่า

2.2 ชีวิตมนุษย์ในฐานะพลเมืองของสังคม

ชีวิตมนุษย์ในฐานะพลเมืองของสังคม หมายถึง มนุษย์ที่มีความคิด จิตสำนึกและการกระทำอันดีงามต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคมและต่อสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ทางสังคม

2.2.1 ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในสังคม ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ทุก ๆ คนมีสิ่งที่เหมือนกันและเท่าเทียมกัน คือ คุณค่าในความเป็นมนุษย์ คนในสังคมควรปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกัน ดังเช่นในบทร้อยกรองชื่อ “พ่อเกิดกาย” , “มนุษย์” โดยเสนอทัศนะด้วยการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาที่ผู้อ่านว่า

ประตูเปิดปิดเชื้อ
ลัทธิเผ่าพันธุ์ผอง
ผิดผิวใช่ผิดใจ
ฐานะมนุษย์ล้วนอ้าง

ชาติใด
ผิดเนื้อ
จับผิด
ออกกัน

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 58)

คำมนุษย์เท่ากันอันยอม	อยู่ในเบ้าหลอม
แห่งความเป็นมนุษย์คู่กัน	
ต่ำต้อยก็มีความฝัน	ฝันใฝ่ในอัน
ที่จักถักใจไถ่คืน	

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 192)

จากตัวอย่างไพวรินทร์ เสนอทัศนะว่า ไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด เผ่าพันธุ์ใด ย่อมมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

ไพวรินทร์ ขาวงาม ตำนานการกตชีสตรี โดยเสนอทัศนะเกี่ยวกับสิทธิสตรี ไม่ว่าจะสตรีนั้นจะอยู่ในสถานภาพใดควรได้รับการปฏิบัติโดยให้เกียรติเท่ากัน โดยผ่านบทสนทนาของตัวละคร ว่า

โธ่เอ๊ยอีลูกกระหรี	เพียงแค่นี้ก็ทำหยัง
จะเอาอย่างนั้นจริงจัง	ก็ยอมได้
กูทำว่าให้แน่	คนอย่างแกนั้นสุดดี
ก็คงไม่ฝันเป็นกะหรี	เหมือนแม่แกยังงี้
แล้วจะไปเที่ยว	จะไปเยี่ยวรดหน้า
จะไปถ่มถุยทา	ให้สะใจ
หรือบางทีกูจะมา	จะพาพวกมารุมจูด
จะได้ลองบริสุทธ์	ของแกได้

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 51)

จากตัวอย่างนี้ ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะให้เห็นว่า ผู้หญิงนั้นไม่จำเป็นใครก็ตาม เขาก็เป็นเพศแม่ มีสิทธิ มีคุณค่าเทียบเท่ากับชาย ผู้ชายจะต่ำหรือจะจูดผู้หญิงโดยเห็นว่าเขาต่ำต้อยเป็นลูกโสเภณีไม่ได้ คนเราควรให้เกียรติแก่ผู้อื่น ให้ความรักแก่เขาอย่างที่เขาเป็นไม่ว่าเขาจะประกอบอาชีพใดก็ควรให้ความเท่าเทียมกัน เพราะทุกคนในสังคมนี้มีคุณค่าเท่าเทียมกัน

2.2.2 การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไพวรินทร์ เสนอทัศนะว่า คนทุกคนควรช่วยเหลือคนอื่น ๆ ในสังคมที่ด้อยโอกาสกว่าตน เช่น บทร้อยกรองชื่อ “บ้านแห่งมนุษย์” ไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะโดยการเล่าเรื่องราว

บ่าวเผื่อแบ่งกับเจ้า	สาวผั้น
ผู้ใหญ่ลีแบ่งปัน	ลูกบ้าน
ดาสีขมิขมัน	แบ่งเด็ก

คนช่วยคนทุกด้าน	ทุกข์ได้บรรเทา
.....
อยู่กินกันอย่างพร้อม	เพรียงสุข
เสมอเท่าในความทุกข์	ที่ได้
เสมอเปลี่ยนหนึ่งจักปลุก	ใจปลอบ
เสมอสิทธิ์ชีวิตให้	ห่างให้หิวโหย

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 51)

ในบทร้อยกรองชื่อ “นิทานคนกับนก” ไพวรินทร์ เสนอทัศนะว่า ผู้ที่มีโอกาสเลือกสรรสิ่งดี ๆ ให้กับชีวิตอยู่แล้วยังไม่ให้โอกาสต่อผู้อื่นที่ต้อยกว่า ควรเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นและช่วยเหลือในสิ่งที่ช่วยได้ โดยนำเสนอทัศนะผ่านบทสนทนาของตัวละคร ดังนี้

1

เจ้านกน้อยหนีหนาวจากเขาใหญ่
มาซบหน้าซึ่มนึ่งเกาะกิ่งไม้
ข้างกระท่อมท้ายไร่ของชายชรา

2

ชายชราสนทนากับนกน้อย	ถามรอยปีกถามรอยแสวงหา
ผ่านดงดิบลิบลมไต้ร่มฟ้า	ก็ยอดเมฆยอดหญ้าที่ผาชัน
เจ้านกน้อยหนีหนาวจึงเล่าขาน	ย้อนตำนานปีกนกผกปีกผืน
นานมาแล้ว เน้นร้าวราวกับปีกปี	เราพราวจากฟากสวรรค์ของหมู่ชน
จึงโดดเดี่ยวเดียวดายไม่รู้หน	ผ่านบ้านคนเมืองคนกั้วลตระหนก
ผ่านหวาดหวั่นกันดารผ่านนรก	ลมสะท้อนธารสะทกสะท้อนใจ
พบเห็นคนหลายคนยั้งววก	พบเห็นนกหลายคนยั้งววกไหว
หลงอยู่ท่ามความฝันและควันไฟ	ร้าวอยู่ในรมณีย์ที่ล่องลม
คนต่างฝันอยากบินเยี่ยงนกฟ้า	นกต่างล้าปีกเหลือจะขึ้นชม
คนยังโล่นกยังหลบหลีกระทม	แหละคงสนใจใครเข้าสักวัน
เราอยากเป็นเช่นท่าน-ท่านผู้เฒ่า	ท่านอยากเป็นเช่นเราหรือเปล่านั้น
ปีกของเรา-เราพร้อมจะเปลี่ยนบิน	แลงหัวใจท่านนั้นคงคุ้มควร
เราขออยู่กระท่อมท่าน-ท่านผู้เฒ่า	ท่านจงบินฟ้าเราให้ทั่วถ้วน
ณ ฟ้านี้ฟ้าไหนแมกไม้มวล	ล้วนของท่าน-แม่นท่านต้องการบิน

3

ชายชราผอมย่องจ้องจับนก
 น้ำตาตรกรดห้วงหัวใจหิน
 ขอเถิด นกเจ้าทั้งชีวิต
 ข้าไม่มีอะไรกินมาหลายวัน!

(มัทก้านกล้วย.2538 : 122-123)

จากตัวอย่างจะเห็นว่าเป็นการกดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบ ซึ่ง ไพรวิรินทร์ ไม่ต้องการให้สังคมมีการเอารัดเอาเปรียบ เพราะเห็นว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันบนโลกนี้ จึงควรช่วยเหลือกัน

นอกจากนี้ ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ยังได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็ก ขอดานที่ถูกลักตัวมาหรือพ่อแม่บังคับให้มานั่งขอดานในเมืองหลวง ซึ่งกลายมาเป็นปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ไพรวิรินทร์ เสนอแนวคิดที่ว่า เด็กคือตัวแทนของโลกอนาคต จึงควรหาทางแก้ไข ปัญหาขอดาน เพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้มีโลกที่สดใสงดงามในอนาคต เมื่อพวกเขาโตขึ้น ดังปรากฏใน บทร้อยกรองเรื่อง “เด็กน้อยในเมืองใหญ่” ซึ่งไพรวิรินทร์ ขาวงาม นำเสนอด้วยการกล่าวกับผู้อ่าน โดยตรง เช่น

สังคมยังโหดร้าย	หากเด็กตายเพราะอดข้าว
สังคมยังขี้เขียด	หากเด็กเราต้องขอดาน
สังคมยังว่าเหว	หากเด็กเราร้างไร้บ้าน
สังคมยังทรमान	หากเด็กถูกทารุณกรรม
หลายเด็กยังเข็ญใจ	หากผู้ใหญ่ได้เหยียบขี้
หวังผลเมตตาธรรม	กระทำเด็กพิการพิการ
ไยเด็กน่าสงสาร	นั่งขอดานอยู่ริมถนน
นี้หรือสังคมคน	สังคมที่มีเมตตา
เมตตาค่าสูงล้ำ	หวังเด็กพ้นอนาถา
แต่คนต้อนเด็กมา	ซ่อนเมตตาไว้แห่งใด
หากเด็กยังโศกเศร้า	โลกของเราฤาสดใส
ช่วยคิดเถิดเพื่อนไทย	เข้าดวงใจให้เด็กยิ้ม

(มัทก้านกล้วย.2538 : 70)

ไพรวิรินทร์ ขาวงาม แสดงให้เห็นว่า คนทุกคนควรให้โอกาสแก่กันและกัน เอาใจใส่ดูแลกัน สังคมนี้อาจจะงดงามไม่ได้หากคนในสังคมไม่ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า

3. ทักษะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ทักษะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เขียนหรือกวีที่มีต่อการเมืองการปกครองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งปรากฏในงานร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม ดังนี้

3.1 การเล่าขานถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา เหตุการณ์ทางการเมืองที่ไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอในบทร้อยกรองคือ เหตุการณ์ชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอความคิดว่า ได้สร้างความ สูญเสียให้กับประชาชนชาวไทยมาก ดังร้อยกรองชื่อ “ประชาชน” ซึ่งนำเสนอด้วยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ว่า

วิปโยคสังโศกเศร้า	สับสน
สิบสี่ตุลาลาง	โลกร้อน
ความตายประชาชน	เลือดโชก
เสียงร่ำเสียงร้องซอ	โศกเสียง
เลือดจะสาดโลกล้าง	เลือดฤา
หกตุลาคพเรียง	โหดร้าย
ใครฆ่าและใครหรือ	ถูกฆ่า
แดงเลือดเชือดเปื้อนป้าย	เปราะอะสี

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 37)

ไพวรินทร์ ขาวงาม มีทักษะเกี่ยวกับคนหนุ่ม-สาว ในยุคเรียกร้องประชาธิปไตย มีความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการเรียกร้องประชาธิปไตย และให้กำลังใจกับคนหนุ่ม-สาวรุ่นหลัง รวมทั้ง ความสูญเสียในเหตุการณ์เดือนตุลาคม ในปี พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 จะเป็น ประสบการณ์ให้คนรุ่นหลังตระหนักถึงการสูญเสียในครั้งนั้น นำมาสู่การปฏิบัติอย่างมั่นใจว่าประวัติศาสตร์จะไม่ซ้ำรอย ดังปรากฏในเรื่อง “ชุดศพขุนทองแล้วร้องไห้” ที่ว่า

เรียนเอาความแข็งแกร่งแห่งภูผา
อ่านเอาความงามสง่าตะวันฉาย
รู้ความว่าเหวหะเลทราย
รับความเขี้ยวกรายกระแสนาร
เรียนรู้บทเรียนเขียนด้วยเลือด
เลือดเดือดเลือดแดง ณ แหล่งย่าน
เรียนรู้ดอกไม้ที่ไต่บาน
แล้วร่วมสร้างตำนานแห่งลานโพธิ์
ด้วยแรงนกทุกนกจะผกผัน
ทะยานขึ้นจากดินแล้วบินเเ

ตั้งแต่เล็กแต่น้อยแล้วค่อยโต
 กล่อมไอ้ฉนวนนกผู้เสรี
 กล่อมว่า มวลนกผู้น่ารัก
 มีดนี้ ไม่นานนักฟ้าจักคลี่
 แพนนี้ ไม่นานนักชัยจักมี
 ทางนี้ ไม่ไกลนักจัดสุดทาง
 เดินราชดำเนินให้เพลินเท้า
 วิกน้ำเจ้าพระยามาลูบร่าง
 นอนลานสนามหลวงให้อ่างว่าง
 เต็ดหางนกยูงในแดนโดม
 ขุดศพขุนทองแล้วร้องไห้
 เหมือนศพยังยืมได้ไม่หักโหม
 ตาศพลีกขอบปลอบประโลม
 จงเถาโถมตั้งตุลาเคยจารึก!

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 91-92)

จากตัวอย่าง ไพบรินทร์ ชาวราม ใช้สัญลักษณ์ ราชดำเนิน เจ้าพระยา สนามหลวง แดนโดม และขุนทอง สื่อเรื่องราวที่ปวดร้าวของนักศึกษายุค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 โดยจัดระบบของสัญลักษณ์ที่ใช้ในแต่ละบทให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงอย่างเป็นเอกภาพ โดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นภาพธรรมชาติ คือ ภูเขา ตะวันฉาย ทะเลทราย และกระแสดาว กับสัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น คือ ราชดำเนิน เจ้าพระยา สนามหลวง และหางนกยูง ซึ่งนำมาใช้ให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์เดือนตุลาคม เช่น ราชดำเนิน เป็นถนนที่รองรับผู้คนจากทุกสารทิศ ภาพผู้คนจำนวนมาก คงจะเทียบเท่าความแข็งแกร่งของภูเขาได้ เจ้าพระยาที่เป็นแม่น้ำหล่อเลี้ยงคนไทยมาหลายยุคหลายสมัย คงจะมีความเทียบเท่า ความงามสว่างของตะวันฉาย ที่ให้แสงสว่างแก่มวลมนุษย์และสรรพสิ่งในโลก สนามหลวงอันกว้างใหญ่ ไพบรินทร์ กล่าวว่า อ่างว่างเปรียบเทียบกับ ทะเลทราย อันว่าแห้วเช่นกัน ส่วนหางนกยูง ซึ่งหมายถึง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีเรื่องราวของการต่อสู้ เล่าขานต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน เปรียบเหมือนความเขียวของกระแสดาวที่ซบซ่านให้ตำนานวีระชนเดือนตุลาคมเถาโถมไม่หยุดยั้ง จึงเป็นการนำเสนอทัศนะโดยใช้สัญลักษณ์เปรียบเทียบกับเพื่อแสดงความคิดของกวีเกี่ยวกับการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต อย่างรอบด้านที่เต็มไปด้วยพลังมวลชน ความเจ็บปวดและความยิ่งใหญ่ที่ ไพบรินทร์ รวมประสบการณ์เหล่านั้นมาสู่การปฏิบัติอีกครั้งในยุคสมัยปัจจุบันอย่างมั่นใจว่าประวัติศาสตร์จะไม่ซ้ำรอยอีกต่อไป

3.2 ประชาชนไทยกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไพรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่า นักการเมือง และผู้นำทางการเมือง เป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยเอาชาติบังหน้า มีความสุขบนความทุกข์ยากของประชาชน ดังตัวอย่าง

พลีชีพเพื่อชาติได้	ฉันทิ
ก็อาจพลีชาติไป	เปล่านั้น
พลีชาติเพื่อชีพใคร	บางกลุ่ม
แก่งแย่งชิงเศษชิ้น	ชาติข้าอับเฉา
เอาเมืองมาเล่นแก๊	การเมือง
รัตนโกสินทร์เคือง	ขุนช่อง
ปากพล่อยและถ้อยเปลือง	สูญเปล่า
ทวยราษฎร์หวาดหวีดร้อง	ทุกข์ร้อนระงมเสียง
เอียงอกกรุงเทพฯ อ่าง	อวดใคร
เลือดตกจากอกไหล	รดพื้น
ตลบอบอวลไกล	ควากลิ่น
กรุงเทพฯ เสพสุขพื้น	แคฟ้าเพียงสวรรค์
สวรรค์ของเหล่าผู้	เสวยผล
ประโยชน์ใดพวกตน	ต่างได้
ผู้ทาสและผู้ทน	ทัณฑ์ได้
มีนรกเจ็บปวดให้	โหดร้ายหั้นสยอง

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 34)

ไพรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะโดยกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง เพื่อให้เห็นว่าชาติบ้านเมือง เป็นสวรรค์ของผู้ปกครอง ส่วนผู้ใต้ปกครองนั้น เหมือนตกอยู่ในนรก

ไพรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะเกี่ยวกับการปกครองประเทศของนักการเมืองไทย โดยการเล่าเรื่อง ดังนี้

วันนี้แผ่นดินมีอำนาจเถื่อน
 ที่บิดเบือนอำนาจธรรมยำยีสมาย
 คนถือธรรมอาจถูกจับหรือขับไกล
 คนถือโทษอาจถูกฆ่าลวงตาคน

วันนี้ ณ ขอบฟ้าของประเทศ
 ดั่งอาตุรพูนทิวศดูล้ำหม่น
 ยิ่งแห่งหน้ามองฟ้าประชาชน
 เหมือนเมฆฝนครีมามืดน้ก
 มามืดในใจน้อยคอยแต่แสง
 มาไว้ในเรี่ยวแรงแข่งแต่ศักดิ์
 หลอกแต่ว่าวันนี้มีความรัก
 แต่มอยุ่เต็มอาณาจักร ประเทศไทยฯ

(ฤติกาล.2532 : 60-61)

จากตัวอย่างไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ความจริงนั้น ประเทศไทย
 ยังมีปัญหา มีความไม่สงบสุขอีกมากมาย แต่ผู้ปกครองประเทศหรือผู้มีอำนาจได้สร้างภาพพจน์เพื่อชี้นำ
 และจูงใจประชาชนให้เชื่อในแนวทางการดำเนินงานของตน เพื่อจะได้มีอำนาจอยู่ในตำแหน่งของผู้นำ
 หรือผู้ปกครองให้ได้นานที่สุด

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะแทนคนอื่นสานว่า รัฐบาลไม่เคยให้ความ
 สนใจประชาชนในภูมิภาคนี้อย่างจริงจังเลย ประชาชนมีความเดือดร้อน ขัดสน ทั้งปัญหาที่ทำกินและ
 การเงิน ซึ่งหวังจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลบ้าง ดังปรากฏในร้อยกรองชื่อ "อีสานพ่าย" ซึ่งนำเสนอ
 ทัศนะผ่านตัวละคร ว่า

“ไอ้ละหนอ เจ้านายหนอ	ข้อยสิขอพ้อแค้นเคือง
เจ้านายไซ้จะเปลือง-	เปล่าเวลามานั่งฟัง
หมู่เฮาสีเอ็นโอย	จากอกโหยโอยเอ็นตั้ง
ร้อนแรงแต่เพลงซัง	ไซ้หมายหมิ่นวิญญูณใคร
ขอเพียงได้ขับขาน	จากวิญญูณรานร้าให้
ขอโทษเถิดนายไทย	หากเจ้านายจะได้ยิน
หมู่เฮาสีฮากเลือด	อันแดงเดือดลงรดดิน

(ฤติกาล.2532 :94)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าคนที่มีความอำนาจปกครอง
 ประเทศ, บ้านเมือง เป็นคนที่เอาเปรียบประชาชน ไม่มีความยุติธรรม ไม่สนใจทุกข์ร้อนของประชาชน

3.3 สงคราม

จากการศึกษาบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่า มีทัศนะเกี่ยวกับสงครามของประเทศกัมพูชา ซึ่งส่งผลให้ประชาชนชาวกัมพูชาบาดเจ็บล้มตาย และได้รับความเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก ดังปรากฏในร้อยกรองชื่อ “คำถาม” ซึ่งไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะโดยใช้คำถามให้ผู้อ่านเกิดความคิด หรือสงสัย เช่น

ใครนะ มีปืนไว้ชนฆ่า
 ใครนะ พลาดทำถูกฆ่าคว่ำ
 ใครนะ มือเปล่าตาดำดำ
 ถูกไล่ยิงไล่กระทำที่ชายแดน

ใครนะ ป่าเถื่อนเสมือนสัตว์
 ใครนะ เซซัดเป็นหมื่นแสน
 ใครนะ สร้างเรื่องให้เคืองแค้น
 ใครนะ วางแผนแย่งแผ่นดิน

นั่นแหวตาของใครช่างไหวหวั่น
 อุ่มลูกน้อยคอยวันจะสุดสิ้น
 เลือด น้ำตา ของใครหนอไหลริน
 ข้าว ของกิน ของใครกระจายพื้น

ใครหนอ ร้องให้ไร้ถิ่นฐาน
 ใครหนอ ชมซาน ใครชมขึ้น
 ใครหนอ หนีสงคราม คำรามปืน
 ใครหนอ สะอึกสะอื้นกับศพใคร

มนุษย์ธรรมอยู่ไหน หรือในนรก
 อยู่ที่แหวตาสะทกอกสันไหว
 อยู่ที่เด็กไร้เตียงสา หรือที่ใด
 หรืออยู่ในกระบอกปืนที่ยื่นมา

เติว เติว โมโม ไอ้เขมร
 เกินจะเร้นความตายที่ชายป่า

แต่จะฟ้องจะประจานกาลเวลา
ว่าใครฆ่า ใครตาย ใครเป็นใคร

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 100-101)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า การสงครามทำให้เกิดการอพยพ คนกัมพูชา
ต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทย เพื่อลี้ภัยสงคราม แต่สุดท้ายผลของสงครามยังทำร้ายชีวิต ผู้บริสุทธิ์
ลงไปอีก ดังร้อยกรองชื่อ “ตำนานกองกระตูก สงครามยังไม่สิ้น” ซึ่งนำเสนอทัศนะด้วยการเล่าเรื่อง ดังนี้

อันขมขำมแดนมาเดี่ยวโดด
จากกองเพลิงเริงโรจนักระเจิงขวัญ
อดีตหนุ่มรักรบเคยโรมรัน
ณ ดินแดนดุดันอันเดือดแดง
กองกระตูกมิใช่เหรียญเกียรติยศ
น้ำตาเลือดหลังรดสยดแสง
ยั้งยึดเยื่อเรื่อรังและรุนแรง
ทุกหยดน้ำเหือดแห้งด้วยเปลวไฟ

.....
.....
ทุกสิ่งหมายตั้งร้อยสร้อยบริสุทธิ์
เทาที่น้ำมีอมมนุษย์จะอาจสรรค์
อดีตใดคล้ายว่าจะเจียบงัน
หลุดไปจากปัจจุบันอันเรียงราย
อยู่ อยู่ เขาก็หายไปเจียบเจียบ
นึ่งป่าชัญเียนเจียบในแดดฉาย
มีคนพบหลักฐานแห่งการตาย
ด้วยซากกองกระตูกชายกัมพูชา!
ไม่รู้ใครฆ่าชายกัมพูชา

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 105-109)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสงครามว่า ทำให้โลกนี้ไม่มีสันติภาพ
ทำให้เกิดความทุกข์ในโลก ซึ่งไพวรินทร์ ขาวงาม นำเสนอทัศนะด้วยบุคลาธิษฐาน ดังนี้

อาทิตยไหว่สั้น
 พระจันทร์ปริ้วว
 ดาวตื้นดวงดาว
 ตั่งหินดินทราย
 เสียงฝนน้ำตา
 น้ำฟ้าพร่างพราย
 เสียงน้ำตกกลาย-
 เป็นเลือดถั่งไหล
 เสียงสันติภาพ
 ครางสั้นเป็นไซ้
 เสียงถอนหายใจ
 ของมวลมนุษย์
 โอ้มวลมนุษย์!

(ลำน่าวเนจร.2538 : 46)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า “เสียงสันติภาพ ครางสั้นเป็นไซ้” ทำให้เห็นว่าในโลกนี้ยากที่จะเกิดสันติภาพได้หากมวลมนุษย์ยังไม่ยุติสงคราม

4. ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ไพวรินทร์ ขาวงาม แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความทุกข์ยากของคนชนบทอีสาน บอกให้ทราบถึงสาเหตุการมาขายแรงงานในเมืองหลวง คือ มุ่งแสวงหาเงินทองและความมั่งคั่งเพื่อนำวัตถุกลับไปบ้านเกิด อันเป็นการสร้าง “ค่านิยม” แห่งการบูชาวัตถุให้เพิ่มพูนขึ้นในชนบทด้วยดังปรากฏในบทร้อยกรองต่อไปนี้ ซึ่งนำเสนอทัศนะผ่านบทสนทนาของตัวละคร

เดียวนี้ใครเขาก็หมายไปเมืองกอก
 ทิ้งบ้านนอกไปขายแรงในแหล่งสวรรค์
 คำเหว้อเค็มเลือดแดงแข่งรวยกัน
 บ้างบุกคำกำปั้นฟันถึงเงิน
 ซ้อสายสร้อยเส้นทองคล้องคอสวย
 กลับบ้านด้วยมั่นใจไม่ขัดเขิน
 ซ้อจอภาพเสียงดังดู-ฟังเพลิน
 งามเหลือเกินนะดาราร่าฟ้าเมือง
 เพื่อนมันมีข้าไม่มีซีชายหน้า
 สงสารพ่อแม่ชราหน้าซีดเหลือง

มุงานหนักมาแต่บ่อยพลอยชีพเปลือง
 ไม่รู้เรื่องรูราวข่าวสังคม
 เจ้าน้องชายได้แต่ชะเง้อจ้อง
 หน้าบ้านของคนอื่นน่าชื่นชม
 ยิ่งทำนาข้าวยิ่งโตอย่างโง่งม
 มีแต่จมนจนกระจอกไม่ออกเงย
 ท้องมันหิวก็พอนไม่ปนพลอย
 หน้ามันเหนื่อยนี้อายนักบักเสียวเอ๋ย
 จะทนอยู่อย่างข้าประสาเซย
 ใครก็เขี่ยใครก็เหาะหัวเราะกัน

(มัก้านกล้วย.2538 : 48)

หนุ่มชวานาก็มีความรู้สึกชื่นชมคนที่ได้ไปทำงานในเมืองหลวงและรู้สึกว่าตนเองนั้น
 ต่ำต้อย เนื่องจากฐานะยากจน ผู้ชายจากต่างจังหวัดจะต้องเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ เพื่อสร้างฐานะ
 ของครอบครัวให้ดีขึ้น ดังเช่น

มัก้านกล้วยโจนทะยานจากบ้านทุ่ง
 ดั้นด้นหาเมระกำเกี่ยวลัดเลี้ยวไป
 มุ่งสู่เส้นขอบฟ้าหาความฝัน
 เคยรักไม้ต่างหมอนนอนระทม
 ยิ่งแต่มาเพื่อนยากในยามเปลี่ยว
 จนลูเมืองแห่งอารยธรรม

พาข้ามทุ่งสุพรรณาพฤษาไสว
 ข้ามบึงหนองคลองใส ไต่พนม
 ล่วงร้อยวันพันคืนที่ชื่นชม
 เคยฟ้าห่มต่างผวยด้วยระกำ
 เป็นเครื่องเหนี่ยวหัวใจไม่ถลา
 หนึ่งวิมานในม่านคำแห่งหมอกควัน
 (มัก้านกล้วย.2538 : 22-23)

แดดบ่มลมโบยตั้งบำ
 ตรากรตราทำนาช้านาน

 ไปกับกองทัพเศรษฐกิจ
 พรรคพวกเคลื่อนพลสมทบ

ลูกชายชวานาผิวกร้าน
 จำต้องจากบ้านไปไกล

 หน้าที่มีคิดเสียดลน
 ถนนฝุ่นฟุ้งตรลนกลบตา
 (มัก้านกล้วย.2538 : 40-41)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การมาทำงานในเมืองหลวงไม่ใช่การแก้ปัญหาความยากจน
 และผู้เข้ามาทำงานก็ไม่รู้ชะตากรรมของตน ซึ่งไพโรวรินทร์ นำเสนอ โดยการเล่าเรื่องให้เห็นภาพชีวิต

เนื่องจากการทำนาไม่ได้ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ชาวนาจึงจำเป็นต้องทิ้งไร่นาไปหางานทำในเมือง เช่นร้อยกรองชื่อ “เพลงควายลาทุ่ง” ซึ่งไพโรรินทร์ นำเสนอทัศนะผ่านคำพูดของตัวละคร

วันนี้ควายร้าง
ทุ่งไร่ชีวิต
เหลือเพียงตัวข้า
เฒ่าผู้คิดผิด
ผิดที่ไม่คิด
จะทิ้งทุ่งไทย

(ม้านกกล้วย.2538 : 22-23)

จากตัวอย่าง ไพโรรินทร์ แสดงทัศนะเกี่ยวกับการเข้าไปทำงานในเมืองซึ่งผู้ที่ไม่ยอมไปทำงานที่อื่น เพราะยังรักอาชีพทำนานั้น เป็นผู้คิดผิด เป็นการเสนอความคิดของตัวละครที่แสดงให้เห็นความล้มเหลวของอาชีพชาวนาไทย

ไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนภาคอีสานว่ามีทั้งความยากจน และสภาพภูมิประเทศแห้งแล้งกันดารทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ประสบผลสำเร็จ ดังตัวอย่างซึ่งไพโรรินทร์ นำเสนอทัศนะผ่านคำพูดของตัวละคร ให้ตัวละครเป็นผู้เล่าเรื่องแทนกวี

บ้านของหนูอยู่ที่ภาคอีสาน
ถิ่นกันดารกินใครอยากไปเห็น
ฐานะด้อยต่ำทุกข์ลำเค็ญ
ชีวิตเป็นชีวิตที่อดโรย
ตัวของหนูอยู่กับยายหลายปีแล้ว
พ่อแม่แก้วต้องตายท่ามกลางหิวโหย
ผู้ต่อสู้แต่พ่ายแพ้แล้วทุกข์โบาย
ถูกซ้ำโดยธรรมชาติอันขาดแคลน

(คำใจจะเอ๋ยได้ตั้งใจ.2538 : 123)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าส่วนหนึ่งทำให้ผู้คนในภาคอีสานต้องประสบปัญหาความยากจนเนื่องมาจากสภาพทางภูมิประเทศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้และเลี้ยงครอบครัว และเมื่อผู้คนจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในเมืองหลวงก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังร้อยกรองชื่อ “ตุ๊กตากำสรวล”

เปลวแดดไม่ทันดับ	โลกยิ่งกลับร้อนระอุ
เปลวเพลิงเริงปะทุ	ให้เดือดดุกว่าแดดใด
ตุ๊กตาซบหน้านั่ง	ไม่ไหวตั้งแต่รำไห้
หวีตร้องในกองไฟ	ที่โหมไหม้ทั้งโรงงาน
โรงงานเหมือนโรงงก	เหมือนนรกเหมือนสุสาน
กลบฝังร่างคนงาน	ให้ร้าวรานทุกวิญญาณ

(มำก้านกล้วย.2538 : 68)

จากตัวอย่าง ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอภาพไฟไหม้โรงงานผลิตตุ๊กตา ซึ่งเผาไหม้ชีวิตคนงานที่เข้ามาทำงานในโรงงานนี้ โดยไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะด้วยการเล่าเรื่อง ซึ่งก็เป็นผู้เล่าเรื่อง นอกจากนี้ ไพวรินทร์ ยังเสนอทัศนะเกี่ยวกับการหาโอกาสดี ๆ สำหรับชีวิตเพื่อไปสู่ความมั่นคง โดยใช้คำถามว่า

มีที่ว่างบ้างไหม บนพื้นที่อันคับแคบ
 แค่นี้เพียงสองเท้าอาศัยยืน
 ขอร่วมทุกข์กับเธอด้วย
 แค่นี้เพียงขณะหนึ่งของชีวิต
 หรือใครว่าฉันอ่อนแอ
 ฉันอาจคือเด็กที่กรำโลก
 ฉันอาจคือหญิงมีครรภ์
 ที่หึงเพื่อศักดิ์ศรีและความแข็งแรงของลูกในท้อง
 ฉันอาจคือคนชราที่ไม่เคยเห็นใจใครเมื่อวัยหนุ่ม
 มีที่ว่างบ้างไหม ไอ้ฝูงชนที่แออัดวุ่นวาย

(ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.2538 :

ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การแก่งแย่งเพื่อเลือกสรรสิ่งที่ดีให้กับชีวิต เพื่อจะได้เป็นผู้ที่มีโอกาสดีมีความสุขสมบูรณ์ในชีวิต มีฐานะมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

5. ทัศนะเกี่ยวกับโลก

หมายถึงข้อคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้ประพันธ์ที่มีต่อโลกที่อาศัยอยู่ ซึ่งไพวรินทร์ แสดงทัศนะว่า โลกนี้เป็นที่ที่น่าอยู่ ควรรักษาคุณค่าของโลกไว้ โดยทำลายความเลวร้ายให้สิ้นไป ไพวรินทร์ ต้องการให้โลกนี้มีความสุข ดังเช่นร้อยกรองเรื่อง “แม่น้ำเจ้าพระยา” ซึ่งนำเสนอทัศนะโดยกวีบอกกับผู้อ่านโดยตรง

ซึ่งหากฉันได้เป็นเหมือนเช่นฝัน
จะสร้างสรรค์โลกนี้ให้มีค่า
รำพึงเพลงแผ่วเบาเจ้าพระยา
อยากทว้มโลกและแผ่นดินฟ้าล้างอธรรม

(คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ.2539 : 155)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า โลกมีความน่าอยู่ รื่นรมย์ งดงาม ในร้อยกรองชื่อ
“โลกน่ารักอยู่หรือ” เป็นการนำเสนอทัศนะด้วยบทสนทนาของตัวละคร

โลกน่ารักอยู่หรือ หลานรัก
ยังจะกั๊กมือเรียกด้วยความรู้สึก
สีหลานรัก รักรักโลกล้ำลึก
...ดีแล้ว รักโลกสัวัยเยาว์....

(มำก้านกล้วย.2538 : 199)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าควรรักโลก เพราะโลกคือที่อยู่อาศัยของคนทุกคน
ดังเช่นในร้อยกรองชื่อ “นิทานลูกโลก” ซึ่งเสนอทัศนะผ่านบทสนทนาของตัวละคร เช่น

ดูแลโลกไว้ให้นาน เพราะโลกคือบ้าน
วิมานของเราทุกคน
รักโลกเลี้ยงโลกเลี้ยงตน เลี้ยงเพื่อนเลี้ยงพล
โลกเลี้ยงชีวิตเลี้ยงฝัน

(มำก้านกล้วย.2538 : 126)

ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ทุกคนควรช่วยกันดูแลโลก เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ไว้
ควบคู่กับโลก เช่นในร้อยกรองชื่อ “แต่โลก” ไพรวรินทร์นำเสนอทัศนะโดยกล่าวกับผู้อ่านโดยตรงว่า

โลกมีมนุษย์ชาติใช้ ดูแล โลกเอ๋ย
วานมนุษย์สืบทอดแปร ค่าไว้
สืบลูกสืบหลานกระแส เลือดมนุษย์
ไหลสู่หญิงชายได้ หลังให้โลกาฯ

(ฤดีกาล.2532 : 109)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าทุกคนในโลกนี้มีธรรมชาติเป็นสมบัติ ร่วมกัน ซึ่งนำเสนอทัศนะโดยการกล่าวกับผู้อ่านโดยตรง ดังนี้

สำหรับฉันและเธอผู้ไม่อาจอยู่เพียงลำพังบนพื้นโลก
 เธอทำให้ฉันรู้สึกถึงการได้รับและจับจ่าย
 ขอเพียงการไม่เอาเปรียบ
 เราจะอยู่ร่วมกันเพียงชั่วขณะ
 แบ่งน้ำให้ฉันดื่มบ้าง
 แล้วรับเอาเมล็ดข้าวจากฉันไป
 อิ่มแล้ว
 อาบแสงแดดจากพระอาทิตย์ดวงเดียวกัน

(ไม่ใช้กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม.
 2538 : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ทุกคนในโลกนี้ไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพังในโลก ดังนั้นควรรักและช่วยเหลือกัน ไม่เอาเปรียบกัน สรรพสิ่งในโลกนี้ล้วนเป็นของทุกคนเท่ากัน

6. ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมว่า เมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีมีมากขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็เพิ่มขึ้น เช่น ปัญหามลพิษ ไพวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำว่า แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตแต่ถูกทำลายจนน่าเสีย ไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะโดยใช้บุคคลาธิษฐาน และเครื่องหมายจุดไข่ปลา (...) เพื่อแสดงความต่อเนื่องของข้อความ รวมทั้งการใช้เครื่องหมายอัญประกาศ (...) เพื่อย้ำความ เช่น

แม่น้ำที่รัก.....	“เจ้าพระยา” ทรงศักดิ์ร่วมรักผอง
โลหิตแห่งธรณินถิ่นแหลมทอง	รักไหลล่องหล่อเลี้ยงเคียงกลุ่มชน
เธอไหลผ่านกาลเวลาบรรดาสยาม	อุดมข้ามศตวรรษไม่ขัดสน
ซาบแผ่นดินรินผ่านวิญญานคน	“คน” แดกดอกออกผลล้นพารา
แม่น้ำที่รัก.....	แหว่วว่าเธอทุกข์หนักเศร้าหนักหนา
จริงใช้ไหม เมืองข้าเราเจ้าพระยา	อย่าพิสุทธ์เสน่หาจนเนาแล้ว

(ม้าก้านกล้วย : 63)

ไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางน้ำ ว่าเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น ปัญหาการเน่าเสียของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งไพวรินทร์ นำเสนอทัศนะด้วยการเล่าเรื่อง ดังนี้

ปิง วัง ยม น่าน ผสานสาย
 แผกคลื่นคืนคล้ายกลายเสนอ
 รวมธารผ่านทางพบเจอ
 เสมอแม่เจ้าพระยา
 ยิ่งใหญ่ยาวหยัดตัดผ่าน
 เจือจางจริงใจให้ค่า
 เอื้อยไหลรวมดวงใจมา
 ระเหยให้ฟ้าเป็นท่าฝน

 ลำนาลำนาน้ำสายหนึ่ง
 อาบซึ่งน้ำใจไหลรี่
 สีเอยสีใสไม่มี
 สีดำสีนี้สีใคร

(ลำนาน้ำเนจร.2538 : 28)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ในแม่น้ำเจ้าพระยานั้น เป็นจุดรวมของแม่น้ำปิง วัง ยม และ น่าน ซึ่งกลายเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่คน แต่ผู้คนกลับทำให้แม่น้ำสกปรก และ จะไม่สามารถเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตได้อีก

เมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นนี้ ย่อมส่งผลให้โลกได้รับผลกระทบตามไปด้วยไพวรินทร์ ขาวงาม จึงเสนอทัศนะให้รักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คงความสดใสในโลกนี้ไว้ตลอดไป

จากการศึกษาทัศนะที่ปรากฏในบทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม พบว่าไพวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับชีวิตและสังคมไว้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไพวรินทร์ได้บันทึกเหตุการณ์สะท้อนความรู้สึกนึกคิด โดยเลือกสรรเอาชีวิตด้านร้ายมานำเสนอ ทั้งการค้าประเวณี ภาวะแห้งแล้งของอีสาน ความทารุณของโรงงาน และภาวะสงคราม ซึ่งเป็นสภาพที่เป็นจริงในสังคม

ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการนำเสนอทัศนะ ดังนี้คือ

การกล่าวกับผู้อ่าน ไพวรินทร์ เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ทัศนะเกี่ยวกับ สังคมและชีวิต โดยไพวรินทร์ เอาตัวเองเป็นศูนย์กลางมองสภาพสังคมและชีวิต เสนอทัศนะผ่านตัวเอง ออกมาสู่ผู้อ่าน ทั้งโดยการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา การใช้คำถามชวนคิด โดยการตั้งคำถามแล้วให้ ผู้อ่านพิจารณาด้วยปัญญาของตนเอง การเล่าเรื่อง การยกตัวอย่างให้เห็นจริง โดยผู้อ่านได้รับทราบ ทัศนะต่าง ๆ จากบทร้อยกรองที่กวีนำเสนอโดยตรง

การสนทนาของตัวละคร ไพวรินทร์ ใช้กลวิธีให้บทสนทนาของตัวละคร สื่อสารกัน เพื่อเสนอทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สังคมและโลก รวมทั้งการใช้ตัวละครเป็นผู้เล่าหรือ บรรยายเรื่องราวของตนสู่ผู้อ่าน

การใช้สัญลักษณ์ ไพวรินทร์ ใช้ธรรมชาติ เช่น สัตว์ สิ่งของ เป็นสัญลักษณ์ เพื่อเสนอทัศนะที่มีต่อชีวิตและการเมืองการปกครอง

การใช้บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต โดยการใชธรรมชาติ สิ่งของ ให้ทำกรรยา อาการเหมือนมนุษย์ ผู้แต่งสนทนากับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ หรือสิ่งของสนทนากันเพื่อเสนอทัศนะที่มี ต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ไพวรินทร์ ขาวงาม มองสังคมตามที่เป็นจริง เสนอทัศนะเพื่อให้ข้อคิด แล้วนำไปสู่การแก้ไข การพัฒนาไปสู่สภาพของสังคมที่ดีขึ้น

บทที่ 4

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์บทร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงามในด้านรูปแบบ ท่วงทำนองการเขียน กลวิธีในการนำเสนอ และทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้เห็นการนำรูปแบบคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ มาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาอันหลากหลายและทำให้ทราบท่วงทำนองในการเขียนอันเป็นลักษณะเฉพาะ (Style) ในวรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม
2. ทำให้ทราบกลวิธีในการนำเสนออันจะช่วยให้เห็นและเข้าใจทัศนะของไพวรินทร์ ขาวงาม ที่ปรากฏในวรรณกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและยุคสมัย

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของไพวรินทร์ ขาวงาม จำนวน 7 เล่ม โดยวิธีการวิจัยเอกสารและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ด้านรูปแบบคำประพันธ์ ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบร้อยกรอง 4 แบบคือ รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ และรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์

รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน ได้แก่ กลอน มี 2 ชนิด คือ กลอนแปด และกลอนหก กาพย์ มี 3 ชนิด มี กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับมี 16 และกาพย์ขับไม้หรือกาพย์สุรางคนางค์ 36 โคลงมีสี่ชนิดคือ โคลงสี่สุภาพ โคลงสี่ด้นบาทกฤษณขร โคลงสินธุมาลี และโคลงกระทู้ ฉันทมี 3 ชนิด คือ กุซงคประยาตฉันท 12 วันสันตติลฉันท 14 และอีทิสฉันท 20 ร่ายมี 1 ชนิดคือร่ายยาว

กลอนแปด เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้ในการแต่งคำประพันธ์มากที่สุด รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานของไพโรรินทร์ ขาวงาม เป็นรูปแบบที่เคร่งครัดฉันทลักษณ์เป็นส่วนมาก ซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้แสดงความสามารถทางกวีนิพนธ์โดยรักษารูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานได้อย่างเคร่งครัด

รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน ได้แก่ กลอนสี่ กลอนหัวเดียว และเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม นำรูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้านมาใช้ในงานร้อยกรองได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อเรื่องซึ่งสะท้อนบรรยากาศพื้นบ้าน

รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ ได้แก่ รูปแบบที่ใช้คำน้อยและรูปแบบที่ใช้คำมาก ซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระในวรรณกรรมของตนให้ได้เนื้อความชัดเจน

รูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์ ได้แก่ ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน คือ กาพย์ยานีประยุกต์ ประยุกต์จากรูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน คือ กลอนสี่ และประยุกต์จากกวีนิพนธ์อิสระ มี 2 ชนิด คือ บทละครพูดผสมกวีนิพนธ์อิสระและกลอนหัวเดียวผสมกวีนิพนธ์อิสระ

ด้านท่วงทำนองการเขียนบทร้อยกรอง ไพโรรินทร์ ขาวงาม แสดงความสามารถในเชิงวรรณศิลป์ด้วยมีลักษณะเด่นด้านการใช้คำ และการใช้โวหาร ซึ่งเลือกสรรถ้อยคำที่เหมาะสมด้วยเสียงและความหมาย การใช้โวหารภาพพจน์ที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และตัวละคร ทำให้บทร้อยกรองมีลักษณะเด่นด้านอารมณ์ และความรู้สึก สร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่านผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง

การใช้คำ ไพโรรินทร์ ขาวงาม มีท่วงทำนองในการใช้คำโดยการซ้ำคำ การซ้ำเสียง การเลือกเสียง ใช้วิธีสัมผัสสระ สัมผัสพยัญชนะ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

โวหารภาพพจน์ที่นำมาใช้ มีทั้งอุปมา อุปลักษณ์ อดีพจน์ บุคลาธิษฐาน ปฏิปุจฉา การเลียนเสียงธรรมชาติ และปฏิพจน์

ด้วยท่วงทำนองการเขียนดังกล่าว ทำให้บทร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ ทั้งรสคำและรสความ

ด้านกลวิธีนำเสนอบทร้อยกรอง ไพโรรินทร์ ขาวงาม นำเสนอบทร้อยกรองโดยการบอกกล่าวแก่ผู้อ่านโดยตรง ใช้สัญลักษณ์ ใช้บุคลาธิษฐาน การสนทนาของตัวละคร การใช้คำตามชวนคิด และการเล่าเรื่อง ซึ่งเลือกใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหา

ทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองของไพโรรินทร์ ขาวงาม มี 6 ด้านคือ ทัศนะเกี่ยวกับสังคม ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต ทัศนะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ทัศนะเกี่ยวกับโลก และทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทัศนะเกี่ยวกับสังคม ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งไพโรรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า สังคมเมืองมีปัญหามากมาย ทั้งความไม่ปลอดภัยของชีวิต ปัญหาโสเภณี ส่วนสังคมชนบท เป็นสังคมที่สงบสุข แต่มีความยากจน ทำให้คนชนบทต้องดิ้นรนเข้าสู่เมืองหลวง เพื่อสร้างฐานะของตนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ไพโรรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวว่าเป็นที่พึงและให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต ส่วนสถาบันศาสนา ปัจจุบันมีผู้ใช้วัดเป็นเครื่องมือ

แสวงหาผลประโยชน์ และสถาบันการศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้

ทัศนะเกี่ยวกับกวี ไพรวิรินทร์ เห็นว่า กวี คือผู้ช่วยจรรโลงสังคม ทัศนะเกี่ยวกับศิลปกรรม ไพรวิรินทร์ เสนอทัศนะว่า คนรุ่นหลังควรช่วยกันรักษาศิลปกรรมให้คงอยู่ต่อไป

ทัศนะเกี่ยวกับชีวิต ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะพลเมืองของสังคม ซึ่งไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ชีวิตทุกชีวิตมีคุณค่า คนทุกคนมีความเท่าเทียมกัน

ทัศนะเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับการเล่าขานถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมาของประเทศไทย ความรู้สึกของประชาชนต่อผู้นำทางการเมืองของประเทศ และสงคราม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมและโลกไม่มีความสงบสุข

ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่า ผู้คนในชนบทต้องละทิ้งบ้านเรือนเข้ามาทำงานในเมือง เพื่อสร้างฐานะของคนให้ดีขึ้น เพื่อส่งสมทางวัตถุ

ทัศนะเกี่ยวกับโลก ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ว่า เป็นบ้านของพวกเราทุกคน ทุกคนควรช่วยกันอนุรักษ์โลก

ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ไพรวิรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะว่าสภาพแวดล้อมในปัจจุบันประสบปัญหามลพิษ ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์เอง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองของไพรวิรินทร์ ขาวงาม จำนวน 7 เล่ม พบว่าบทร้อยกรองกวีไปด้วยโวหารที่ดี เป็นแบบอย่างแก่ผู้ศึกษาบทร้อยกรองได้อย่างมาก ไพรวิรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐานอย่างเคร่งครัด บางเนื้อหาใช้เพลงพื้นบ้าน บางขณะใช้รูปแบบทั้งฉันทลักษณ์มาตรฐานและฉันทลักษณ์พื้นบ้าน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการเสนอ เช่น เนื้อหาที่กล่าวถึงสภาพสังคมทั่วไป ไพรวิรินทร์ ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน เนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องราวของชาวบ้าน ไพรวิรินทร์ ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน และในบางเรื่องที่ต้องการเนื้อความที่สมบูรณ์ ไม่เป็นไปตามฉันทลักษณ์มาตรฐาน ไพรวิรินทร์ ใช้รูปแบบกวีนิพนธ์อิสระ และยังได้พัฒนารูปแบบฉันทลักษณ์เป็นรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์อีกด้วย

การใช้รูปแบบร้อยกรองที่หลากหลาย แสดงให้เห็นความสามารถในการประพันธ์ ที่ใช้รูปแบบได้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยไพรวิรินทร์คำนึงถึงเนื้อหาสาระของบทร้อยกรอง ทำให้เลือกใช้รูปแบบได้อย่างเหมาะสม จึงมีรูปแบบของร้อยกรอง ปรากฏหลากหลาย

การใช้ถ้อยคำ มักจะใช้ถ้อยคำง่าย สื่อความได้ชัดเจน ใช้คำและความได้อย่างเหมาะสมช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของบทร้อยกรอง การใช้คำซ้ำช่วยย้ำความหมายของคำในบทร้อยกรองให้หนักแน่นขึ้น ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึก เกิดจินตนาการตามไปด้วย การซ้ำข้อความในตอนเปิดเรื่อง และตอนปิดเรื่องเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในงานร้อยกรองของไพรวิรินทร์ ขาวงาม ที่ทำให้ผู้อ่านมีความซาบซึ้งและเข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้น

ไพรวรินทร์ ขาวงาม สามารถผสมผสานลักษณะพื้นบ้านเข้ากับเนื้อหาบทร้อยกรองได้อย่างกลมกลืนทำให้บทร้อยกรองมีท่วงทำนอง มีจังหวะที่ไพเราะ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกประทับใจ แสดงให้เห็นความสามารถในการใช้โวหารในการพรรณนาสื่อความที่ลึกซึ้ง

ไพรวรินทร์ ขาวงาม มีลีลากลอนที่เล่นสัมผัสในที่เป็นสัมผัสสระและสัมผัสอักษรเพื่อความรื่นไหลของร้อยกรองในช่วงแรก ๆ ซึ่งต่อมาไพรวรินทร์ ให้ความสำคัญกับเนื้อหามากกว่าสัมผัสเหล่านั้น ทำให้กลอนของไพรวรินทร์ มีความเด่นที่เนื้อหามากกว่ารูปแบบ จึงเป็นกลอนผสมผสานระหว่างแนวพาฝันและแนวเพื่อชีวิต

ด้านโวหารที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้นั้น สามารถสร้างความรู้สึก แน่ภาพและจินตนาการให้แก่ผู้อ่านอย่างแจ่มชัด โวหารที่ใช้มาก ได้แก่ โวหารอุปมา และบุคลาธิษฐาน โวหารอุปมาจะใช้เมื่อต้องการอธิบายสิ่งใดก็จะเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหรือเห็นภาพสิ่งที่กล่าวนั้นได้ชัดเจนขึ้น และใช้โวหารบุคลาธิษฐาน เพื่อเร้าความรู้สึกให้เกิดความคิด ติดตามเรื่องที่น่าเสนอทำให้บทร้อยกรองมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ด้านทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับสังคมและชีวิตมากกว่าทัศนะอื่น ๆ ซึ่งไพรวรินทร์ ขาวงาม เสนอทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมเมืองว่าผู้คนส่วนใหญ่ต้องการมาสร้างฐานะโดยการเข้ามาทำงานเมือง เพื่อจะได้กลับไปใช้ชีวิตอย่างสุขสบายที่บ้านเกิด แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่ล้วนประสบปัญหาถูกหลอก ถูกเอารัดเอาเปรียบ ส่วนทัศนะที่เกี่ยวกับชีวิตนั้น ไพรวรินทร์ ขาวงาม เน้นว่า คนทุกคนมีสิทธิ มีเสรีภาพเท่าเทียมกัน จะกดขี่ข่มเหงกันมิได้

กลวิธีในการนำเสนอทัศนะในบทร้อยกรองนั้น ไพรวรินทร์ เลือกใช้การนำเสนอโดยกล่าวหรือบอกเล่ากับผู้อ่าน เพื่อให้เกิดข้อคิดและรับรู้เรื่องราวความเป็นไปของสังคมและชีวิต อีกทั้งให้ตัวละครสนทนากัน เพื่อให้เห็นการแสดงความคิดของผู้คนในมุมมองต่าง ๆ กัน อันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจทัศนะที่ต้องการเสนอได้ดีขึ้น

ทัศนะต่าง ๆ ที่ไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้เสนอไว้นั้น ล้วนเป็นภาพสะท้อนของสังคมและยุคสมัย ตามความเป็นจริง ไพรวรินทร์ ใช้ตัวเองเป็นศูนย์กลางจึงมองภาพสังคมและยุคสมัยด้วยโลกทัศน์ของเขาเอง ตามสภาพที่เป็นจริง ซึ่ง ไพรวรินทร์ ก็คือตัวแทนของคนต่างจังหวัด ที่ได้มาดำเนินชีวิตในเมืองหลวง ประสบการณ์ที่ได้รับจึงถ่ายทอดมาเป็นบทร้อยกรอง แสดงทัศนะแทนเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านได้แง่คิดในการผดุงชีวิต สังคม และโลกให้ดีขึ้นได้ ซึ่งกวีอื่น ๆ หลายคนได้เสนอทัศนะเช่นเดียวกับไพรวรินทร์ ขาวงาม แต่ด้วยความประณีตในการใช้คำและโวหาร จึงทำให้ผลงานของไพรวรินทร์ ขาวงาม ได้รับรางวัลจากการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างวรรณกรรมหลายรางวัล รวมทั้งกวีนิพนธ์ “ม้าก้านกล้วย” ที่ไพรวรินทร์ เสนอภาพชีวิตและสังคมด้วยรูปแบบอันเหมาะสม ทั้งใช้คำและโวหารสื่ออารมณ์ ความรู้สึกและความคิดได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้ “ม้าก้านกล้วย” ของไพรวรินทร์ ขาวงาม เป็นวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนของประเทศไทย ประจำปีพุทธศักราช 2538

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อบกพร่องของไพวรินทร์ ชาวงาม ผู้วิจัยพบว่า ควรศึกษาวิจัย ปัญหาสังคม หรือสภาพสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองของกวีร่วมสมัยกับไพวรินทร์ ชาวงาม ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบท่วงทำนองการเขียนของกวีอื่น ๆ กับไพวรินทร์ ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระแสร้ มัลยาภรณ์. วรรณคดีวิเคราะห์ : หลักบางประการ. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2522.
- กอบกุล อิงคุดานนท์. จากใบไม้ที่หายไปถึงโรมานติคของเวิร์ดสเวิร์ธ. กรุงเทพฯ : แสงหา , 2533.
- กำชัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : บารุงสาส์น, 2533.
- กุสุมา รัชมณี. ตั้งรตนะแห่งโกสินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสาร, 2537.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพฯ : วัชรินทร์การพิมพ์, 2525.
- _____ .วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517.
- _____ .วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- โกชัย สาริกบุตร. การวิเคราะห์กลบทในกวีนิพนธ์ไทย. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการ
ฝึกหัดครู , 2518.
- คมทวน คันธนู. วิเคราะห์วรรณกรรมวิจารณ์วรรณกรรม. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2530.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 200 ปี สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิต
ชิโนรส. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้ง กรัฟ จำกัด , 2523.
- จำเริญ แสงดวงแข. วิเคราะห์วรรณกรรมของ จิตร ภูมิศักดิ์. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2520. อดัสำเนา.
- จินดาศิริ เทียมเดช. วิเคราะห์บทร้อยกรองของเจ้าพระยาธรรมาศกัณฐ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ
อยุธยา). ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524. อดัสำเนา.
- เจตนา นาควัชระ. วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี” ในวรรณไวทยาการ (วรรณคดี).
กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514.
- _____ .ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2521.
- _____ .ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล , 2524.
- _____ .ทางอันไม่รู้จบของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ , 2530.
- _____ .แนวทางการประเมินคุณค่าในวรรณคดีวิจารณ์ อังกฤษ อเมริกัน ฝรั่งเศส และเยอรมัน
ในศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2539.
- ชัยภร แสงกระจ่าง. “วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ของกวีนิพนธ์ไทย”. ใน กวีนิพนธ์ในฐานะพลังปัญญา
ร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2542. อดัสำเนา.
- ชลธิรา สัตยาวัฒนา. ผ่องถ้อยร้อยเรียง. กรุงเทพฯ : ปลาตะเพียน , 2530.
- ชวน เพชรแก้ว. ร้อยกรองสมัยใหม่. นครศรีธรรมราช : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช. 2523.

- ดวงมน จิตรจำนงค์. สุนทรียภาพในภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศยาม, 2536.
 _____ .หลังม่านวรรณศิลป์. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ , 2528.
- _____ ทองน้อย. การวิเคราะห์บทบาทของร้อยกรองที่มีต่อสังคมไทย. ปริญญาโท กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร . 2539. อุดลำนาคา.
 ทศนี้อยู่ ทานตวริช. คติชาวบ้าน. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2523.
 ทีปกร, นามแฝง. ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์ ,
 2517.
 ธรรมาภิรมณ์ (ถึก จิตรกถึก), หลวง. ประชุมลำนาคา : ประมวลตำรากลอน กาพย์ โคลง ฉันท์. กรุงเทพฯ
 : คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี , 2514.
- ✓ วัช ภูณโณทก. แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทวัฒนาพานิช , 2527.
 ธีญา สังขพันธ์านนท์. ปรากฏการณ์แห่งวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : นาค , 2538.
 ธิดา โมสิกรัตน์ และวินัย ภูระหงษ์. "การประพันธ์เพลงพื้นบ้าน" ในเอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2
 - การประพันธ์ไทย หน่วยที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2526.
 เชนศ เวศร์ภาคดา. "ภาคผนวก" ใน คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์ ,
 2538.
 นภลัย สุวรรณธาดา. "ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดี" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 4 : วรรณคดี
 ไทย. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์ , มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2525.
 _____ ภาษาไทย 2 : การประพันธ์ไทย (หน่วยที่ 2 การประพันธ์เพลงพื้นบ้าน) . กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2526.
- นิตยา แก้วคัลลนา. การใช้ภาพพจน์ในวรรณคดีร้อยกรองสมัยอยุธยาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ อ.ม.
 นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิชาเขตพระราชวังสนามจันทร์ , 2539. อุดลำนาคา.
 บุญยงค์ เกศเทศ. วรรณกรรมวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2525.
 บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์, 2517.
 _____ .แนววรรณกรรม. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งร่วมกับกองทุน ม.ล.บุญเหลือ
 เทพยสุวรรณ, 2539.
 _____ . "หัวใจของวรรณคดีไทย", ใน วรรณไวทยากร (วรรณคดี). กรุงเทพฯ : โครงการตำรา
 สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ , 2514.
- บุญสม ภูเจริญ. การวิเคราะห์ร้อยกรองในช่วง พ.ศ. 2522- พ.ศ. 2530. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2534. อุดลำนาคา.
 ประไพ วิเศษธานี. เคล็ดกลอน เคล็ดแห่งอลังการ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ทะเลหญ้า, 2536.
 ประเมิน เขียงเถียร. วิเคราะห์ร้อยกรองของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. ปริญญาโท กศ.ม.
 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2522. อุดลำนาคา.

- เปลื้อง ณ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- พ.ณ. ประมวลนารค. นิทานคำกลอนสุนทรภู่ (เล่มหนึ่ง). พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : แพร่พิทยา, 2515.
- พระคลัง (หน). เจ้าพระยา. วรรณคดีเจ้าพระยาพระคลัง (หน). พระนคร : คลังวิทยา, 2515.
- พัชรินทร์ บุรณะกร. การศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของพิบูลศักดิ์ ละครพล. ปริญญา
นิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2538. อดัสนา.
- ไพรินทร์ รุ่งรัตน์. "สำรวจฉันทลักษณ์และวิธีการสำเนากวี ปี 2522," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 27 (10) :
41-42 : 31 สิงหาคม 2523.
- _____."สำรวจฉันทลักษณ์และวิธีการสำเนากวี ปี 2522 (ต่อ)," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 27 (11) :
32-34 : 7 กันยายน 2523.
- _____."สำรวจฉันทลักษณ์และวิธีการสำเนากวี ปี 2522 (ต่อ)," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 27 (12) :
32-34 : 14 กันยายน 2523.
- _____."สำรวจฉันทลักษณ์และวิธีการสำเนากวี ปี 2522 (ต่อ)," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 27 (13) :
32-33 : 28 กันยายน 2523.
- _____."สำรวจฉันทลักษณ์และวิธีการสำเนากวี ปี 2522 (ต่อ)," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 27 (14) :
32-33 : 15 ตุลาคม 2523.
- ไพวรินทร์ ขาวงาม. คือแรงใจและไฟฝัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2540.
- _____."คำใดจะเอ่ยได้ตั้งใจ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2539.
- _____."ถนนนักฝัน. กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2535.
- _____."ม้าก้านกล้วย. พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),
2538.
- _____."ไม่ใช่กวีนิพนธ์จากชายป่าอารยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2538.
- _____."ลำนำเวอร. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : แพร่สำนักพิมพ์, 2538.
- _____."ฤดีกาล. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาสน์, 2532.
- ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. พจนานุกรมฉบับ
เฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2534.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- _____."พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2540.
- วชิรญาณ, หอสมุด. ชุมนุมตำรากลอน. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2504.
- วัชร ตรีรัตนภรณ์. วิเคราะห์วรรณกรรมของอุชเชนี - นิด นรารักษ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. อดัสนา.
- วันเนา ยูเด็น. วรรณคดีเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2525.

- วณิช จรุงกิจอนันต์ และคนอื่น ๆ . รำปากกาชกม้ก้านกล้วย. กรุงเทพฯ : มติชน , 2538.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- วินัย ภูระหงษ์. "วรรณคดีกับความงามของวรรณศิลป์", ใน มนุษย์กับความงาม. เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา มน 101 มนุษย์กับความงาม , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยนเรศวร ,มหาวิทยาลัยบูรพา , ม.ป.ป.
- ศิลปากร, กรม. วรรณกรรมสุโขทัย. พิมพ์ครั้งที่. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์ , 2539.
- เศรษฐ พลอินทร์. ลักษณะคำประพันธ์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย , 2524.
- สนิท ตั้งทวี. วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์ จำกัด, 2528.
- สมพงษ์ บุตรกำฟ้า. วิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองในวารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ พ.ศ. 2531-2537.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยสารคาม , 2541.อัดสำเนา.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. นวทัศน์แห่งวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทขอมิเปิดอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด, 2541.
- สิทธา พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ . ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2520.
- _____ . ร้อยกรอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516.
- สุขกมล รัตนสุภา. วิเคราะห์ร้อยกรองของ ติวากานท์ ปทุมสูติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.อัดสำเนา.
- สุจิตรา คุปตารักษ์. วิเคราะห์ร้อยกรองของ นายผี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.
- สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- _____ . สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- สุภาพร มากแจ้ง. กวีนิพนธ์ไทย 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2536.
- _____ . กวีนิพนธ์ไทย 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2536.
- สุวนีย์ มกราพันธุ์. แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม (เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา ภาษาไทย 105). กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา , 2525.
- สุโขทัยธรรมาราช. มหาวิทยาลัย. ภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย. นนทบุรี , 2526.
- โสภิญ รอดเหตุภัย. การวิเคราะห์โลกทัศน์ในวรรณกรรมของจำลอง ฝั่งชลจิตร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2541.อัดสำเนา.
- อัศรา บุญทิพย์. ภาษาถิ่นใต้. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2536.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. ฉันทลักษณ์. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2497.
- อเนก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพฯ : กาเวก, 2521.
- เอ็ม.เอ็ช.อับรามส์. อธิบายศัพท์วรรณคดี. (แปลและเรียบเรียงโดย ทองสุก เกตุโรจน์) กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ , 2529.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวเพ็ญพัทธ์ สูงสุมาลัย
เกิดวันที่	9 พฤษภาคม 2514
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	37 หมู่ 2 บ้านชีเหล็ก ตำบลชีเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนชุมชนบ้านหัวเรือ ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2532	มัธยมศึกษาปีที่ 6 (ม.6) โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2537	คุรุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย) วิทยาลัยครูอุบลราชธานี
พ.ศ. 2544	การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์ทรัพยากรของไพวรินทร์ ชาวงาม

บทคัดย่อ

ของ

เพ็ญพัทธ์ สูงสุมาลย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย
มีนาคม 2544

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อบกพร่องของไพวรินทร์ ขาวงาม ในด้านรูปแบบ ท่วงทำนองการเขียน กลวิธีในการนำเสนอ และทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรม โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา วิเคราะห์

ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏว่า ไพวรินทร์ ขาวงาม ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์มาตรฐาน เป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะการแต่งที่เคร่งครัด ฉันทลักษณ์ อีกทั้งได้มีการใช้รูปแบบฉันทลักษณ์พื้นบ้าน กวีนิพนธ์อิสระ และรูปแบบฉันทลักษณ์ประยุกต์จากฉันทลักษณ์เดิม ในด้านท่วงทำนองการเขียน ได้แก่ การใช้คำ และโวหาร ไพวรินทร์ ขาวงาม เลือกใช้คำและโวหารที่เหมาะสมกับเนื้อหา เดินทั้งทางด้านเสียงและความหมาย ด้านกลวิธีการนำเสนอ ส่วนมากเป็นการนำเสนอแนวคิดโดยกล่าวหรือเล่าเรื่องให้ผู้อ่านได้รับทราบและใช้ตัวละครสนทนากันเพื่อแสดงทัศนะ ซึ่งทัศนะที่ปรากฏในวรรณกรรมของไพวรินทร์ ขาวงาม เป็นทัศนะเกี่ยวกับสังคมและชีวิตเป็นส่วนใหญ่ โดยให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อสภาพสังคมและเสนอแนะให้ทุกคนให้ความรักและเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ ให้ความช่วยเหลือกัน สังคมก็จะสงบสุข

AN ANALYSIS OF PAIWARIN KHAW-NGAM'S POETICAL WORKS.

AN ABSTRACT

BY

PENPAK SOONGSUMAN

Presented in partial fulfilment of the requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

March 2001

This thesis aims to study and analysis Paiwarin Khaw-ngam's poetical works; emphasis on form, style , presentation and his point of view. The poetical works were analyzed using the descriptive analysis technique.

Results of poetical works mentioned resulted in this in the forms of Paiwarin Khaw-ngam's poetical works uses the forms of poetical works in standard versification, serious characteries in patterns of forms. Besides this, the use rural song, free verse and new forms by application forms of poetical work in ancient time. For his style, he is greatly careful for selecting of appropriate words and figure of speech according to sounds and meanings. Trick in presentations are mostly in recount and conversation. The point of view in Paiwarin Khaw-ngam's poetical works are mostly about society and life. He take interest in social condition to advise the people share their love value of humanity and help one another that society will be peaceful.